

Bhikkhupātimokkhapāliyā ceva

Bhikkhunipātimokkhapāliyā ca

Samvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

KAṆKHĀVITARAṆĪ-AṬṬHAKATHĀ

Romanized from Myanmar version published in 1994

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 05

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

THE PĀLI ALPHABET IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

အ a အာ ā ဣ i ဤ ī ဥ u ဦ ū ဧ e ဩ o

CONSONANTS WITH VOWEL “A”

က ka ခ kha ဂ ga ဃ gha င ṇa
 ဇ ca ခ cha ဇ ja ဈ jha ဠ ña
 ဋ ta ဣ tha ဍ ḍa ဖ ḍha ဎ ṇa
 တ ta ထ tha ဒ da ဓ dha န na
 ပ pa ဖ pha ဗ ba ဘ bha မ ma
 ယ ya ရ ra လ la ဝ va သ sa ဟ ha ဠ ḷa ၵ ṁ

VOWELS IN COMBINATION

ာ ၵ = ā ိ = i ိ = ī ဣ ၵ = u ဣ ၵ = ū ဧ = e ဩ ိ = o
 က ka ကာ kā ကိ ki ကိ kī ကု ku ကု kū ကေ ke ကေ ko
 ခ kha ခါ khā ခိ khi ခိ khī ခု khu ခု khū ခေ khe ခေါ kho ...

CONJUNCT-CONSONANTS

က kka	ယ ṅgha	က ṇṭha	ဈ dhya	ဠ pla	ဠ lla
က kka	ဇ cca	က ṇḍa	ဇ dhva	ဠ pba	ဠ lya
က kya	ခ ccha	က ṇṇa	န nta	ဠ bbha	ဠ lha
က kri	ဇ jja	က ṇha	န ntva	ဠ bya	ဠ vha
က kla	ဇ jjha	က tta	န ntha	ဠ bra	ဠ sta
က kva	ည ṇṇa	က ttha	န nda	ဠ mpa	ဠ stra
ဈ khya	ဠ ṇha	က tva	န ndra	ဠ mpha	ဠ sna
ဇ khva	ဠ ṇca	က tya	န ndha	ဠ mba	ဠ sya
ဇ gga	ခ ṇcha	က tra	န nna	ဠ mbha	ဠ ssa
ဠ ggha	ဠ ṇja	န dda	ဈ nya	ဠ mma	ဠ sma
ဈ gya	ဠ ṇjha	န ddha	န nha	ဈ mya	ဠ sva
ဠ gra	ဠ ṭta	ဈ dya	ဠ ppa	ဠ mha	ဠ hma
ဠ ṅka	ဠ ṭtha	ဠ dra	ဠ ppha	ဠ yya	ဠ hva
ဠ ṅkha	ဠ ḍḍa	ဠ dva	ဈ pya	ဠ yha	ဠ ḷha
ဠ ṅga					

၁ ၂ ၃ ၄ ၅ ၆ ၇ ၈ ၉ ၁၀
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Dvemātikāpāli

Mātikā

Piṭṭhaṅka

Bhikkhupātimokkhapāli

Nidānuddesa	...	...	1
Pārājikuddesa	...	...	2
Samghādisesuddesa	...	...	3
Aniyatuddesa	...	...	7
Nissaggiyapācittiya	...	...	8
Suddhapācittiya	...	...	14
Pāṭidesanīya	...	...	27
Sekhiya	...	...	28
Adhikaraṇasamatha	...	...	35

Bhikkhunīpātimokkhapāli

Nidānuddesa	...	...	37
Pārājikuddesa	...	...	38
Samghādisesuddesa	...	...	40
Nissaggiyapācittiya	...	...	46
Suddhapācittiya	...	...	52
Pāṭidesanīya	...	...	73
Sekhiya	...	...	74
Adhikaraṇasamatha	...	...	81

Kaṅkhāvitaranī-aṭṭhakathā

Mātikā

Piṭṭhaṅka

Ganthārambhakathā	...	...	83
Nidānavañṇanā	...	...	84

Pārājikakaṇḍa

1. Paṭhamapārājikavañṇanā	...	...	104
2. Dutiyapārājikavañṇanā	...	...	115
3. Tatiyapārājikavañṇanā	...	...	120
4. Catutthapārājikavañṇanā	...	...	124

Samghādisesakaṇḍa

1. Sukkavissatṭhisikkhāpadavañṇanā	...	...	127
2. Kāyasamsaggasikkhāpadavañṇanā	...	...	128
3. Duṭṭhullavācāsikkhāpadavañṇanā	...	...	129
4. Attakāmasikkhāpadavañṇanā	...	...	130
5. Sañcarittasikkhāpadavañṇanā	...	...	131
6. Kuṭikārasikkhāpadavañṇanā	...	...	133
7. Vihārakārasikkhāpadavañṇanā	...	...	136
8. Duṭṭhadosasikkhāpadavañṇanā	...	...	136
9. Aññabhāgiyasikkhāpadavañṇanā	...	...	139
10. Samghabhedasikkhāpadavañṇanā	...	...	141
11. Bhedānuvattakasikkhāpadavañṇanā	...	...	142
12. Dubbacasikkhāpadavañṇanā	...	...	143
13. Kuladūsakasikkhāpadavañṇanā	...	...	143
Nigamanavañṇanā	...	...	144

Mātikā

Piṭṭhaṅka

Aniyatakaṇḍa

1. Paṭhamānīyatasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	150
2. Dutiyānīyatasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	151

Nissaggiyakaṇḍa**1. Cīvaravagga**

1. Kathinasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	152
2. Udositasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	158
3. Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	159
4. Purāṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	163
5. Cīvarappaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	165
6. Aññātakaviññattisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	165
7. Tatuttarisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	166
8. Upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	167
9. Dutiya-upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	168
10. Rājasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	169

2. Elakalomavagga

1. Kosiyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	172
2. Suddhakāḷakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	172
3. Dvebhāgasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	173
4. Chabbassasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	173
5. Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	173
6. Elakalomasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	174
7. Elakalomadhovāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	175
8. Jātarūpasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	175
9. Rūpiyasamvohārasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	176
10. Kayavikkayasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	177

Mātikā

Piṭṭhaṅka

3. Pattavagga

1. Pattasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	178
2. Ūnapaṇcabandhanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	179
3. Bhesajjasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	181
4. Vassikasāṭṭikasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	182
5. Cīvara-acchindanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	184
6. Suttaviññattisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	184
7. Mahāpesakārasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	185
8. Accekacīvarasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	186
9. Sāsāṅkasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	187
10. Parīṇatasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	188

Pācittiyakaṇḍa**1. Musāvāḍavagga**

1. Musāvāḍasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	190
2. Omasāvāḍasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	190
3. Pesuññasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	191
4. Padasodhammasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	192
5. Paṭṭhamasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	192
6. Dutiyasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	193
7. Dhammadesanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	194
8. Bhūtārocanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	195
9. Duṭṭhullārocanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	195
10. Pathavīkhaṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	196

2. Bhūtagāṃavagga

1. Bhūtagāmasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	197
2. Aññavāḍakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	199
3. Ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	200

Mātikā		Piṭṭhaṅka	
4. Paṭhamasenāsanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	201
5. Dutiyasenāsanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	202
6. Anupakhajjasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	204
7. Nikkaḍḍhanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	205
8. Vechāsakuṭṭisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	206
9. Mahallakavīhārasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	207
10. Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	208

3. Ovādavagga

1. Ovādasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	209
2. Atthaṅgatasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	210
3. Bhikkhunupassayasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	211
4. Āmisasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	211
5. Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	212
6. Cīvarasibbanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	212
7. Saṃvidhānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	213
8. Nāvābhiruhanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	214
9. Paripācitasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	214
10. Rahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	215

4. Bhojanavagga

1. Āvasathasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	215
2. Gaṇabhojanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	216
3. Paramparabhojanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	217
4. Kāṇamātāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	218
5. Paṭhamapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	219
6. Dutiyapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	224
7. Vikālabhojanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	225

Mātikā		Piṭṭhaṅka	
8. Sannidhikāraśikkhāpadavaṇṇanā	...	...	225
9. Paṇītabhojanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	227
10. Dantaponasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	229

5. Acelakavagga

1. Acelakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	232
2. Uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	233
3. Sabhojanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	233
4-5. Rahopatiṇṇaṇṇarahaṇisajjasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	234
6. Cārittasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	234
7. Mahānāmasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	235
8. Uyyuttasenāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	236
9. Senāvāsasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	237
10. Uyyodhikasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	237

6. Surāpānavagga

1. Surāpānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	238
2. Aṅgulipatodakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	238
3. Hasadhammasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	239
4. Anādariyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	239
5. Bhimsāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	240
6. Jotisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	240
7. Nahānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	241
8. Dubbaṇṇakaraṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	242
9. Vikappanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	242
10. Apanidhānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	244

7. Sappāṇakavagga

1. Sañciccaśikkhāpadavaṇṇanā	...	...	245
2. Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	245

Mātikā		Piṭṭhaṅka	
3. Ukkoṭanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	245
4. Duṭṭhulasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	246
5. Ūnavāsativassasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	247
6. Theyyasatthasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	248
7. Saṁvidhānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	248
8. Ariṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	248
9. Ukkhittasambhogasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	249
10. Kaṇṭakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	250

8. Sahadhammikavagga

1. Sahadhammikasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	251
2. Vilekhanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	252
3. Mohanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	252
4. Pahārasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	253
5. Talasattikasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	253
6. Amūlakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	254
7. Sañciccasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	254
8. Upassutisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	255
9. Kammappaṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	255
10. Chandaṁadatvāgamanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	259
11. Dubbalasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	260
12. Pariṇāmanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	265

9. Ratanavagga

1. Antepurasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	265
2. Ratanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	266
3. Vikālagāmappavesanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	268
4. Sūciḥarasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	269

Mātikā		Piṭṭhaṅka	
5. Mañcapīṭhasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	269
6. Tūlonaddhasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	270
7. Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	270
8. Kaṇḍuppaṭicchādisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	271
9. Vassikasāṭīkasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	271
10. Nandasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	271

Pāṭidesanīyakaṇḍa

1. Paṭhamapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	272
2. Dutiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	272
3. Tatiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	273
4. Catutthapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	274

Sekhiyakaṇḍa

1. Parimaṇḍalasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	276
2. Dutiyaparimaṇḍalasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	278
3-4. Suppaṭicchannasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	279
5-6. Susaṁvutasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	279
7-8. Okkhittacakkhusikkhāpadavaṇṇanā	...	...	279
9-10. Ukkhittakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	279
11-12. Ujjagghikasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	279
13-14. Uccasaddasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	280
15-20. Kāyappacālakādisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	280
21-22. Khambhakatasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	280
23-24. Oguṇṭhitasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	280
25. Ukkuṭīkasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	280
26. Pallatthikasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	281
27. Sakkaccapaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	281
28. Pattasaññīpaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	281

Mātikā	Piṭṭhaṅka
29. Samasūpakapaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā	... 281
30-32. Samatittikasikkhāpadavaṇṇanā	... 281
33-34. Sapadānasikkhāpadavaṇṇanā	... 282
35. Thūpakatasikkhāpadavaṇṇanā	... 382
36. Odanappaṭicchādanasikkhāpadavaṇṇanā	... 282
37. Sūpodanaviññattisikkhāpadavaṇṇanā	... 282
38. Ujjhānasaññīsikkhāpadavaṇṇanā	... 282
39. Kabaḷasikkhāpadavaṇṇanā	... 282
40. Ālopasikkhāpadavaṇṇanā	... 283
41-42. Anāhaṭasikkhāpadavaṇṇanā	... 283
43. Sakabaḷasikkhāpadavaṇṇanā	... 283
44. Piṇḍukkhepakasikkhāpadavaṇṇanā	... 283
45. Kabaḷāvacchedakasikkhāpadavaṇṇanā	... 283
46. Avagaṇḍakāraḥasikkhāpadavaṇṇanā	... 283
47. Hatthaniddhunakasikkhāpadavaṇṇanā	... 283
48. Sitthāvakāraḥasikkhāpadavaṇṇanā	... 284
49. Jivhānicchāraḥasikkhāpadavaṇṇanā	... 284
50-51. Capucapukāraḥasikkhāpadavaṇṇanā	... 284
52-54. Hatthanillehakādisikkhāpadavaṇṇanā	... 284
55. Sāmisasikkhāpadavaṇṇanā	... 284
56. Sasitthakasikkhāpadavaṇṇanā	... 284
57. Chattapāṇisikkhāpadavaṇṇanā	... 285
58-59. Daṇḍapāṇisikkhāpadavaṇṇanā	... 285
60. Āvudhapāṇisikkhāpadavaṇṇanā	... 285
61-62. Pādukasikkhāpadavaṇṇanā	... 285
63. Yānasikkhāpadavaṇṇanā	... 286
64. Sayanasikkhāpadavaṇṇanā	... 286
65. Pallatthikasikkhāpadavaṇṇanā	... 286

Mātikā		Piṭṭhaṅka
66. Veṭṭhisikkhāpadavaṇṇanā	...	286
67. Oguṇṭṭhisikkhāpadavaṇṇanā	...	286
68. Chamāsikkhāpadavaṇṇanā	...	287
69. Nīcāsanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	287
70. Ṭṭhisikkhāpadavaṇṇanā	...	287
71. Pacchatogamanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	287
72. Uppathenagamanāsikkhāpadavaṇṇanā	...	287
73. Ṭṭhito-uccārasikkhāpadavaṇṇanā	...	287
74. Harite-uccārasikkhāpadavaṇṇanā	...	287
75. Udaḱe-uccārasikkhāpadavaṇṇanā	...	288
Adhikaraṇasamathavaṇṇanā	...	289

Bhikkhunīpātimokkhavaṇṇanā

Mātikā

Piṭṭhaṅka

Pārājikakaṇḍa

Sādhāraṇapārājika

1-4. Methunasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	293
-------------------------------	-----	-----	-----

Asādhāraṇapārājika

5. Ubbhajāṇumaṇḍalikāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	294
6. Vajjappaṭicchādikāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	295
7. Ukkhittānuvattikāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	295
8. Aṭṭhavatthukāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	296

Samghādisesakaṇḍa

1. Ussayavādikāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	298
2. Corivuṭṭhāpikāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	299
3. Ekagāmantaragamanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	300
4. Ukkhittaka-osāraṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	301
5. Bhojanappaṭiggahaṇapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	302
6. Bhojanappaṭiggahaṇadutiyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	302
7-9. Sañcarittādisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	303
10. Sikkhampaccācikkhaṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	303
11. Adhikaraṇakupitasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	303
12. Pāpasamācārapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	304
13. Pāpasamācāradutiyasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	304
14. Samghabhedakādisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	305

Mātikā

Piṭṭhaṅka

Nissaggiyakaṇḍa

1. Pattasannicayasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	308
2. Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	308
3. Cīvaraparivattanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	309
4. Aññaviññāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	309
5. Aññacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	310
6. Paṭhamasaṅghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	310
7. Dutiyasaṅghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	310
8. Paṭhamagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	311
9. Dutiyagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	311
10. Puggalikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	311
11. Garupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	311
12. Lahupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	312

Pācittiyakaṇḍa**1. Lasuṇavagga**

1. Lasuṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	313
2. Sambādhalomasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	313
3. Talaghātakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	314
4. Jatumaṭṭhakasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	314
5. Udakasuddhikasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	314
6. Upatiṭṭhanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	315
7. Āmakadhaññasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	315
8. Paṭhama-uccārachaddanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	316
9. Dutiya-uccārachaddanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	316
10. Naccagītasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	317

2. Rattandhakāravagga

1. Rattandhakārasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	318
2. Paṭicchannokāsasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	318

Mātikā	Piṭṭhaṅka	
3. Ajjhokāsasallapanasikkhāpadavaṇṇanā	...	319
4. Dutiyika-uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā	...	319
5. Anāpucchāpakkamanasikkhāpadavaṇṇanā	...	319
6. Anāpucchā-abhinisīdanasikkhāpadavaṇṇanā	...	320
7. Anāpucchāsantharaṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	320
8. Para-ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā	...	321
9. Para-abhisapanasikkhāpadavaṇṇanā	...	321
10. Rodanasikkhāpadavaṇṇanā	...	321

3. Naggavagga

1. Naggasikkhāpadavaṇṇanā	...	322
2. Udakasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā	...	322
3. Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā	...	322
4. Saṅghāṭicārasikkhāpadavaṇṇanā	...	323
5. Cīvarasaṅkamanīyasikkhāpadavaṇṇanā	...	324
6. Gaṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā	...	324
7. Paṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā	...	325
8. Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā	...	325
9. Kāla-atikkamanasikkhāpadavaṇṇanā	...	325
10. Kathinuddhārasikkhāpadavaṇṇanā	...	326

4. Tuvattavagga

1. Ekamañcatuvattanasikkhāpadavaṇṇanā	...	327
2. Ekattharaṇatuvattanasikkhāpadavaṇṇanā	...	327
3. Aphāsukaraṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	327
4. Na-upaṭṭhāpanasikkhāpadavaṇṇanā	...	328
5. Nikkaḍḍhanasikkhāpadavaṇṇanā	...	328
6. Saṃsaṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā	...	329

Mātikā		Piṭṭhaṅka	
7. Antoraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	329
8. Tīroraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	329
9. Antovassasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	330
10. Cārikanapakkamanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	330

5. Cittāgāravagga

1. Rājāgārasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	330
2. Āsandiparibhuñjanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	331
3. Suttakantanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	331
4. Gihiveyyāvaccasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	332
5. Adhikaraṇasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	332
6. Bhojanadānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	333
7. Āvasathacīvarasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	333
8. Āvasathavihārasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	334
9. Tiracchānavijjāpariyāpuṇanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	334
10. Tiracchānavijjāvācanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	334

6. Ārāmavagga

1. Ārāmapavisanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	335
2. Bhikkhu-akkosanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	335
3. Gaṇaparibhāsanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	336
4. Pavāritasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	336
5. Kulamaccharinīsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	337
6. Abhikkhukāvāsasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	337
7. Apavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	338
8. Ovādasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	340
9. Ovādūpasāṅkamanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	340
10. Pasākejātasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	341

Mātikā

Piṭṭhaṅka

7. Gabbhinīvagga

1. Gabbhinīsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	342
2. Pāyantīsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	342
3. Paṭhamasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	342
4. Dutiyasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	343
5. Paṭhamagihigasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	343
6-7. Dutiyatatiyagihigasikkhāpadavaṇṇanā		...	343
8. Paṭhamasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	344
9. Nānubandhanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	344
10. Dutiyasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	344

8. Kumāribhūtavagga

1-3. Paṭhamakumāribhūtādisikkhāpadavaṇṇanā	...	...	345
4. Ūnadvādasavassasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	345
5. Paripuṇṇadvādasavassasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	346
6. Khīyanadhammasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	346
7-8. Sikkhamāna na vuṭṭhāpanapaṭhamadutiyasikkhāpadavaṇṇanā			346
9. Sokāvāsasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	347
10. Ananuññātasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	347
11. Pārivāsikasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	348
12. Anuvassasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	349
13. Ekavassasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	349

9. Chattupāhanavagga

1. Chattupāhanasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	350
2. Yānasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	350
3. Saṅghāṇīsikkhāpadavaṇṇanā	...	...	350
4. Itthālaṅkārasikkhāpadavaṇṇanā	...	...	351

Mātikā	Piṭṭhaṅka
5. Gandhavaṇṇakasikkhāpadavaṇṇanā ...	351
6. Vāsitakasikkhāpadavaṇṇanā ...	351
7. Bhikkhuni-ummaddāpanasikkhāpadavaṇṇanā ...	351
8-10. Sikkhamāna-ummaddāpanādisikkhāpadavaṇṇanā ...	352
11. Anāpucchāsikkhāpadavaṇṇanā ...	352
12. Pañhāpucchanasikkhāpadavaṇṇanā ...	352
13. Asaṅkaccikasikkhāpadavaṇṇanā ...	353

10-16. Musāvādādivagga

Musāvādādisikkhāpadavaṇṇanā ...	353
---------------------------------	-----

Pāṭidesanīyakaṇḍa

1. Sappiviññāpanasikkhāpadavaṇṇanā ...	355
2. Telaviññāpanādisikkhāpadavaṇṇanā ...	355
1. Parimaṇḍalādisikkhāpadavaṇṇanā ...	356
Nigamanakathā ...	356

Kaṅkhāvitarāṇī-aṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

Dvemātikāpāli

Bhikkhupātimokkhapāli

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Pubba karaṇa 4

Sammajjanī padīpo ca, udakaṃ āsanena ca.
Uposathassa etāni, “**pubbakaraṇan**”ti vuccati.

Pubba kicca 5

Chandapārisuddhi-utukkhānaṃ, bhikkhugaṇanā ca ovādo.
Uposathassa etāni, “**pubbakiccan**”ti vuccati.

Pattakalla aṅgā 4

Uposatho yāvatikā ca bhikkhū kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti,
Vajjanīyā ca puggalā tasmim na honti, “**pattakallan**”ti vuccati.

Pubbakaraṇapubbakiccāni samāpetvā desitāpattikassa samaggassa
bhikkhusaṃghassa anumatiyā pātimokkhaṃ uddisituṃ ārādhanaṃ karoma.

Nidānuddesa

Suṇātu me bhante saṃgho, ajjuposatho pannaraso, yadi saṃghassa
pattakallaṃ, saṃgho uposathaṃ kareyya, pātimokkhaṃ uddiseyya.

Kim saṃghassa pubbakiccan? Pārisuddhiṃ āyasmanto ārocetha,
pātimokkhaṃ uddisissāmi. Taṃ sabb’eva santā sādhukaṃ suṇoma manasi
karoma. Yassa siyā āpatti, so āvikareyya, asantiyā āpattiyaṃ tuṇhī
bhavitabbaṃ. Tuṇhībhāvena kho pan’āyasmante “parisuddhā”ti vedissāmi.

Yathā kho pana paccekapuṭṭhassa veyyākaraṇaṃ hoti, evamevaṃ evarūpāya parisāya yāvatatiyaṃ anusāvitāṃ hoti. Yo pana bhikkhu yāvatatiyaṃ anusāviyamāne saramāno santiṃ āpattiṃ nāvikareyya, sampajānamusāvāda'ssa hoti. Sampajānamusāvādo kho pan'āyasmanto antarāyiko dhammo vutto Bhagavatā, tasmā saramānena bhikkhunā āpannena visuddhāpekkhena santi āpatti āvikātabbā. Āvikatā hi'ssa phāsu hoti.

Uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānaṃ. Tatth'āyasmante pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmīti.

Nidānaṃ niṭṭhitaṃ.

Pārājikuddesa

Tatr'ime cattāro pārājikā dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Methunadhamma sikkhāpada

1. Yo pana bhikkhu bhikkhūnaṃ sikkhāsājīvasamāpanno sikkhaṃ appaccakkhāya dubbalyaṃ anāvikatvā methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyya, antamaso tiracchānagatāyapi, pārājiko hoti asaṃvāso.

Adinnādāna sikkhāpada

2. Yo pana bhikkhu gāmā vā araṇṇā vā adinnaṃ theyyasaṅkhātāṃ ādiyeyya, yathārūpe adinnādāne rājāno coraṃ gahetvā haneyyurū vā bandheyurū vā pabbājeyyurū vā “coro'si bālo'si mūlho'si theno'sī”ti, tathārūpaṃ bhikkhu adinnaṃ ādiyamāno ayampi pārājiko hoti asaṃvāso.

Manussa viggaha sikkhāpada

3. Yo pana bhikkhu sañcicca manussaviggahaṃ jīvītā voropeyya, satthahāraṇaṃ vā'ssa pariyeseyya, maraṇavaṇṇaṃ vā saṃvaṇṇeyya, maraṇāya vā samādapeyya “ambho purisa kiṃ tuyh'iminā pāpakena dujjīvitena,

matam te jīvitā seyyo”ti, iti cittamano cittasaṅkappo anekapariyāyena maraṇavaṇṇam vā saṃvaṇṇeyya, maraṇāya vā samādaṭṭheyya, ayampi pārājiko hoti asaṃvāso.

Uttari manussadhamma sikkhāpada

4. Yo pana bhikkhu anabhijānam uttarimanussadhammam attupanāyikam alamariyañāṇadassanam samudācareyya “iti jānāmi, iti passāmi”ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā āpanno visuddhāpekkho evam vadeyya “ajānamevaṃ āvuso avacaṃ jānāmi, apassaṃ passāmi, tucchaṃ musā vilapin”ti, aññatra adhimānā, ayampi pārājiko hoti asaṃvāso.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto cattāro pārājikā dhammā. Yesam bhikkhu aññataram vā aññataram vā āpajjitvā na labhati bhikkhūhi saddhim saṃvāsam yathā pure, tathā pacchā, pārājiko hoti asaṃvāso. Tatth’āyasmante pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi.

Pārājikam niṭṭhitam.

Saṃghādisesuddesa

Ime kho pan’āyasmanto terasa saṃghādisesā dhammā uddesam āgacchanti.

Sukkavissatṭhi sikkhāpada.

1. * Sañcetanikā sukkavissatṭhi aññatra supinantā saṃghādiseso.

Kāya saṃsagga sikkhāpada

2. * Yo pana bhikkhu otiṇṇo vipariṇatena cittena mātugāmena saddhim kāyasamsaggaṃ samāpajjeyya hatthaggaṃ vā veṇiggāhaṃ vā aññatarassa vā aññatarassa vā aṅgassa parāmasanam, saṃghādiseso.

* Iminā lakkhaṇena dassitasikkhāpadāni Bhikkhunivibhaṅge natthi.

Duṭṭhullavācā sikkhāpada

3. * Yo pana bhikkhu otiṇṇo vipariṇatena cittena mātugāmaṃ duṭṭhullāhi vācāhi obhāseyya yathā taṃ yuvā yuvatim methunupasaṃhitāhi, saṃghādiseso.

Attakāma pāricariya sikkhāpada

4. * Yo pana bhikkhu otiṇṇo vipariṇatena cittena mātugāmassa santike attakāmapāricariyāya vaṇṇaṃ bhāseyya, “etadaggaṃ bhagini pāricariyānaṃ yā mādisaṃ silavantaṃ kalyāṇadhammaṃ brahmacāriṃ etena dhammena paricareyyā”ti methunupasaṃhitena, saṃghādiseso.

Sañcaritta sikkhāpada

5. Yo pana bhikkhu sañcarittaṃ saṃpajjeyya itthiyā vā purisamatiṃ purisassa vā itthimatiṃ jāyattane vā jārattane vā, antamaso taṅkhaṇikāyapi, saṃghādiseso.

Kuṭṭikāra sikkhāpada

6. * Saññācīkāya pana bhikkhunā kuṭṭim kārayamānena assāmikaṃ attuddesaṃ pamāṇikā kāretabbā, tatr’idaṃ pamāṇaṃ, dīghaso dvādasa vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṃ sattantarā. Bhikkhū abhinetaṭṭabbā vatthudesanāya, tehi bhikkhūhi vatthu desetabbaṃ anārambhaṃ saparikkamaṇaṃ. Sārambhe ce bhikkhu vatthusmiṃ aparikkamanaṃ saññācīkāya kuṭṭim kāreyya, bhikkhū vā anabhineyya vatthudesanāya, pamāṇaṃ vā atikkāmeyya, saṃghādiseso.

Vihārakāra sikkhāpada

7. * Mahallakaṃ pana bhikkhunā vihāraṃ kārayamānena sassāmikaṃ attuddesaṃ bhikkhū abhinetaṭṭabbā vatthudesanāya, tehi bhikkhūhi vatthu desetabbaṃ anārambhaṃ saparikkamaṇaṃ. Sārambhe ce bhikkhu vatthusmiṃ aparikkamanaṃ mahallakaṃ vihāraṃ kāreyya, bhikkhū vā anabhineyya vatthudesanāya, saṃghādiseso.

Duṭṭhadosa sikkhāpada

8. Yo pana bhikkhu bhikkhum duṭṭho doso appatīto amūlakena pārājikena dhammena anuddhamseyya “app’eva nāma naṃ imamahā brahmacariyā

cāveyyan”ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā amūlakañc’eva taṃ adhikaraṇaṃ hoti, bhikkhu ca dosaṃ paṭiṭṭhāti, saṃghādiseso.

Aññabhāgiya sikkhāpada

9. Yo pana bhikkhu bhikkhum duṭṭho doso appatīto aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desaṃ lesamattaṃ upādāya pārājikena dhammena anuddhamseyya “app’eva nāma naṃ imamhā brahmacariyā cāveyyan”ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā aññabhāgiyañc’eva taṃ adhikaraṇaṃ hoti koci deso lesamatto upādinnō, bhikkhu ca dosaṃ paṭiṭṭhāti, saṃghādiseso.

Saṃghabheda sikkhāpada

10. Yo pana bhikkhu samaggassa saṃghassa bhedāya parakkameyya, bhedanasaṃvattanikaṃ vā adhikaraṇaṃ samādāya paggayha tiṭṭheyya, so bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo “m’āyasmā samaggassa saṃghassa bhedāya parakkami, bhedanasaṃvattanikaṃ vā adhikaraṇaṃ samādāya paggayha aṭṭhāsi, samet’āyasmā saṃghena. Samaggo hi saṃgho sammodamāno avivadamāno ekuddeso phāsu viharatī”ti, evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno tath’eva paggaṇheyya, so bhikkhu bhikkhūhi yāvatiyaṃ samanubhāsitabbo tassa paṭinissaggāya, yāvatiyañce samanubhāsiyamāno taṃ paṭinissajjeyya, icc’etaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya, saṃghādiseso.

Bhedānuvattaka sikkhāpada

11. Tass’eva kho pana bhikkhussa bhikkhū honti anuvattakā vaggavādakā eko vā dve vā tayo vā, te evaṃ vadeyyum “m’āyasmanto etaṃ bhikkhum kiñci avacuttha, dhammavādī c’eso bhikkhu, vinayavādī c’eso bhikkhu, amhākañc’eso bhikkhu chandañca ruciñca ādāya voharati, jānāti, no bhāsati, amhākamp’etaṃ khamatī”ti. Te bhikkhū bhikkhūhi evamassu vacanīyā “m’āyasmanto evaṃ avacuttha, na c’eso bhikkhu dhammavādī, na c’eso bhikkhu vinayavādī. M’āyasmantānampi saṃghabhedo ruccittha, samet’āyasmantānaṃ saṃghena. Samaggo hi saṃgho sammodamāno avivadamāno ekuddeso phāsu

viharatī”ti, evañca te bhikkhū bhikkhūhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyyum, te bhikkhū bhikkhūhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṃ paṭinissajjeyyum, icc’etaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyyum, saṃghādiseso.

Dubbaca sikkhāpada

12. Bhikkhu pan’eva dubbacajātiko hoti uddesapariyāpannesu sikkhāpadesu bhikkhūhi sahadhammikaṃ vuccamāno attānaṃ avacanīyaṃ karoti “mā maṃ āyasmanto kiñci avacuttha kalyāṇaṃ vā pāpakaṃ vā, ahampāyasmante na kiñci vakkhāmi kalyāṇaṃ vā pāpakaṃ vā, viramath’āyasmanto mama vacanāyā”ti. So bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo “m’āyasmā attānaṃ avacanīyaṃ akāsi, vacanīyamev’āyasmā attānaṃ karotu, āyasmāpi bhikkhū vadatu sahadhammena, bhikkhūpi āyasmantaṃ vakkhanti sahadhammena. Evaṃ saṃvaddhā hi tassa Bhagavato parisā yadidaṃ aññamaññavacanena aññamaññavuṭṭhāpanenā”ti. Evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno tath’eva paggaṇheyya, so bhikkhu bhikkhūhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitabbo tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamāno taṃ paṭinissajjeyya, icc’etaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya, saṃghādiseso.

Kuladūsaka sikkhāpada

13. Bhikkhu pan’eva aññataraṃ gāmaṃ vā nigamaṃ vā upanissāya viharati kuladūsako pāpasamācāro, tassa kho pāpakā samācārā dissanti c’eva suyyanti ca, kulāni ca tena duṭṭhāni dissanti c’eva suyyanti ca, so bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo “āyasmā kho kuladūsako pāpasamācāro, āyasmato kho pāpakā samācārā dissanti c’eva suyyanti ca, kulāni c’āyasmatā duṭṭhāni dissanti c’eva suyyanti ca, pakkamat’āyasmā imamhā āvāsā, alaṃ te idha vāsenā”ti. Evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno te bhikkhū evaṃ vadeyya “chandagāmino ca bhikkhū dosagāmino ca bhikkhū mohagāmino ca bhikkhū bhayagāmino ca bhikkhū tādīsikāya āpattiya ekaccaṃ pabbājenti, ekaccaṃ na pabbājenti”ti. So bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo “m’āyasmā evaṃ avaca, na ca bhikkhū chandagāmino, na ca bhikkhū dosagāmino, na ca bhikkhū mohagāmino, na ca bhikkhū bhayagāmino. Āyasmā kho kuladūsako pāpasamācāro,

āyasmato kho pāpakā samācārā dissanti c’eva suyyanti ca, kulāni
c’āyasmatā duṭṭhāni dissanti c’eva suyyanti ca, pakkamatāyasmā imamhā
āvāsā, alaṃ te idha vāsenā”ti. Evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno
tath’eva paggaṇheyya, so bhikkhu bhikkhūhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitaḥ
tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamāno taṃ paṭinissajjeyya,
icc’etaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya, saṃghādiseso.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto terasa saṃghādisesā dhammā nava
paṭhamāpattikā, cattāro yāvatatiyakā. Yesaṃ bhikkhu aññataraṃ vā
aññataraṃ vā āpajjitvā yāvatīhaṃ jānaṃ paṭicchādeti, tāvatīhaṃ tena
bhikkhunā akāmā parivatthabbaṃ. Parivutthaparivāsenā bhikkhunā uttari
chārattaṃ bhikkhumānattāya paṭipajjitabbaṃ. Ciṇṇamānatto bhikkhu yattha
siyā vīsatiḃaṇo bhikkhusaṃgho, tattha so bhikkhu abbhetaḥ. Ekenapi ce
ūno vīsatiḃaṇo bhikkhusaṃgho taṃ bhikkhum abbheyya, so ca bhikkhu
anabbhito, te ca bhikkhū gārayhā. Ayaṃ tattha sāmīci. Tatth’āyasmante
pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha
parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā?
Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmīti.

Saṃghādiseso niṭṭhito.

Aniyatuddesa

Ime kho pan’āyasmanto dve Aniyatā dhammā
uddesaṃ āgacchanti.

Paṭhama aniyata sikkhāpada

1. * Yo pana bhikkhu mātugāmena saddhim eko ekāya raho
paṭicchanne āsane alaṃkammaniye nisajjaṃ kappeyya, tamenāṃ
saddheyyavacasā upāsikā disvā tiṇṇaṃ dhammānaṃ aññatarena vadeyya
pārājikena vā saṃghādisesena vā pācittiya vā, nisajjaṃ bhikkhu
paṭijānamāno tiṇṇaṃ dhammānaṃ aññatarena kāretaḥ pārājikena vā
saṃghādisesena vā

pācittiyena vā, Yena vā sā saddheyyavacasā upāsikā vadeyya, tena so bhikkhu kāretabbo, ayaṃ dhammo aniyato.

Dutiya aniyata sikkhāpada

2. * Na h’eva kho pana paṭicchannaṃ āsanaṃ hoti n’ālaṃkammaniyaṃ, alaṅca kho hoti mātugāmaṃ duṭṭhullāhi vācāhi obhāsituṃ. Yo pana bhikkhu tathārūpe āsane mātugāmena saddhiṃ eko ekāya raho nisajjaṃ kappeyya, tamenāṃ saddheyyavacasā upāsikā disvā dvinnaṃ dhammānaṃ aññatarena vadeyya saṃghādisesena vā Pācittiyena vā, nisajjaṃ bhikkhu paṭijānamāno dvinnaṃ dhammānaṃ aññatarena kāretabbo saṃghādisesena vā pācittiyena vā. Yena vā sā saddheyyavacasā upāsikā vadeyya, tena so bhikkhu kāretabbo, ayampi dhammo aniyato.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto dve aniyatā dhammā. Tatth’āyasmante pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā. Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametāṃ dhārayāmi.

Aniyato niṭṭhito.

Nissaggiya pācittiya

Ime kho panāyasmanto tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammā uddeśaṃ āgacchanti.

Kathina sikkhāpada

1. Niṭṭhitacīvarasmiṃ bhikkhunā ubbhata-smiṃ kathine dasāhaparamaṃ atirekacīvaraṃ dhāretabbaṃ, taṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Udosita sikkhāpada

2. Niṭṭhitacīvarasmiṃ bhikkhunā ubbhata-smiṃ kathine ekarattampi ce bhikkhu ticīvarena vippavaseyya, aññatra bhikkhusammutiyā nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Akālacīvara sikkhāpada

3. Niṭṭhitacīvarasmiṃ bhikkhunā ubbhatasmiṃ kathine bhikkhuno pan'eva akālacīvaraṃ uppajjeyya, ākaṅkhamānena bhikkhunā paṭiggahetabbaṃ, paṭiggahetvā khippameva kāretabbaṃ, no c'assa pārīpūri, māsaparamaṃ tena bhikkhunā taṃ cīvaraṃ nikkhipitabbaṃ ūnassa pārīpūriyā satiyā paccāsāya. Tato ce uttari nikkhipeyya satiyāpi paccāsāya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Purāṇa cīvara sikkhāpada

4. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā purāṇacīvaraṃ dhovāpeyya vā rajāpeyya vā ākoṭāpeyya vā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Cīvara paṭiggahaṇa sikkhāpada

5. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā hatthato cīvaraṃ paṭiggaṇheyya aññatra pārivattakā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Aññātaka viññatti sikkhāpada

6. Yo pana bhikkhu aññātakaṃ gahapatiṃ vā gahapatāniṃ vā cīvaraṃ viññāpeyya aññatra samayā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Tatth'āyaṃ samayo, acchinnacīvaro vā hoti bhikkhu, naṭṭhacīvaro vā, ayaṃ tattha samayo.

Tatuttari sikkhāpada

7. Tañce aññātako gahapati vā gahapatāni vā bahūhi cīvarehi abhihaṭṭhuṃ pavāreyya, santaruttaraparamaṃ tena bhikkhunā tato cīvaraṃ sādītābbaṃ. Tato ce uttari sādīyeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Paṭhama upakkhaṭa sikkhāpada

8. Bhikkhuṃ pan'eva uddissa aññātakassa gahapatissa vā gahapatāniyā vā cīvaracetāpannaṃ upakkhaṭaṃ hoti “iminā cīvaracetāpannena cīvaraṃ cetāpetvā itthannāmaṃ bhikkhuṃ cīvarena acchādessāmi”ti. Tatra ce so bhikkhu pubbe appavārīto upasaṅkamitvā cīvare vikappaṃ āpajjeyya “sādhu vata maṃ āyasmā iminā cīvaracetāpannena evarūpaṃ vā evarūpaṃ vā cīvaraṃ cetāpetvā acchādehi”ti kalyāṇakamyataṃ upādāya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Dutiya upakkhaṭa sikkhāpada

9. Bhikkhuṃ pan’eva uddissa ubhinnam aññātakānam gahapatīnam vā gahapatānīnam vā paccekacīvaracetāpannāni upakkhaṭāni honti “imehi mayam paccekacīvaracetāpannehi paccekacīvarāni cetāpetvā itthannāmam bhikkhuṃ cīvarehi acchādessāmā”ti. Tatra ce so bhikkhu pubbe appavārīto upasaṅkamitvā cīvare vikappam āpajjeyya “sādhu vata maṃ āyasmanto imehi paccekacīvaracetāpannehi evarūpaṃ vā evarūpaṃ vā cīvaraṃ cetāpetvā acchādettha ubho’va santā ekenā”ti kalyāṇakamyataṃ upādāya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Rāja sikkhāpada

10. Bhikkhuṃ pan’eva uddissa rājā vā rājabhoggo vā brāhmaṇo vā gahapatiko vā dūtena cīvaracetāpannam paṇeṇya “iminā cīvaracetāpannena cīvaraṃ cetāpetvā itthannāmam bhikkhuṃ cīvarena acchādehi”ti. So ce dūto taṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā evaṃ vadeyya “idaṃ kho bhante āyasmantaṃ uddissa cīvaracetāpannam ābhataṃ, paṭiggaṇhātu āyasmā cīvaracetāpannam”ti. Tena bhikkhunā so dūto evamassa vacanīyo “na kho mayam āvuso cīvaracetāpannam paṭiggaṇhāma, cīvaraṇca kho mayam paṭiggaṇhāma kālena kappiyaṃ”ti. So ce dūto taṃ bhikkhuṃ evaṃ vadeyya “atthi pan’āyasmato koci veyyāvaccakaro”ti. Cīvaratthikena bhikkhave bhikkhunā veyyāvaccakaro niddisitabbo ārāmiko vā upāsako vā “eso kho āvuso bhikkhūnam veyyāvaccakaro”ti. So ce dūto taṃ veyyāvaccakaram saññāpetvā taṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā evaṃ vadeyya “yam kho bhante āyasmā veyyāvaccakaram niddisi, saññatto so mayā, upasaṅkamat’āyasmā kālena, cīvarena taṃ acchādessatī”ti. Cīvaratthikena bhikkhave bhikkhunā veyyāvaccakaro upasaṅkamitvā dvattikkhattuṃ codetabbo sāretabbo “attho me āvuso cīvarenā”ti. Dvattikkhattuṃ codayamāno sārāyamāno taṃ cīvaraṃ abhinipphādeyya, icc’etaṃ kusalam, no ce abhinipphādeyya, catukkhattuṃ pañcakkhattuṃ chakkhattuparamaṃ tuṇhībhūtena uddissa ṭhātabbāṃ. Catukkhattuṃ pañcakkhattuṃ chakkhattuparamaṃ tuṇhībhūto uddissa tiṭṭhamāno taṃ cīvaraṃ abhinipphādeyya, icc’etaṃ kusalam, tato ce uttari vāyamamāno taṃ cīvaraṃ abhinipphādeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

no ce abhinipphādeyya, yat’assa cīvaracetāpannaṃ ābhataṃ, tattha sāmaṃ vā gantabbaṃ, dūto vā pāhetabbo “yaṃ kho tumhe āyasmanto bhikkhū uddissa cīvaracetāpannaṃ paṇiṭṭha, na taṃ tassa bhikkhuno kiñci atthaṃ anubhoti, yuñjant’āyasmanto sakaṃ, mā vo sakaṃ vinassā”ti, ayaṃ tattha sāmīci.

Kathinavaggo paṭhamo.

Kosiya sikkhāpada

11. * Yo pana bhikkhu kosiyaṃ sakkāmaṃ santhataṃ kārāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Suddha kāḷaka sikkhāpada

12. * Yo pana bhikkhu suddhakāḷakānaṃ eḷakalomānaṃ santhataṃ kārāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Dvebhāga sikkhāpada

13. * Navāṃ pana bhikkhunā santhataṃ kārayamānena dve bhāgā suddhakāḷakānaṃ eḷakalomānaṃ ādātābbaṃ tatiyaṃ odātānaṃ catutthaṃ gocariyānaṃ. Anādā ce bhikkhu dve bhāge suddhakāḷakānaṃ eḷakalomānaṃ tatiyaṃ odātānaṃ catutthaṃ gocariyānaṃ navāṃ santhataṃ kārāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Chabbassa sikkhāpada

14. * Navāṃ pana bhikkhunā santhataṃ kārāpetvā chabbassāni dhāretabbaṃ. Orena ce channaṃ vassānaṃ taṃ santhataṃ vissajjetvā vā avissajjetvā vā aññaṃ navāṃ santhataṃ kārāpeyya aññatra bhikkhusammutiyā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Nisidana santhata sikkhāpada

15. * Nisīdanasanthataṃ pana bhikkhunā kārayamānena purāṇasanthatassa sāmāntā Sugatavidatthi ādātābbaṃ dubbaṇṇakaraṇāya. Anādā ce bhikkhu

purāṇasantha tassa sāmāntā Sugatavidatthimṃ navamṃ nisīdanasantataṃ
kāraṇeṇ, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Elāka loma sikkhāpada

16. * Bhikkhuno pan'eva addhānamaggappaṭipannassa elākalomāni
uppaṇṇeṇ, ākaṇṇamānena bhikkhunā paṭiggahetabbāni, paṭiggahetvā
tiyojanaparamaṃ sahatthā haritabbāni asante hāraṇe. Tato ce uttari hareṇa,
asanteṇ hāraṇe, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Elāka loma dhovāpana sikkhāpada

17. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā elākalomāni
dhovāpeṇa vā rājāpeṇa vā vijaṭṭheṇa vā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Rūpiya sikkhāpada

18. Yo pana bhikkhu jātarūparajataṃ uggaṇheṇa vā uggaṇhāpeṇa vā
upanikkhattaṃ vā sādīyeṇa, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Rūpiya samvohāra sikkhāpada

19. Yo pana bhikkhu nānappaṇāsaṃ rūpiyasamvohāraṃ
samāpajjeṇa, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Kaya vikkaya sikkhāpada

20. Yo pana bhikkhu nānappaṇāsaṃ kayavikkayaṃ samāpajjeṇa,
nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Kosiyavaggo dutiyo.

Patta sikkhāpada

21. * Dasāhaparamaṃ atirekapatto dhāretabbo, taṃ atikkāmayato
nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Ūna pañcabandhana sikkhāpada

22. Yo pana bhikkhu ūnapañcabandhanena pattena aññaṃ navamṃ
pattaṃ cetāpeṇa, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Tena bhikkhunā so patto
bhikkhuparisāya

nissajjitabbo, yo ca tassā bhikkhuparisāya pattapariyanto, so tassa bhikkhuno padātabbo “ayaṃ te bhikkhu patto yāva bhedanāya dhāretabbo”ti, ayaṃ tattha sāmīci.

Bhesajja sikkhāpada

23. Yāni kho pana tāni gilānānaṃ bhikkhūnaṃ paṭisāyanīyāni bhesajjāni, seyyathidaṃ, sappi navanītaṃ telaṃ madhu phāṇitaṃ, tāni paṭiggahetvā sattāhaparamaṃ sannidhikāraṃ paribhuñjitabbāni, taṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Vassika sāṭika sikkhāpada

24. * “Māso seso gimhānaṃ”ti bhikkhunā vassikasāṭikacīvaraṃ pariyesitabbaṃ, “addhamāso seso gimhānaṃ”ti katvā nivāsetabbaṃ. Orena ce “māso seso gimhānaṃ”ti vassikasāṭikacīvaraṃ pariyeseyya, orena “ddhamāso seso gimhānaṃ”ti katvā nivāseyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Cīvara acchindana sikkhāpada

25. Yo pana bhikkhu bhikkhussa sāmaṃ cīvaraṃ datvā kupito anattamano acchindeyya vā acchindāpeyya vā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Sutta viññatti sikkhāpada

26. Yo pana bhikkhu sāmaṃ suttaṃ viññāpetvā tantavāyehi cīvaraṃ vāyāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Mahā pesakāra sikkhāpada

27. Bhikkhuṃ pan’eva uddissa aññātaḥ gahapati vā gahapatānī vā tantavāyehi cīvaraṃ vāyāpeyya, tatra ce so bhikkhu pubbe appavārīto tantavāye upasaṅkamitvā cīvare vikappaṃ āpajjeyya “idaṃ kho āvuso cīvaraṃ maṃ uddissa viyyati, āyataṅka karoṭha, vitthataṅka appitaṅka suvītaṅka suppvāyitaṅka suvilekhitaṅka suvitacchitaṅka karoṭha, app’eva nāma mayampi āyasmantānaṃ kiñcimattaṃ anupadajjeyyāmaṃ”ti. Evaṅka so bhikkhu vatvā kiñcimattaṃ anupadajjeyya antamaso piṇḍapātāmatampi, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Acceka cīvara sikkhāpada

28. Dasāhānāgataṃ kattikatemāsikapuṇṇamaṃ bhikkhuno pan’eva accekacīvaraṃ uppajjeyya, accekaṃ maññamānena bhikkhunā paṭiggahetabbaṃ, paṭiggahetvā yāva cīvarakālasamayaṃ nikkhipitabbaṃ. Tato ce uttari nikkhipeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Sāsaṅka sikkhāpada

29. * Upavassaṃ kho pana kattikapuṇṇamaṃ yāni kho pana tāni āraññakāni senāsanāni sāsaṅkasammatāni sappañibhayāni, tathārūpesu bhikkhu senāsanesu viharanto ākaṅkhamāno tiṇṇaṃ cīvarānaṃ aññataraṃ cīvaraṃ antaraghare nikkhipeyya, siyā ca tassa bhikkhuno kocideva paccayo tena cīvarena vippavāsāya, chārattaparamaṃ tena bhikkhunā tena cīvarena vippavasitabbaṃ. Tato ce uttari vippavaseyya aññatra bhikkhusammutiyā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Pariṇata sikkhāpada

30. Yo pana bhikkhu jānaṃ saṅghikaṃ lābhaṃ pariṇataṃ attano pariṇāmeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Pattavaggo tatiyo.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammā. Tatth’āyasmante pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi.

Nissaggiyapācittiyā niṭṭhitā.

Suddha pācittiya

Ime kho pan’āyasmanto dvenavuti pācittiyā dhammā uddeśaṃ āgacchanti.

Musāvāda sikkhāpada

1. Sampajānamusāvāde pācittiyaṃ.

Omasavāda sikkhāpada

2. Omasavāde pācittiyaṃ.

Pesunña sikkhāpada

3. Bhikkhupesunne pācittiyaṃ.

Padaso dhamma sikkhāpada

4. Yo pana bhikkhu anupasampannaṃ padaso dhammaṃ vāceyya, pācittiyaṃ.

Paṭhama sahaseyya sikkhāpada

5. Yo pana bhikkhu anupasampannaṃ uttaridirattatirattaṃ sahaseyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Dutiya sahaseyya sikkhāpada

6. Yo pana bhikkhu mātugāmena sahaseyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Dhamma desanā sikkhāpada

7. Yo pana bhikkhu mātugāmassa uttarichappañcavācāhi dhammaṃ deseyya aññatra viññunā purisaviggahena, pācittiyaṃ.

Bhūtārocana sikkhāpada

8. Yo pana bhikkhu anupasampannassa uttarimanussadhammaṃ āroceyya, bhūtasmiṃ pācittiyaṃ.

Duṭṭhullārocana sikkhāpada

9. Yo pana bhikkhu bhikkhussa duṭṭhullaṃ āpattiṃ anupasampannassa āroceyya aññatra bhikkhusammutiyā, pācittiyaṃ.

Pathavī khaṇana sikkhāpada

10. Yo pana bhikkhu pathaviṃ khaṇeyya vā khaṇāpeyya vā pācittiyaṃ.

Musāvādavaggo paṭhamo.

Bhūtagāma sikkhāpada

11. Bhūtagāmapātabyatāya pācittiyaṃ.

Aññavādaka sikkhāpada

12. Aññavādake vihesake pācittiyaṃ.

Ujjhāpanaka sikkhāpada

13. Ujjhāpanake khiyyanake pācittiyaṃ.

Paṭhama senāsana sikkhāpada

14. Yo pana bhikkhu saṃghikaṃ mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā bhisim vā kocchaṃ vā ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamanto n'eva uddhareyya, na uddharāpeyya, anāpuccham vā gaccheyya, pācittiyaṃ.

Dutiya senāsana sikkhāpada

15. Yo pana bhikkhu saṃghike vihāre seyyaṃ santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamanto n'eva uddhareyya na uddharāpeyya, anāpuccham vā gaccheyya, pācittiyaṃ.

Anupakhajja sikkhāpada

16. Yo pana bhikkhu saṃghike vihāre jānaṃ pubbupagataṃ bhikkhum anupakhajja seyyaṃ kappeyya “yassa sambādho bhavissati, so pakkamissati”ti etadeva paccayaṃ karitvā anaññaṃ, pācittiyaṃ.

Nikkadḍhana sikkhāpada

17. Yo pana bhikkhu bhikkhum kupito anattamano saṃghikā vihārā nikkadḍheyya vā nikkadḍhāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Vehāsakuṭi sikkhāpada

18. Yo pana bhikkhu saṃghike vihāre uparivehāsakuṭiyā āhaccapādakaṃ mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā, pācittiyaṃ.

Mahallaka vihāra sikkhāpada

19. Mahallakaṃ pana bhikkhunā vihāraṃ kārayamānena yāva dvārakosā aggaḷaṭṭhapanāya āloka sandhiparikammāya dvatticchadanassa pariyāyaṃ appahārite ṭhiteṇa adhiṭṭhātabbhaṃ, tato ce uttari appaharitepi ṭhito adhiṭṭhaheyya, pācittiyaṃ.

Sappāṇaka sikkhāpada

20. Yo pana bhikkhu jānaṃ sappāṇakaṃ udakaṃ tiṇaṃ vā mattikaṃ vā siñceyya vā siñcāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Bhūtagāma vaggo dutiyo.

Ovāda sikkhāpada

21. * Yo pana bhikkhu asammato bhikkhuniyo ovadeyya, pācittiyam.

Atthaṅgata sikkhāpada

22. * Sammatopi ce bhikkhu atthaṅgate sūriye bhikkhuniyo ovadeyya, pācittiyam.

Bhikkhunupassaya sikkhāpada

23. * Yo pana bhikkhu bhikkhunupassayam upasaṅkamitvā bhikkhuniyo ovadeyya aññatra samayā, pācittiyam. Tatth'āyam samayo, gilānā hoti bhikkhunī, ayam tattha samayo.

Āmisa sikkhāpada

24. * Yo pana bhikkhu evam vadeyya “āmisahetu therā bhikkhū bhikkhuniyo ovaḍanti”ti, pācittiyam.

Cīvara dāna sikkhāpada

25. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā cīvaram dadeyya aññatra pārivattakā, pācittiyam.

Cīvara sabbana sikkhāpada

26. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā cīvaram sabbeyya vā sabbāpeyya vā, pācittiyam.

Samvidhāna sikkhāpada

27. * Yo pana bhikkhu bhikkhuniyā saddhim samvidhāya ekaddhānamaggaṃ paṭipajjeyya antamaso gāmantarampi aññatra samayā, pācittiyam. Tatth'āyam samayo, satthagamanīyo hoti maggo sāsaṅkasammato sappāṭibhayo, ayam tattha samayo.

Nāvābhiruhana sikkhāpada

28. * Yo pana bhikkhu bhikkhuniyā saddhim samvidhāya ekaṃ nāvaṃ abhiruheyya uddhamgāminim vā adhogāminim vā aññatra tiriyaṃ taraṇāya, pācittiyam.

Paripācīta sikkhāpada

29. * Yo pana bhikkhu jānaṃ bhikkhuniparipācītaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjeyya aññatra pubbe gihisamārambhā, pācittiyaṃ.

Raho nisajja sikkhāpada

30. * Yo pana bhikkhu bhikkhuniyā saddhiṃ eko ekāya raho nisajjaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Ovādavaggo tatiyo.

Āvasatha piṇḍa sikkhāpada

31. Agilānena bhikkhunā eko āvasathapiṇḍo bhuñjitabbo. Tato ce uttari bhuñjeyya, pācittiyaṃ.

Gaṇa bhojana sikkhāpada

32. Gaṇabhojane aññatra samayā pācittiyaṃ. Tatth'āyaṃ samayo, gilānasamayo cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo addhānagamānasamayo nāvābhiruhanasamayo mahāsamayo samaṇabhattasamayo, ayaṃ tattha samayo.

Parampara bhojana sikkhāpada

33. * Paramparabhojane aññatra samayā pācittiyaṃ. Tatth'āyaṃ samayo, gilānasamayo, cīvaradānasamayo, cīvarakārasamayo, ayaṃ tattha samayo.

Kāṇa mātu sikkhāpada

34. Bhikkhuṃ pan'eva kulaṃ upagataṃ pūvehi vā manthehi vā abhihaṭṭhuṃ pavāreyya, ākaṅkhamānena bhikkhunā dvattipattapūrā paṭiggahetabbā. Tato ce uttari paṭiggāṇheyya, pācittiyaṃ. Dvattipattapūre paṭiggahetvā tato nīharitvā bhikkhūhi saddhiṃ saṃvibhajitabbaṃ, ayaṃ tattha sāmīci.

Paṭhama pavāraṇā sikkhāpada

35. * Yo pana bhikkhu bhuttāvī pavārito anatirittaṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṃ.

Dutiya pavāraṇā sikkhāpada

36. * Yo pana bhikkhu bhikkhum bhuttāvim pavāritam anārittena khādanīyena vā bhojanīyena vā abhihaṭṭhum pavāreyya, “handa bhikkhu khāda vā bhuñja vā”ti jānam āsādanāpekkho, bhuttasmiṃ pācittiyaṃ.

Vikāla bhojana sikkhāpada

37. Yo pana bhikkhu vikāle khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṃ.

Sannidhikāraka sikkhāpada

38. Yo pana bhikkhu sannidhikārakaṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṃ.

Paṇīta bhojana sikkhāpada

39. * Yāni kho pana tāni paṇītabhojanāni, seyyathidaṃ, sappi navanītaṃ telam madhu phāṇitaṃ maccho maṃsaṃ khīraṃ dadhi. Yo pana bhikkhu evarūpāni paṇītabhojanāni agilāno attano atthāya viññāpetvā bhuñjeyya, pācittiyaṃ.

Dantapona sikkhāpada

40. Yo pana bhikkhu adinnaṃ mukhadvāraṃ āhāraṃ āhareyya aññatra udakadantaponā, pācittiyaṃ.

Bhojanavaggo catuttho.

Acelaka sikkhāpada

41. * Yo pana bhikkhu acelakassa vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā sahatthā khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā dadeyya, pācittiyaṃ.

Uyyājana sikkhāpada

42. Yo pana bhikkhu bhikkhum “eh’āvuso gāmaṃ vā nigamaṃ vā piṇḍāya pavisissāmā”ti tassa dāpetvā vā adāpetvā vā uyyojeyya “gacch’āvuso na me tayā saddhim kathā vā nisajjā vā phāsu hoti, ekakassa me kathā vā nisajjā vā phāsu hoti”ti etadeva paccayaṃ karitvā anaññaṃ, pācittiyaṃ.

Sabhojana sikkhāpada

43. Yo pana bhikkhu sabhojane kule anupakhajja nisajjam kappeyya, pācittiyam.

Raho paṭicchanna sikkhāpada

44. Yo pana bhikkhu mātugāmena saddhim raho paṭicchanne āsane nisajjam kappeyya, pācittiyam.

Raho nisajja sikkhāpada

45. Yo pana bhikkhu mātugāmena saddhim eko ekāya raho nisajjam kappeyya, pācittiyam.

Cāritta sikkhāpada

46. Yo pana bhikkhu nimantito sabhatto samāno santam bhikkhum anāpucchā purebhattam vā pacchābhattam vā kulesu cārittam āpajjeyya aññatra samayā, pācittiyam. Tatth'āyam samayo, cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo. Ayam tattha samayo.

Mahānāma sikkhāpada

47. Agilānena bhikkhunā catumāsappaccayapavāraṇā sādītābā aññatra punapavāraṇāya aññatra niccapavāraṇāya. Tato ce uttari sādīyeyya, pācittiyam.

Uyyutta senā sikkhāpada

48. Yo pana bhikkhu uyyuttam senam dassanāya gaccheyya aññatra tathārūpappaccayā, pācittiyam.

Senāvāsa sikkhāpada

49. Siyā ca tassa bhikkhuno kocideva paccayo senam gamanāya, dirattatirattam tena bhikkhunā senāya vasitabbam. Tato ce uttari vaseyya, pācittiyam.

Uyyodhika sikkhāpada

50. Dirattatirattam ce bhikkhu senāya vasamāno uyyodhikam vā balaggaṃ vā senābyūham vā anīkadassanam vā gaccheyya, pācittiyam.

Acelakavaggo pañcamo.

Surāpāna sikkhāpada

51. Surāmerayapāne pācittiyaṃ.

Aṅguli patodaka sikkhāpada

52. Aṅgulipatodake pācittiyaṃ.

Hasadhamma sikkhāpada

53. Udale hasadhamme pācittiyaṃ.

Anādariya sikkhāpada

54. Anādariye pācittiyaṃ.

Bhimsāpana sikkhāpada

55. Yo pana bhikkhu bhikkhuṃ bhimsāpeyya, pācittiyaṃ.

Joti sikkhāpada

56. Yo pana bhikkhu agilāno visibbanāpekkho jotim samādaheyya vā samādahāpeyya vā aññatra tathārūpappaccayā, pācittiyaṃ.

Nahāna sikkhāpada

57. Yo pana bhikkhu oren'addhamāsaṃ nahāyeyya aññatra samayā, pācittiyaṃ. Tatth'āyaṃ samayo “diyaḍḍho māso seso gimhānan”ti “vassānassa paṭhamo māso” icc'ete aḍḍhateyyamāsā uṇhasamayo pariḷāhasamayo gilānasamayo kammamayo addhānagamanasamayo vātavutṭhisamayo, ayaṃ tattha samayo.

Dubbaṇṇa karaṇa sikkhāpada

58. Navam pana bhikkhunā cīvaralābhena tiṇṇaṃ dubbaṇṇakaraṇānaṃ aññatarānaṃ dubbaṇṇakaraṇaṃ ādātabbaṃ nīlaṃ vā kaddamaṃ vā kāḷasāmaṃ vā. Anādā ce bhikkhu tiṇṇaṃ dubbaṇṇakaraṇānaṃ aññatarānaṃ dubbaṇṇakaraṇaṃ navam cīvaraṃ paribhuñjeyya, pācittiyaṃ.

Vikappana sikkhāpada

59. Yo pana bhikkhu bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā sikkhamānāya vā sāmaṇerassa vā sāmaṇeriyā vā sāmaṃ cīvaraṃ vikappetvā appaccuddhāraṇaṃ paribhuñjeyya, pācittiyaṃ.

Apanidhāna sikkhāpada

60. Yo pana bhikkhu bhikkhussa pattam̐ vā cīvaram̐ vā nisīdanam̐ vā sūcigharam̐ vā kāyabandhanam̐ vā apanidheyya vā apanidhāpeyya vā antamaso hasāpekkhopi, pācittiyam̐.

Surāpānavaggo chaṭṭho.

Saṅcicca sikkhāpada

61. Yo pana bhikkhu saṅcicca pāṇam̐ jīvītā voropeyya, pācittiyam̐.

Sappāṇaka sikkhāpada

62. Yo pana bhikkhu jānam̐ sappāṇakam̐ udakam̐ paribhuñjeyya, pācittiyam̐.

Ukkoṭana sikkhāpada

63. Yo pana bhikkhu jānam̐ yathādhammam̐ nihatādhikaraṇam̐ punakammāya ukkoṭeyya, pācittiyam̐.

Duṭṭhulla sikkhāpada

64. * Yo pana bhikkhu bhikkhussa jānam̐ duṭṭhullam̐ āpattim̐ paṭicchādeyya, pācittiyam̐.

Ūna vīsativassa sikkhāpada

65. * Yo pana bhikkhu jānam̐ ūnavīsativassam̐ puggalam̐ upasampādeyya, so ca puggalo anupasampanno, te ca bhikkhū gārayhā. Idam̐ tasmim̐ pācittiyam̐.

Theyyasattha sikkhāpada

66. Yo pana bhikkhu jānam̐ theyyasatthena saddhim̐ saṁvidhāya ekaddhānamaggaṁ paṭipajjeyya antamaso gāmantarampi, pācittiyam̐.

Saṁvidhāna sikkhāpada

67. * Yo pana bhikkhu mātugāmena saddhim̐ saṁvidhāya ekaddhānamaggaṁ paṭipajjeyya antamaso gāmantarampi, pācittiyam̐.

Ariṭṭha sikkhāpada

68. Yo pana bhikkhu evaṃ vadeyya “tath’āhaṃ Bhagavatā dhammaṃ desitaṃ ājānāmi, yathā ye’me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n’ālaṃ antarāyāyā”ti. So bhikkhu bhikkhūhi evamassa vacanīyo “m’āyasmā evaṃ avaca, mā Bhagavantam abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṃ, na hi Bhagavā evaṃ vadeyya. Anekapariyāyen’āvuso antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alaṃca pana te paṭisevato antarāyāyā”ti. Evañca so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno tath’eva paggaṇheyya, so bhikkhu bhikkhūhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitaḥ tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsiyamāno taṃ paṭinissajjeyya, icc’etaṃ kusalaṃ. No ce paṭinissajjeyya, pācittiyaṃ.

Ukkhitta sambhoga sikkhāpada

69. Yo pana bhikkhu jānaṃ tathāvādinā bhikkhunā akaṭānudhammena taṃ diṭṭhiṃ appaṭinissaṭṭhena saddhiṃ sambhuñjeyya vā saṃvaseyya vā saha vā seyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Kaṇṭaka sikkhāpada

70. Samaṇuddesopi ce evaṃ vadeyya “tath’āhaṃ Bhagavatā dhammaṃ desitaṃ ājānāmi, yathā ye’me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n’ālaṃ antarāyāyā”ti. So samaṇuddeso bhikkhūhi evamassa vacanīyo “m’āvuso samaṇuddesa evaṃ avaca, mā Bhagavantam abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṃ, na hi Bhagavā evaṃ vadeyya. Anekapariyāyen’āvuso samaṇuddesa antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alaṃca pana te paṭisevato antarāyāyā”ti, evañca so samaṇuddeso bhikkhūhi vuccamāno tath’eva paggaṇheyya, so samaṇuddeso bhikkhūhi evamassa vacanīyo “ajjatagge te āvuso samaṇuddesa na c’eva so Bhagavā Satthā apadisitaḥ, yampi c’aññe samaṇuddesā labhanti bhikkhūhi saddhiṃ dirattatirattaṃ sahaseyyaṃ, sāpi te n’atthi, cara pire, vinassā”ti. Yo pana bhikkhu jānaṃ tathānāsitaṃ samaṇuddesaṃ upalāpeyya vā upaṭṭhāpeyya vā sambhuñjeyya vā saha vā seyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Sappāṇakavaggo sattamo.

Sahadhammika sikkhāpada

71. Yo pana bhikkhu bhikkhūhi sahadhammikaṃ vuccamāno evaṃ vadeyya “na tāv’āhaṃ āvuso etasmim sikkhāpade sikkhissāmi, yāva na aññaṃ bhikkhuṃ byattaṃ vinayadharaṃ paripucchāmī”ti, pācittiyaṃ. Sikkhamānena bhikkhave bhikkhunā aññātabbaṃ paripucchitabbaṃ paripaṇhitabbaṃ, ayaṃ tattha sāmīci.

Vilekhana sikkhāpada

72. Yo pana bhikkhu pātimokkhe uddissamāne evaṃ vadeyya “kiṃ paṇ’imehi khuddānukhuddakehi sikkhāpadehi uddiṭṭhehi, yāvadeva kukkuccāya vihesāya vilekhāya saṃvattanti”ti, sikkhāpadavivaṇṇake pācittiyaṃ.

Mohana sikkhāpada

73. Yo pana bhikkhu anvaddhamāsaṃ pātimokkhe uddissamāne evaṃ vadeyya “idān’eva kho ahaṃ jānāmi, ayampi kira dhammo suttagato suttapariyāpanno anvaddhamāsaṃ uddesaṃ āgacchatī”ti. Tañce bhikkhuṃ aññe bhikkhū jāneyyurū nisinnapubbaṃ iminā bhikkhunā dvattikkhatturū pātimokkhe uddissamāne, ko pana vādo bhiyyo, na ca tassa bhikkhuno aññāṇakena mutti atthi, yañca tattha āpattiṃ āpanno, tañca yathā dhammo kāretabbo, uttari ca’ssa moho āropetabbo “tassa te āvuso alābhā, tassa te dulladdhaṃ, yaṃ tvaṃ pātimokkhe uddissamāne na sādhu kaṃ aṭṭhiṃ katvā manasi karosī”ti, idaṃ tasmim mohanake pācittiyaṃ.

Pahāra sikkhāpada

74. Yo pana bhikkhu bhikkhussa kupito anattamano pahāraṃ dadeyya, pācittiyaṃ.

Talasattika sikkhāpada

75. Yo pana bhikkhu bhikkhussa kupito anattamano talasattikaṃ uggireyya, pācittiyaṃ.

Amūlaka sikkhāpada

76. Yo pana bhikkhu bhikkhuṃ amūlakena saṃghādisesena anuddhamseyya, pācittiyaṃ.

Sañcicca sikkhāpada

77. Yo pana bhikkhu bhikkhussa sañcicca kukkucam upadaheyya “iti’ssa muhuttampi aphāsu bhavissatī”ti etadeva paccayam karitvā anaññaṃ, pācittiyaṃ.

Upassuti sikkhāpada

78. Yo pana bhikkhu bhikkhūnaṃ bhaṇḍanaajātānaṃ kalahajātānaṃ vivādāpannānaṃ upassutiṃ tiṭṭheyya “yaṃ ime bhaṇissanti, taṃ sossāmī”ti etadeva paccayam karitvā anaññaṃ, pācittiyaṃ.

Kammappaṭibāhana sikkhāpada

79. Yo pana bhikkhu dhammikānaṃ kammānaṃ chandaṃ datvā pacchā khīyanadhammaṃ āpajjeyya, pācittiyaṃ.

Chandaṃ adatvā gamana sikkhāpada

80. Yo pana bhikkhu saṃghe vinicchaya kathāya vattamānāya chandaṃ adatvā uṭṭhāyāsanaṃ pakkameyya, pācittiyaṃ.

Dubbala sikkhāpada

81. Yo pana bhikkhu samaggena saṃghena cīvaraṃ datvā pacchā khīyanadhammaṃ āpajjeyya “yathāsanthutaṃ bhikkhū saṃghikaṃ lābhaṃ pariṇāmetī”ti, pācittiyaṃ.

Pariṇāmana sikkhāpada

82. Yo pana bhikkhu jānaṃ saṃghikaṃ lābhaṃ pariṇataṃ puggalassa pariṇāmeyya, pācittiyaṃ.

Sahadhammikavaggo aṭṭhamo.

Antepura sikkhāpada

83. * Yo pana bhikkhu rañño khattiyassa muddhābhisittassa anikkhantarājake aniggataratanake pubbe appaṭisaṃvidito indakhīlaṃ atikkāmeyya, pācittiyaṃ.

Ratana sikkhāpada

84. Yo pana bhikkhu ratanaṃ vā ratanasammataṃ vā aññatra ajjhārāmā vā ajjhāvasathā vā uggaṇheyya vā uggaṇhāpeyya vā, pācittiyaṃ. Ratanam vā pana bhikkhunā ratanasammataṃ vā ajjhārāme vā ajjhāvasathe vā uggahetvā vā uggahāpetvā vā nikkhipitabbaṃ “yassa bhavissati, so harissati”ti, ayaṃ tattha sāmīci.

Vikāla gāmapavesana sikkhāpada

85. * Yo pana bhikkhu santaṃ bhikkhuṃ anāpucchā vikāle gāmaṃ paviseyya aññatra tathārūpā accāyikā karaṇīyā, pācittiyaṃ.

Sūcighara sikkhāpada

86. Yo pana bhikkhu aṭṭhimayaṃ vā dantamayaṃ vā visāṇamayaṃ vā sūcigharaṃ kārapeyya, bhedanakaṃ pācittiyaṃ.

Mañcapīṭha sikkhāpada

87. Navaṃ pana bhikkhunā mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā kārayamānena aṭṭhaṅgulapādaṃ kāretabbaṃ Sugataṅgulena aññatra heṭṭhimāya aṇaniyā. Taṃ atikkāmayato chedanakaṃ pācittiyaṃ.

Tūlonaddha sikkhāpada

88. Yo pana bhikkhu mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā tūlonaddhaṃ kārapeyya, uddālanakaṃ pācittiyaṃ.

Nisīdana sikkhāpada

89. * Nisīdanaṃ pana bhikkhunā kārayamānena pamāṇikaṃ kāretabbaṃ, tatr’idaṃ pamāṇaṃ, dīghaso dve vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṃ diyaḍḍhaṃ, dasā vidatthi. Taṃ atikkāmayato chedanakaṃ pācittiyaṃ.

Kaṇḍuppaṭicchādi sikkhāpada

90. Kaṇḍuppaṭicchādiṃ pana bhikkhunā kārayamānena pamāṇikā kāretabbā, tatr’idaṃ pamāṇaṃ, dīghaso catasso vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṃ dve vidatthiyo. Taṃ atikkāmayato chedanakaṃ pācittiyaṃ.

Vassika sāṭika sikkhāpada

91. * Vassikasāṭikaṃ pana bhikkhunā kārayamānena pamāṇikā kāretabbā, tatr’idaṃ pamāṇaṃ, dīghaso cha vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṃ aḍḍhateyyā. Taṃ atikkāmayato chedanakaṃ pācittiyaṃ.

Nanda sikkhāpada

92. Yo pana bhikkhu Sugatacīvarappamāṇaṃ cīvaraṃ kārāpeyya, atirekaṃ vā, chedanakaṃ pācittiyaṃ. Tatr’idaṃ Sugatassa Sugatacīvarappamāṇaṃ, dīghaso nava vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṃ cha vidatthiyo, idaṃ Sugatassa Sugatacīvarappamāṇanti.

Ratanavaggo navamo.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto dvenavuti pācittiyā dhammā. Tatth’āyasmante pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmīti.

Pācittiyā niṭṭhitā.

Paṭidesanīya

Ime kho pan’āyasmanto cattāro pāṭidesanīyā dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Paṭhama pāṭidesanīya sikkhāpada

1. * Yo pana bhikkhu aññātikāya bhikkhuniyā antaragharaṃ pavitṭhāya hatthato khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā sahatthā paṭiggahetvā khādeyya vā bhuñjeyya vā, paṭidesetabbaṃ tena bhikkhunā “gārayhaṃ āvuso dhammaṃ āpajjim asappāyaṃ pāṭidesanīyaṃ, taṃ pāṭidesemī”ti.

Dutiya pāṭidesanīya sikkhāpada

2. * Bhikkhū pan’eva kulesu nimantitā bhuñjanti, tatra ce sā bhikkhunī vosāsamānarūpā ṭhitā hoti “idha sūpaṃ detha, idha odanaṃ dethā”ti. Tehi bhikkhūhi sā bhikkhunī apasādetabbā “apasakka tāva bhagini,

yāva bhikkhū bhuñjantī”ti. Ekassapi ce bhikkhuno na paṭibhāseyya taṃ bhikkhunim apasādetum “apasakka tāva bhagini, yāva bhikkhū bhuñjantī”ti, paṭidesetabbaṃ tehi bhikkhūhi “gārayhaṃ āvuso dhammaṃ āpajjimhā asappāyaṃ pāṭidesanīyaṃ, taṃ paṭidesemā”ti.

Tatiya pāṭidesanīya sikkhāpada

3. * Yāni kho pana tāni sekkhasammatāni kulāni, yo pana bhikkhu tathārūpesu sekkhasammatesu kulesu pubbe animantito agilāno khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā sahatthā paṭiggahetvā khādeyya vā bhuñjeyya vā, paṭidesetabbaṃ tena bhikkhunā “gārayhaṃ āvuso dhammaṃ āpajjimhā asappāyaṃ pāṭidesanīyaṃ, taṃ paṭidesemī”ti.

Catuttha pāṭidesanīya sikkhāpada

4. * Yāni kho pana tāni āraññakāni senāsanāni sāsaṅkasammatāni sappāṭibhayāni, yo pana bhikkhu tathārūpesu senāsanesu pubbe appaṭisaṃviditaṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā ajjhārāme sahatthā paṭiggahetvā agilāno khādeyya vā bhuñjeyya vā, paṭidesetabbaṃ tena bhikkhunā “gārayhaṃ āvuso dhammaṃ āpajjimhā asappāyaṃ pāṭidesanīyaṃ, taṃ paṭidesemī”ti.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto cattāro pāṭidesanīyā dhammā. Tatth’āyasmante pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmīti.

Pāṭidesanīyā niṭṭhitā.

Sekhiya

Ime kho pan’āyasmanto sekhiyā dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Parimaṇḍala sikkhāpada

1. * Parimaṇḍalaṃ nivāsessāmīti sikkhā karaṇīyā,
2. * Parimaṇḍalaṃ pārupissāmīti sikkhā karaṇīyā.

* Sekhiyasikkhāpadesu iminā lakkhaṇena chabbīsati sārūpasikkhāpadāni dassitāni.

Suppaṭicchanna sikkhāpada

3. * Suppaṭicchanno antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
4. * Suppaṭicchanno antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Susaṁvuta sikkhāpada

5. * Susaṁvuto antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
6. * Susaṁvuto antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Okkhittacakkhu sikkhāpada

7. * Okkhittacakkhu antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
8. * Okkhittacakkhu antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ukkhattaka sikkhāpada

9. * Na ukkhittakāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
10. * Na ukkhittakāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Parimaṇḍalavaggo paṭhamo.

Ujjagghika sikkhāpada

11. * Na ujjagghikāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
12. * Na ujjagghikāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Uccasadda sikkhāpada

13. * Appasaddo antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
14. * Appasaddo antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kāyappacālaka sikkhāpada

15. * Na kāyappacālakaṃ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
16. * Na kāyappacālakaṃ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Bāhuppacālaka sikkhāpada

17. * Na bāhuppacālakaṃ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
18. * Na bāhuppacālakaṃ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sīsappacālaka sikkhāpada

- 19. * Na sīsappacālakaṃ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 20. * Na sīsappacālakaṃ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ujjagghikavaggo dutiyo.

Khambhakata sikkhāpada

- 21. * Na khambhakato antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 22. * Na khambhakato antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oguṇṭhita sikkhāpada

- 23. * Na uguṇṭhito antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 24. * Na uguṇṭhito antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ukkuṭika sikkhāpada

- 25. * Na ukkuṭikāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pallatthika sikkhāpada

- 26. * Na pallatthikāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakkacca paṭiggahaṇa sikkhāpada

- 27. + Sakkaccaṃ piṇḍapātaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattasaññī paṭiggahaṇa sikkhāpada

- 28. + Pattasaññī piṇḍapātaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samasūpaka paṭiggahaṇa sikkhāpada

- 29. + Samasūpakaṃ piṇḍapātaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samatittika sikkhāpada

- 30. + Samatittikaṃ piṇḍapātaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Khambhakatavaggo tatiyo.

+ Iminā lakkhaṇena tiṃsa bhojanappaṭisaṃyuttasikkhāpadāni dassitāni.

Sakkacca bhuñjana sikkhāpada

31. + Sakkaccaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattasaññī bhuñjana sikkhāpada

32. + Pattasaññī piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sapadāna sikkhāpada

33. + Sapadānaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samasūpaka sikkhāpada

34. + Samasūpakaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Na thūpakata sikkhāpada

35. + Na thūpakato omadditvā piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Odanappaṭicchādāna sikkhāpada

36. + Na sūpaṃ vā byañjanaṃ vā odanena paṭicchādessāmi bhiyyokamyataṃ upādāyāti sikkhā karaṇīyā.

Sūpodana viññatti sikkhāpada

37. + Na sūpaṃ vā odanaṃ vā agilāno attano atthāya viññāpetvā bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ujjhānasaññī sikkhāpada

38. + Na ujjhānasaññī paresaṃ pattaṃ olokessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷa sikkhāpada

39. + Nātimahantaṃ kabaḷaṃ karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ālopa sikkhāpada

40. + Parimaṇḍalaṃ ālopaṃ karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakkaccavaggo catuttho.

Anāhaṭṭa sikkhāpada

41. + Na anāhaṭṭe kabaḷe mukhadvāraṃ vivarissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Bhuñjamāna sikkhāpada

42. + Na bhuñjamāno sabbahatthaṃ mukhe pakkhipissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakabaḷa sikkhāpada

43. + Na sakabaḷena mukhena byāharissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Piṇḍukkhepaka sikkhāpada

44. + Na piṇḍukkhepakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷāvacchedaka sikkhāpada

45. + Na kabaḷāvacchedakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Avagaṇḍakāraka sikkhāpada

46. + Na avagaṇḍakārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Hattha niddhunaka sikkhāpada

47. + Na hatthaniddhunakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sitthāvakāraka sikkhāpada

48. + Na sitthāvakārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Jivhānicchāraka sikkhāpada

49. + Na jivhānicchārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Capucapukāraka sikkhāpada

50. + Na capucapukārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷavaggo pañcama.

Surusurukāraka sikkhāpada

51. + Na surusurukārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Hattha nillehaka sikkhāpada

52. + Na hatthanillehakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattanillehaka sikkhāpada

53. + Na pattanillehakam bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oṭṭha nillehaka sikkhāpada

54. + Na oṭṭhanillehakam bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sāmisa sikkhāpada

55. + Na sāmisenā hatthena pāṇiyathālakaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sasitthaka sikkhāpada

56. + Na sasitthakaṃ pattadhovanam antaraghare chaḍḍessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Chattapāṇi sikkhāpada

57. ++ Na chattapāṇissa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Daṇḍapāṇi sikkhāpada

58. ++ Na daṇḍapāṇissa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Satthapāṇi sikkhāpada

59. ++ Na satthapāṇissa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Āvudhapāṇi sikkhāpada

60. ++ Na āvudhapāṇissa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Surusuruvaggo chaṭṭho.

++ Iminā lakkhaṇena ekūnavāsa dhammadesanāpaṭisaṃyuttasikkhāpadāni dassitāni.

Pāduka sikkhāpada

61. ++ Na pādukāruḷhassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Upāhana sikkhāpada

62. ++ Na upāhanāruḷhassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Yāna sikkhāpada

63. ++ Na yānatassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sayana sikkhāpada

64. ++ Na sayanatassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pallatthika sikkhāpada

65. ++ Na pallatthikāya nisinnassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Veṭṭhita sikkhāpada

66. ++ Na veṭṭhitasīssassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oguṇṭhita sikkhāpada

67. ++ Na uguṇṭhitasīssassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Chamā sikkhāpada

68. ++ Na chamāyaṃ nisīditvā āsane nisinnassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Nīcāsana sikkhāpada

69. ++ Na nīce āsane nisīditvā ucce āsane nisinnassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ṭhita sikkhāpada

70. ++ Na ṭhito nisinnassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pacchato gamana sikkhāpada

71. ++ Na pacchato gacchanto purato gacchantassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Uppatthena gamana sikkhāpada

72. ++ Na uppathena gacchanto pathena gacchantassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ṭhito uccāra sikkhāpada

73. ++ Na ṭhito agilāno uccāraṃ vā passāvaṃ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Harite uccāra sikkhāpada

74. ++ Na harite agilāno uccāraṃ vā passāvaṃ vā kheḷaṃ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Udake uccāra sikkhāpada

75. ++ Na udake agilāno uccāraṃ vā passāvaṃ vā kheḷaṃ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pādukavaggo sattamo.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto sekhiyā dhammā. Tatth'āyasmante pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmīti.

Sekhiyā niṭṭhitā.

Adhikaraṇasamatha

Ime kho panāyasmanto satta adhikaraṇasamathā dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Uppannuppannānaṃ adhikaraṇānaṃ samatāya vūpasamāya
Sammukhāvinayo dātabbo,
Sativinayo dātabbo,
Amūḷhavinayo dātabbo,

Paṭiññāya kāretabbaṃ,
 Yebhuyyasikā,
 Tassapāpiyasikā,
 Tiṇavatthāarakoti.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto satta adhikaraṇasamathā dhammā.
 Tatth'āyasmante pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi,
 kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā?
 Parisuddh'etth'āyasmanto, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi.

Adhikaraṇasamathā niṭṭhitā.

Uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānaṃ,
 Uddiṭṭhā cattāro pārājikā dhammā,
 Uddiṭṭhā terasa saṃghādisesā dhammā,
 Uddiṭṭhā dve aniyatā dhammā,
 Uddiṭṭhā tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammā,
 Uddiṭṭhā dvenavuti pācittiyā dhammā,
 Uddiṭṭhā cattāro pāṭidesanīyā dhammā,
 Uddiṭṭhā sekhiyā dhammā,

Uddiṭṭhā satta adhikaraṇasamathā dhammā, ettakaṃ tassa Bhagavato
 sutāgataṃ suttapariyāpannaṃ anvaddhamāsaṃ uddesaṃ āgacchati, tattha
 sabbeheva samaggehi sammodamānehi avivadamānehi sikkhitabbanti.

Vitthāruddeso pañcamaṃ.

Bhikkhupātimokkhaṃ niṭṭhitaṃ.

Bhikkhunīpātimokkhapāli

Namo Tassa Bhagavato Arahato SammāsamBuddhassa.

Pubba karaṇa 4

Sammajjanī padīpo ca, udakaṃ āsanena ca.
Uposathassa etāni, “pubbakaraṇa”ti vuccati.

Pubba kicca 5

Chanda pārisuddhi utukkhānaṃ, bhikkhunigaṇaṇā ca ovādo.
Uposathassa etāni, “pubbakicca”ti vuccati.

Pattakalla aṅga 4

Uposatho, yāvatikā ca bhikkhunī kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti.
Vajjanīyā ca puggalā tasmim na honti, “pattakalla”ti vuccati.

Pubbakaraṇapubbakiccāni samāpetvā desitāpattikassa samaggassa
bhikkhunisaṅghassa anumatiyā pātimokkhaṃ uddisituṃ ārādhanaṃ
karoma.

Nidānuddesa

Suṇātu me ayye saṅgho, ajjuposatho pannaraso, yadi saṅghassa
pattakallaṃ, saṅgho uposathaṃ kareyya, pātimokkhaṃ uddiseyya.

Kim saṅghassa pubbakiccaṃ, pārisuddhiṃ ayyāyo ārocetha,
pātimokkhaṃ uddisissāmi, taṃ sabbā’va santā sādhukaṃ suṇoma manasi
karoma. Yassā siyā āpatti, sā āvikareyya, asantiyā āpattiyā tuṇhī
bhavitabbaṃ, tuṇhībhāvena kho pan’āyyāyo “pārisuddhā”ti vedissāmi.
Yathā kho pana paccekapuṭṭhassā veyyākaraṇaṃ hoti, evamevaṃ evarūpāya
parisāya yāvatatiyaṃ anusāvitāṃ hoti. Yā pana bhikkhunī yāvatatiyaṃ
anusāviyamāne saramānā santim āpattim n’āvikareyya,
sampajānamusāvāda’ssā hoti. Sampajānamusāvādo kho pan’āyyāyo
antarāyiko

dhammo vutto Bhagavatā, tasmā saramānāya bhikkhuniyā āpannāya visuddhāpekkhāya santī āpatti āvikātabbā. Āvikatā hi'ssā phāsū hoti.

Uddiṭṭhaṃ kho ayyāso nidānaṃ. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmīti.

Nidānaṃ niṭṭhitaṃ.

Pārājikuddesa

Tatr'ime aṭṭha pārājikā dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Methuna dhamma sikkhāpada

1. Yā pana bhikkhunī chandaso methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyya, antamaso tiracchānagatenapi, pārājikā hoti asaṃvāsā.

Adinnādāna sikkhāpada

2. Yā pana bhikkhunī gāmā vā araṇṇā vā adinnaṃ theyyasaṅkhātāṃ ādiyeyya, yathārūpe adinnādāne rājāno coraṃ gahetvā haneyyuraṃ vā bandheyyaṃ vā pabbājeyyaṃ vā “corā'si bālā'si mūḷhā'si thenā'sī”ti, tathārūpaṃ bhikkhunī adinnaṃ ādiyamānā ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā.

Manussa viggha sikkhāpada

3. Yā pana bhikkhunī sañcicca manussavigghaṃ jīvītā voropeyya, satthahāraṃ vā'ssa pariyeseyya, maraṇavaṇṇaṃ vā saṃvaṇṇeyya, maraṇāya vā samādapeyya “ambho purisa kiṃ tuyhiminā pāpakena dujjīvitena, mataṃ te jīvītā seyyo”ti, iti cittamanā cittasaṅkappā anekapariyāyena maraṇavaṇṇaṃ vā saṃvaṇṇeyya, maraṇāya vā samādapeyya, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā.

Uttari manussa dhamma sikkhāpada

4. Yā pana bhikkhunī anabhijānaṃ uttarimanussadhammaṃ attupanāyikaṃ alamariyaññadassanaṃ samudācareyya “iti jānāmi, iti passāmi”ti,

tato aparena samayena samanuggāhīyamānā vā asamanuggāhīyamānā vā āpannā visuddhāpekkhā evaṃ vadeyya “ajānamevaṃ ayye avacaṃ jānāmi, apassaṃ passāmi, tucchaṃ musā vilapin”ti, aññatra adhimānā, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā.

Ubbhajāṇumaṇḍalikā sikkhāpada

5. * Yā pana bhikkhunī avassutā avassutassa purisapuggalassa adhakkhakaṃ ubbhajāṇumaṇḍalaṃ āmasanaṃ vā parāmasanaṃ vā gahaṇaṃ vā chupanaṃ vā paṭipīḷanaṃ vā sādīyeyya, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā ubbhajāṇumaṇḍalikā.

Vajjappaṭicchādikā sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī jānaṃ pārājikaṃ dhammaṃ ajjhāpannaṃ bhikkhuniṃ n’ev’attanā paṭicodeyya, na gaṇassa āroceyya. Yadā ca sā ṭhitā vā assa cutā vā nāsītā vā avassaṭā vā, sā pacchā evaṃ vadeyya “pubbev’āhaṃ ayye aññāsīm etaṃ bhikkhuniṃ ‘evarūpā ca evarūpā ca sā bhagini’ti, no ca kho attanā paṭicodessaṃ, na gaṇassa āroccassaṃ”ti, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā vajjappaṭicchādikā.

Ukkhittānūvattikā sikkhāpada

7. * Yā pana bhikkhunī samaggena saṃghena ukkhittaṃ bhikkhuṃ dhammena vinayena Satthusāsanena anādaraṃ appaṭikāraṃ akatasahāyaṃ tamanuvatteyya, sā bhikkhunī bhikkhunihi evamassa vacanīyā “eso kho ayye bhikkhu samaggena saṃghena ukkhitto, dhammena vinayena Satthusāsanena anādaro appaṭikāro akatasahāyo, m’āyye etaṃ bhikkhuṃ anuvatti”ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunihi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunihi yāvatatiyaṃ samanubhāsītābbaṃ tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyaṃ ce samanubhāsiyamānā taṃ paṭinissajjeyya, icc’etaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā ukkhittānūvattikā.

* Iminā lakkhaṇena dassitasikkhāpadāni Bhikkhuvibhaṅge n’atthi.

Aṭṭhavatthukā sikkhāpada

8. *Yā pana bhikkhunī avassutā avassutassa purisapuggalassa hatthaggaṇaṇaṃ vā sādīyeyya saṅghāṭikaṇṇaggahaṇaṃ vā sādīyeyya santiṭṭheyya vā sallapeyya vā saṅketāṃ vā gaccheyya purisassa vā abbhāgamaṇaṃ sādīyeyya channaṃ vā anupaviseyya kāyaṃ vā tadatthāya upasaṃhareyya etassa asaddhammassa paṭisevanatthāya, ayampi pārājikā hoti asaṃvāsā aṭṭhavatthukā.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo aṭṭha pārājikā dhammā. Yesāṃ bhikkhunī aññataraṃ vā aññataraṃ vā āpajjitvā na labhati bhikkhunīhi saddhiṃ saṃvāsaṃ yathā pure, tathā pucchā, pārājikā hoti asaṃvāsā. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametāṃ dhārayāmīti.

Pārājikaṃ niṭṭhitam.

Samghādisesuddesa

Ime kho paṇ'āyyāyo sattarassa saṃghādisesā dhammā uddeśaṃ āgacchanti.

Ussayavādikā sikkhāpada

1. * Yā pana bhikkhunī ussayavādikā vihareyya gahapatinā vā gahapatiputtana vā dāsena vā kammakārena vā antamaso samaṇaparibbājaken'āpi, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Corī vuṭṭhāpikā sikkhāpada

2. * Yā pana bhikkhunī jānaṃ coriṃ vajjhaṃ viditaṃ anapaloketvā rājānaṃ vā saṃghaṃ vā gaṇaṃ vā pūgaṃ vā seṇiṃ vā aññatra kappā vuṭṭhāpeyya, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Eka gāmantara gamana sikkhāpada

3. * Yā pana bhikkhunī ekā vā gāmantaram gaccheyya, ekā vā nadīpāram gaccheyya, ekā vā rattiṃ vip̐pavaseyya, ekā vā gaṇamhā ohiyeyya, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Ukkhattaka osāraṇa sikkhāpada

4. * Yā pana bhikkhunī samaggena saṃghena ukkhittaṃ bhikkhuniṃ dhammena vinayena Satthusāsanena anapaloketvā kārakasaṃghaṃ anaññāya gaṇassa chandaṃ osāreyya, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Bhojana paṭiggahaṇa paṭhama sikkhāpada

5. * Yā pana bhikkhunī avassutā avassutassa purisapuggalassa hatthato khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā sahatthā paṭiggahetvā khādeyya vā bhuñjeyya vā, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Bhojana paṭiggahaṇa dutiya sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī evaṃ vadeyya “kiṃ te ayye eso purisapuggalo karissati avassuto vā anavassuto vā, yato tvaṃ anavassutā, iṅha ayye yaṃ te eso purisapuggalo deti khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā, taṃ tvaṃ sahatthā paṭiggahetvā khāda vā bhuñja vā”ti, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Saṅcaritta sikkhāpada

7. Yā pana bhikkhunī saṅcarittaṃ samāpajjeyya itthiyā vā purisamatim purisassa vā itthimatim jāyattane vā jārattane vā antamaso taṅkhaṇikāyapi, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Duṭṭhadosa sikkhāpada

8. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṃ duṭṭhā dosā appatītā amūlakena pārājikena dhammena anuddhamseyya “app’eva nāma naṃ imamhā brahmacariyā cāveyya”ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamānā vā asamanuggāhīyamānā vā amūlakañc’eva taṃ adhikaraṇaṃ hoti, bhikkhunī ca

dosam paṭiṭṭhāti, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Aññabhāgiya sikkhāpada

9. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṃ duṭṭhā dosā appatītā aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñcidesaṃ lesamattaṃ upādāya pārājikena dhammena anuddhamseyya “app’eva nāma naṃ imamahā brahmacariyā cāveyya”ti. Tato aparena samayena samanuggāhīyamānā vā asamanuggāhīyamānā vā aññabhāgiyañc’eva taṃ adhikaraṇaṃ hoti. Koci deso lesamatto upādinno, bhikkhunī ca dosam paṭiṭṭhāti, ayampi bhikkhunī paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Sikkhaṃ paccācikkhaṇa sikkhāpada

10. * Yā pana bhikkhunī kupitā anattamanā evaṃ vadeyya “Buddhaṃ paccācikkhāmi dhammaṃ paccācikkhāmi, saṃghaṃ paccācikkhāmi, sikkhaṃ paccācikkhāmi, kinnu’mā’va samaṇiyo yā samaṇiyo Sakyadhītarō, santaññāpi samaṇiyo lajjiniyo kukkuccikā sikkhākāmā, tās’āhaṃ santike brahmacariyaṃ carissāmi”ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyye kupitā anattamanā evaṃ avaca ‘Buddhaṃ paccācikkhāmi, dhammaṃ paccācikkhāmi, saṃghaṃ paccācikkhāmi, sikkhaṃ paccācikkhāmi, kinnu’mā’va samaṇiyo yā samaṇiyo Sakyadhītarō, santaññāpi samaṇiyo lajjiniyo kukkuccikā sikkhākāmā, tās’āhaṃ santike brahmacariyaṃ carissāmi”ti. Abhiram’āyye, svākkhāto dhammo, cara brahmacariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyāyā”ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsītābā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsīyamānā taṃ paṭinissajjeyya, icc’etaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṃ dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Adhikaraṇa kupita sikkhāpada

11. * Yā pana bhikkhunī kismiñcideva adhikaraṇe paccākatā kupitā anattamanā evaṃ vadeyya “chandagāminiyo ca bhikkhuniyo dosagāminiyo ca bhikkhuniyo mohagāminiyo ca bhikkhuniyo bhayagāminiyo ca bhikkhuniyo”ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyye kismiñcideva adhikaraṇe paccākatā kupitā anattamanā evaṃ avaca

‘Chandagāminiyo ca bhikkhuniyo dosagāminiyo ca bhikkhuniyo, mohagāminiyo ca bhikkhuniyo, bhayagāminiyo ca bhikkhuniyo’ti, ayyā kho chandāpi gaccheyya, dosāpi gaccheyya, mohāpi gaccheyya, bhayāpi gaccheyyā”ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitaḥbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṃ paṭinissajjeyya, icc’etaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakam dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ.

Pāpasamācāra paṭhama sikkhāpada

12. * Bhikkhuniyo pan’eva saṃsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṃghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi evamassu vacanīyā “bhaginiyo kho saṃsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṃghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, viviccath’āyye, vivekaññeva bhaginīnaṃ saṃgho vaṇṇeti”ti. Evañca tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyyum, tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitaḥbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṃ paṭinissajjeyyum, icc’etaṃ kusalaṃ, no ce paṭinissajjeyyum, imāpi bhikkhuniyo yāvatatiyakam dhammaṃ āpannā nissāraṇīyaṃ saṅghādisesaṃ.

Pāpasamācāra dutiya sikkhāpada

13. * Yā pana bhikkhunī evaṃ vadeyya “saṃsaṭṭhā’va ayye tumhe viharatha, mā tumhe nānā viharittha. Santi saṃghe aññāpi bhikkhuniyo evācārā evaṃsaddā evaṃsilokā bhikkhunisaṃghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, tā saṃgho na kiñci āha tumhaññeva saṃgho uññāya paribhavana akkhandiyā vebhassiyā dubbalyā evamāha ‘Bhaginiyo kho saṃsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṃghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, viviccath’āyye, vivekaññeva bhaginīnaṃ saṃgho vaṇṇeti’ti”. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyye evaṃ avaca saṃsaṭṭhā’va ayye tumhe viharatha, mā tumhe nānā viharittha, santi saṃghe aññāpi bhikkhuniyo evācārā evaṃsaddā evaṃsilokā bhikkhunisaṃghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā,

tā saṅgho na kiñci āha, tumhaññeva saṅgho uññāya paribhavana akkhantiyā vebhassiyā dubbalyā evamāha ‘Bhaginiyo kho saṁsaṭṭhā viharanti pāpācārā pāpasaddā pāpasilokā bhikkhunisaṅghassa vihesikā aññamaññissā vajjappaṭicchādikā, viviccath’āyye, vivekaññeva bhaginīnam saṅgho vaṇṇeti’ti’. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc’etaṁ kusalaṁ, no ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṅghādisesaṁ.

Samghabhedaka sikkhāpada

14. Yā pana bhikkhunī samaggassa saṅghassa bhedāya parakkameyya, bhedanasaṁvattanikaṁ vā adhikaraṇaṁ samādāya paggayha tiṭṭheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyyā samaggassa saṅghassa bhedāya parakkami, bhedanasaṁvattanikaṁ vā adhikaraṇaṁ samādāya paggayha aṭṭhāsi, samet’āyyā saṅghena. Samaggo hi saṅgho sammodamāno avivadamāno ekuddeso phāsu viharatī’ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṁ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṁ paṭinissajjeyya, icc’etaṁ kusalaṁ. No ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakaṁ dhammaṁ āpannā nissāraṇīyaṁ saṅghādisesaṁ.

Bhedānuvattaka sikkhāpada

15. Tassā yeva kho pana bhikkhunīyā bhikkhuniyo honti anuvattikā vaggavādikā ekā vā dve vā tisso vā, tā evaṁ vadeyyuṁ “m’āyyāyo etaṁ bhikkhuniṁ kiñci avacuttha, dhammavādinī c’esā bhikkhunī, vinayavādinī c’esā bhikkhunī, amhākañc’esā bhikkhunī chandañca ruciñca ādāya voharati, jānāti, no bhāsati, amhākampetaṁ khamatī’ti. Tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi evamassu vacanīyā “m’āyyāyo evaṁ avacuttha, na c’esā bhikkhunī dhammavādinī, na c’esā bhikkhunī vinayavādinī, m’āyyānampi saṅghabhedo ruccittha, samet’āyyānaṁ saṅghena. Samaggo hi saṅgho sammodamāno avivadamāno ekuddeso phāsu viharatī’ti. Evañca tā bhikkhuniyo bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyyuṁ, tā bhikkhuniyo

bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitaḥṭṭā tassa paṭinissaggāya,
yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṃ paṭinissajjeyyūṃ. Icc’etaṃ kusalaṃ.
No ce paṭinissajjeyyūṃ, imāpi bhikkhuniyo yāvatatiyakam dhammaṃ
āpannā nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Dubbaca sikkhāpada

16. Bhikkhunī pan’eva dubbacajātikā hoti uddesapariyāpannesu
sikkhāpadesu bhikkhunīhi sahadhammikaṃ vuccamānā attānaṃ avacanīyaṃ
karoti “mā maṃ ayyāyo kiñci avacuttha kalyāṇaṃ vā pāpakaṃ vā,
ahamp’āyyāyo na kiñci vakkhāmi kalyāṇaṃ vā pāpakaṃ vā,
viramath’āyyāyo mama vacanāyā”ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa
vacanīyā “m’āyyā attānaṃ avacanīyaṃ akāsi, vacanīyameva ayyā attānaṃ
karotu, ayyāpi bhikkhuniyo vadatu sahadhammena, bhikkhuniyopi ayyaṃ
vakkhanti sahadhammena. Evaṃ saṃvaddhā hi tassa Bhagavato paṭisa
yadidaṃ aññamaññavacanena aññamaññavuṭṭhāpanenā”ti. Evañca sā
bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī
bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitaḥṭṭā tassa paṭinissaggāya,
yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṃ paṭinissajjeyya, icc’etaṃ kusalaṃ.
No ce paṭinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakam dhammaṃ āpannā
nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Kuladūsaka sikkhāpada

17. Bhikkhunī pan’eva aññataraṃ gāmaṃ vā nigamaṃ vā upanissāya
viharaṭi kuladūsikā pāpasamācārā, tassā kho pāpakā samācārā dissanti c’eva
suyyanti ca, kulāni ca tāya duṭṭhāni dissanti c’eva suyanti ca, sā bhikkhunī
bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “āyyā kho kuladūsikā pāpasamācārā,
āyyāya kho pāpakā samācārā dissanti c’eva suyanti ca, kulāni cā’yyāya
duṭṭhāni dissanti c’eva suyanti ca, pakkamat’āyyā imamhā āvāsā, alaṃ te
idha vāsenā”ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tā bhikkhuniyo
evaṃ vadeyya “chandagāminiyo ca bhikkhuniyo, dosagāminiyo ca
bhikkhuniyo, mohagāminiyo ca bhikkhuniyo, bhayagāminiyo ca
bhikkhuniyo, tādisikāya āpattiya ekaccaṃ pabbājenti ekaccaṃ na
pabbājenti”ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyyā evaṃ
avaca, na ca bhikkhuniyo chandagāminiyo na ca bhikkhuniyo

dosagāminiyo na ca bhikkhuniyo mohagāminiyo na ca bhikkhuniyo
bhayagāminiyo. Ayyā kho kuladūsikā pāpasamācārā, ayyāya kho pāpakā
samācārā dissanti c’eva suyyanti ca, kulāni cā’yyāya duṭṭhāni dissanti c’eva
suyyanti ca, pakkamat’āyyā imamhā āvāsā alam te idha vāsenā”ti. Evañca sā
bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī
bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitabbā tassa paṇinissaggāya,
yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṃ paṇinissajjeyya, icc’etaṃ kusalam.
No ce paṇinissajjeyya, ayampi bhikkhunī yāvatatiyakam dhammam āpannā
nissāraṇīyaṃ saṃghādisesaṃ.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo sattarasa saṃghādisesā dhammā nava
paṭhamāpattikā, aṭṭha yāvatatiyakā, yesaṃ bhikkhunī aññataram vā
aññataram vā āpajjati, tāya bhikkhuniyā ubhatosaṃghe pakkhamānattam
caritabbam. Ciṇṇamānattā bhikkhunī yattha siyā vīsati gaṇo
bhikkhunisaṃgho, tattha sā bhikkhunī abbhetabbā. Ekāyapi ce ūno
vīsati gaṇo bhikkhunisaṃgho taṃ bhikkhunim abbheyya, sā ca bhikkhunī
anabbhitā, tā ca bhikkhuniyo gārayhā. Ayaṃ tattha sāmīci. Tatth’āyyāyo
pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha
parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā?
Parisuddh’etth’āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmīti.

Saṃghādiseso niṭṭhito.

Nissaggiya pācittiya

Ime kho pan’āyyāyo tiṃsa nissaggiyā pācittiyā
dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Pattasannicaya sikkhāpada

1. * Yā pana bhikkhunī pattasannicayaṃ kareyya, nissaggiyaṃ
pācittiyaṃ.

Akāla cīvarabhājana sikkhāpada

2. * Yā pana bhikkhunī akālacīvaraṃ “kālacīvaran”ti adhiṭṭhahitvā
bhājāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Cīvara parivattana sikkhāpada

3. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā saddhim cīvaraṃ parivattetvā sā pacchā evaṃ vadeyya “hand’āyye tuyhaṃ cīvaraṃ, āhara m’etaṃ cīvaraṃ, yaṃ tuyhaṃ tuyhamev’etaṃ, yaṃ mayhaṃ mayhamev’etaṃ, āhara m’etaṃ cīvaraṃ, sakaṃ paccāharā”ti acchindeyya vā acchindāpeyya vā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Añṇaviññāpana sikkhāpada

4. * Yā pana bhikkhunī aññaṃ viññāpetvā aññaṃ viññāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Aññacetāpana sikkhāpada

5. * Yā pana bhikkhunī aññaṃ cetāpetvā aññaṃ cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Paṭhama saṃghika cetāpana sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena saṃghikena aññaṃ cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Dutiya saṃghika cetāpana sikkhāpada

7. * Yā pana bhikkhunī aññadattikena parikkhārena aññuddisikena saṃghikena saññācikena aññaṃ cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Paṭhama gaṇika cetāpana sikkhāpada

8. * Yā pana bhikkhunī aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena mahājanikena aññaṃ cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Dutiya gaṇika cetāpana sikkhāpada

9. * Yā pana bhikkhunī aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena mahājanikena saññācikena aññaṃ cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Puggalika cetāpana sikkhāpada

10. * Yā pana bhikkhunī aññadatthikena parikkhārena aññuddisikena puggalikena saññācikena aññaṃ cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Pattavaggo paṭhamo.

Garupāvuraṇa sikkhāpada

11. * Garupāvuraṇaṃ pana bhikkhuniyā cetāpentiyaṃ catukkaṃsaparamaṃ cetāpetabbaṃ. Tato ce uttari cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Lahupāvuraṇa sikkhāpada

12. * Lahupāvuraṇaṃ pana bhikkhuniyā cetāpentiyaṃ addhateyyakaṃsaparamaṃ cetāpetabbaṃ. Tato ce uttari cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Kathina sikkhāpada

13. Niṭṭhitacīvarasmim bhikkhuniyā ubbhata-smim kathine dasāhaparamaṃ atirekacīvaraṃ dhāretabbaṃ. Taṃ atikkāmentiyā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Udosita sikkhāpada

14. Niṭṭhitacīvarasmim bhikkhuniyā ubbhata-smim kathine ekarattampi ce bhikkhunī ticīvarena vippavaseyya, aññatra bhikkhunisammutiyaṃ nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Akālacīvara sikkhāpada

15. Niṭṭhitacīvarasmim bhikkhuniyā ubbhata-smim kathine bhikkhuniyā paṇ'eva akālacīvaraṃ uppajjeyya, ākaṅkhamānāya bhikkhuniyā paṭiggahetabbaṃ, paṭiggahetvā khippameva kāretabbaṃ. No c'assa pāripūri, māsaparamaṃ tāya bhikkhuniyā taṃ cīvaraṃ nikkhipitabbaṃ ūnassa pāripūriyā satiyā paccāsāya. Tato ce uttari nikkhipeyya satiyāpi paccāsāya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Aññātaka viññatti sikkhāpada

16. Yā pana bhikkhunī aññātakaṃ gahapatiṃ vā gahapatāniṃ vā cīvaraṃ viññāpeyya aññatra samayā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Tatth'āyaṃ samayo, acchinnacīvarā vā hoti bhikkhunī naṭṭhacīvarā vā. Ayaṃ tattha samayo.

Tatuttari sikkhāpada

17. Tañce aññātako gahapati vā gahapatānī vā bahūhi cīvarehi abhihaṭṭhuṃ pavāreyya, santaruttaraparamaṃ tāya bhikkhuniyā tato cīvaraṃ sādītābbaṃ. Tato ce uttari sādīpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Paṭhama upakkhaṭa sikkhāpada

18. Bhikkhunim pan’eva uddissa aññātakassa gahapatissa vā gahapatāniyā vā cīvaracetāpannam upakkhaṭam hoti “iminā cīvaracetāpannena cīvaram cetāpetvā itthannāmam bhikkhunim cīvarena acchādessāmī”ti. Tatra c’esā bhikkhunī pubbe appavāritā upasaṅkamtivā cīvare vikappam āpajjeyya “sādhu vata mam āyasmā iminā cīvaracetāpannena evarūpam vā evarūpam vā cīvaram cetāpetvā acchādehi”ti kalyāṇakamyatam upādāya, nissaggiyam pācittiyam.

Dutiya upakkhaṭa sikkhāpada

19. Bhikkhunim pan’eva uddissa ubhinnaṃ aññātakānaṃ gahapatīnaṃ vā gahapatānīnaṃ vā paccekacīvaracetāpannāni upakkhaṭāni honti “imehi mayam paccekacīvaracetāpannehi paccakacīvarāni cetāpetvā itthannāmam bhikkhunim cīvarehi acchādessāmā”ti. Tatra c’esā bhikkhunī pubbe appavāritā upasaṅkamtivā cīvare vikappam āpajjeyya “sādhu vata mam āyasmanto imehi paccekacīvaracetāpannehi evarūpam vā evarūpam vā cīvaram cetāpetvā acchādehtha ubhova santā ekenā”ti kalyāṇakamyatam upādāya, nissaggiyam pācittiyam.

Rāja sikkhāpada

20. Bhikkhunim pan’eva uddissa rājā vā rājabhoggo vā brāhmaṇo vā gahapatiko vā dūtena cīvaracetāpannam paṇeṇeyya “iminā cīvaracetāpannena cīvaram cetāpetvā itthannāmam bhikkhunim cīvarena acchādehi”ti. So ce dūto tam bhikkhunim upasaṅkamtivā evam vadeyya “idaṃ kho ayye ayyam uddissa cīvaracetāpannam ābhatam, paṭiggaṇhāt’āyyā cīvaracetāpannam”ti. Tāya bhikkhuniyā so dūto evamassa vacanīyo “na kho mayam āvuso cīvaracetāpannam paṭiggaṇhāma, cīvaraṇca kho mayam paṭiggaṇhāma kālena kappiyan”ti. So ce dūto tam bhikkhunim evam vadeyya “atthi pan’āyyāya koci veyyāvaccakaro”ti. Cīvaratthikāya bhikkhave bhikkhuniyā veyyāvaccakaro niddisitaḥ ārāmiko vā upāsako vā “eso kho āvuso bhikkhunīnam veyyāvaccakaro”ti. So ce dūto tam veyyāvaccakaram saññāpetvā tam bhikkhunim upasaṅkamtivā evam vadeyya “yam kho ayye ayyā veyyāvaccakaram niddisi, saññatto so mayā,

upasaṅkamat'āyyā kālena, cīvarena taṃ acchādessatī"ti. Cīvaratthikāya bhikkhave bhikkhuniyā veyyāvaccakaro upasaṅkamitvā dvattikkhattuṃ codetabbo sāretabbo "attho me āvuso cīvarenā"ti, dvattikkhattuṃ codayamānā sārāyamānā taṃ cīvaram abhinipphādeyya, icc'etaṃ kusalaṃ, no ce abhinipphādeyya, catukkhattuṃ pañcakkhattuṃ chakkhattuparamaṃ tuṇhībhūtāya uddissa tṭhātabbaṃ, catukkhattuṃ pañcakkhattuṃ chakkhattuparamaṃ tuṇhībhūtā uddissa tiṭṭhamānā taṃ cīvaram abhinipphādeyya, icc'etaṃ kusalaṃ. Tato ce uttari vāyamamānā taṃ cīvaram abhinipphādeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. No ce abhinipphādeyya, yat'assā cīvaracetāpannaṃ ābhataṃ, tattha sāmaṃ vā gantabbaṃ, dūto vā pāhetabbo "yaṃ kho tumhe āyasmanto bhikkhuniṃ uddissa cīvaracetāpannaṃ paṇiṇittha, na taṃ tassā bhikkhuniyā kiñci atthaṃ anubhoti, yuñjant'āyasmanto sakaṃ, mā vo sakaṃ vinassā"ti, ayaṃ tattha sāmīci.

Cīvaravaggo dutiyo.

Rūpiya sikkhāpada

21. Yā pana bhikkhunī jātārūparajataṃ uggaṇheyya vā uggaṇhāpeyya vā upanikkhattaṃ vā sādiyeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Rūpiya saṃvohāra sikkhāpada

22. Yā pana bhikkhunī nānappakāraṃ rūpiyasamvohāraṃ samāpajjeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Kayavikkaya sikkhāpada

23. Yā pana bhikkhunī nānappakāraṃ kayavikkayaṃ samāpajjeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Ūna pañcabandhana sikkhāpada

24. Yā pana bhikkhunī ūnapañcabandhanena pattena aññaṃ navam pattam cetāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Tāya bhikkhuniyā so patto bhikkhuniparisāya nissajjitabbo, yo ca tassā bhikkhuniparisāya pattapariyanto, so tassā bhikkhuniyā padātabbo "ayaṃ te bhikkhuni patto yāva bhedanāya dhāretabbo"ti, ayaṃ tattha sāmīci.

Bhesajja sikkhāpada

25. Yāni kho pana tāni gilānānaṃ bhikkhunīnaṃ paṭisāyanīyāni bhesajjāni, seyyathidaṃ? Sappi navanītaṃ telaṃ madhu phāṇitaṃ, tāni paṭiggahetvā sattāhaparamaṃ sannidhikāraṃ paribhuñjitabbāni. Taṃ atikkāmentiyā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Cīvara acchindana sikkhāpada

26. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā sāmaṃ cīvaraṃ datvā kupitā anattamaṇā acchindeyya vā acchindāpeyya vā, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Suttaviññatti sikkhāpada

27. Yā pana bhikkhunī sāmaṃ suttaṃ viññāpetvā tantavāyehi cīvaraṃ vāyāpeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Mahāpesakāra sikkhāpada

28. Bhikkhuniṃ pan'eva uddissa aññātaḥ gahapati vā gahapatānī vā tantavāyehi cīvaraṃ vāyāpeyya, tatra c'esā bhikkhunī pubbe appavāritā tantavāye upasaṅkamitvā cīvare vikappaṃ āpajjeyya “idaṃ kho āvuso cīvaraṃ maṃ uddissa viyyati, āyataṇca karoṭha, vitthataṇca appitaṇca suvītaṇca supavāyitaṇca suvilekhitaṇca suvitacchitaṇca karoṭha, app'eva nāma mayampi āyasmantānaṃ kiñcimattaṃ anupadajjeyyāmaṃ”ti. Evaṇca sā bhikkhunī vatvā kiñcimattaṃ anupadajjeyya antamaso piṇḍapātāmatampi, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Acceka cīvara sikkhāpada

29. Dasāhānāgataṃ Kattikatemāsikapuṇṇamaṃ bhikkhuniyā pan'eva accekacīvaraṃ uppajjeyya, accekaṃ maññaṃ mānāya bhikkhuniyā paṭiggahetabbāṃ, paṭiggahetvā yāva cīvarakālasamayaṃ nikkhipitabbāṃ. Tato ce uttari nikkhipeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Pariṇata sikkhāpada

30. Yā pana bhikkhunī jānaṃ saṃghikaṃ lābhaṃ pariṇataṃ attano pariṇāmeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Pattavaggo tatiyo.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammā. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, Evametaṃ dhārayāmiti.

Nissaggiyapācittiyā niṭṭhitā.

Suddha pācittiya

Ime kho pan'āyyāyo chasaṭṭhisatā pācittiyā dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Lasuṇa sikkhāpada

1. * Yā pana bhikkhunī lasuṇaṃ khādeyya pācittiyaṃ.

Sambādha loma sikkhāpada

2. * Yā pana bhikkhunī sambādhe lomaṃ saṃharāpeyya pācittiyaṃ.

Talaghāta sikkhāpada

3. * Talaghātake pācittiyaṃ.

Jatumaṭṭhakasikkhāpada

4. * Jatumaṭṭhake pācittiyaṃ.

Udaka suddhika sikkhāpada

5. * Udakasuddhikaṃ pana bhikkhuniyā ādiyamānāya dvaṅgulapabbaparamaṃ ādātabbāṃ. Taṃ atikkāmentiyā pācittiyaṃ.

Upatiṭṭhana sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī bhikkhussa bhuñjantassa pāṇiyena vā vidhūpanena vā upatiṭṭheyya, pācittiyaṃ.

Āmaḥka dhañña sikkhāpada

7. * Yā pana bhikkhunī āmakadhaññaṃ viññatvā vā viññāpetvā vā bhajjitvā vā bhajjāpetvā vā koṭṭetvā vā koṭṭāpetvā vā pacitvā vā pacāpetvā vā bhuñjeyya, pācittiyaṃ.

Paṭhama uccārachaḍḍana sikkhāpada

8. * Yā pana bhikkhunī uccāraṃ vā passāvaṃ vā saṅkāraṃ vā vighāsaṃ vā tirokuṭṭe vā tiropākāre vā chaḍḍeyya vā chaḍḍāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Dutiya uccārachaḍḍana sikkhāpada

9. * Yā pana bhikkhunī uccāraṃ vā passāvaṃ vā saṅkāraṃ vā vighāsaṃ vā harite chaḍḍeyya vā chaḍḍāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Nacca gīta sikkhāpada

10. * Yā pana bhikkhunī naccaṃ vā gītaṃ vā vāḍitaṃ vā dassanāya gaccheyya, pācittiyaṃ.

Lasuṇavaggo paṭhamo.

Rattandhakāra sikkhāpada

11. * Yā pana bhikkhunī rattandhakāre appadīpe purisena saddhiṃ eken'ekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā, pācittiyaṃ.

Paṭicchannokāsa sikkhāpada

12. * Yā pana bhikkhunī paṭicchanne okāse purisena saddhiṃ eken'ekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā, pācittiyaṃ.

Ajjhokāsa sallapana sikkhāpada

13. * Yā pana bhikkhunī ajjhokāse purisena saddhiṃ eken'ekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā, pācittiyaṃ.

Dutiya uyyojana sikkhāpada

14. * Yā pana bhikkhunī rathikāya vā byūhe vā siṅghātake vā purisena saddhiṃ eken'ekā santiṭṭheyya vā sallapeyya vā nikaṇṇikaṃ vā jappeyya dutiyikaṃ vā bhikkhunim uyyojeyya, pācittiyaṃ.

Anāpucchā pakkamana sikkhāpada

15. * Yā pana bhikkhunī purebhattaṃ kulāni upasaṅkamitvā āsane nisīditvā sāmike anāpucchā pakkameyya, pācittiyaṃ.

Anāpucchā abhinisīdana sikkhāpada

16. * Yā pana bhikkhunī pacchābhattaṃ kulāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchā āsane abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā, pācittiyaṃ.

Anāpucchā santharaṇa sikkhāpada

17. * Yā pana bhikkhunī vikāle kulāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchā seyyaṃ santharitvā vā santharāpetvā vā abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā, pācittiyaṃ.

Para ujjhāpanaka sikkhāpada

18. * Yā pana bhikkhunī duggahitena dūpadhāritena paraṃ ujjhāpeyya, pācittiyaṃ.

Para abhisapana sikkhāpada

19. * Yā pana bhikkhunī attānaṃ vā paraṃ vā nirayena vā brahmacariyena vā abhisapeyya, pācittiyaṃ.

Rodana sikkhāpada

20. * Yā pana bhikkhunī attānaṃ vadhitvā vadhitvā rodeyya, pācittiyaṃ.

Rattandhakāravaggo dutiyo.

Nagga sikkhāpada

21. * Yā pana bhikkhunī naggā nahāyeyya, pācittiyaṃ.

Udaka sāṭika sikkhāpada

22. * Udakasāṭikaṃ pana bhikkhuniyā kārayamānāya pamāṇikā kāretabbā. Tat'ridaṃ pamāṇaṃ, dīghaso catasso vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṃ dve vidatthiyo. Taṃ atikkāmentiyā chedanakaṃ pācittiyaṃ.

Cīvara sibbana sikkhāpada

23. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā cīvaraṃ visibbetvā vā visibbāpetvā vā sā pacchā anantarāyikinī n'eva sibbeyya, na sibbāpanāya ussukkaṃ kareyya aññatra catūhapañcāhā, pācittiyaṃ.

Saṅghāṭicāra sikkhāpada

24. * Yā pana bhikkhunī pañcāhikaṃ saṅghāṭicāraṃ atikkāmeyya, pācittiyaṃ.

Cīvara saṅkamanīya sikkhāpada

25. * Yā pana bhikkhunī cīvarasaṅkamanīyaṃ dhāreyya, pācittiyaṃ.

Gaṇacīvara sikkhāpada

26. * Yā pana bhikkhunī gaṇassa cīvaralābhaṃ antarāyaṃ kareyya, pācittiyaṃ.

Paṭibāhana sikkhāpada

27. * Yā pana bhikkhunī dhammikaṃ cīvaravibhaṅgaṃ paṭibāheyya, pācittiyaṃ.

Cīvaradāna sikkhāpada

28. * Yā pana bhikkhunī agārikassa vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā samaṇacīvaraṃ dadeyya, pācittiyaṃ.

Kāla-atikkamana sikkhāpada

29. * Yā pana bhikkhunī dubbalacīvarapaccāsāya cīvarakālasamayaṃ atikkāmeyya, pācittiyaṃ.

Kathinuddhāra sikkhāpada

30. * Yā pana bhikkhunī dhammikaṃ kathinuddhāraṃ paṭibāheyya, pācittiyaṃ.

Naggavaggo tatiyo.

Ekamañca tuvaṭṭana sikkhāpada

31. * Yā pana bhikkhuniyo dve ekamañce tuvaṭṭeyyuṃ, pācittiyaṃ.

Ekattharaṇa tuvaṭṭana sikkhāpada

32. * Yā pana bhikkhuniyo dve ekattharaṇapāvuraṇā tuvaṭṭeyyuṃ, pācittiyaṃ.

Aphāsukaraṇa sikkhāpada

33. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā sañcicca aphāsuṃ kareyya, pācittiyaṃ.

Na upaṭṭhāpana sikkhāpada

34. * Yā pana bhikkhunī dukkhitam sahaḷviniṃ n'eva upaṭṭhaheyya, na upaṭṭhāpanāya ussukkam kareyya, pācittiyam.

Nikkaḍḍhana sikkhāpada

35. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā upassayam datvā kupitā anattamanā nikkāḍḍheyya vā nikkāḍḍhāpeyya vā, pācittiyam.

Saṃsaṭṭha sikkhāpada

36. * Yā pana bhikkhunī saṃsaṭṭhā vihareyya gahapatinā vā gahapatiputtana vā, sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m'āyye saṃsaṭṭhā vihari gahapatināpi gahapatiputtenāpi, vivicc'āyye vivekaññeva bhaginiyā saṃgho vaṇṇeti”ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath'eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyam samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya, yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā tam paṭinissajjeyya, icc'etaṃ kusalam. No ce paṭinissajjeyya, pācittiyam.

Antoraṭṭha sikkhāpada

37. * Yā pana bhikkhunī antoraṭṭhe sāsāṅkasammate sappatibhaye asatthikā cārikam careyya, pācittiyam.

Tiroraṭṭha sikkhāpada

38. * Yā pana bhikkhunī tiroraṭṭhe sāsāṅkasammate sappatibhaye asatthikā cārikam careyya, pācittiyam.

Antovassa sikkhāpada

39. * Yā pana bhikkhunī antovassam cārikam careyya, pācittiyam.

Cārika na pakkamana sikkhāpada

40. * Yā pana bhikkhunī vassamvutṭhā cārikam na pakkameyya antamaso chappañcayojanānīpi, pācittiyam.

Tuvaṭṭavaggo catuttho.

Rājāgāra sikkhāpada

41. * Yā pana bhikkhunī rājāgāraṃ vā cittāgāraṃ vā ārāmaṃ vā uyyānaṃ vā pokkharāṇiṃ vā dassanāya gaccheyya, pācittiyaṃ.

Āsandiparibhuñjana sikkhāpada

42. * Yā pana bhikkhunī āsandiṃ vā pallaṅkaṃ vā paribhuñjeyya, pācittiyaṃ.

Suttakantana sikkhāpada

43. * Yā pana bhikkhunī suttaṃ kanteyya, pācittiyaṃ.

Gihiveyyāvacca sikkhāpada

44. * Yā pana bhikkhunī gihiveyyāvaccaṃ kareyya, pācittiyaṃ.

Adhikaraṇa sikkhāpada

45. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā “eh’āyye imaṃ adhikaraṇaṃ vūpasamehī”ti vuccamānā “sādhū”ti paṭissuṇitvā sā pacchā anantarāyikini n’eva vūpasameyya na vūpasamāya ussukkaṃ kareyya, pācittiyaṃ.

Bhojanadāna sikkhāpada

46. * Yā pana bhikkhunī agārikassa vā paribbājakassa vā paribbājikāya vā sahatthā khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā dadeyya, pācittiyaṃ.

Āvasatha cīvara sikkhāpada

47. * Yā pana bhikkhunī āvasathacīvaraṃ anissajjetvā paribhuñjeyya, pācittiyaṃ.

Āvasatha vihāra sikkhāpada

48. * Yā pana bhikkhunī āvasathaṃ anissajjitvā cārikaṃ pakkameyya, pācittiyaṃ.

Tiracchānavijjā pariyāpuṇana sikkhāpada

49. * Yā pana bhikkhunī tiracchānavijjāṃ pariyāpuṇeyya, pācittiyaṃ.

Tiracchānavijjā vācana sikkhāpada

50. * Yā pana bhikkhunī tiracchānavijjāṃ vāceyya, pācittiyaṃ.

Cittāgāravaggo pañcama.

Ārāma pavisana sikkhāpada

51. * Yā pana bhikkhunī jānaṃ sabhikkhukaṃ ārāmaṃ anāpucchā paviseyya, pācittiyaṃ.

Bhikkhu akkosana sikkhāpada

52. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuṃ akkoseyya vā paribhāseyya vā, pācittiyaṃ.

Gaṇaparibhāsana sikkhāpada

53. * Yā pana bhikkhunī caṇḍikatā gaṇaṃ paribhāseyya, pācittiyaṃ.

Pavārita sikkhāpada

54. * Yā pana bhikkhunī nimantitā vā pavāritā vā khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṃ.

Kulamaccharinī sikkhāpada

55. * Yā pana bhikkhunī kulamaccharinī assa, pācittiyaṃ.

Abhikkhukāvāsa sikkhāpada

56. * Yā pana bhikkhunī abhikkhuke āvāse vassaṃ vaseyya, pācittiyaṃ.

Apavāraṇā sikkhāpada

57. * Yā pana bhikkhunī vassaṃvuṭṭhā ubhatosaṃghe tīhi ṭhānehi na pavāreyya diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya vā, pācittiyaṃ.

Ovāda sikkhāpada

58. * Yā pana bhikkhunī ovādāya vā saṃvāsāya vā na gaccheyya, pācittiyaṃ.

Ovādūpasaṅkamana sikkhāpada

59. * Anvaddhamāsaṃ bhikkhuniyā bhikkhusaṃghato dve dhammā paccāsīsitabbā uposathapucchakaṇca ovādūpasaṅkamanaṇca. Taṃ atikkāmentiyā pācittiyaṃ.

Pasākhe jāta sikkhāpada

60. * Yā pana bhikkhunī pasākhe jātaṃ gaṇḍaṃ vā rudhitaṃ vā anapaloketvā saṃghaṃ vā gaṇaṃ vā purisena saddhiṃ eken'ekā bhedaṭṭheyya

vā phālāpeyya vā dhovāpeyya vā ālīmpāpeyya vā bandhāpeyya vā mocāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Ārāmaṇavaggo chaṭṭho.

Gabbhinī sikkhāpada

61. * Yā pana bhikkhunī gabbhinīm vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Pāyantī sikkhāpada

62. * Yā pana bhikkhunī pāyantīm vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Paṭhama sikkhamāna sikkhāpada

63. * Yā pana bhikkhunī dve vassāni chasu dhammesu asikkhitasikkhaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Dutiya sikkhamāna sikkhāpada

64. * Yā pana bhikkhunī dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṃ sikkhamānaṃ saṃghena asammataṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Paṭhama gihigata sikkhāpada

65. * Yā pana bhikkhunī ūnadvādasavassaṃ gihigataṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Dutiya gihigata sikkhāpada

66. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇadvādasavassaṃ gihigataṃ dve vassāni chasu dhammesu asikkhitasikkhaṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Tatiya gihigata sikkhāpada

67. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇadvādasavassaṃ gihigataṃ dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṃ saṃghena asammataṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Paṭhama sahaṇvīni sikkhāpada

68. * Yā pana bhikkhunī sahaṇvīni vuṭṭhāpetvā dve vassāni n'eva anuggaṇheyya na anuggaṇhāpeyya, pācittiyaṃ.

Pavattinī nānubandhana sikkhāpada

69. * Yā pana bhikkhunī vuṭṭhāpitaṃ pavattiniṃ dve vassāni nānubandheyya, pācittiyaṃ.

Dutiya sahaḷvini sikkhāpada

70. * Yā pana bhikkhunī sahaḷviniṃ vuṭṭhāpetvā n’eva vūpakāseyya na vūpakāseyya antamaso chappañcayojanānīpi, pācittiyāṃ.

Gabbhinivaggo sattamo.

Paṭhama kumāribhūta sikkhāpada

71. * Yā pana bhikkhunī ūnavāsativassāṃ kumāribhūtaṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyāṃ.

Dutiya kumāribhūta sikkhāpada

72. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇavāsativassāṃ kumāribhūtaṃ dve vassāni chasu dhammesu asikkhitasikkhaṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyāṃ.

Tatiya kumāribhūta sikkhāpada

73. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇavāsativassāṃ kumāribhūtaṃ dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṃ saṃghena asammataṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyāṃ.

Ūna dvādasavassa sikkhāpada

74. * Yā pana bhikkhunī ūnadvādasavassā vuṭṭhāpeyya, pācittiyāṃ.

Paripuṇṇa dvādasavassa sikkhāpada

75. * Yā pana bhikkhunī paripuṇṇadvādasavassā saṃghena asammataṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyāṃ.

Khiyyana dhamma sikkhāpada

76. * Yā pana bhikkhunī “alaṃ tāva te ayye vuṭṭhāpitenā”ti vuccamānā “sādhū”ti paṭissuṇitvā sā pacchā khiyyanadhammaṃ āpajjeyya, pācittiyāṃ.

Paṭhama sikkhamāna navuṭṭhāpana sikkhāpada

77. * Yā pana bhikkhunī sikkhamānaṃ “sace me tvaṃ ayye cīvaraṃ dassasi, ev’āhaṃ taṃ vuṭṭhāpessāmī”ti vatvā sā pacchā anantarāyikīnī n’eva vuṭṭhāpeyya na vuṭṭhāpanāya ussukkaṃ kareyya, pācittiyāṃ.

Dutiya sikkhamāna navuṭṭhāpana sikkhāpada

78. * Yā pana bhikkhunī sikkhamānaṃ “sace maṃ tvaṃ ayye dve vassāni anubandhissasi, ev’āhaṃ taṃ vuṭṭhāpessāmi”ti vatvā sā pacchā anantarāyikini n’eva vuṭṭhāpeyya na vuṭṭhāpanāya ussukkaṃ kareyya, pācittiyaṃ.

Sokāvāsa sikkhāpada

79. * Yā pana bhikkhunī purisasamsaṭṭhaṃ kumārakasamsaṭṭhaṃ caṇḍim sokāvāsaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Ananuññāta sikkhāpada

80. * Yā pana bhikkhunī mātāpitūhi vā sāmikena vā ananuññātaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Pārivāsika sikkhāpada

81. * Yā pana bhikkhunī pārivāsikachandaḍānena sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Anuvassa sikkhāpada

82. * Yā pana bhikkhunī anuvassaṃ vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Ekavassa sikkhāpada

83. * Yā pana bhikkhunī ekaṃ vassaṃ dve vuṭṭhāpeyya, pācittiyaṃ.

Kumāribhūtavaggo aṭṭhamo.

Chattupāhana sikkhāpada

84. * Yā pana bhikkhunī agilānā chattupāhanaṃ dhāreyya, pācittiyaṃ.

Yāna sikkhāpada

85. * Yā pana bhikkhunī agilānā yānena yāyeyya, pācittiyaṃ.

Saṅghāṇi sikkhāpada

86. * Yā pana bhikkhunī saṅghāṇim dhāreyya, pācittiyaṃ.

Itthālāṇkāra sikkhāpada

87. * Yā pana bhikkhunī itthālāṇkāraṃ dhāreyya, pācittiyaṃ.

Gandhavaṇṇaka sikkhāpada

88. * Yā pana bhikkhunī gandhavaṇṇakena nahāyeyya, pācittiyaṃ.

Vāsitaka sikkhāpada

89. * Yā pana bhikkhunī vāsitakena piñṇākena nahāyeyya, pācittiyaṃ.

Bhikkhuni ummaddāpana sikkhāpada

90. * Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Sikkhamāna ummaddāpana sikkhāpada

91. * Yā pana bhikkhunī sikkhamānāya ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Sāmaṇerī ummaddāpana sikkhāpada

92. * Yā pana bhikkhunī sāmaṇeriyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Gihini ummaddāpana sikkhāpada

93. * Yā pana bhikkhunī gihiniyā ummaddāpeyya vā parimaddāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Anāpucchā sikkhāpada

94. * Yā pana bhikkhunī bhikkhussa purato anāpucchā āsane nisīdeyya, pācittiyaṃ.

Pañhā pucchana sikkhāpada

95. * Yā pana bhikkhunī anokāsakataṃ bhikkhum pañham puccheyya, pācittiyaṃ.

Asaṃkaccika sikkhāpada

96. * Yā pana bhikkhunī asaṃkaccikā gāmaṃ paviseyya, pācittiyaṃ.

Chattupāhanavaggo navamo.

Musāvāda sikkhāpada

97. Sampajānamusāvāde pācittiyaṃ.

Omasavāda sikkhāpada

98. Omasavāde pācittiyaṃ.

Pesuṇṇa sikkhāpada

99. Bhikkhunipesuṇṇe pācittiyaṃ.

Padasodhamma sikkhāpada

100. Yā pana bhikkhunī anupasampannaṃ padaso dhammaṃ vāceyya, pācittiyaṃ.

Paṭhama sahasceyya sikkhāpada

101. Yā pana bhikkhunī anupasampannāya uttaridirattatirattaṃ sahasceyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Dutiya sahasceyya sikkhāpada

102. Yā pana bhikkhunī purisena sahasceyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Dhammadesanā sikkhāpada

103. Yā pana bhikkhunī purisassa uttarichappaṇcavācāhi dhammaṃ deseyya aññatra viññunā itthiviggahena, pācittiyaṃ.

Bhūtārocana sikkhāpada

104. Yā pana bhikkhunī anupasampannāya uttarimanussadhammaṃ āroceyya, bhūtasmiṃ pācittiyaṃ.

Duṭṭhullārocana sikkhāpada

105. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā duṭṭhullaṃ āpattiṃ anupasampannāya āroceyya aññatra bhikkhunisammutiya, pācittiyaṃ.

Pathavīkhaṇana sikkhāpada

106. Yā pana bhikkhunī pathaviṃ khaṇeyya vā khaṇāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Musāvādavaggo dasamo.

Bhūtagāma sikkhāpada

107. Bhūtagāmapātabyatāya pācittiyam.

Aññavādaka sikkhāpada

108. Aññavādake vihesake pācittiyam.

Ujjhāpanaka sikkhāpada

109. Ujjhāpanake khiyyanake pācittiyam.

Paṭhamasenāsana sikkhāpada

110. Yā pana bhikkhunī saṅghikaṃ mañcam vā pīṭham vā bhisim vā kocchaṃ vā ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamantī n’eva uddhareyya na uddharāpeyya, anāpuccham vā gaccheyya, pācittiyam.

Dutiya senāsana sikkhāpada

111. Yā pana bhikkhunī saṅghike vihāre seyyam santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamantī n’eva uddhareyya, na uddharāpeyya, anāpuccham vā gaccheyya, pācittiyam.

Anupakhajja sikkhāpada

112. Yā pana bhikkhunī saṅghike vihāre jānam pubbupagataṃ bhikkhuniṃ anupakhajja seyyam kappeyya “yassā sambādho bhavissati, sā pakkamissati”ti etadeva paccayam karitvā anaññaṃ, pācittiyam.

Nikkaḍḍhana sikkhāpada

113. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṃ kupitā anattamanā saṅghikā vihārā nikkāḍḍheyya vā nikkāḍḍhāpeyya vā, pācittiyam.

Vehāsakuṭi sikkhāpada

114. Yā pana bhikkhunī saṅghike vihāre uparivehāsakuṭiyā āhaccapādakaṃ mañcam vā pīṭham vā abhinisīdeyya vā abhinipajjeyya vā, pācittiyam.

Mahallaka vihāra sikkhāpada

115. Mahallakaṃ pana bhikkhuniyā vihāraṃ kārayamānāya yāva dvārakosā aggaḷaṭṭhapanāya āloka sandhiparikammāya dvatticchadanassa pariyaṃ appaharite ṭhitāya adhiṭṭhātabbam. Tato ce uttari appaharitepi ṭhitā adhiṭṭhaheyya, pācittiyam.

Sappāṇaka sikkhāpada

116. Yā pana bhikkhunī jānaṃ sappāṇakaṃ udakaṃ tiṇaṃ vā mattikaṃ vā siñceyya vā siñcāpeyya vā, pācittiyaṃ.

Bhūtagāmaṃvavaggo ekādasamo.

Āvasatha piṇḍa sikkhāpada

117. Agilānāya bhikkhuniyā eko āvasathapiṇḍo bhuñjitabbo. Tato ce uttari bhuñjeyya, pācittiyaṃ.

Gaṇabhojana sikkhāpada

118. Gaṇabhojane aññatra samayā pācittiyaṃ. Tatth'āyaṃ samayo, gilānasamayo cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo addhānagamanasamayo nāvābhiruhanasamayo mahāsamayo samaṇabhattasamaya, ayaṃ tattha samayo.

Kāṇamātu sikkhāpada

119. Bhikkhuniṃ pan'eva kulaṃ upagataṃ pūvehi vā manthehi vā abhihaṭṭhuṃ pavāreyya, ākaṅkhamānāya bhikkhuniyā dvattipattapūrā paṭiggahetabbā. Tato ce uttari paṭiggaṇheyya, pācittiyaṃ. Dvattipattapūre paṭiggahetvā tato nīharitvā bhikkhunihi saddhiṃ saṃvibhajitabbaṃ. Ayaṃ tattha sāmīci.

Vikāla bhojana sikkhāpada

120. Yā pana bhikkhunī vikāle khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṃ.

Sannidhikāraka sikkhāpada

121. Yā pana bhikkhunī sannidhikārakaṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā khādeyya vā bhuñjeyya vā, pācittiyaṃ.

Dantaṇa sikkhāpada

122. Yā pana bhikkhunī adinnaṃ mukhadvāraṃ āhāraṃ āhareyya aññatra udakadantaṇa, pācittiyaṃ.

Uyyojana sikkhāpada

123. Yā pana bhikkhunī bhikkhunim “ch’āyye, gāmaṃ vā nigamaṃ vā piṇḍāya pavisissāmā”ti tassā dāpetvā vā adāpetvā vā uyyojeyya “gacch’āyye, na me tayā saddhim kathā vā nisajjā vā phāsu hoti, ekikāya me kathā vā nisajjā vā phāsu hoti”ti etadeva paccayaṃ karitvā anaññaṃ, pācittiyaṃ.

Sabhojana sikkhāpada

124. Yā pana bhikkhunī sabhojane kule anupakhajja nisajjaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Raho paṭicchanna sikkhāpada

125. Yā pana bhikkhunī purisena saddhim raho paṭicchanne āsane nisajjaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Raho nisajja sikkhāpada

126. Yā pana bhikkhunī purisena saddhim eken’ekā raho nisajjaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Bhojanavaggo dvādasamo.

Cāritta sikkhāpada

127. Yā pana bhikkhunī nimantitā sabhattā samānā santim bhikkhunim anāpucchā purebhattaṃ vā pacchābhattaṃ vā kulesu cārittaṃ āpajjeyya aññaṃ samayā, pācittiyaṃ. Tatth’āyaṃ samayo, cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo. Ayaṃ tattha samayo.

Mahānāma sikkhāpada

128. Agilānāya bhikkhuniyā catumāsappaccayapavāraṇā sādītabbā aññaṃ punapavāraṇāya aññaṃ niccapavāraṇāya. Tato ce uttari sādīyeyya, pācittiyaṃ.

Uyyutta senā sikkhāpada

129. Yā pana bhikkhunī uyyuttaṃ senaṃ dassanāya gaccheyya aññaṃ tathārūpappaccayā, pācittiyaṃ.

Senāvāsa sikkhāpada

130. Siyā ca tassā bhikkhuniyā kocideva paccayo senaṃ gamanāya, dirattatirattaṃ tāya bhikkhuniyā senāya vasitabbaṃ. Tato ce uttari vaseyya, pācittiyaṃ.

Uyyodhika sikkhāpada

131. Dirattatirattaṃ ce bhikkhunī senāya vasamānā uyyodhikaṃ vā balaggaṃ vā senābyūhaṃ vā anīkadassanaṃ vā gaccheyya, pācittiyaṃ.

Surāpāna sikkhāpada

132. Surāmerayapāne pācittiyaṃ.

Aṅguli patodaka sikkhāpada

133. Aṅgulipatodake pācittiyaṃ.

Hasadhamma sikkhāpada

134. Udaḥ hasadhamme pācittiyaṃ.

Anādariya sikkhāpada

135. Anādariye pācittiyaṃ.

Bhimsāpana sikkhāpada

136. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṃ bhimsāpeyya, pācittiyaṃ.

Cārītavaggo terasamo.

Joti sikkhāpada

137. Yā pana bhikkhunī agilānā visibbanāpekkhā jotim samādaheyya vā samādahāpeyya vā aññatra tathārūpappaccayā, pācittiyaṃ.

Nahāna sikkhāpada

138. Yā pana bhikkhunī oren'addhamāsaṃ nahāyeyya aññatra samayā, pācittiyaṃ. Tath'āyaṃ samayo "diyaddho māso seso gimhānaṃ"ti "vassānassa paṭhamo māso"icc'ete adḍhateyyamāsā uṇhasamayo paṭilāhasamayo gilānasamayo kammamāsamayo addhānagamānasamayo vātavutṭhisamayo, ayaṃ tattha samayo.

Dubbaṇṇa karaṇa sikkhāpada

139. Navam̐ pana bhikkhuniyā cīvaralābhāya tiṇṇam̐ dubbaṇṇakaraṇānam̐ aññataram̐ dubbaṇṇakaraṇam̐ ādātabbam̐ nīlam̐ vā kaddamam̐ vā kālasāmam̐ vā. Anādā ce bhikkhunī tiṇṇam̐ dubbaṇṇakaraṇānam̐ aññataram̐ dubbaṇṇakaraṇam̐ navam̐ cīvaram̐ paribhuñjeyya, pācittiyam̐.

Vikappana sikkhāpada

140. Yā pana bhikkhunī bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā sikkhamānāya vā sāmaṇerassa vā sāmaṇeriyā vā sāmam̐ cīvaram̐ vikappetvā apaccuddhāraṇam̐ paribhuñjeyya, pācittiyam̐.

Apanidhāpana sikkhāpada

141. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā pattam̐ vā cīvaram̐ vā nisīdanam̐ vā sūcigharam̐ vā kāyabandhanam̐ vā apañidheyya vā apañidhāpeyya vā antamaso hasāpekkhāpi, pācittiyam̐.

Sañcicca sikkhāpada

142. Yā pana bhikkhunī sañcicca paṇam̐ jīvītā voropeyya, pācittiyam̐.

Sappāṇaka sikkhāpada

143. Yā pana bhikkhunī jānam̐ sappāṇakam̐ udakam̐ paribhuñjeyya, pācittiyam̐.

Ukkoṭana sikkhāpada

144. Yā pana bhikkhunī jānam̐ yathādhammam̐ nihatādhikaraṇam̐ punakammāya ukkoṭeyya, pācittiyam̐.

Theyyasattha sikkhāpada

145. Yā pana bhikkhunī jānam̐ theyyasatthena saddhim̐ samvidhāya ekaddhānamaggaṃ paṭipajjeyya antamaso gāmantarampi, pācittiyam̐.

Ariṭṭha sikkhāpada

146. Yā pana bhikkhunī evam̐ vadeyya “tath’āham̐ Bhagavatā dhammam̐ desitam̐ ājānāmi, yathā ye’me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n’ālam̐ antarāyāyā”ti. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyye evam̐ avaca, mā Bhagavantam̐ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānam̐, na hi Bhagavā evam̐ vadeyya. Anekapariyāyen’āyye antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alaṅca pana te

paṭisevato antarāyāyā”ti. Evañca sā bhikkhunī bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā bhikkhunī bhikkhunīhi yāvatatiyaṃ samanubhāsitabbā tassa paṭinissaggāya. Yāvatatiyañce samanubhāsiyamānā taṃ paṭinissajjeyya, icc’etaṃ kusalaṃ. No ce paṭinissajjeyya, pācittiyaṃ.

Jotivaggo cuddasamo.

Ukkhitta sambhoga sikkhāpada

147. Yā pana bhikkhunī jānaṃ tathāvādinīyā bhikkhuniyā akaṭānudhammāya taṃ diṭṭhiṃ appaṭinissaṭṭhāya saddhiṃ sambhuñjeyya vā, saṃvaseyya vā, saha vā seyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Kaṇṭaka sikkhāpada

148. Samaṇuddesāpi ce evaṃ vadeyya “tath’āhaṃ Bhagavatā dhammaṃ desitaṃ ājānāmi, yathā ye’me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n’ālaṃ antarāyāyā”ti. Sā samaṇuddesā bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “m’āyye samaṇuddese evaṃ avaca, mā Bhagavantaṃ abbhācikkhi, na hi sādhu Bhagavato abbhakkhānaṃ, na hi Bhagavā evaṃ vadeyya. Aneka-pariyāyen’āyye samaṇuddese antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, alañca pana te paṭisevato antarāyāyā”ti. Evañca sā samaṇuddesā bhikkhunīhi vuccamānā tath’eva paggaṇheyya, sā samaṇuddesā bhikkhunīhi evamassa vacanīyā “ajjatagge te ayye samaṇuddese na c’eva so Bhagavā satthā apadisitabbo, yampi c’aññā samaṇuddesā labhanti bhikkhunīhi saddhiṃ dirattatirattaṃ sahaseyyaṃ, sāpi te n’atthi, cara pire, vinassā”ti. Yā pana bhikkhunī jānaṃ tathānāsitaṃ samaṇuddesaṃ upalāpeyya vā upaṭṭhāpeyya vā sambhuñjeyya vā saha vā seyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ.

Sahadhammika sikkhāpada

149. Yā pana bhikkhunī bhikkhunīhi sahadhammikaṃ vuccamānā evaṃ vadeyya “na tāv’āhaṃ ayye etasmiṃ sikkhāpade sikkhissāmi, yāva na aññaṃ bhikkhuniṃ byattaṃ vinayadharaṃ paripucchāmī”ti, pācittiyaṃ. Sikkhamānāya bhikkhave bhikkhuniyā aññātabbaṃ paripucchitabbaṃ paripaṇhitabbaṃ, ayaṃ tattha sāmīci.

Vilekhana sikkhāpada

150. Yā pana bhikkhunī pātimokkhe uddissamāne evaṃ vadeyya “kiṃ paṇ’imehi khuddānukhuddakehi sikkhāpadehi uddiṭṭhehi, yāvadeva kukkuccāya vihesāya vilekhāya saṃvattantī”ti, sikkhāpadavivaṇṇake pācittiyaṃ.

Mohana sikkhāpada

151. Yā pana bhikkhunī anvaddhamāsaṃ pātimokkhe uddissamāne evaṃ vadeyya ‘idān’eva kho ahaṃ ayye jānāmi ayampi kira dhammo Suttāgato Suttapariyāpanno anvaddhamāsaṃ uddesaṃ āgacchatī”ti. Tañce bhikkhuniṃ aññā bhikkhuniyo jāneyyuraṃ nisinnapubbaṃ imāya bhikkhuniyā dvattikkhatturaṃ pātimokkhe uddissamāne, ko pana vādo bhiyyo, na ca tassā bhikkhuniyā aññāṇakena mutti atthi, yañca tattha āpattiṃ āpannā, tañca yathādhammo kāretabbo, uttari c’assā moho āropetabbo “tassā te ayye alābhā, tassā te dulladdhaṃ, yaṃ tvaṃ pātimokkhe uddissamāne na sādhukaṃ aṭṭhiṃ katvā manasi karosī”ti, idaṃ tasmīṃ mohanake pācittiyaṃ.

Pahāra sikkhāpada

152. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā kupitā anattamanā pahāraṃ dadeyya, pācittiyaṃ.

Talasattika sikkhāpada

153. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā kupitā anattamanā talasattikaṃ uggireyya, pācittiyaṃ.

Amūlaka sikkhāpada

154. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniṃ amūlakena saṃghādisesena anuddhamseyya, pācittiyaṃ.

Sañcicca sikkhāpada

155. Yā pana bhikkhunī bhikkhuniyā sañcicca kukkuccaṃ upadaheyya “iti’ssā muhuttampi aphāsu bhavissatī”ti etadeva paccayaṃ karitvā anaññaṃ, pācittiyaṃ.

Upassuti sikkhāpada

156. Yā pana bhikkhunī bhikkhunīnaṃ bhaṇḍanaajātānaṃ kalahajātānaṃ vivādāpannānaṃ upassutiṃ tiṭṭheyya “yaṃ imā bhaṇissanti, taṃ sossāmī”ti etadeva paccayaṃ karitvā anaññaṃ, pācittiyaṃ.

Diṭṭhivaggo pannarasamo.

Kammappaṭibāhana sikkhāpada

157. Yā pana bhikkhunī dhammikānaṃ kammānaṃ chandaṃ datvā pacchā khīyanadhammaṃ āpajjeyya, pācittiyaṃ.

Chandaṃ adatvā gamana sikkhāpada

158. Yā pana bhikkhunī saṃghe vinicchaya kathāya vattamānāya chandaṃ adatvā utṭhāyāsanaṃ pakkameyya, pācittiyaṃ.

Dubbala sikkhāpada

159. Yā pana bhikkhunī samaggena saṃghena cīvaraṃ datvā pacchā khīyanadhammaṃ āpajjeyya “yathāsanthutaṃ bhikkhuniyo saṃghikaṃ lābhaṃ pariṇāmentī”ti, pācittiyaṃ.

Pariṇāmana sikkhāpada

160. Yā pana bhikkhunī jānaṃ saṃghikaṃ lābhaṃ pariṇataṃ puggalassa pariṇāmeyya, pācittiyaṃ.

Ratana sikkhāpada

161. Yā pana bhikkhunī ratanaṃ vā ratanasammataṃ vā aññatra ajjhārāmā vā ajjhāvasathā vā uggaṇheyya vā uggaṇhāpeyya vā, pācittiyaṃ. Ratanaṃ vā pana bhikkhuniyā ratanasammataṃ vā ajjhārāme vā ajjhāvasathe vā uggahetvā vā uggahāpetvā vā nikkhipitabbaṃ “yassa bhavissati, so harissati”ti, ayaṃ tattha sāmīci.

Sūcighara sikkhāpada

162. Yā pana bhikkhunī aṭṭhimayaṃ vā dantamayaṃ vā visāṇamayaṃ vā sūcigharaṃ kārāpeyya, bhedanakaṃ pācittiyaṃ.

Mañcapīṭha sikkhāpada

163. Navaṃ pana bhikkhuniyā mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā kārayamānāya aṭṭhaṅgulapādakaṃ kāretabbaṃ Sugataṅgulena aññatra heṭṭhimāya aṇaniyā. Taṃ atikkāmentiyā chedanakaṃ pācittiyaṃ.

Tūlonaddha sikkhāpada

164. Yā pana bhikkhunī mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā tūlonaddhaṃ kārāpeyya, uddālanakaṃ pācittiyaṃ.

Kaṇḍuppaṭicchādi sikkhāpada

165. Kaṇḍuppaṭicchādiṃ pana bhikkhuniyā kārayamānāya pamāṇikā kāretabbā, tatr’idaṃ pamāṇaṃ, dīghaso catasso vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṃ dve vidatthiyo. Taṃ atikkāmentiyā chedanakaṃ pācittiyaṃ.

Nanda sikkhāpada

166. Yā pana bhikkhunī Sugatacīvarappamāṇaṃ cīvaraṃ kārāpeyya, atirekaṃ vā, chedanakaṃ pācittiyaṃ. Tatr’idaṃ Sugatassa Sugatacīvarappamāṇaṃ, dīghaso nava vidatthiyo Sugatavidatthiyā, tiriyaṃ cha vidatthiyo, idaṃ Sugatassa Sugatacīvarappamāṇanti.

Dhammikavaggo soḷasamo.

Uddiṭṭhā kho ayyāso chasaṭṭhisatā pācittiyā dhammā. Tatth’āyyāyo pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’etth’āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmīti.

Pācittiyā niṭṭhitā.

Pāṭidesanīya

Ime kho pan'āyyāyo aṭṭha pāṭidesanīyā
dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Sappi viññāpana sikkhāpada

1. * Yā pana bhikkhunī agilānā sappiṃ viññāpetvā bhuñjeyya,
paṭidesetabbarā tāya bhikkhuniyā “gārayhaṃ ayye dhammaṃ āpajjīṃ
asappāyaṃ pāṭidesanīyaṃ, taṃ paṭidesemi”ti.

Tela viññāpana sikkhāpada

2. * Yā pana bhikkhunī agilāno telaṃ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṃ
paṭidesemi”ti.

Madhu viññāpana sikkhāpada

3. * Yā pana bhikkhunī agilānā madhuṃ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṃ
paṭidesemi”ti.

Phāṇita viññāpana sikkhāpada

4. * Yā pana bhikkhunī agilānā phāṇitaṃ viññāpetvā bhuñjeyya -pa-
taṃ paṭidesemi”ti.

Maccha viññāpana sikkhāpada

5. * Yā pana bhikkhunī agilānā macchaṃ viññāpetvā bhuñjeyya -pa-
taṃ paṭidesemi”ti.

Maṃsa viññāpana sikkhāpada

6. * Yā pana bhikkhunī agilānā maṃsaṃ viññāpetvā bhuñjeyya -pa-
taṃ paṭidesemi”ti.

Khīra viññāpana sikkhāpada

7. * Yā pana bhikkhunī agilānā khīraṃ viññāpetvā bhuñjeyya -pa- taṃ
paṭidesemi”ti.

Dadhi viññāpana sikkhāpada

8. * Yā pana bhikkhunī agilānā dadhiṃ viññāpetvā bhuñjeyya,
paṭidesetabbarā tāya bhikkhuniyā “gārayhaṃ ayye dhammaṃ āpajjīṃ
asappāyaṃ pāṭidesanīyaṃ, taṃ paṭidesemi”ti.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo aṭṭha pāṭidesanīyā dhammā. Tatth'āyyāyo pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmīti.

Pāṭidesanīyā niṭṭhitā.

Sekhiya

Ime kho pan'āyyāyo sekhiyā dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Parimaṇḍala sikkhāpada

1. * Parimaṇḍalam nivāsesamīti sikkhā karaṇīyā.
2. * Parimaṇḍalam pārupissamīti sikkhā karaṇīyā.

Suppaṭicchanna sikkhāpada

3. * Suppaṭicchannā antaraghare gamissamīti sikkhā karaṇīyā.
4. * Suppaṭicchannā antaraghare nisīdissamīti sikkhā karaṇīyā.

Susaṃvuta sikkhāpada

5. * Susaṃvutā antaraghare gamissamīti sikkhā karaṇīyā.
6. * Susaṃvutā antaraghare nisīdissamīti sikkhā karaṇīyā.

Okkhittacakkhu sikkhāpada

7. * Okkhittacakkhunī antaraghare gamissamīti sikkhā karaṇīyā.
8. * Okkhittacakkhunī antaraghare nisīdissamīti sikkhā karaṇīyā.

Ukkhattaka sikkhāpada

9. * Na ukkhittakāya antaraghare gamissamīti sikkhā karaṇīyā.
10. * Na ukkhittakāya antaraghare nisīdissamīti sikkhā karaṇīyā.

Parimaṇḍalavaggo paṭhamo.

* Sekhiyasikkhāpadesu iminā lakkaṇaṇa chabbāsati sārūpasikkhāpadāni dassitāni.

Ujjagghika sikkhāpada

- 11. * Na ujjagghikāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 12. * Na ujjagghikāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Uccasadda sikkhāpada

- 13. * Appasaddā antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 14. * Appasaddā antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kāyappacālaka sikkhāpada

- 15. * Na kāyappacālakaṃ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 16. * Na kāyappacālakaṃ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Bāhuppacālaka sikkhāpada

- 17. * Na bāhuppacālakaṃ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 18. * Na bāhuppacālakaṃ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sīsappacālaka sikkhāpada

- 19. * Na sīsappacālakaṃ antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 20. * Na sīsappacālakaṃ antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ujjagghikavaggo dutiyo.

Khambhakata sikkhāpada

- 21. * Na khambhakatā antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 22. * Na khambhakatā antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oguṇṭhita sikkhāpada

- 23. * Na uguṇṭhitā antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.
- 24. * Na uguṇṭhitā antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ukkuṭika sikkhāpada

- 25. * Na ukkuṭikāya antaraghare gamissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pallatthika sikkhāpada

26. * Na pallatthikāya antaraghare nisīdissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakkacca paṭiggahaṇa sikkhāpada

27. + Sakkaccaṃ piṇḍapātaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattasaññinī paṭiggahaṇa sikkhāpada

28. + Pattasaññinī piṇḍapātaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samasūpaka paṭiggahaṇa sikkhāpada

29. + Samasūpakaṃ piṇḍapātaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samatittika sikkhāpada

30. + Samatittikaṃ¹ piṇḍapātaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Khambhakatavaggo tatiyo.

Sakkacca bhuñjana sikkhāpada

31. + Sakkaccaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pattasaññinī bhuñjana sikkhāpada

32. + Pattasaññinī piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sapadāna sikkhāpada

33. + Sapadānaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Samasūpaka sikkhāpada

34. + Samasūpakaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Thūpakata sikkhāpada

35. + Na thūpakato omadditvā piṇḍapātaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Odanappaṭicchādana sikkhāpada

36. + Na sūpaṃ vā byañjanaṃ vā odanena paṭicchādessāmi bhiyyokamyataṃ upādāyāti sikkhā karaṇīyā.

1. Samatitthikaṃ (Ka)

+ Iminā lakkhaṇena tiṃsa bhojanappaṭisaṃyuttasikkhāpadāni dassitāni.

Sūpodana viññatti sikkhāpada

37. + Na sūpaṃ vā odanaṃ vā agilānā attano atthāya viññāpetvā
bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ujjhānasaññinī sikkhāpada

38. + Na ujjhānasaññinī paresaṃ pattaṃ olokessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷa sikkhāpada

39. + N'ātimahantaṃ kabaḷaṃ karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ālopa sikkhāpada

40. + Parimaṇḍalaṃ ālopaṃ karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sakkaccavaggo catuttho.

Anāhaṭa sikkhāpada

41. + Na anāhaṭe kabaḷe mukhadvāraṃ vivarissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Bhuñjamāna sikkhāpada

42. + Na bhuñjamānā sabbahatthaṃ mukhe pakkkhipissāmīti sikkhā
karaṇīyā.

Sakabaḷa sikkhāpada

43. + Na sakabaḷena mukhena byāharissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Piṇḍukkhepaka sikkhāpada

44. + Na piṇḍukkhepakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷāvacchedaka sikkhāpada

45. + Na kabaḷāvacchedakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Avagaṇḍakāraka sikkhāpada

46. + Na avagaṇḍakārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Hattha niddhunaka sikkhāpada

47. + Na hatthaniddhunakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sitthāvakāraka sikkhāpada

48. + Na sitthāvakārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Jivhānicchāraka sikkhāpada

49. + Na jivhānicchārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Capucapukāraka sikkhāpada

50. + Na capucapukārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Kabaḷavaggo pañcama.

Surusurukāraka sikkhāpada

51. + Na surusurukārakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Hattha nillehaka sikkhāpada

52. + Na hatthanillehakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Patta nillehaka sikkhāpada

53. + Na pattanillehakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oṭṭha nillehaka sikkhāpada

54. + Na oṭṭhanillehakaṃ bhuñjissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sāmisa sikkhāpada

55. + Na sāmisenā hatthena pāṇiyathālakaṃ paṭiggahessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sasitthaka sikkhāpada

56. + Na sasitthakaṃ pattadhovanaṃ antaraghare chaḍḍessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Chattapāṇi sikkhāpada

57. ++ Na chattapāṇissa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Daṇḍapāṇi sikkhāpada

58. ++ Na daṇḍapāṇissa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

++ Iminā lakkhaṇena ekūnavisa dammadesanāpaṭisaṃyuttasikkhāpadāni dassitāni.

Satthapāṇi sikkhāpada

59. ++ Na satthapāṇissa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Āvupona sikkhāpada

60. ++ Na āvudhapāṇissa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Surusuruvaggo chaṭṭho.

Pāduka sikkhāpada

61. ++ Na pādukāruḷhassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Upāhana sikkhāpada

62. ++ Na upāhanāruḷhassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Yāna sikkhāpada

63. ++ Na yānagatassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Sayana sikkhāpada

64. ++ Na sayanagatassa agilānassa dhammaṃ dhesessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pallatthika sikkhāpada

65. ++ Na pallatthikāya nisinnassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Veṭṭhita sikkhāpada

66. ++ Na veṭṭhitasīsassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Oguṇṭhita sikkhāpada

67. ++ Na uguṇṭhitasīsassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Chamā sikkhāpada

68. ++ Na chamāyaṃ nisīditvā āsane nisinnassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Nīcāsana sikkhāpada

69. ++ Na nīce āsane nisīditvā ucce āsane nisinnassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ṭhitā sikkhāpada

70. ++ Na ṭhitā nisinnassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pacchato gacchantī sikkhāpada

71. ++ Na pacchato gacchantī purato gacchantassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Uppathena gacchantī sikkhāpada

72. ++ Na uppathena gacchantī pathena gacchantassa agilānassa dhammaṃ desessāmīti sikkhā karaṇīyā.

Ṭhitā uccāra sikkhāpada

73. ++ Na ṭhitā agilānā uccāraṃ vā passāvaṃ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Harite uccāra sikkhāpada

74. ++ Na harite agilānā uccāraṃ vā passāvaṃ vā kheḷaṃ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Udake uccāra sikkhāpada

75. ++ Na udake agilānā uccāraṃ vā passāvaṃ vā kheḷaṃ vā karissāmīti sikkhā karaṇīyā.

Pādukavaggo sattamo.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo sekhiyā dhammā. Tatth'āyyāyo pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci'ttha parisuddhā? Parisuddh'etth'āyyāyo, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmīti.

Sekhiyā niṭṭhitā.

Adhikaraṇasamatha

Ime kho pan'āyyāyo satta adhikaraṇasamathā
dhammā uddesaṃ āgacchanti.

Uppannuppannānaṃ adhikaraṇānaṃ samathāya vūpasamāya
Sammukhāvinayo dātabbo,
Sativinayo dātabbo,
Amūḷhavinayo dātabbo,
Paṭiññāya kāretabbaṃ,
Yebhuyyasikā,
Tassapāpiyasikā,
Tiṇavattthārakoti.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo satta adhikaraṇasamathā dhammā. Tatthāyyāyo
pucchāmi, kaccittha parisuddhā, dutiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā,
tatiyampi pucchāmi, kaccittha parisuddhā, parisuddhetthāyyāyo, tasmā
tuṃhī, evametaṃ dhārayāmi.

Adhikaraṇasamathā niṭṭhitā.

Uddiṭṭhaṃ kho ayyāyo nidānaṃ,
Uddiṭṭhā aṭṭha pārājikā dhammā,
Uddiṭṭhā sattarasa saṃghādisesā dhammā,
Uddiṭṭhā tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammā,
Uddiṭṭhā chasaṭṭhi satā pācittiyā dhammā,
Uddiṭṭhā aṭṭha pāṭidesanīyā dhammā,
Uddiṭṭhā sekhiyā dhammā,

Uddiṭṭhā satta adhikaraṇasamathā dhammā. Ettakaṃ tassa Bhagavato
suttāgataṃ suttapariyāpannaṃ anvaddhamāsaṃ uddesaṃ āgacchati, tattha
sabbāh'eva samaggāhi sammodamānāhi avivadamānāhi sikkhitabbanti.

Vitthāruddeso catuttho.

Bhikkhunipātimokkhaṃ niṭṭhitam.

Kaṅkhāvitarāṇī-aṭṭhakathā

Namo Tassa Bhagavato Arahato SammāsamBuddhassa.

Ganthārambhakathā

Buddhaṃ dhammañca saṅghaṇca, vip̐pasannena cetasā.

Vanditvā vandanāmāna, pūjāsakkārabhājanāṃ.

Theravaṃsappadīpānaṃ, thirānaṃ vinayakkame.

Pubbācariyasīhānaṃ, namo katvā katañjalī.

Pāṃmokkaṃ anavajjānaṃ, dhammānaṃ yaṃ Mahesinā.

Mukhaṃ makkhappavesāya, pāṃmokkaṃ pakāsitaṃ.

Sūratena nivātena, sucisallekhavuttinā.

Vinayācārayuttana, **Soṇattherena** yācito.

Tattha sañjātaṅkhānaṃ, bhikkhūnaṃ tassa vaṇṇanaṃ.

Kaṅkhāvitarāṇatthāya, paripuṇṇavinicchayaṃ.

Mahāvihāravāsīnaṃ, vācanāmagganissitaṃ.

Vattayissāmi¹ nāmena, **Kaṅkhāvitarāṇiṃ** subhanti.

1. Kathayissāmi (Sī), vaṇṇayissāmi (Ka)

Nidānavañṇanā

Tattha **pātimokkhanti** pa-atimokkhaṃ atipamokkhaṃ atiseṭṭhaṃ atittamanti attho. Iti iminā vacanatthena ekavidhampi sīlaganthabhedato duvidhaṃ hoti. Tathā hi “pātimokkhasaṃvarasaṃvuto viharatī”¹ ca “ādimetaṃ mukhametaṃ pamukhametaṃ kusalānaṃ dhammānaṃ, tena vuccati pātimokkhaṇ”² ca ādīsu sīlaṃ pātimokkhanti vuccati, “ubhayāni kho paṇ’assa pātimokkhāni vitthārena svāgatāni hontī”³ ti-ādīsu⁴ gantho pātimokkhanti vuccati. Tattha **sīlaṃ** yo naṃ pāti rakkhati, taṃ mokkheti mocayati āpāyikādīhi dukkhehi, attānuvādādīhi vā bhayehīti pātimokkhaṃ. **Gantho** pana tassa⁴ pātimokkhassa jotakattā pātimokkhanti vuccati. Ādimhi pana vutto vacanatto ubhinnaṃpi sādharmaṇo hoti.

Tatth’āyaṃ vaṇṇanā sīlapātimokkhass’āpi yujjati ganthapātimokkhass’āpi, ganthe hi vaṇṇite tassa attho vaṇṇito’va hoti. Taṃ paṇ’etaṃ ganthapātimokkhaṃ Bhikkhupātimokkhaṃ Bhikkhunipātimokkhanti duvidhaṃ hoti. Tattha “suṇātu me bhante saṃgho”⁵ ti-ādikaṃ⁵ pañcahi uddesaparicchedehi vavatthitaṃ **Bhikkhupātimokkhaṃ**, “suṇātu me ayye saṃgho”⁶ ti-ādikaṃ catūhi uddesaparicchedehi vavatthitaṃ **Bhikkhunipātimokkhaṃ**. Tattha Bhikkhupātimokkhe pañca uddesā nāma Nidānuddeso, Pārājikuddeso, Saṃghādisesuddeso, Aniyatuddeso, Vitthāruddesoti. Tattha nidānuddeso tāva⁶ “suṇātu me bhante saṃgho -pa- āvikatā hi’ssa phāsu hoti. Tatth’āyasmante pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Dutiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Tatiyampi pucchāmi, kacci’ttha parisuddhā? Parisuddh’eth’āyasmanto, tasmā tuṇhī. Evametaṃ dhārayāmi”⁷ ti vatvā “uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānaṃ”⁸ ti-ādinaṃ nayena avasese sutena sāvite uddiṭṭho hoti. Pārājikuddesādīnaṃ paricchedā nidānassa ādito paṭṭhāya pārājikādīni osāpetvā yojetabbā. Vitthāro

1. Ma 1. 43; Ma 3. 53; Abhi 2. 253 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3.141 piṭṭhe.

3. Vi 2. 74; Am 3. 106, 312 piṭṭhesu.

4. Paṇ’assa (Syā)

5. Vi 3. 140 piṭṭhe.

6. Nidānuddeso nāma (Sī), nidānuddeso (Ka)

vitthāro yeva. “Avasesaṃ sutena sāvetabbaṃ”¹ti vacanato pana Pārājikuddesādīsu yasmiṃ vippakate antarāyo uppajjati, tena saddhim avasesaṃ sutena sāvetabbaṃ. Nidānuddese pana anīṭṭhite sutena sāvetabbaṃ nāma n’atthi. Bhikkhunipātimokkhe pana aniyatuddeso parihāyati, sesaṃ vuttanayameva. Evametesā pañcahi c’eva catūhi ca uddesaparichedehi vavatthitānaṃ dvinnampi pātimokkhānaṃ ayaṃ vaṇṇanā bhavissati. Yasmā pan’ettha bhikkhupātimokkhaṃ paṭhamāṃ, tasmā tassa tāva vaṇṇanatthamidam vuccati.

“Suṇātu me”ti-ādīnaṃ, padānaṃ atthanicchayaṃ.

Bhikkhavo sīlasampannā, sikkhākāmā suṇantu meti.

Ettha hi **suṇātūti** idam savanāṇattivacanāṃ. **Meti** yo sāveti, tassa attaniddesavacanāṃ. **Bhanteti** sagāraavasappatissavacanāṃ. **Samṅhoti** puggalasamūhavacanāṃ. Sabbameva c’etaṃ pātimokkhuddesakena paṭhamāṃ² vattabbavacanāṃ. Bhagavatā hi pātimokkhuddesaṃ anujānanta Rājagahe vuttaṃ tasmā yo pātimokkhaṃ uddisati, tena sace saṃghatthero hoti, “āvuso”ti vattabbaṃ. Sace navakataro hoti, Pāliyaṃ³ āgatanayen’eva “bhante”ti vattabbaṃ, saṃghatthero vā hi pātimokkhaṃ uddiseyya “therādhikaṃ pātimokkhaṃ”ti vacanato⁴, navakataro vā “anujānāmi bhikkhave yo tattha bhikkhu byatto paṭibalo, tass’ādheyyaṃ pātimokkhaṃ”ti vacanato⁵.

“Saṃgho”ti iminā pana padena kiñcāpi avisesato puggalasamūho vutto, atha kho so dakkhiṇeyyasamṅho, sammutisamṅho cāti duvidho hoti. Tattha **dakkhiṇeyyasamṅhoti** atṭha Ariyapuggalasamūho vuccati, **sammutisamṅhoti** avisesena bhikkhusamūho, so idha adhippeto. So pan’esa kammavasena pañcavidho⁶ hoti catuvaggo pañcavaggo dasavaggo vīsativaggo atirekavīsativaggoti. Tattha **catuvaggena** ṭhapetvā upasampadapavāraṇa-abbhānāni sabbāṃ saṃghakammaṃ kātum vaṭṭati, **pañcavaggena** ṭhapetvā majjhimesu janapadesu upasampadañca abbhānakammañca sabbāṃ saṃghakammaṃ

1. Vi 3. 151; Vi 5. 235 piṭṭhesu.

3. Vi 3. 140 piṭṭhe.

5. Vi 3. 156 piṭṭhe.

2. Pātimokkhuddesakena (Ka)

4. Vi 3. 155 piṭṭhe (Therādheyyaṃ sabbattha)

6. Vi 3. 439 piṭṭhe.

kātuṃ vaṭṭati, **dasavaggena** abbhānakammamattaṃ ṭhapetvā sabbaṃ saṃghakammaṃ kātuṃ vaṭṭati, **vīsativaggena** na kiñci saṃghakammaṃ kātuṃ na vaṭṭati, tathā **atirekavīsativaggena**, so pana catuvaggādinā saṃghena kattabbaṃ kammaṃ ūnakatarena kātuṃ na vaṭṭati, atirekena pana vaṭṭatīti dassanatthaṃ vutto. Imasmiṃ pan’atthe catuvaggaṃ upādāya sabbopi sammutisaṃgho adhippeto.

Ajj’uposathoti ajja uposathadivaso, etena anuposathadivasam paṭikkhipati. **Pannarasoti** iminā aññaṃ uposathadivasam paṭikkhipati. Divasavasena hi tayo uposathā cātuddasiko pannarasiko sāmaggī-uposathoti evaṃ tayo uposathā vuttā. Tattha hemantagimhavassānānaṃ tiṇṇaṃ utūnaṃ tatiyasattamaṃ pakkhesu dve dve katvā cha **cātuddasikā**, avasesā aṭṭhārasa **pannarasikā**ti evaṃ ekasamvacchare catuvīsati uposathā. Idaṃ tāva pakaticārittaṃ. “Anujānāmi bhikkhave sakiṃ pakkhassa cātuddase vā pannarase vā pātimokkhaṃ uddisitun”ti¹ vacanato pana “āgantukehi āvāsikānaṃ anuvattitabbaṃ”ti-ādivacanato² ca tathārūpapaccaye sati aññaasmimpi cātuddase uposathaṃ kātuṃ vaṭṭati, purimavassamvuṭṭhānaṃ pana pubbakattikapuṇṇamā vā, tesam yeva sace bhaṇḍanakārakehi upaddutā pavāraṇaṃ paccukkaḍḍhanti, atha pubbakattikamāsassa kālapakkhacātuddaso vā, pacchimakattikapuṇṇamā vā, pacchimavassamvuṭṭhānaṃ Pacchimakattikapuṇṇamā evāti³ ime tayo pavāraṇādivasāpi honti. Idampi pakaticārittameva. Tathārūpapaccaye pana sati dvinnam kattikapuṇṇamānaṃ purimesu cātuddasesupi pavāraṇaṃ kātuṃ vaṭṭati. Yādā pana Kosambakakkhandhake⁴ āgatanayena bhinne saṃghe osārite tasmim bhikkhusmim saṃgho tassa vatthussa vūpasamāya saṃghassa sāmaggim karoti, tadā “tāvadeva uposatho katabbo, pātimokkhaṃ uddisitabbaṃ”ti vacanato⁵ ṭhapetvā cātuddasapannarase aññopi yo koci divaso **sāmaggī-uposathadivaso** nāma hoti, purimavassamvuṭṭhānaṃ pana kattikamāsabbhantare ayameva sāmaggipavāraṇādivaso nāma hoti. Iti imesu tisu divasesu “pannaraso”ti iminā aññaṃ uposathadivasam paṭikkhipati. Tasmā yv’āyam “ajj’uposatho”ti vacanena

1. Vi 3. 142 piṭṭhe. 2. Vi 3. 184 piṭṭhe. 3. Pacchimakattikapuṇṇamā eva vā (Ka)

4. Vi 3. 480 piṭṭhe.

5. Vi 3. 507 piṭṭhe.

anuposathadivaso paṭikkhitto, tasmim uposatho na kātabbo yeva. Yo pan'āyaṃ añño uposathadivaso¹, tasmim uposatho kātabbo. Karontena pana sace cātuddasiko hoti, “ajj'uposatho cātuddaso”ti vattabbari. Sace pannarasiko hoti, “ajj'uposatho pannaraso”ti vattabbari. Sace sāmaggi-uposatho hoti, “ajj'uposatho sāmaggī”ti vattabbari.

Yadi saṅghassa pattakallanti ettha patto kālo imassa kammassāti pattakālaṃ, pattakālemeva pattakallaṃ. Tadetam idha catūhi aṅgehi saṅgahitaṃ. Yath'āhu Aṭṭhakathācariyā—

“Uposatho yāvatikā ca bhikkhū kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti.
Vajjanīyā ca puggalā tasmim na honti,
'**Pattakallan**'ti vuccatī”ti².

Tattha **uposathoti** tisu uposathadivasesu aññatara-uposathadivaso. Tasmim hi sati idaṃ saṅghassa uposathakammaṃ pattakallaṃ nāma hoti, n'āsati. Yath'āha “na ca bhikkhave anuposathe uposatho kātabbo, yo kareyya, āpatti dukkaṭassā”ti³.

Yāvatikā ca bhikkhū kammappattāti yattakā bhikkhū tassa uposathakammasa pattā yuttā anurūpā, sabbantimena paricchedena cattāro pakatattā⁴, te ca kho hatthapāsari avijahitvā ekasīmāyaṃ ṭhita.

Sīmā ca nām'esā baddhasīmā abaddhasīmāti duvidhā hoti. Tattha ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā tividhasampattiyuttā nimittena nimittari sambandhitvā sammatā sīmā **baddhasīmā** nāma. “Atikhuddakā, atimahatī, khaṇḍanimittā, chāyānimittā, animittā, bahisīme ṭhitasammata, nadiyā sammata, samudde sammata, jātassare sammata, sīmāya sīmā sambhindantena sammata, sīmāya sīmā ajjhottharantena sammata”ti imā hi “ekādasahi ākārehi sīmato kammāni vipajjantī”ti⁵ vacanato ekādasa vipattisīmāyo nāma. Tattha **atikhuddakā** nāma yattha ekavīsati bhikkhū nisīditum na

1. Uposathadivaso nāma hoti (Sī) 2. Vi-Ṭṭha 3. 344 piṭṭhe. 3. Vi 3. 190 piṭṭhe.

4. Cattāro bhikkhū pakatattā (Syā, Kam)

5. Vi 5. 381 piṭṭhe.

sakkonti. **Atimahaṭṭhi** nāma, yā antamaso kesaggamatten'āpi tiyojanaṃ atikkamitvā sammata. **Khaṇḍanimittā** nāma aghaṭṭitanimittā vuccati, puratthimāya disāya nimittam kittetvā anukkamen'eva dakkhiṇāya pacchimāya uttarāya disāya kittetvā puna puratthimāya disāya pubbakittitaṃ paṭikittetvā ṭhapetuṃ vaṭṭati, evaṃ akkhaṇḍanimittā hoti. Sace pana anukkamena āharitvā uttarāya disāya nimittam kittetvā tatth'eva ṭhapeti, khaṇḍanimittā nāma hoti. Aparāpi **khaṇḍanimittā** nāma yā animittupagaṃ tacasārarukkham vā khāṇukaṃ vā paṇṇasupūṇjavālukapuṇṇānaṃ vā aññatarāṃ antarā ekaṃ nimittam katvā sammata. **Chāyānimittā** nāma pabbatacchāyādīnaṃ yaṃ kiñci chāyaṃ nimittam katvā sammata. **Animittā** nāma sabbena sabbaṃ nimittāni akittetvā sammata. **Bahisīme ṭhitasammata** nāma nimittāni kittetvā nimittānaṃ bahi ṭhiteṇa sammata. **Nadiyā samudde jātassare sammata** nāma etesu nadi-ādīsu sammata. Sā hi evaṃ sammatapi “sabbā bhikkhave nadī asīmā, sabbo samuddo asīmo, sabbo jātassaro asīmo”ti vacanato¹ asammata'va hoti. **Sīmāya sīmaṃ sambhindantena sammata** nāma attano sīmāya paresaṃ sīmaṃ sambhindantena sammata. Sace hi porāṇakassa vihārassa puratthimāya disāya ambo c'eva jambū cāti dve rukkhā aññamaññaṃ saṃsaṭṭhaviṭapā honti, tesu ambassa pacchimadisābhāge jambū, vihārasīmā ca jambuṃ anto katvā ambaṃ kittetvā baddhā hoti, atha pacchā tassa vihārassa puratthimāya disāya vihāre kate sīmaṃ bandhantā bhikkhū taṃ ambaṃ anto katvā jambuṃ kittetvā bandhanti, sīmāya sīmaṃ sambhinnā hoti. **Sīmāya sīmaṃ ajjhottharantena sammata** nāma attano sīmāya paresaṃ sīmaṃ ajjhottharantena sammata. Sace hi paresaṃ baddhasīmaṃ sakalaṃ vā tassā padesaṃ vā anto katvā attano sīmaṃ sammannati, sīmāya sīmaṃ ajjhottharita nāma hoti. Iti imā ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā sammata.

Tividhasampattiyyuttāti nimittasampattiyaṃ parisāsaṃpattiyaṃ kammavācāsaṃpattiyaṃ ca yuttā. Tattha **nimittasampattiyaṃ yuttā** nāma pabbatanimittam, pāsāṇanimittam, vananimittam, rukkhanimittam, magganimittam, vammikanimittam, nadinimittam, udakanimittanti evaṃ vuttasu aṭṭhasu nimittesu tasmim tasmim disābhāge

1. Vi 3. 150 piṭṭhe.

yathāladdhāni nimittupagāni nimittāni “puratthimāya disāya kiṃ nimittam, pabbato bhante, eso pabbato nimittan”ti-ādinā nayena sammā kittetvā sammātā. Tatr’evaṃ saṅkhepato nimittupagatā veditabbā—
 suddhapaṃsusuddhapāsāṇa-ubhayamissakavasena hi tividhopi **pabbato** hatthippamāṇato paṭṭhāya uddham nimittupago, tato omakataro na vaṭṭati. **Pāsāṇanimitte** ayoguḷampi¹ pāsāṇasaṅkhameva gacchati, tasmā yo koci pāsāṇo ukkaṃsavasena hatthippamāṇato omakataram ādim katvā heṭṭhimaparicchedena dvattimsapalaguḷapiṇḍaparimāṇo nimittupago, na tato khuddakataro. Piṭṭhipāsāṇo pana atimahantopi vaṭṭati. **Vananimitte** antosārehi vā antosāramissakehi vā rukkehi catupañcarukkkhamattampi vanam nimittupagam, tato ūnakataram na vaṭṭati. **Rukkho** jīvanto yeva antosāro bhūmiyam patiṭṭhito, antamaso ubbedhato aṭṭhaṅgulo, pariṇāhato sūcidaṇḍakappamāṇopi nimittupago, tato omakataro na vaṭṭati. **Maggo** jaṅghamaggo vā hotu sakaṭamaggo vā, yo vinivijjhivā dve tīṇi gāmakhattāni gacchati, tādiso jaṅghasatthasakaṭasatthehi valaṇṇijyamāno yeva nimittupago, avalaṇṇito² na vaṭṭati. **Vammiko** pana heṭṭhimaparicchedena taṇḍivasamjāto aṭṭhaṅgulubbedho govisāṇamattopi vammiko nimittupago, tato omakataro na vaṭṭati. Yam pana abaddhasīmālakkaṇe **nadim** vakkhāma, sā nimittupagā, aññā na vaṭṭati. **Udakaṃ** yam asandamānam āvāṭapokkharanīḷākajātassaraloṇisamuddādīsu ṭhitam, tam ādim katvā antamaso taṅkhaṇe yeva pathaviyam khaṇite āvāṭake ghaṭeḥi āharitvā pūritampi yāva kammavācāpariyosānā saṇṭhamānakam³ nimittupagam, itaram sandamānam vā vuttaparicchedakālam aṭiṭṭhantam vā bhājanagatam vā na vaṭṭatīti.

Parisāsampattiyā yuttā nāma sabbantimena paricchedena catūhi bhikkhūhi sannipatitvā yāvatikā tasmim gāmakhette baddhasīmam vā nadisamuddajātassare vā anokkamitvā ṭhitā bhikkhū, te sabbe hatthapāse vā katvā chandam vā āharitvā sammātā.

1. Ayagūtham (Sī, Syā, Kam), ayaguḷo (Vi-Tṭha 3. 319 piṭṭhe.)

2. Avalaṇṇo (Sī), avalaṇṇijyamāno (Syā)

3. Saṇṭhahanakam (Sī)

Kammavācāsampattiya yuttā nāma “suṇātu me bhante saṃgho, yāvata samantā nimittā kittitā”¹ti-ādinā¹ nayena vuttāya parisuddhāya ñattidutiyakammavācāya sammatā. Evaṃ ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā tividhasampattiyuttā nimittena nimittam sambandhitvā sammatā sīmā “baddhasīmā”²ti veditabbā. **Khaṇḍasīmā samānasarṇvāsasīmā avippavāsasīmā**ti tassā yeve pabhedo.

Abaddhasīmā pana gāmasīmā, sattabbhantarāsīmā, udakukkhepasīmāti tividhā. Tattha yāvata ekaṃ gāmakkhettam, ayaṃ **gāmasīmā** nāma. Agāmake araṇṇe samantā sattabbhantarā **sattabbhantarāsīmā** nāma. Tattha **agāmakam** nāma **araṇṇam** viñjhāṭavi-ādīsu² vā samuddamajjhe vā macchabandhānam agamanapathesu dīpakesu labbhati. **Samantā sattabbhantarā**ti majjhe tṭhitānam sabbadisāsu sattabbhantarā vinibbedhena cuddasa honti. Tattha ekaṃ abbhantaram aṭṭhavīsatiḥatthappamāṇam hoti, ayaṃ sīmā parisāvasena vaḍḍhati, tasmā samantā parisāpariyantato paṭṭhāya abbhantaraparichedo³ kātabbo. Sace pana dve saṃghā visum uposatham karonti, dvinnam sattabbhantarānam antare aññamekam sattabbhantaram upacārathāya tṭhetabbam. Yā pan’esa “sabbā bhikkhave nadī asīmā”⁴ti-ādinā⁴ nayena nadi-ādīnam sīmabhāvam paṭikkhipitvā puna “nadiyā vā bhikkhave samudde vā jātassare vā yaṃ majjhimassa purisassa samantā udakukkhepā, ayaṃ tattha samānasarṇvāsā ekūposathā”⁴ti⁴ vuttā ayaṃ **udakukkhepasīmā** nāma. Tattha yassā dhammikānam rājūnam kāle anvaḍḍhamāsam anudasāham anupañcāham anatikkamitvā deve vassante valāhakesu vigatamattesu sotaṃ pacchijjati, ayaṃ nadisaṅkhyam na gacchati. Yassā pana īdise suvuṭṭhikāle vassānassa catumāse sotaṃ na pacchijjati, yathā tithena vā atitthena vā Sikkhākaraṇīye āgatalakkhaṇena timaṇḍalam paṭicchādetvā antaravāsakam anukkipitvā uttarantiyā bhikkhuniyā ekadvaṅgulamattampi antaravāsako temiyati, ()⁵ ayaṃ samuddam vā pavisatu taḷākam vā, pabhavato paṭṭhāya **nadī** nāma. **Samuddo** pākaṭo yeve. Yo pana kenaci khaṇitvā akato sayamjāto sobbho samantato āgatena

1. Vi 3. 144 piṭṭhe.

2. Vijjhāṭavi-ādīsu (Ka)

3. Sattabbhantaraparichedo (Kam)

4. Vi 3. 150 piṭṭhe.

5. (Ayaṃ nadisaṅkhyam gacchati) Syā-Kam-potthakesu dissati.

udakena pūrito tiṭṭhati, yattha nadiyaṃ vuttappakāre vassakāle udakaṃ santiṭṭhati, ayaṃ **jātassaro** nāma. Yopi nadiṃ vā samuddaṃ vā bhinditvā nikkhanta-udakena khato sobbho etaṃ lakkhaṇaṃ pāpuṇāti, ayampi **jātassaro** yeva.

Yaṃ majjhimassa purisassa samantā udakukkhepāti yaṃ ṭhānaṃ thāmamajjhimassa purisassa samantato udakukkhepena paricchinnā, tattha yathā akkhadhuttā dāruḷaṃ khipanti, evaṃ udakaṃ vā vālukaṃ vā hatthena gahetvā majjhimena purisena sabbathāmena khipitabbaṃ, tattha yattha evaṃ khittaṃ udakaṃ vā vālukaṃ vā patati, ayaṃ **udakukkhepo** nāma.

Ayaṃ tattha samānasaṃvāsā ekūposathāti ayaṃ tesu nadi-ādīsu udakukkheparicchinṇā sīmā samānasaṃvāsā c’eva ekūposathā ca. Ayaṃ pana etesaṃ nadi-ādīnaṃ anto yeva labbhati, na bahi. Tasmā nadiyā vā jātassare vā yattakaṃ padesaṃ pakativassakāle catūsu māsesu udakaṃ ottharati, samudde yasmiṃ padese pakativīciyo ottharivā¹ saṇṭhahanti, tato paṭṭhāya kappiyabhūmi, tattha ṭhatvā uposathādikammaṃ kātum vaṭṭati. Dubbuṭṭhikāle vā gimhe vā nadijātassaresu sukkhesupi sā eva kappiyabhūmi. Sace pana sukkhe jātassare vāpiṃ vā khaṇanti, vappaṃ vā karonti, taṃ ṭhānaṃ gāmakkhetaṃ hoti. Yā paṇ’esā “kappiyabhūmi”ti vuttā, tato bahi udakukkhepasīmā na gacchati, anto yeva gacchati, tasmā tesāṃ anto parisāpariyantato paṭṭhāya samantā udakukkheparicchedo kātabbo. Sace pana dve saṃghā visum visum uposathādikammaṃ karonti, dvinnāṃ udakukkhepānaṃ antare añño eko udakukkhepo upacāratthāya ṭhapetabbo. Ayaṃ hi sattabbhantarasīmā ca udakukkhepasīmā ca bhikkhūnaṃ ṭhitokāsato paṭṭhāya labbhati, paricchedabbhantare hatthapāsaṃ vijahitvā ṭhitopi paricchedato bahi aññaṃ tattakaṃ ye va paricchedaṃ anatikkamitvā ṭhitopi kammaṃ kopeti. Idaṃ sabba-aṭṭhakathāsu² sannitiṭṭhānaṃ. Evaṃ **abaddhasīmā** veditabbā. Iti imaṃ baddhasīmā’baddhasīmāvasena duvidhaṃ sīmaṃ sandhāy’etaṃ vuttaṃ “te ca kho hatthapāsaṃ avijahitvā ekasīmāyaṃ ṭhitā”ti. Tesu hi catūsu bhikkhūsu ekasīmāyaṃ hatthapāsaṃ avijahitvā

1. Otaritvā (Ka), osarivitvā (Sī, Syā, Kaṃ) Vi-Ṭṭha 3. 336 piṭṭhe passitabbaṃ.

2. Vi-Ṭṭha 3. 334 piṭṭhe.

ṭhitesv'ev'etaṃ saṃghassa uposathakammaṃ pattakallaṃ nāma hoti, na itarathā. Yath'āha “anujānāmi bhikkhave catunnaṃ pātimokkhaṃ uddisitun”ti¹.

Sabhāgāpattiyo ca na vijjantīti ettha yaṃ sabbo saṃgho vikālabhojanādinā sabhāgavattunā lahukāpattiṃ āpajjati, evarūpā vatthusabhāgā “sabhāgā”ti vuccati, vikālabhojanapaccayā āpannaṃ pana āpattisabhāgaṃ anatirittabhojanapaccayā āpannassa santike desetun vaṭṭati. Sabhāgāpattiyā pana sati tehi bhikkhūhi eko bhikkhu sāmanta āvāsā sajjukaṃ pāhetabbo “gacch'āvuso, taṃ āpattiṃ paṭikaritvā āgaccha, mayaṃ te santike āpattiṃ paṭikarissāma”ti. Evaṃ c'etaṃ labhetha, icc'etaṃ kusalaṃ, no ce labhetha, byattena bhikkhunā paṭibaleṇa saṃgho ñāpetabbo “suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ sabbo saṃgho sabhāgaṃ āpattiṃ āpanno, yadā aññaṃ bhikkhuṃ suddhaṃ anāpattikaṃ passissati, tadā tassa santike taṃ āpattiṃ paṭikarissatī”ti² vatvā uposatho katabbo. Sace pana vematiko hoti, “suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ sabbo saṃgho sabhāgāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissati, tadā taṃ āpattiṃ paṭikarissatī”ti² vatvā uposatho katabbo. Sace pan'ettha koci taṃ sabhāgaṃ āpattiṃ desetun vaṭṭatīti maññaṃāno ekassa santike deseti, desitā sudesitā'va. Aññaṃ pana desanāpaccayā desako, paṭiggahaṇapaccayā paṭiggāhako cāti ubhopi dukkaṭaṃ āpajjanti, taṃ nānāvattukaṃ hoti, tasmā aññaṃaññaṃ desetabbaṃ. Ettāvata te dve³ nirāpattikā honti, tesāṃ santike seschi sabhāgāpattiyo desetabbā vā ārocetabbā vā. Sace te evaṃ akatvā uposathaṃ karonti, “pārisuddhiṃ āyasmanto ārocethā”ti-ādinā⁴ nayena sāpattikassa uposathakarāṇe paññattaṃ dukkaṭaṃ āpajjanti. Sace sabbo saṃgho sabhāgāpattiyā sati vuttavidhiṃ akatvā uposathaṃ karoti, vuttanayen'eva sabbo saṃgho āpattiṃ āpajjati, tasmā sabhāgāpattiyā sati saṃghassa

1. Vi 3. 167 piṭṭhe.

2. Vi 3. 170 piṭṭhe.

3. Te (Sī, Syā), dve (Kaṃ)

4. Vi 3. 140 piṭṭhe.

pattakallaṃ nāma na hoti. Tena vuttaṃ “sabhāgāpattiyo ca na vijjanti”ti. Etāsu hi sabhāgāpattīsu avijjamānāsu visabhāgāpattīsu vijjamānāsupi pattakallaṃ hoti yeva.

Vajjanīyā ca puggalā tasmim na hontīti “na bhikkhave sagahaṭṭhāya parisāya pātimokkhaṃ uddisitaḥḥam, yo uddiseyya āpatti dukkaṭassā”ti vacanato¹ gahaṭṭho, “na bhikkhave bhikkhuniyā nisinnaparisāya pātimokkhaṃ uddisitaḥḥam”ti-ādinā² nayena vuttā bhikkhunī, sikkhamānā, sāmaṇero, sāmaṇerī, sikkhāpaccakkhātako, antimavatthu-ajjhāpannako, āpattiyā adassane ukkhittako, āpattiyā appaṭikamme ukkhittako, pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissagge ukkhittako, paṇḍako, theyyasaṃvāsako, titthiyapakkantako, tiracchānagato, mātughātako, pitughātako, arahantaghātako, bhikkhunidūsako, saṃghabhedako, lohituppādako, ubhatobyañjanakoti ime vīsati cāti ekavīsati puggalā vajjanīyā nāma, te hatthapāsato bahikaraṇavasena vajjetabbā. Etesu hi tividhe ukkhittake sati uposathaṃ karonto saṃgho pācittiyāṃ āpajjati, sesesu dukkaṭaṃ. Ettha ca **tiracchānagatoti** yassa upasampadā paṭikkhittā, titthiyā gahaṭṭhen’eva saṅgahitā. Etepi hi vajjanīyā nāma. Evaṃ pattakallaṃ imehi catūhi aṅgehi saṅgahitanti veditaḥḥam.

Saṃgho uposathaṃ kareyyāti iminā ye te aparepi tayo uposathā saṃghe uposatho, gaṇe uposatho, puggale uposathoti evaṃ kārakavasena tayo uposathā vuttā, tesu itare dve paṭikkhipitvā saṃghe uposathameva dīpeti. **Pātimokkhaṃ uddiseyyāti** iminā ye te aparepi tayo uposathā suddheso, pārisuddhi-uposatho, adhiṭṭhāna-uposathoti evaṃ kattabbākāravasena tayo uposathā vuttā, tesu itare dve paṭikkhipitvā suddhesameva dīpeti. **Suddheso** nāma pātimokkhuddeso vuccati, so duvidho ovādapātimokkhuddeso ca āṇāpātimokkhuddeso ca. Tattha

1. Vi 3. 155 piṭṭhe.

2. Vi 3. 189 piṭṭhe.

“Khantī paramaṃ tapo titikkhā -pa-

Sabbapāpassa akaraṇaṃ -pa-

Anūpavādo anūpaghāto”ti-ādinā¹

nayena vuttā tisso gāthāyo **ovādapātimokkhaṃ** nāma, taṃ Buddhā eva uddisanti, na sāvakā. “Suṇātu me bhante saṃgho”ti-ādinā² nayena vuttaṃ **āṇāpātimokkhaṃ** nāma, taṃ sāvakā eva uddisanti, na Buddhā. Idameva ca³ imasmiṃ atthe “pātimokkhaṃ”ti adhippetāṃ.

Ye pana itare dve uposathā, tesu **pārisuddhi-uposatho** tāva aññesañca santike, aññamaññañca ārocanavasena duvidho. Tattha yv’āyaṃ aññesaṃ santike karīyati, sopi pavāritānañca appavāritānañca santike karaṇavasena duvidho. Tattha mahāpavāraṇāya pavāritānaṃ santike pacchimikāya upagatena vā anupagatena vā chinnavassena vā cātumāsiniyaṃ pana pavāritānaṃ santike purimikāya upagatena vā anupagatena vā chinnavassena vā kāyasāmaggiṃ datvā “pārisuddho ahaṃ bhante ‘Pārisuddho’ti maṃ dhārethā”ti⁴ tikkhattuṃ vatvā kātabbo. Ṭhapetvā ca pana pavāraṇādivasaṃ aññasmiṃ kāle āvāsikehi uddiṭṭhamatte pātimokkhe avuṭṭhitāya vā ekaccāya vuṭṭhitāya vā sabbāya vā vuṭṭhitāya parisāya ye aññe samasamā vā thokatarā vā āgacchanti, tehi tesāṃ santike vuttanayen’eva pārisuddhi ārocetabbā. Yo pan’āyaṃ aññamaññaṃ ārocanavasena karīyati, so ñattiṃ ṭhapetvā ca aṭṭhapetvā ca karaṇavasena duvidho. Tattha yasmiṃ āvāse tayo bhikkhū viharanti, tesu uposathadivase sannipatitesu ekena bhikkhunā “suṇantu me āyasmantā ajj’uposatho cātuddaso”ti vā “pannaraso”ti vā vatvā “yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ mayaṃ aññamaññaṃ pārisuddhi-uposathaṃ kareyyāmā”ti⁴ ñattiyā ṭhapitāya therena bhikkhunā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjalim paggahevā “pārisuddho ahaṃ āvuso ‘Pārisuddho’ti maṃ dhārethā”ti⁴ tikkhattuṃ vattabbaṃ. Itarehi “bhante”ti vatvā evameva vattabbaṃ. Evaṃ ñattiṃ ṭhapetvā kātabbo. Yattha pana dve bhikkhū viharanti,

1. Dī 2. 42; Khu 1. 41 piṭṭhesu.

3. Idameva (Sī, Syā, Kam)

2. Vi 3. 140 piṭṭhe.

4. Vi 3. 167 piṭṭhe.

tatra ñattim aṭṭhapetvā vuttanayen'eva pārisuddhi ārocetabbāti ayaṃ
pārisuddhi-uposatho.

Sace pana eko'va bhikkhu hoti, sabbaṃ pubbakaraṇīyaṃ katvā aññesaṃ
anāgamanam ñatvā “ajja me uposatho cātuddaso”ti vā “pannaraso”ti vā
vatvā “adhiṭṭhāmī”ti vattabbaṃ. Ayaṃ **adhiṭṭhānuposatho**ti evaṃ
kattabbākāravasena tayo uposathāti veditabbā. Ettāvatā **nava uposathā** dīpitā
honti. Tesu divasavasena pannarasiko, kārakavasena saṃghuposatho,
kattabbākāravasena suttuddesoti evaṃ tilakkhaṇasampanno uposatho idha
niddiṭṭhoti veditabbo. Tasmim pavattamāne uposatham akatvā
tadahuposathe aññaṃ abhikkhukam nānāsaṃvāsakehi vā sabhikkhukam
āvāsaṃ vā anāvāsaṃ vā vāsathāya aññatra saṃghena, aññatra antarāya
gacchantassa dukkaṭam hoti.

Kim saṃghassa pubbakiccanti “saṃgho uposatham kareyyā”ti evaṃ
uposathakaraṇasambandhen'eva vuttassa saṃghassa uposathe kattabbe yaṃ
taṃ “anujānāmi bhikkhave uposathāgāraṃ sammajjitun”ti-ādinā¹ nayena
Pāḷiyaṃ āgataṃ, Aṭṭhakathāsu ca—

“Sammajjanī padīpo ca, udakaṃ āsanena ca,
Uposathassa etāni, ‘**Pubbakaraṇan**’ti vuccati.

Chandapārisuddhi-utukkhānaṃ, bhikkhugaṇanā ca ovādo,
Uposathassa etāni, ‘**Pubbakiccan**’ti vuccatī”ti².

evaṃ dvīhi nāmehi navavidham pubbakiccaṃ dassitaṃ, kim taṃ katan?ti
pucchati. Na hi taṃ akatvā uposatham kātum vaṭṭati, tasmā therena āṇattena
agilānena bhikkhunā uposathāgāraṃ sammajjitabbaṃ, pāṇīyaṃ
paribhojanīyaṃ upaṭṭhapetabbaṃ, āsanaṃ paññāpetabbaṃ, padīpo kātabbo,
akaronto dukkaṭam āpajjati, theren'āpi patirūpaṃ ñatvā āṇāpetabbaṃ.

Chandapārisuddhīti ettha uposathakaraṇattham sannipatite saṃghe bahi
uposatham katvā āgatenā sannipatitaṭṭhānaṃ gantvā kāyasāmaggim

1. Vi 3. 158 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 344 piṭṭhe.

adentena chando dātabbo, yopi gilāno vā hoti kiccappasuto vā, ten'āpi pārisuddhiṃ dentena chandopi dātabbo. Kathaṃ dātabbo? Ekassa bhikkhuno santike “chandaṃ dammi, chandaṃ me hara, chandaṃ me ārocehi”¹ti¹ ayaṃ attho kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo, evaṃ dinno hoti chando. Akatūposathena pana gilānena vā kiccappasutena vā pārisuddhi dātabbā. Kathaṃ dātabbā? Ekassa bhikkhuno santike “pārisuddhiṃ dhammi, pārisuddhiṃ me hara, pārisuddhiṃ me ārocehi”²ti² ayaṃ attho kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo, evaṃ dinnā hoti pārisuddhi, taṃ pana dentena chandopi dātabbo. Vuttañh'etaṃ Bhagavatā “anujānāmi bhikkhave tadahuposathe pārisuddhiṃ dentena chandampi dātum, santi saṃghassa karaṇīyaṃ”³ti³. Tattha pārisuddhidānaṃ saṃghassapi attanopi uposathakaraṇaṃ sampādeti, na avasesaṃ saṃghakiccaṃ. Chandadānaṃ saṃghass'eva uposathakaraṇaṃ sesakiccaṃ sampādeti, attano pana uposatho akato yeva hoti. Tasmā pārisuddhiṃ dentena chandopi dātabbo. Pubbe vuttaṃ pana suddhikacchandaṃ vā imaṃ vā chandapārisuddhiṃ ekena bahūnampi āharitum vaṭṭati. Sace pana so antarāmagge aññaṃ bhikkhum passivā yesaṃ tena chando vā pārisuddhi vā gahitā, tesaṃ attano ca chandapārisuddhiṃ deti, tass'eva sā āgacchati, itarā pana **biḷālasaṅkhalikā chandapārisuddhi** nāma hoti, sā n'āgacchati. Tasmā sayameva sannipatitaṭṭhānaṃ gantvā ārocetabbaṃ. Sace pana saṅcicca n'āroceti, dukkaṭaṃ āpajjati. Chandapārisuddhi pana tasmim hatthapāsaṃ upagatamatte yeva āgatā hoti.

Utukkhānanti hemantādīnaṃ⁴ utūnaṃ “ettakaṃ atikkantaṃ, ettakaṃ avasiṭṭhan”¹ti evaṃ utūnaṃ ācikkhanaṃ. **Bhikkhugaṇanā**ti “ettakā bhikkhū uposathagge sannipatitā”²ti bhikkhūnaṃ gaṇanā. Idampi hi ubhayaṃ katvā'va uposatho katabbo. **Ovādoti** bhikkhunovādo. Na hi bhikkhunīhi yācitaṃ ovādaṃ anārocetvā uposathaṃ kātum vaṭṭati. Bhikkhuniyo hi sve uposathoti āgantvā “ayaṃ uposatho cātuddaso pannaraso”³ti pucchitvā puna uposathadivase āgantvā “bhikkhunisaṃgho ayya

1. Vi 3. 163 piṭṭhe.

3. Vi 3. 164 piṭṭhe.

2. Vi 3. 161 piṭṭhe.

4. Hemantādīnaṃ tiṇṇaṃ (Sī, Ka)

bhikkhusaṃghassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamaṇaṇa yācati, labhatu kira ayya bhikkhunisaṃgho ovādūpasaṅkamanan”ti¹ evaṃ ovādaṃ yācanti, taṃ ṭhapetvā bālagilānagamiye añño sacepi ārañṇiko hoti, apaṭiggahetuṃ na labhati. Tasmā yena so paṭiggahito, tena bhikkhunā uposathagge pātimokkhuddesako bhikkhu evaṃ vattabbo “bhikkhunisaṃgho bhante bhikkhusaṃghassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamaṇaṇa yācati, labhatu kira bhante bhikkhunisaṃgho ovādūpasaṅkamanan”ti. Pātimokkhuddesakena vattabbaṃ “atthi koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato”ti. Sace hoti koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato, tato tena so vattabbo “itthannāmo bhikkhu bhikkhunovādako sammato, taṃ bhikkhunisaṃgho upasaṅkamatū”ti². Sace n’atthi, tato tena pucchitabbaṃ “ko āyasmā ussahati bhikkhuniyo ovaditun”ti. Sace koci ussahati, sopi ca aṭṭhahi aṅgehi samannāgato, taṃ tatth’eva sammannitvā ovādapāṭiggāhako vattabbo “itthannāmo bhikkhu bhikkhunovādako sammato, taṃ bhikkhunisaṃgho upasaṅkamatū”ti³. Sace pana koci na ussahati, pātimokkhuddesakena vattabbaṃ “n’atthi koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato, pāsādikena bhikkhunisaṃgho sampādetū”ti³. Ettāvata hi sikkhattayasaṅgahitaṃ sakalaṃ sāsanaṃ ārocitaṃ hoti. Tena bhikkhunā “sādhū”ti sampaṭicchitvā paṭipadadivase bhikkhunīnaṃ ārocetabbaṃ.

Bhikkhunisaṃghen’āpi tā bhikkhuniyo pesetabbā “gacchatha ayyā, pucchatha ‘kiṃ ayya labhati bhikkhunisaṃgho ovādūpasaṅkamanan”ti. Tāhi “sādhū ayye”ti sampaṭicchitvā taṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā evaṃ vattabbaṃ “kiṃ ayya labhati bhikkhunisaṃgho ovādūpasaṅkamanan”ti. Tena vattabbaṃ “n’atthi koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato, pāsādikena bhikkhunisaṃgho sampādetū”ti³. Tāhi “sādhū ayyā”ti sampaṭicchitabbaṃ. Idaṇca ekato āgatānaṃ dvinnāṃ tiṇṇāṃ vā vasena vuttaṃ. Tāsu pana ekāya bhikkhuniyā vattabbaṇc’eva sampaṭicchitabbaṇca, itarā tassā sahāyikā. Sace pana bhikkhusaṃgho vā bhikkhunisaṃgho vā na pūراتi, ubhayatopi vā gaṇamattameva puggalamattaṃ vā hoti.

1. Vi 4. 455 piṭṭhe.

2. Vi 4. 455, 456 piṭṭhesu.

3. Vi 4. 456 piṭṭhe.

Tatr'āyaṃ vacanakkamo “bhikkhuniyo ayya bhikkhusaṃghassa pāde vandanti, ovādūpasaṅkamanaṇca yācanti, labhantu kira ayya bhikkhuniyo ovādūpasaṅkamanan”ti, “ahaṃ ayya bhikkhusaṃghassa pāde vandāmi, ovādūpasaṅkamanaṇca yācāmi, labhāmi'ahaṃ ayya ovādūpasaṅkamanan”ti, “bhikkhunisaṃgho ayyā ayyānaṃ pāde vandati, ovādūpasaṅkamanaṇca yāceti, labhatu kira ayyā bhikkhunisaṃgho ovādūpasaṅkamanan”ti.

“Bhikkhuniyo ayyā ayyānaṃ pāde vandanti, ovādūpasaṅkamanaṇca yācanti, labhantu kira ayyā bhikkhuniyo ovādūpasaṅkamanan”ti, “ahaṃ ayyā ayyānaṃ pāde vandāmi, ovādūpasaṅkamanaṇca yācāmi, labhāmi'ahaṃ ayyā ovādūpasaṅkamanan”ti, “bhikkhunisaṃgho ayya ayyassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamanaṇca yāceti, labhatu kira ayya bhikkhunisaṃgho ovādūpasaṅkamanan”ti. “Bhikkhuniyo ayya ayyassa pāde vandanti, ovādūpasaṅkamanaṇca yācanti, labhantu kira ayya bhikkhuniyo ovādūpasaṅkamanan”ti, “ahaṃ ayya ayyassa pāde vandāmi, ovādūpasaṅkamanaṇca yācāmi, labhāmi'ahaṃ ayya ovādūpasaṅkamanan”ti.

Ten'āpi bhikkhunā uposathakāle evaṃ vattabbaṃ “bhikkhuniyo bhante bhikkhusaṃghassa pāde vandanti, ovādūpasaṅkamanaṇca yācanti, labhantu kira bhante bhikkhuniyo ovādūpasaṅkamanan”ti, “bhikkhunī bhante bhikkhusaṃghassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamanaṇca yāceti, labhatu kira bhante bhikkhunī ovādūpasaṅkamanan”ti. “Bhikkhunisaṃgho bhante, bhikkhuniyo bhante, bhikkhunī bhante āyasmantānaṃ pāde vandati, vandanti, vandati, ovādūpasaṅkamanaṇca yāceti, yācanti, yāceti, labhatu kira bhante bhikkhunisaṃgho, labhantu kira bhante bhikkhuniyo, labhatu kira bhante bhikkhunī ovādūpasaṅkamanan”ti. Uposathaggepi pātimokkhuḍdesakena vā ñattiṭṭhapakena vā itarena vā bhikkhunā sace sammato bhikkhu atthi, purimanayen'eva “taṃ bhikkhunisaṃgho, taṃ bhikkhuniyo, taṃ bhikkhunī upasaṅkamatū, upasaṅkamantu, upasaṅkamatū”ti vattabbaṃ. Sace n'atthi, “pāsādikena bhikkhunisaṃgho, bhikkhuniyo, bhikkhunī sampādetu, sampādentu, sampādetū”ti vattabbaṃ. Ovādappaṭiggāhakena pāṭipade taṃ paccāharitvā tath'eva vattabbaṃ. Ayamettha saṅkhepavinicchayo. Evaṃ bhikkhunīhi yācitaṃ ovādaṃ ārocetvā uposatho kātabbo. Tena vuttaṃ—

“Chandapārisuddhi-utukkhānaṃ, bhikkhugaṇaṇā ca ovādo,
Uposathassa etāni, ‘pubbakiccan’ti vuccatī”ti.

Pārisuddhiṃ āyasmanto ārocethāti attano parisuddhabhāvaṃ ārocetha, “pātimokkhaṃ uddisissāmi”ti idaṃ pārisuddhi-ārocanassa kāraṇavacanāṃ. “Na ca bhikkhave sāpattikena¹ pātimokkhaṃ sotabbaṃ, yo suṇeyya āpatti dukkaṭassā”ti hi vacanato² aparisuddhehi pātimokkhaṃ sotuṃ na vaṭṭati. Tena vuttaṃ “pārisuddhiṃ āyasmanto ārocetha, pātimokkhaṃ uddisissāmi”ti. Ettha siyā “saṃgho uposathaṃ kareyya, pātimokkhaṃ uddiseyyā”ti³ vuttattā idh’āpi “pātimokkhaṃ uddisissatī”ti vattabbaṃ, evañhi sati pubben’āparaṃ sandhiyatīti. Vuccate, vacanamattamev’etaṃ na sandhiyati, lakkhaṇato pana sameti. saṃghassa sāmaggīyā, gaṇassa sāmaggīyā, puggalassa uddesā saṃghassa uddiṭṭhaṃ hoti pātimokkhanti idaṃh’ettha lakkhaṇaṃ, tasmā “pātimokkhaṃ uddisissāmi”ti idamev’ettha vattabbaṃ.

Taṃ sabb’eva santā sādhukaṃ suṇoma manasi karomāti tanti pātimokkhaṃ. **Sabb’eva santā**ti yāvatikā tassā parisāya therā ca navā ca majjhimā ca. **Sādhukaṃ suṇomā**ti aṭṭhiṃ katvā manasi karitvā sotadvārasena sabbacetasaṃ samannāharāma. **Manasi karomā**ti ekaggacittā hutvā citte ṭhapeyyāma. Ettha ca kiñcāpi “pātimokkhaṃ uddisissāmi”ti vuttattā “suṇoṭha manasi karoṭhā”ti vattum yuttaṃ viya dissati, “saṃgho uposathaṃ kareyyā”ti iminā pana na sameti. Samaggassa hi saṃghass’etaṃ uposathakaraṇaṃ, pātimokkhuddesako ca saṃghapariyāpanno’va, icc’assa saṃghapariyāpannattā “suṇoma manasi karomā”ti idameva vattum yuttaṃ.

Idāni yaṃ vuttaṃ “pārisuddhiṃ āyasmanto ārocethā”ti, tattha yathā parisuddhi-ārocanāṃ hoti, taṃ dassetuṃ **yassa siyā āpatti, so āvikareyyā**ti āha. Tattha **yassa siyā**ti yassa channaṃ ākāraṇaṃ aññatarena⁴ āpann’āpatti bhaveyya. Āpattim

1. Sāpattikena bhikkhunā (Ka)

3. Vi 3. 140 piṭṭhe.

2. Vi 4. 424 piṭṭhe.

4. Aññatarena ākārena (Sī)

hi āpajjanto alajjitā, aññānatā, kukkuccappakatatā, akappiye kappiyasaññitā, kappiye akappiyasaññitā, satisammosāti imehi¹ chahākārehi āpajjati.

Katham **alajjitāya** āpajjati? Akappiyabhāvaṃ jānanto yeva madditvā vītikkamaṃ karoti.

Vuttampi c’etaṃ—

“Sañcicca āpattiṃ āpajjati, āpattiṃ parigūhati,
Agatigamanañca gacchati, ediso vuccati alajjipuggalo”ti².

Katham **aññānatāya** āpajjati? Aññānapuggalo hi mando momūho kattabbākattabbaṃ ajānanto akattabbaṃ karoti, kattabbaṃ virādhethi. Evaṃ aññānatāya āpajjati.

Katham **kukkuccappakatatāya** āpajjati? Kappiyākappiyaṃ nissāya kukkucce uppanne vinayadharaṃ pucchitvā kappiyaṃ ce, kattabbaṃ siyā, akappiyaṃ ce, na kattabbaṃ, ayaṃ pana “vaṭṭatī”ti madditvā vītikkamati yeva. Evaṃ kukkuccappakatatāya āpajjati.

Katham **akappiye kappiyasaññitāya** āpajjati? Acchamaṃsaṃ “sūkaramaṃsaṃ”ti khādati, vikāle kālasaññāya³ bhuñjati. Evaṃ akappiye kappiyasaññitāya āpajjati.

Katham **kappiye akappiyasaññitāya** āpajjati? Sūkaramaṃsaṃ “acchamaṃsaṃ”ti khādati, kāle vikālasaññāya bhuñjati. Evaṃ kappiye akappiyasaññitāya āpajjati.

Katham **satisammosā** āpajjati? Sahaseyyacīvaravippavāsādīni satisammosā āpajjati. Iti imesaṃ channaṃ ākārānaṃ aññatarena ākārena āpannā yassa siyā sattannaṃ āpattikkhandhānaṃ aññatarā āpatti therassa vā navassa vā majjhimassa vāti attho.

So āvikareyyāti so taṃ āpattiṃ desetu vā pakāsetu vāti vuttaṃ hoti.
Asantiyā āpattiyāti yassa pana evaṃ anāpannā vā

1. Vi 5. 184 piṭṭhe.

2. Vi 5. 279 piṭṭhe.

3. Kālasaññitāya (Syā, Kam), Vi-Ṭṭha 3. 142 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

āpattiṃ āpajjitvā ca pana vuṭṭhitā vā desitā vā ārocitā vā āpatti, tassa sā āpatti asanti nāma hoti, evaṃ asantiyā āpattiyā tuṇhī bhavitabbaṃ.

Tuṇhībhāvena kho pan'āyasmante “parisuddhā”ti vedissāmīti

tuṇhībhāven'āpi hi kāraṇena ahaṃ āyasmante “parisuddhā”icc'eva jānissāmīti. **Yathā kho pana paccekapuṭṭhassa veyyākaraṇaṃ hotīti** yathā eken'eko puṭṭho byākareyya, yathā eken'eko paccekapuṭṭho “maṃ esa pucchatī”ti ñatvā byākareyyāti vuttaṃ hoti.

Evamevaṃ¹ evarūpāya parisāya yāvatatiyaṃ anusāvitāṃ hotīti ettha ekacce tāva ācariyā evaṃ vadanti “evamevaṃ imissāya bhikkhuparisāya yadetaṃ ‘yassa siyā āpatti, so āvikareyya, asantiyā āpattiyā tuṇhī bhavitabbaṃ, tuṇhībhāvena kho pan'āyasmante parisuddhāti vedissāmī”ti tikkhattuṃ anusāvitāṃ, taṃ ekamekena ‘maṃ esa pucchatī”ti evaṃ jānitabbaṃ hotīti attho”ti. Taṃ na yujjati, kasmā? Atthabyañjanabhedato. Anussāvanaṃ hi nāma atthato ca byañjanato ca abhinnaṃ hoti “dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi”ti-ādīsu² viya. “Yassa siyā”ti-ādivacanattayaṃ pana atthatopi byañjanatopi bhinnaṃ, ten'assa anussāvanattayaṃ na yujjati. Yadi c'etaṃ yāvatatiyānussāvanaṃ siyā, Nidānuddese anīṭṭhitepi āpatti siyā. Na ca yuttaṃ anāpattikkhetto āpattiṃ āpajjitum.

Apare “anusāvitāṃ”tipadassa anusāvetabbanti atthaṃ vikappetvā “yāvatatiyaṃ”ti idaṃ upari uddesāvasāne “kacci'tha parisuddhā -pa-tatiyaṃpi pucchāmi”ti etaṃ sandhāya vuttanti āhu. Tampi na yujjati, kasmā? Thayuttīnaṃ abhāvato. Idaṃ hi padaṃ keci “anusāvitāṃ”ti sajjhāyanti, keci “anusāvetāṃ”ti, taṃ ubhayaṃ vāpi atītakārameva dīpeti, na anāgataṃ. Yadi c'assa ayaṃ attho siyā, “anusāvitāṃ hessatī”ti vadeyya, evaṃ tāva atthābhāvato na yujjati. Yadi c'etaṃ uddesāvasāne vacanaṃ sandhāya vuttaṃ siyā, “na āvikarissāmī”ti cittaṃ uppādentassa Nidāne samattepi vuttamusāvādo na siyā, kasmā? “Yāvatatiyaṃ anussāviyamāne”tivacanato³ “yāvatatiyaṃ”ti idaṃ

1. Evameva (Ka)

2. Vi 3. 72; Vi 4. 4 piṭṭhādīsu.

3. Vi 3. 141 piṭṭhe.

vacanameva niratthakaṃ siyā. Kasmā? Nidānuddese yāvatatīyānussāvanassa abhāvatoti evaṃ yutti-abhāvato tampi na yujjati. “Yāvatatīyaṃ anusāvitāṃ hotī”ti idaṃ pana lakkhaṇavacanamatthaṃ, tena imamatthaṃ dasseti—idaṃ pātimokkhaṃ nāma yāvatatīyaṃ anussāviyati, tasmīṃ yāvatatīyaṃ anussāviyamāne yo saramāno santīṃ āpattīṃ n’āvīkaroti, tassa yāvatatīyānussāvanāvasāne sampajānamusāvādo hotīti.

Tadetaṃ yathā anusāvitāṃ yāvatatīyaṃ anusāvitāṃ nāma hoti, taṃ dassetuṃ **tatth’āyasmante pucchāmī**ti-ādi vuttaṃ. Taṃ pan’etaṃ pārājikādīnaṃ avasāne dissati, na nidānāvasāne. Kiñcāpi na dissati, atha kho uddesakāle “āvīkatā hi’ssa phāsu hotī”ti vatvā “uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānaṃ, tatth’āyasmante pucchāmī”ti-ādinā nayena vattabbameva. Evaṃ hi nidānaṃ su-uddiṭṭhaṃ hoti, aññathā du-uddiṭṭhaṃ. Imameva ca atthaṃ sandhāya Uposathakkhandhake vuttaṃ “yāvatatīyaṃ anusāvitāṃ hotīti sakimpī anusāvitāṃ hoti, dutiyampi anusāvitāṃ hoti, tatiyampi anusāvitāṃ hotī”ti¹. Ayamettha ācariyaparamparābhato vinicchayo.

Yo pana bhikkhu -pa- sampajānamusāvād’assa hotīti
sampajānamusāvādo assa hoti, ten’assa dukkaṭāpatti hoti. Sā ca kho pana na musāvādalakkhaṇena, “sampajānamusāvāde kiṃ hoti? Dukkaṭaṃ hoti”ti iminā² pana Bhagavato vacanena vacīdvāre akiriyasamuṭṭhānāpatti hotīti veditabbo.

Vuttampi c’etaṃ—

“Anālapanto manujena kenaci,
Vācāgiraṃ no ca pare bhaṇeyya.
Āpajjeyya vācasikaṃ, na kāyikaṃ,
Pañhāmesā kusalehi cintitā”ti³.

1. Vi 3. 141 piṭṭhe.

2. Vi 3. 142 piṭṭhe.

3. Vi 5. 374 piṭṭhe.

Antarāyikoti vipphaṇṇasāravatthutāya pāmojjādisambhavaṃ nivāretvā paṭhamajjhānādīnaṃ adhigamāya antarāyaṃ karoti¹. **Tasmāti** yasmā ayaṃ anāvikaṇaṇasaṅkhāto sampajānamusāvādo antarāyiko hoti, tasmā.

Saramānenāti attani santiṃ āpattiṃ jānanta. **Visuddhāpekkhenāti** vuṭṭhātukāmena visujjhītukāmena. **Santi āpattīti** āpajjitvā avuṭṭhitā āpatti. **Āvikātabbāti** saṃghamajjhe vā gaṇamajjhe vā ekapuggale vā pakāsetabbā, antamaso anantarass’āpi bhikkhuno “ahaṃ āvuso itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno, ito vuṭṭhahitvā taṃ āpattiṃ paṭikarissāmi”² vattabbaṃ. Sacepi vematiko hoti, “ahaṃ āvuso itthannāmāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissāmi, tadā taṃ āpattiṃ paṭikarissāmi”² vattabbaṃ. **Āvikatā hi’ssa phāsu hotīti** ettha **āvikatāti** kāvikatāya, pakāsitāyāti attho. Alajjitāti-ādīsu³ viya hi idampi karaṇatthe paccattavacanaṃ. **Hīti** nipātamattaṃ. **Assāti** etassa bhikkhuno. **Phāsu hotīti** paṭhamajjhānādīnaṃ adhigamāya phāsu hoti, avipphaṇṇasāramūlakānaṃ pāmojjādīnaṃ vasena sukhappaṭipadā sampajjatīti attho.

Iti Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Nidānavañṇanā niṭṭhitā.

1. Antarāya karo (Sī-Ka)

2. Vi 3. 169 piṭṭhe.

3. Vi 5. 184 piṭṭhe.

Pārājikakaṇḍa

Idāni yadetam nidānānantaram **Tatr’ime cattāro**ti-ādi Pārājikakaṇḍam. Tattha **tatrā**ti tasmim “pātimokkham uddisissāmī”ti evam vutte pātimokkhe. **Imeti** idāni vattabbānam abhimukhīkaraṇam. **Cattāro**ti gaṇanaparichedo. **Pārājikā**ti evaṇṇāmakā. **Dhammā**ti āpattiyo. **Uddesaṃ āgacchantī**ti sarūpena uddisitabbatam āgacchanti, na nidāne viya “yassa siyā āpattī”ti sādharmaṇavacanamattena.

1. Paṭhamapārājikavaṇṇanā

Yo panāti rassadīghadinā liṅgādibhedena yo koci. **Bhikkhū**ti ehibhikkhu-upasampadā saraṇagamanūpasampadā ovādappaṭiggaḥaṇūpasampadā pañhābyākaraṇūpasampadā aṭṭhagarudhammappaṭiggaḥaṇūpasampadā dūtenūpasampadā aṭṭhavācikūpasampadā ñatticatutthakammūpasampadāti imāsu aṭṭhasu upasampadāsu ñatticatutthena upasampadākammena akuppena ṭhānārahena upasampanno. Tassa pana kammaṣa vatthuñatti-anussāvanasīmāparisāsaṃpattivasena akuppatā veditabbā.

Tattha **vatthū**ti upasampadāpekkho puggalo, so ṭhapetvā ūnavīsativassam antimavatthu-ajjhāpannapubbam, paṇḍakādayo ca ekādasa abhabbapuggale veditabbo. Tattha **ūnavīsativasso** nāma paṭisandhiggaḥaṇato paṭṭhāya aparipuṇṇavīsativasso. **Antimavatthu-ajjhāpannapubbo** nāma catunnam pārājikānam aññataram ajjhāpannapubbo. **Paṇḍakā**dayo vajjanīyapuggalakathāyam vuttā. Tesu āsittapaṇḍakañca usūyapaṇḍakañca ṭhapetvā opakkamikapaṇḍako napumsakapaṇḍato paṇḍakabhāvapakkhe ṭhito pakkhapaṇḍako ca idha adhippeto.

Theyyasamvāsako pana tividho liṅgatthenako samvāsatthenako ubhayatthenakoti. Tattha yo sayam pabbajitvā na bhikkhuvassāni gaṇeti, na yathāvuddham bhikkhūnam vā sāmaṇeraṇam vā vandanaṃ sādīyati, na āsanena paṭibāhati, na uposathādīsu sandissati, ayam asuddhacittatāya liṅgamattass’eva thenitattā **liṅgatthenako** nāma. Yo pana bhikkhūhi pabbajito sāmaṇero samāno kāsāyāni apanetvā tesu

sa-ussāho'va methunaṃ dhammaṃ paṭisevītvā puna nivāsetvā
sāmaṇerabhāvaṃ paṭijānāti, ayaṃ bhikkhūhi dinnaliṅgassa apariccattattā na
liṅgatthenako, na liṅgānurūpassa saṃvāsassa sādītattā n'āpi
saṃvāsatthenako¹. Antimavatthu-ajjhāpanakepi es'eva nayo. Yo ca kho
sāmaṇero samāno videsaṃ gantvā bhikkhuvassāni gaṇeti, yathāvuḍḍhaṃ
vandanaṃ sādīyati, āsanena paṭibāhati, uposathādīsu sandissati, ayaṃ
saṃvāsamattass'eva thenitattā **saṃvāsatthenako** nāma.

Bhikkhuvassagaṇanādiko hi sabbopi kiriyabhedo imasmiṃ atthe
“saṃvāso”ti vedītabbo. Sikkhaṃ paccakkhāya “na maṃ koci jānāti”ti puna
evaṃ paṭipajjantepi es'eva nayo. Yo pana sayāṃ pabbajitvā vihāraṃ gantvā
yathāvuḍḍhaṃ vandanaṃ sādīyati, āsanena paṭibāhati, bhikkhuvassāni
gaṇeti, uposathādīsu sandissati, ayaṃ liṅgassa c'eva saṃvāsassa ca
thenitattā **ubhayatthenako** nāma. Dhuraṇikkhepavasena kāsāyāni apanetvā
antimavatthum ajjhāpajjitvā puna tāni acchādetvā evaṃ paṭipajjantepi es'eva
nayo. Ayaṃ tividhopi theyyasamvāsako idha adhippeto. Ṭhapetvā pana
imaṃ tividhaṃ

“Rājadubbhikkhakantāra-roḡaveribhayena vā.

Cīvarāharaṇatthaṃ vā, liṅgaṃ ādiyat'īdha yo.

Samvāsam n'ādhivāseti, yāva so suddhamānaso.

Theyyasamvāsako nāma, tāva esa na vuccatī”ti².

Yo pana upasampanno titthiyabhāvaṃ patthayamāno sayāṃ vā
kusacīrādikaṃ titthiyaliṅgaṃ ādiyati, tesāṃ vā santike pabbajati, naggo vā
hutvā ājīvakānaṃ santikaṃ gantvā tesāṃ vatāni³ ādiyati, ayaṃ
titthiyapakkantako nāma. Ṭhapetvā pana manussajātikaṃ avaseso sabbopi
tiracchānagato nāma. Yena manussajātikā janetti sayampi
manussabhūten'eva sañcicca jīvitā voropitā, ayaṃ **mātughātako** nāma.
Pitughātakepi es'eva nayo. Yena antamaso gihiliṅge ṭhitopi manussajātiko
khīṇāsavo sañcicca jīvitā voropito, ayaṃ **arahantaghātako** nāma. Yo pana
pakatattaṃ bhikkhunim tiṇṇaṃ maggānaṃ

1. Na saṃvāsatthenako nāma (Syā, Kaṃ)

2. Vi-Ṭṭha 3. 299 piṭṭhe.

3. Vattāni (Syā, Kaṃ)

aññatarasmiṃ magge dūseti, ayaṃ **bhikkhunidūsako** nāma. Yo Devadatto viya sāsanaṃ uddhammaṃ ubbinayaṃ katvā catunnaṃ kammānaṃ aññataravasena saṃghaṃ bhindati, ayaṃ **saṃghabhedako** nāma. Yo Devadatto viya duṭṭhacittena vadhakacittena Tathāgatassa jīvamānakasarīre khuddakamakkhikāya pivanamattampi lohitaṃ uppādeti, ayaṃ **lohituppādako** nāma. Yassa itthinimittuppādanakammato ca purisanimittuppādanakammato ca ubhato duvidhampi byañjanaṃ atthi, ayaṃ **ubhatobyañjanako** nāma. Iti ime terasa puggalā upasampadāya avatthū. Ime pana ṭhapetvā aññasmiṃ upasampadāpekkhe sati upasampadākammaṃ vatthusampattivasena akuppaṃ hoti.

Kathaṃ **ñattisampattivasena** akuppaṃ hoti?

Vatthusamghapuggalañattīnaṃ aparāmasanāni, pacchā ñattiṭṭhapanāñcāti ime tāva pañca ñattidosā. Tattha “ayaṃ itthannāmo”ti upasampadāpekkhassa akittanaṃ **vatthu-aparāmasanaṃ** nāma. “Suṇātu me bhante saṃgho”ti ettha “suṇātu me bhante”ti vatvā “saṃgho”ti abhaṇanaṃ **saṃgha-aparāmasanaṃ** nāma. “Itthannāmassa upasampadāpekkho”ti upajjhāyassa akittanaṃ **puggala-aparāmasanaṃ** nāma. Sabbena sabbaṃ ñattiyā anuccāraṇaṃ **ñatti-aparāmasanaṃ** nāma. Paṭhamāṃ kammavācaṃ niṭṭhāpetvā “esā ñattī”ti vatvā “khamati saṃghassā”ti evaṃ ñattikittanaṃ **pacchā ñattiṭṭhapanāṃ** nāma. Iti imehi dosehi vimuttāya ñattiyā sampannaṃ ñattisampattivasena akuppaṃ hoti.

Anussāvanavasena akuppatāyapi vatthusamghapuggalānaṃ aparāmasanāni, sāvanāya hāpanaṃ, akāle sāvananti ime pañca anussāvanadosā. Tattha vatthādīnaṃ aparāmasanāni ñattiyaṃ vuttasadisāṇ’eva. Tīsu pana anussāvanāsu yattha katthaci etesaṃ aparāmasanaṃ aparāmasanameva. Sabbena sabbaṃ pana kammavācaṃ avatvā catukkhattuṃ ñattikittanameva, atha vā pana kammavācābbhantare akkharassa vā padassa vā anuccāraṇaṃ vā duruccāraṇaṃ vā **sāvanāya hāpanaṃ** nāma. Sāvanāya anokāse paṭhamāṃ ñattiṃ aṭṭhapetvā anussāvanakaraṇaṃ **akāle sāvanaṃ** nāma. Iti imehi dosehi vimuttāya anussāvanāya sampannaṃ anussāvanasampattivasena akuppaṃ hoti.

Pubbe vuttaṃ vipattisīmālakkaṇaṃ samatikkantāya pana simāya kataṃ **sīmāsampattivasena** akuppaṃ hoti. Yāvatikā bhikkhū kammappattā,

tesaṃ anāgamaṇaṃ, chandārahāṇaṃ chandassa anāharaṇaṃ, sammukhībhūtānaṃ paṭikkosananti ime pana tayo parisādosā, tehi vimuttāya parisāya kataṃ **parisāsampattivāsena** akuppaṃ hoti. Kāraṇārahattā pana Satthu sāsanaārahattā **ṭhānārahaṃ** nāma hoti. Iti yo iminā evaṃ akuppena ṭhānārahena ñatticatutthena upasampadākammēna upasampanno, ayaṃ idha “bhikkhū”ti adhippeto. Paṇṇattivajjesu pana aññepi saṅghaṃ gacchanti.

Bhikkhūnaṃ sikkhāsājīvasamāpannoti yā bhikkhūnaṃ adhisīlasaṅkhātā sikkhā, taṇca, yattha c’ete saha jīvanti, ekajīvikā sabhāgavuttino honti, taṃ Bhagavatā paññattaṃ sikkhāpadasaṅkhātāṃ sājīvaṇca, tattha sikkhanabhāvena samāpannoti bhikkhūnaṃ sikkhāsājīvasamāpanno. **(Samāpannoti)**¹ sikkhaṇca paripūrento sājīvaṇca avitikkamanto hutvā tadubhayaṃ upagatoti attho. **Sikkhaṃ apaccakkhāya dubbalyaṃ anāvikatvā**ti yaṃ sikkhaṃ samāpanno, taṃ apaṭikkhipitvā, yaṇca sājīvaṃ samāpanno, tasmiṃ dubbalabhāvaṃ appakāsetvā. Tattha cittakhetta-kālapayogapuggalavijānanavasena sikkhāya paccakkhānaṃ ñatvā tadabhāvena apaccakkhānaṃ veditabbaṃ. Kathaṃ? Upasampannabhāvato cavitukāmatācittēna eva hi sikkhāpaccakkhānaṃ hoti, na davā vā ravā vā bhaṇantassa. Evaṃ **cittavasena** sikkhāpaccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena. Tathā “buddhaṃ paccakkhāmi, dhammaṃ paccakkhāmi, saṅghaṃ paccakkhāmi, sikkhaṃ, vinayaṃ, pātimokkhaṃ, uddesaṃ, upajjhāyaṃ, ācariyaṃ, saddhivihārikaṃ, antevāsikaṃ, samānupajjhāyakaṃ, samānācariyakaṃ, sabrahmacāriṃ paccakkhāmi”ti² evaṃ vuttānaṃ Buddhādīnaṃ cuddasannaṃ, “gihīti maṃ dhārehi, upāsako, ārāmiko, sāmaṇero, titthiyo, titthiyasāvako, asamaṇo, ‘asakyaputtiyo’ti maṃ dhārehi”ti² evaṃ vuttānaṃ gihi-ādīnaṃ aṭṭhannañcāti imesaṃ dvāvīsatiyā khetta-padānaṃ yassa kassaci savevacanassa vasena tesu yaṃkiñci vattukāmassa yaṃkiñci vadato sikkhāpaccakkhānaṃ hoti, na rukkhādīnaṃ aññatarassa nāmaṃ gahetvā paccācikkhantassa. Evaṃ **khettaavasena** paccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena.

Tattha yadetaṃ “paccakkhāmi”ti ca, “maṃ dhārehi”ti² ca vuttaṃ vattamānakālavacanaṃ, yāni ca “alaṃ me Buddhena, Kiṃ nu me Buddhena? Na maṃ”attho

1. () Etthantare Pāli Sihaḷa-potthake n’atthi.

2. Vi 1. 32 piṭṭhe.

Buddhena, Sumutt’āhaṃ Buddhenā”ti-ādinā¹ nayena ākhyātavasena kālāṃ anāmasitvā purimehi cuddasahi padehi saddhiṃ yojetvā vuttāni “alaṃ me”ti-ādīni cattāri padāni, tesāṃ yeva ca savevacanānaṃ vasena paccakkhānaṃ hoti, na “paccakkhāsin”ti vā “paccakkhissan”ti vā “maṃ dhāresi”ti vā “maṃ dhāressatī”ti vā “yaṃ nūn’āhaṃ paccakkheyyan”ti vāti-ādīni² atītānāgataparikkappavacanāni bhaṇantassa. Evaṃ vattamānakālavasena c’eva anāmaṭṭhakālavasena ca paccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena.

Payogo pana duvidho kāyiko ca vācasiko ca. Tattha “buddhaṃ paccakkhāmi”ti-ādinā¹ nayena yāya kāyaci bhāsāya vacībhedaṃ katvā vācasikappayogen’eva paccakkhānaṃ hoti, na akkharalikhanaṃ vā hatthamuddādidassanaṃ vā kāyappayogaṃ karontassa. Evaṃ vācasikappayogen’eva paccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena.

Puggalo pana duvidho—yo ca paccakkhāti, yassa ca paccakkhāti. Tattha yo paccakkhāti, so sace ummattakakhittacittavedanāṭṭhānaṃ aññataro na hoti. Yassa pana paccakkhāti, so sace manussajātiko hoti, na ca ummattakādināṃ aññataro, sammukhībhūto ca³ sikkhāpaccakkhānaṃ hoti. Na hi asammukhībhūtassa dūtena vā paṇṇena vā ārocanaṃ ruhati. Evaṃ yathāvuttapuggalavasena paccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena.

Vijānanampi niyami’tāniyamitavasena duvidhaṃ. Tattha yassa yesaṃ vā niyametvā “imassa, imesaṃ vā ārocemi”ti vadati, sace te yathā pakatiyā loke manussā vacanaṃ sutvā āvajjanasamaye jānanti, evaṃ tassa vacanānantarameva tassa “ayaṃ ukkaṇṭhito”ti vā “gihibhāvaṃ patthayatī”ti vā yena kenaci ākārena sikkhāpaccakkhānabhāvaṃ jānanti, paccakkhātā’va hoti sikkhā. Atha aparabhāge “kiṃ iminā vuttan”ti cintetvā jānanti, aññe vā jānanti, apaccakkhātā’va hoti sikkhā. Aniyametvā ārocentassa pana sace vuttanayena yo koci manussajātiko vacanatthaṃ jānāti, paccakkhātā’va hoti sikkhā. Evaṃ vijānavasena paccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena. Yo pana antamaso davāyapi paccakkhāti, tena apaccakkhātā’va hoti sikkhā. Iti imesaṃ

1. Vi 1. 32 piṭṭhe.

2. Vi 1. 29 piṭṭhe.

3. Sammukhībhūto yeva (Syā)

vuttappakārānaṃ cittādīnaṃ vā vasena, sabbaso vā pana apaccakkhānena sikkhaṃ apaccakkhāya sikkhāpaccakkhānass’eva ca atthabhūtaṃ ekaccaṃ dubbalyaṃ anāvikatvā.

Methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyyāti ettha **methunaṃ dhammanti** rāgapariyuṭṭhānena sadisānaṃ ubhinnaṃ dhammaṃ. **Paṭiseveyyāti** paṭiseveyya ajjhāpajjeyya. **Antamasoti** sabbantimena paricchena. **Tiracchānagatāya pīti** paṭisandhivasena tiracchānesu gatāyapi, ayamettha anupaññatti. **Pārājiko hotīti** parājito¹ hoti, parājayaṃ āpanno. **Asaṃvāsoti** pakatattā bhikkhū saha vasanti etthāti ekakammādiko² vā tividhopi vidhi saṃvāso² nāma, so tena saddhiṃ n’atthīti asaṃvāso. Saṃghakammesu hi esa gaṇapūrakopi na hoti. Ayaṃ tāva padavaṇṇanā.

Ayaṃ pan’ettha vinicchayo—manussā’manussatiracchānagatavasena hi tisso itthiyo, tāsāṃ vaccamaggapassāvamaggamukhamaggavasena tayo tayo katvā nava maggā, tathā ubhatobyañjanakānaṃ. Purisānaṃ pana vaccamaggamukhamaggavasena dve dve katvā cha maggā, tathā paṇḍakānanti evaṃ tiṃsa maggā. Tesu attano vā paresaṃ vā yassa kassaci maggassa santhatassa vā asanthatassa vā, paresaṃ pana matānampi akkhāyitassa vā yebhuyyena akkhāyitassa vā pakativātena asaṃphuṭṭhe allokāse yo bhikkhu ekatilabījamatampi attano aṅgajātaṃ santhatāṃ vā asanthatāṃ vā sevanacittena paveseti, parena vā pavesiyamāne pavesanapaviṭṭhaṭṭhita-uddharaṇesu yaṃkiñci sādīyati, ayaṃ pārājikāpattiṃ āpanno nāma hoti. Ayaṃ tāv’ettha asādhāraṇavinicchayo. Sabbasikkhāpadānaṃ pana sādāhāraṇavinicchayatthaṃ ayaṃ mātikā—

Nidānaṃ puggalaṃ vatthuṃ, paññattividhimeva ca,
 Āṇattā’patti’nāpatti-vipattiṃ aṅgameva ca,
 Samuṭṭhānavidhiṃ kiriyā-saññācittēhi nānattaṃ,
 Vajjakammappabhedañca, tikadvayavidhiṃ tathā,
 Lakkhaṇaṃ **sattarasadhā**, ṭhitaṃ sādāhāraṇaṃ idaṃ.
 Ñatvā yojeyya medhāvī, tattha tattha yathārahanti.

1. Parājītova (Ka) Mahāṭīkā passitabbā.

2. Ekakammādiko vidhi (Syā, Kam), ekakammādiko tividho (Sī)

Tattha **nidānaṃ** nāma Vesālirājagahasāvatti-
 ālavikosambisaggabhaggānaṃ vasena sattavidhaṃ paññattiṭṭhānaṃ, idaṃ hi
 sabbasikkhāpadānaṃ nidānaṃ. **Puggalo** nāma yaṃ yaṃ ārabha taṃ taṃ
 sikkhāpadaṃ paññattaṃ. **Vatthu** nāma tassa tassa puggalassa ajjhācāro
 vuccati. **Paññattividhinti** paññatti-anupaññatti-
 anuppannapaññattisabbatthapaññattipadesapaññattisādhāraṇapaññatti-
 asādhāraṇapaññatti-ekatopaññatti-ubhatopaññattivasena navavidhā paññatti.
 Tattha **anuppannapaññatti** nāma anuppanne dose paññattā, sā
 aṭṭhagarudhammapaṭṭiggaṇavasena¹ bhikkhunīnaṃ yeva āgatā, aññatra
 n’atthi. Vinayadharapañcamena² gaṇena upasampadā, gaṇaṅgaṇūpāhanā³
 dhuvanhānaṃ⁴ cammattharaṇanti⁵ etesaṃ vasena catubbidhā **padesapaññatti**
 nāma. Majjhimadesa yeva hi etehi āpatti hoti, tesupi dhuvanhānaṃ
 paṭikkhepamattameva pātimokkhe āgataṃ. Tato aññā padesapaññatti nāma
 n’atthi. Sabbāni **sabbatthapaññatti** yeva honti, **sādhāraṇapaññattidukaṇca**
ekatopaññattidukaṇca atthato ekaṃ, tasmā anuppannapaññattiṇca
 sabbatthapaññattidukaṇca ekatopaññattidukaṇca ṭhapetvā sesānaṃ
 catassannaṃ paññattīnaṃ vasena sabbattha vinicchayo veditabbo.
Āṇattā’patti’nāpattivipattinti ettha **āṇattīti** āṇāpanā vuccati. **Āpattīti**
 pubbappayogādivasena āpattibhedo. **Anāpattīti** ajānanādivasena anāpatti.
Vipattīti sila-ācāradiṭṭhi-ājīva vipattīnaṃ aññatarā. Iti imāsaṃ āṇattādīnampi
 vasena sabbattha vinicchayo veditabbo. **Āṅanti** sabbasikkhāpadesu
 āpattīnaṃ āṅgaṃ veditabbaṃ.

Samuṭṭhānavidhinti sabbāpattīnaṃ kāyo vācā kāyavācā kāyacittaṃ
 vācācittaṃ kāyavācācittanti imāni ekaṅgikavaṅgikativāṅgikāni cha
 samuṭṭhānāni nāma yāni “sikkhāpadasamuṭṭhānāni”tipi vuccanti. Tattha
 purimāni tīṇi acittakāni, pacchimāni sacittakāni. Tesu ekena vā dvīhi vā tīhi
 vā catūhi vā chahi vā samuṭṭhānehi āpattiyo samuṭṭhahanti, pañcasamuṭṭhānā
 nāma n’atthi. Tattha **ekasamuṭṭhānā** nāma catutthena ca pañcamena ca
 chaṭṭhena ca samuṭṭhānena samuṭṭhāti, na aññena. **Dvisamuṭṭhānā** nāma
 paṭhamacatutthehi ca dutiyapañcamehi ca tatiyachaṭṭhehi ca
 catutthachaṭṭhehi ca pañcamachaṭṭhehi ca samuṭṭhānehi, samuṭṭhāti, na
 aññehi. **Tisamuṭṭhānā** nāma

1. Vi 4. 444 piṭṭhe.

2. Vi 3. 287-288 piṭṭhesu.

3. Vi 3. 288 piṭṭhe.

4. Vi 1. 156 piṭṭhe.

5. Vi 3. 288 piṭṭhe.

paṭhamehi ca tīhi, pacchimehi ca tīhi samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, na aññehi. **Catusamuṭṭhānā** nāma paṭhamatatiyacatutthachaṭṭhehi ca dutiyatatiyapañcamachaṭṭhehi ca samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, na aññehi. **Chasamuṭṭhānā** nāma chahipi samuṭṭhāti.

Evam—

Tidhā **ekasamuṭṭhānā**, pañcadhā **dvisamuṭṭhitā**.

Dvidhā **ticaturo ṭhānā**, ekadhā **chasamuṭṭhitāti**.

Samuṭṭhānavasena sabbā'va terasa āpattiyo honti¹, tā paṭhamapaññattisikkhāpadavasena samuṭṭhānato terasa nāmāni labhanti paṭhamapārājikasamuṭṭhānā adinnādāna sañcaritta samanubhāsana kathina elakaloma padasodhamma addhāna theyyasattha dhammadesanā bhūtārocana corivuṭṭhāpana ananuññātasamuṭṭhānāti. Tattha yā kāyacittato samuṭṭhāti, ayaṃ **paṭhamapārājikasamuṭṭhānā** nāma. Yā sacittakehi tīhi samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, ayaṃ **adinnādānasamuṭṭhānā** nāma. Yā chahipi samuṭṭhāti, ayaṃ **sañcarittasamuṭṭhānā** nāma. Yā chaṭṭhen'eva samuṭṭhāti, ayaṃ **samanubhāsanasamuṭṭhānā** nāma. Yā tatiyachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṃ **kathinasamuṭṭhānā** nāma. Yā paṭhamacatutthehi samuṭṭhāti, ayaṃ **elakalomasamuṭṭhānā** nāma. Yā dutiyapañcamehi samuṭṭhāti, ayaṃ **padasodhammasamuṭṭhānā** nāma. Yā paṭhamatatiyacatutthachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṃ **addhānasamuṭṭhānā** nāma. Yā catutthachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṃ **theyyasatthasamuṭṭhānā** nāma. Yā pañcamen'eva samuṭṭhāti, ayaṃ **dhammadesanāsamūṭṭhānā** nāma. Yā acittakehi tīhi samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, ayaṃ **bhūtārocanasamuṭṭhānā** nāma. Yā pañcamachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṃ **corivuṭṭhāpanasamuṭṭhānā** nāma. Yā dutiyatatiyapañcamachaṭṭhehi samuṭṭhāti, ayaṃ **ananuññātasamuṭṭhānā** nāmāti. Iti imassa samuṭṭhānavidhinopi vasena sabbattha vinicchayo veditabbo.

Kiriyaśaṇṇācittēhi nānattanti etehi kiriyādīhi sabbāpattīnaṃ nānābhāvaṃ ñatvā sabbattha vinicchayo veditabbo. Sabbāpattiyo hi kiriyāvasena pañcavidhā honti. Seyyathidaṃ? Atth'āpatti kiriyato

1. Vi 5. 158 piṭṭhādīsu vitthāro.

samuṭṭhāti atthi akiriyato atthi kiriyākiriyato atthi siyā kiriyato siyā akiriyato atthi siyā kiriyato siyā kiriyākiriyatoti. Tattha yā kāyena vā vācāya vā pathavikhaṇaṇādīsu¹ viya vītikkamaṃ karontassa hoti, ayaṃ **kiriyato samuṭṭhāti** nāma. Yā kāyavācāhi kattabbaṃ akarontassa hoti paṭhamakathināpatti² viya, ayaṃ **akiriyato samuṭṭhāti** nāma. Yā karontassa ca akarontassa ca hoti aññātikāya bhikkhuniyā hatthato cīvarappaṭiggahaṇāpatti³ viya, ayaṃ **kiriyākiriyato samuṭṭhāti** nāma. Yā siyā karontassa ca, siyā akarontassa ca hoti rūpiyappaṭiggahaṇāpatti⁴ viya, ayaṃ **siyā kiriyato siyā akiriyato samuṭṭhāti** nāma. Yā siyā karontassa ca siyā karontā'karontassa ca hoti kuṭikārāpatti⁵ viya, ayaṃ **siyā kiriyato siyā kiriyākiriyato samuṭṭhāti** nāma.

Sabbāpattiyo ca saññāvasena duvidhā honti—saññāvimokkhā nosaññāvimokkhāti. Tattha yato vītikkamasaññāya abhāvena muccati, ayaṃ **saññāvimokkhā**, itarā **nosaññāvimokkhā**. Puna ca sabbāpi cittavasena duvidhā honti sacittakā acittakā cāti. Tattha yā sacittakasamuṭṭhānavasen'eva samuṭṭhāti ayaṃ **sacittakā**. Yā acittakena vā sacittakamissakena vā samuṭṭhāti ayaṃ **acittakā**.

Vajjakammappabhedanti ettha sabbāpattiyo vajjavasena duvidhā honti lokavajjā paṇṇattivajjā cāti. Tattha yassā sacittakapakke cittaṃ akusalameva hoti, ayaṃ **lokavajjā**, sesā **paṇṇattivajjā**. Sabbā ca kāyakammavacīkammataḍḍhayavasena tividhā honti. Tattha kāyadvāre āpajjitabbā **kāyakammanti** vuccati, vacīdvāre āpajjitabbā **vacīkammanti** vuccati, ubhayattha āpajjitabbā **kāyakammaṃ vacīkammañcāti**, manodvāre āpatti nāma n'atthi. Iti iminā vajjakammappabheden'āpi sabbattha vinicchayo veditabbo.

Tikadvayavidhinti kusalattikavedanāttikavidhiṃ. Āpattiṃ āpajjamāno hi akusalacitto vā āpajjati kusalābyākatacitto vā, tathā

1. Vi 2. 49 piṭṭhe.

2. Vi 1. 294 piṭṭhe.

3. Vi 1. 310 piṭṭhe.

4. Vi 1. 345 piṭṭhe.

5. Vi 1. 223 piṭṭhe.

dukkhavedanāsamaṅgī vā itaravedanādvayasamaṅgī vā. Evaṃ santepi sabbasikkhāpadesu akusalacittavasena ekaṃ cittam, kusalābyākatacittavasena dve cittāni, sabbesaṃ vasena tīṇi cittāni. Dukkhavedanāvasena ekā vedanā, sukha-upekkhāvasena dve, sabbāsaṃ vasena tisso vedanāti. Ayameva pabhedo labbhati, na añño.

Lakkhaṇaṃ sattarasadhā, ̥hitaṃ sādhāraṇaṃ idaṃ, ̥natvāti idaṃ nidānādivedanāttikapariyosānaṃ sattarasappakāraṃ lakkhaṇaṃ jānitvā yojeyya medhāvī. **Tattha tattha yathārahanti** paṇḍito bhikkhu tasmim tasmim sikkhāpade idaṃ lakkhaṇaṃ yathānurūpaṃ yojeyyāti attho. Taṃ pana ayojitaṃ dubbijānaṃ hoti, tasmā naṃ sabbasikkhāpadānaṃ asādhāraṇavinicchaya-pariyosāne imaṃ mātikaṃ anuddharitvā¹ va yojetvā dassayissāma.

Idha paṇ'assa ayaṃ yojanā—idaṃ Vesāliyaṃ Sudinnattheraṃ ārabha methunavītikkamavatthusmiṃ paññattaṃ. “Methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyyā”ti ayamettha paññatti, “sikkhaṃ apaccakkhāyā”ti ca “antamaso tiracchānagatāyapī”ti ca dve anupaññattiyo. **Anupaññatti** ca nāṃ'esā āpattikarā ca hoti aññavādasasikkhāpadādīsu¹ viya, anāpattikarā ca aññatra supinantāti-ādīsu² viya, āpatti-upatthambhakarā ca adinnādānādīsu³ viya. Idha pana upatthambhakarāti veditabbā. Ito paraṃ pana yattha anupaññatti atthi, tattha “ayaṃ anupaññatti”ti ettakameva dassayissāma. ̥hapetvā pana anupaññattiṃ avasesā paññattiyevāti sabbattha vinicchayo veditabbo. Bhikkhuṃ ārabha uppannavatthusmiṃ yeva “yā pana bhikkhunī chandaso methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyyā”ti evaṃ bhikkhunīnampi paññattito sādhāraṇapaññatti. Āṇattiyā anāpajjanato anāṇattikaṃ. Bhikkhuṃ pana āṇāpento akappiyasamādānāpattito na muccati, methunarāgena kāyasaṃsagge dukkaṭaṃ, jīvamānakasārīrassa vuttappakāre magge saccepi tacādīni anavasesetvā sabbaso chinne nimittasaṇṭhānamattaṃ paññāyati, tattha antamaso aṅgaṇāte uṭṭhitaṃ anaṭṭhakāyappasādaṃ pīlakaṃ vā cammakhilaṃ vā pavesentass'āpi sevanacitte sati pārājikaṃ, naṭṭhakāyappasādaṃ sukkhapīlakaṃ vā matacammaṃ vā lomaṃ vā pavesentassa dukkaṭaṃ, sace nimittasaṇṭhānamattampi anavasesetvā sabbaso maggo uppāṇito, tattha upakkamato

1. Vi 2. 54-55 piṭṭhesu.

2. Vi 1. 153 piṭṭhe.

3. Vi 1. 56 piṭṭhe.

vaṇasaṅkhepavasena thullaccayaṃ, tathā manussānaṃ
 akkhiṇāsakaṇṇacchiddavatthikosesu satthakena katavaṇe vā, hatthi-
 assādīnaṇca tiracchānānaṃ vatthikosānāsāpuṭesu thullaccayaṃ.
 Tiracchānānaṃ pana akkhikaṇṇanāsāvaṇesu ahimacchādīnaṃ
 pavesanappamāṇavirahite aṇunimitte¹ sabbesaṇca upakacchakādīsu
 sesarīresu dukkaṭaṃ. Matasarīre nimitte upaḍḍhakkhāyitato paṭṭhāya yāva
 na kuthitaṃ hoti, tāva thullaccayaṃ. Kuthite dukkaṭaṃ, tathā vaṭṭakate
 mukhe acchupantaṃ aṅgajātaṃ pavesentassa dukkaṭaṃ. Oṭṭhato bahi
 nikkhantaṃjivhāya vā dantesu vā thullaccayaṃ. Nimittato bahi
 patitamāṃsapesiyaṃ dukkaṭanti ayamettha āpattibhedo.

Ajānantassa asādiyantassa ummattakassa khittacittassa vedanāṭṭassa
 ādikammikānaṇca anāpatti. Ettha pana yo niddaṃ okkantattā² parena
 katampi upakkamaṃ na jānāti, so ajānanto. Yo jānitvāpi na sādiyati, so
 asādiyanto. Yo pittavasena atekicchaṃ ummādaṃ patto, so ummattako.
 Yakkhehi katacittavikkhepo khittacitto. Dvinnampi ca etesaṃ
 aggisuvaṇṇagūthacandanādīsu samappavattibhāvena ajānanabhāvo'va
 pamāṇaṃ. Yo adhimattavedanāya āturattā kiñci na jānāti, so vedanāṭṭo. Yo
 tasmiṃ tasmiṃ vatthusmiṃ ādibhūto, so ādikammiko. Ayaṃ pana anāpatti³.
 Catūsu vipattīsu sīlapipatti. Tassā dve aṅgāni sevanacittaṇca maggena
 maggapaṭipādanaṇcāti. Samuṭṭhānādito idaṃ sikkhāpadaṃ
 paṭhamapārājikasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ,
 lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, akusalacittaṃ, dvivedananti, imāni ca
 samuṭṭhānādīni nāma āpattiyā honti, na sikkhāpadassa. Vohārasukhatthaṃ
 pana sabbaṭṭhakathāsu sikkhāpadaṃsena desanā āgatā, tasmā aññesupi
 evarūpesu ṭhānesu byañjane ādaraṃ akatvā adhippetameva gahetabbaṃ.

Atthaṃ hi nātho saraṇaṃ avoca,
 Na byañjanaṃ lokahito Mahesī.
 Tasmā akatvā ratimakkharesu,
 Atthe niveseyya matiṃ mutīmāti.

Paṭhamapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Anunimitte (Mahāṭīkā)

2. Okkamantattā (Syā, Kam)

3. Ayaṃ anāpatti (Syā, Kam), ayaṃ panāpatti (Sī)

2. Dutiyapārājikavaṇṇanā

Dutiye **gāmā vā araṇṇā vā**ti ettha sabbopi ekakuṭṭikādibhedo parikkhitto vā aparikkhitto vā samanusso vā amanusso vā antamaso atirekacātumāsaniviṭṭho yo koci satthopi “gāmo”ti veditabbo. Ṭhapetvā gāmaṇca gāmūpacāraṇca avasesaṁ araṇṇaṁ nāma. Tattha asammohatthaṁ gharāṁ gharūpacāro gāmo gāmūpacāroti ayaṁ vibhāgo veditabbo. Nibbakosassa hi udakapatanatṭhānabbhantaraṁ **gharaṁ** nāma. Yaṁ pana dvāre ṭhito mātugāmo bhājanadhovana-udakaṁ chaḍḍeti, tassa patanatṭhānaṇca mātugāmena¹eva antogehe ṭhitena pakatiyā bahi khittassa suppassa vā saṁmuṇṇaniyā vā patanatṭhānaṇca gharassa purato dvīsu koṇesu¹ sambandhitvā majjhe rukkhasūcidvāraṁ ṭhapetvā gorūpānaṁ pavesananivāraṇatthaṁ kataparikkhepo ca, ayaṁ sabbopi **gharūpacāro** nāma. Yaṁ pana sabbantimaṁ gharaṁ hoti, tassa gharassa tādisa gharūpacāre ṭhitassa thāmamajjhimaṁ purisassa yathā taruṇamanussā attano balaṁ dassento bāhuṁ pasāretvā leḍḍuṁ khipanti, evaṁ khittassa leḍḍussa patanatṭhānabbhantaraṁ **gāmo** nāma. Tato añṇassa leḍḍupātassa abbhantaraṁ **gāmūpacāro** nāma. Patitassa pana leḍḍuno pavattitvā gatattṭhānaṁ na gahetabbaṁ. Parikkhittassa pana gāmassa parikkhepo yeva gāmassa paricchedo, tassa sace dve indakhilā honti abbhantarime indakhile ṭhitassa leḍḍupātabbhantaraṁ **gāmūpacāro** nāma. Padabhājane pi² hi iminā²va nayena attho veditabbo. Tattha yv²āyaṁ aparikkhittassa gāmassa upacāro dassito, tassa vasena vikāle gāmapavesanādīsu āpatti paricchinditabbā. Iti imaṁ ṭhapetvā gāmaṇca gāmūpacāraṇca avasesaṁ imasmiṁ sikkhāpade araṇṇaṁ nāma. Desanāmatameva c’etaṁ “gāmā vā araṇṇā vā”ti. Ye pana imesaṁ paricchedadassanatthaṁ gharagharūpacāragāmūpacārā vuttā, tatopi pārājikavatthuraṁ avaharantassa pārājikaṁ hoti yeva.

Adinnanti añṇassa manussajātikassa santakaṁ. **Theyyasaṅkhātanti** ettha **thenoti** coro, thenassa bhāvo theyyaṁ, avaharaṇacittass’etaṁ nāmaṁ. Saṅkhā saṅkhātanti atthato ekaṁ, koṭṭhāsass’etaṁ nāmaṁ

1. Kaṇṇesu (Sī), Vi-Ṭṭha 1. 259 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

2. Vi 1. 56 piṭṭhe.

“saññānidānā hi papañcasāṅkhā”^{ti}¹ ādisu viya. Theyyañca taṃ saṅkhātāñcāti theyyasāṅkhātāṃ, theyyacittasāṅkhāto eko cittaakoṭṭhāsoti attho. Karaṇatthe c’etaṃ paccattavacanāṃ, tasmā theyyasāṅkhātenāti atthato daṭṭhabbāṃ. Yo ca theyyasāṅkhātena ādiyati, so yasmā theyyacitto hoti, tasmā byañjanaṃ anādiyitvā atthameva dassetuṃ “theyyacitto avaharaṇacitto”^{ti}² evamassa padabhājanāṃ vuttanti veditabbāṃ.

Ādiyeyyāti pañcavīsatiyā avahārānaṃ aññataravasena hareyya. Te pana avahārā pañca pañcakāni samodhānetvā sādhukaṃ sallakkhetabbā. Pañca pañcakāni nāma nānābhaṇḍapañcakāṃ ekabhaṇḍapañcakāṃ sāhatthikapañcakāṃ pubbapayogapañcakāṃ theyyāvahārāpañcakanti. Tattha purimāni dve pañcakāni etass’eva padassa padabhājane vuttānaṃ “ādiyeyya hareyya avahareyya iriyāpathaṃ vikopecyya ṭhānā cāveyyā”^{ti}² imesaṃ padānaṃ vasena labbhanti. Tattha nānābhaṇḍapañcakāṃ saviññāṇakāviññāṇakavasena daṭṭhabbāṃ, itaraṃ saviññāṇakavasena’eva. Kathaṃ? **Ādiyeyyā**ti ārāmaṃ abhiyuñjati, āpatti dukkaṭassa. Sāmikassa vimatiṃ uppādeti, āpatti thullaccayaṃ. Sāmiko “na mayhaṃ bhavissatī”^{ti} dhuraṃ nikkhipati, āpatti pārājikassa. **Hareyyā**ti aññassa bhaṇḍaṃ haranto sīse bhāraṃ theyyacitto āmasati, dukkaṭaṃ. Phandāpeti, thullaccayaṃ. Khandhaṃ oropeti, pārājikaṃ. **Avahareyyā**ti upanikkhittaṃ bhaṇḍaṃ “dehi me bhaṇḍaṃ”^{ti} vuccamāno “n’āhaṃ gaṇhāmī”^{ti} bhaṇati, dukkaṭaṃ. Sāmikassa vimatiṃ uppādeti, thullaccayaṃ. Sāmiko “na mayhaṃ bhavissatī”^{ti} dhuraṃ nikkhipati, pārājikaṃ. **Iriyāpathaṃ vikopecyyā**ti “saha bhaṇḍahāraṃ nessāmi”^{ti} paṭhamāṃ pādāṃ atikkāmeti, thullaccayaṃ. Dutiyāṃ pādāṃ atikkāmeti, pārājikaṃ. **Ṭhānā cāveyyā**ti thalaṭṭhaṃ bhaṇḍaṃ theyyacitto āmasati, dukkaṭaṃ. Phandāpeti, thullaccayaṃ. Ṭhānā cāveti, pārājikaṃ. Evaṃ tāva **nānābhaṇḍapañcakāṃ** veditabbāṃ. Sasāmikassa pana dāsassa vā tiracchānagatassa vā yathāvuttena abhiyogādinā nayena ādiyanaharaṇa-avaharaṇa-iriyāpathavikopanaṭhānācāvanavasena **ekabhaṇḍapañcakāṃ** veditabbāṃ.

Katamaṃ **sāhatthikapañcakāṃ**? Sāhatthiko āṇattiko nissaggiyo atthasādhako dhuranikkhepoti. Tattha **sāhatthiko** nāma parassa

1. Khu 1. 414; Khu 7. 217 piṭṭhesu.

2. Vi 1. 57 piṭṭhe.

bhaṇḍaṃ sahatthā avaharati. **Āṇattiko** nāma “asukassa bhaṇḍaṃ avaharā”ti aññaṃ āṇāpeti. **Nissaggiyo** nāma suṅkaghātakaparikkappitokāsānaṃ anto ṭhatvā bahi pāhanaṃ. **Atthasādhako** nāma “asukassa bhaṇḍaṃ yadā sakkoti, tadā taṃ avaharā”ti aññaṃ āṇāpeti. Tattha sace paro anantarāyiko hutvā taṃ avaharati, āṇāpakassa āṇattikkhaṇe yeva pārājikaṃ. Parassa vā pana telakumbhiyā pādagghanakatelaṃ avassaṃ pivanakāni upāhanādīni pakkhipati, hatthato muttamatte yeva pārājikaṃ. **Dhuranikkhepo** pana ārāmābhīyoga-upanikkhittabhaṇḍavasena veditabbo. Tāvakaḷikabhaṇḍadeyyāni adentass’āpi es’evanayoti idaṃ sāhatthikapapañcakaṃ.

Katamaṃ **pubbapayogapañcakaṃ**? Pubbapayogo sahapayogo saṃvidhāvahāro saṅketakammaṃ nimittakammanti. Tattha āṇattivasena **pubbapayogo** veditabbo. Ṭhānā cāvanavasena, khilādīni saṅkāmetvā khettādiggahaṇavasena ca **sahapayogo** veditabbo. **Saṃvidhāvahāro** nāma “asukāṃ nāma bhaṇḍaṃ avaharissāmā”ti saṃvidahitvā saṃmantayitvā avaharaṇaṃ. Evaṃ saṃvidahitvā gatesu hi ekenāpi tasmiṃ bhaṇḍe ṭhānā cāvite sabbesaṃ avahārā honti. **Saṅketakammaṃ** nāma sañjānanakammaṃ. Sace hi purebhaddādisu yaṃkiñci kālaṃ paricchinditvā “asukasmīṃ kāle itthannāmaṃ bhaṇḍaṃ avaharā”ti vutto saṅketato apacchā apure taṃ avaharati, saṅketakāraḥassa saṅketakaraṇakkhaṇe yeva avahāro. **Nimittakammaṃ** nāma saññuppadanattamaṃ akkhinikkhaṇādinimittakaraṇaṃ. Sace hi evaṃ katanimittato apacchā apure “yaṃ avaharā”ti vutto, taṃ avaharati, nimittakāraḥassa nimittakaraṇakkhaṇe yeva avahāroti idaṃ pubbapayogapañcakaṃ.

Katamaṃ **theyyāvahārapañcakaṃ**? Theyyāvahāro pasayhāvahāro parikkappāvahāro paṭicchannāvahāro kusāvahāroti. Tattha yo sandhicchedādīni katvā adissamāno avaharati, kūṭamānakūṭakahāpaṇādīhi vā vañcetvā gaṇhāti, tass’evaṃ gaṇhato avahāro **theyyāvahāro**ti veditabbo. Yo pana pasayha balakkārena paresaṃ santakaṃ gaṇhāti gāmaghātakādayo viya, attano pattabalito vā vuttanayen’eva adhikaṃ gaṇhāti rājabhaṭṭādayo viya, tass’evaṃ gaṇhato

avahāro **pasayhāvahāro**ti veditabbo. Parikappetvā gahaṇaṃ pana **parikappāvahāro** nāma. So bhaṇḍokāsavasena duvidho. Tatr’āyaṃ **bhaṇḍaparikappo**—sāṭakatthiko antogabbhaṃ pavisitvā “sace sāṭako bhavissati, gaṇhissāmi, sace suttaṃ, na gaṇhissāmi”ti parikappetvā andhakāre pasibbakaṃ gaṇhāti, tatra ce sāṭako hoti, uddhāre yeva pārājikaṃ. Suttaṃ ce hoti, rakkhati. Bahi nīharitvā muñcitvā “suttan”ti ñatvā puna āharitvā ṭhapeti, rakkhati yeva. “Suttan”ti ñatvāpi “yaṃ laddhaṃ, taṃ gahetabban”ti gacchati, padavārena kāretabbo. Bhūmiyaṃ ṭhapetvā¹ gaṇhāti, uddhāre pārājikaṃ. “Coro coro”ti anubandho chaṭṭetvā palāyati, rakkhati. Sāmikā disvā gaṇhanti, rakkhati yeva. Añño² ce koci gaṇhāti, bhaṇḍadeyyaṃ. Sāmikesu nivattesu sayaṃ disvā paṃsukūlasaññāya “pagev’etaṃ mayā gahitaṃ, mama dāni santakan”ti gaṇhantass’āpi bhaṇḍadeyyameva³. Tattha yv’āyaṃ “sace sāṭako bhavissati, gaṇhissāmi”ti-ādinā nayena pavatto parikappo, ayaṃ bhaṇḍaparikappo nāma.

Okāsaparikappo pana evaṃ veditabbo—ekacco pana parapariveṇādīni pavittṭho kiñci lobhaneyyaṃ bhaṇḍaṃ disvā gabbhadvārapamukhaheṭṭhāpāsādvārakoṭṭhakarukkkhamulādivasena paricchedaṃ katvā “sace maṃ etthantare passissanti, daṭṭhukāmatāya gahetvā vicaranto viya dassāmi, no ce passissanti, harissāmi”ti parikappeti, tassa taṃ⁴ ādāya parikappitaparicchedaṃ atikkantamatte avahāro hoti. Iti yv’āyaṃ vuttanayen’eva pavatto parikappo, ayaṃ okāsaparikappo nāma. Evamimesaṃ dvinnampi parikappānaṃ vasena parikappetvā gaṇhato avahāro “parikappāvahāro”ti veditabbo.

Paṭicchādetvā pana avaharaṇaṃ **paṭicchānnāvahāro** nāma. So evaṃ veditabbo—yo bhikkhu uyyānādīsu paresaṃ omuñcitvā ṭhapita-aṅgulimuddikādīni disvā “pacchā gaṇhissāmi”ti paṃsunā vā paṇṇena vā paṭicchādeti, tassa ettāvatā uddhāro n’atthīti na tāva avahāro

1. Thapetvā puna (Syā, Kaṃ)

2. Yo koci (Sī)

3. Bhaṇḍadeyyamevāti (Ka)

4. Taṃ bhaṇḍaṃ (Syā, Kaṃ)

hoti. Yadā pana sāmikā vicinantā apassitvā “sve jānissāmā”ti sālāyā’va gatā honti, athassa taṃ uddharato uddhāre avahāro. Paṭicchannakāle yeva “etaṃ mama santakan”ti sakasaññāya vā “gatā dāni te, chaḍḍitabhaṇḍaṃ idan”ti paṃsukūlasaññāya vā gaṇhantassa pana bhaṇḍadeyyaṃ. Tesu dutiyatatiyadivase āgantvā vicinitvā adisvā dhuranikkhepaṃ katvā gatesupi gahitaṃ bhaṇḍadeyyameva. Pacchā ñatvā codiyamānassa adadato sāmikānaṃ dhuranikkhepe avahāro hoti. Kasmā? Yasmā tassa payogena tehi na diṭṭhaṃ. Yo pana tathārūpaṃ bhaṇḍaṃ yathāṭhāne ṭhitaṃ yeva appaṭicchādetvā theyyacitto pādena akkamitvā kaddame vā vālukāya vā paveseti, tassa pavesitamatte yeva avahāro.

Kusaṃ saṅkāmenvā pana avaharaṇaṃ **kusāvahāro** nāma. Sopi evaṃ vedītabbo—yo bhikkhu vilīvamayaṃ vā tālapaṇṇamayaṃ vā katasaññāṇaṃ yaṃ kiñci kusaṃ pātetvā cīvare bhājīyamāne attano koṭṭhāsassa samīpe ṭhitaṃ appagghataṃ vā mahagghataṃ vā samasamaṃ vā agghena parassa koṭṭhāsaṃ haritukāmo attano koṭṭhāse patitaṃ kusaṃ parassa koṭṭhāse pātetukāmatāya uddharati, rakkhati tāva. Parassa koṭṭhāse pātite rakkhat’eva. Yadā pana tasmim patite parassa koṭṭhāsato parassa kusaṃ¹ uddharati, uddhatamatte avahāro. Sace paṭhamataraṃ parakoṭṭhāsato parassa kusaṃ uddharati, attano koṭṭhāse pātetukāmatāya uddhāre rakkhati, pātanepi rakkhati, attano koṭṭhāsato pana attano kusaṃ uddharato uddhāre yeva rakkhati, taṃ uddharitvā parakoṭṭhāse pātentassa hatthato muttamatte avahāro. Ayaṃ kusāvahāro. Iti yaṃ vuttaṃ “ādiyeyyāti pañcavīsatiyā avahārānaṃ aññataravasena hareyyā”ti, tassattho pakāsito hoti.

Yathārūpeti yādise. **Adinnādāneti** adinnassa parasantakassa gahaṇe. **Rójānoti** idaṃ Bimbisāraṃ yeva sandhāya vuttaṃ, aññe pana tathā kareyyuṃ vā na kareyyuṃ vāti te nappamāṇaṃ². **Haneyyuṃ vāti** hatthādīhi vā potheyyuṃ, satthena vā chindeyyuṃ. **Bandheyyuṃ vāti**

1. Īsakam (Ka)

2. Nappamāṇā (Sī)

rajjubandhanādīhi bandheyyum vā. **Pabbājeyyum vāti** nīhareyyum vā. **Coro'si bālo'si mūlho'si theno'sīti** imehi vacanehi paribhāseyyum. Kīdisassa pana adinnassa ādāne rājāno evaṃ karonti? Pādassa vā pādārahassa vā. **Tathārūpaṃ bhikkhu adinnaṃ ādiyamānoti** tādissaṃ bhikkhu porāṇakassa kahāpaṇassa pādaṃ vā pādārahaṃ vā bhaṇḍaṃ adinnaṃ bhūmi-ādīsu yattha katthaci ṭhitaṃ yaṃkiñci sajjivanijjīvaṃ vuttappakārānaṃ avahārānaṃ yena kenaci avahārena avaharanto pārājiko hoti, ko pana vādo tato atirekatarasminti.

Rājagahe Dhaniyattheraṃ ārabba rañño dārūni adinnaṃ ādiyanavatthusmiṃ paññattaṃ, “gāmā vā araññā vā”ti ayametta anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, sāṇattikaṃ, haraṇatthāya gamanādike pubbappayoge dukkaṭaṃ, āmasane dukkaṭaṃ, pārājikavatthuno phandāpane thullaccayaṃ. Ādiyantassa māsake vā ūnamāsake vā dukkaṭaṃ, atirekamāsake vā ūnapaṇcamāsake vā thullaccayaṃ, paṇcamāsake vā atirekapaṇcamāsake vā pārājikaṃ. Sabbattha¹ gahaṇakālavasena ca gahaṇadesavasena ca paribhogabhājanaparivattanādīhi ca parihīn'āparihīnavasena vinicchayo veditabbo. Sakasaññissa, vissāsaggāhe, tāvakālike, petapariggahe, tiracchānagatapariggahe, paṃsukūlasaññissa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Sīlavipatti. Aññassa manussajātikassa vasena parapariggahitaṃ, parapariggahitasaññitā, garuparikkhāro, theyyacittaṃ, vuttappakārānaṃ avahārānaṃ vasena avaharaṇaṇcāti imān'ettha pañca aṅgāni. Adinnādānasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, tivedananti.

Dutiyapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Tatiyapārājikavaṇṇanā

Tatiye **sañciccāti** saṃcetetvā saddhiṃ cetetvā. “Pāṇo”tisaññāya saddhiṃ yeva “vadhāmi naṃ”ti vadhakacetanāya cetetvā pakappetvā².

Manussaviggahanti kalalato paṭṭhāya jīvamānakamanussajātikasarīraṃ.

1. Sabbatthāpi (Syā, Kam)

2. Parikappetvā (Sī)

Jīvitā voropeyyāti kalalakālepi tāpanamaddanehi vā bhesajjasampadānena vā tato vā uddhampi tadanurūpena upakkamena jīvitā viyojeyya. Imassa pan’atthassa āvibhāvatthaṃ pāṇo veditabbo, pāṇātipāto veditabbo, pāṇātipātī veditabbo, pāṇātipātassa payogo veditabbo. Tattha **pāṇoti** vohārato satto, paramatthato jīvitindriyaṃ. **Pāṇātipātoti** yāya cetanāya jīvitindriyupacchedakapayogaṃ samuṭṭhāpeti, sā cetanā. **Pāṇātipātīti** vuttacetanāya samaṅgipuggalo. **Pāṇātipātassa payogoti** pāṇātipātassa cha payogā sāhatthiko nissaggiyo āṇattiko thāvaro vijjāmayo iddhimayoti. Tattha **sāhatthikoti** sayam mārentassa kāyena vā kāyappaṭibaddhena vā paharaṇam. **Nissaggiyoti** dūre ṭhitam māretukāmassa kāyena vā kāyappaṭibaddhena vā ususattiyantapāsāṇādīnam nissajjanam. Tattha ekeko uddissānuddissabhedato¹ duvidho. Tattha uddissake² yaṃ uddissa paharati, tass’eva maraṇena kammabaddho. “Yo koci maratū”ti evaṃ anuddissake pahārappaccayā yassa kassaci maraṇena kammabaddho. Ubhayatthāpi ca paharitamatte vā maratu, pacchā vā ten’eva rogena³, paharitakkhaṇe yeva⁴ kammabaddho. **Āṇattikoti** “asukam nāma mārehī”ti aññaṃ āṇāpentassa āṇāpanam.

Tattha—

Vatthu kālo ca okāso, āvudham iriyāpatho.

Kriyāvisesoti ime, cha āṇattiniyāmakā.

Tattha **vatthūti** puggalo. Yaṃ hi puggalam “mārehī”ti āṇatto sace tameva māreti, āṇāpakassa āpatti. Atha aññaṃ māreti, taṃ maññaṃāno vā aññaṃ māreti, āṇāpako muccati. “Imam mārehī”ti āṇatte pana āṇāpakassa dukkaṭam. **Kāloti** purebhattādikālo. Sace hi “purebhattam mārehī”ti āṇatto purebhattameva māreti, āṇāpakassa āpatti. Atha yaṃ purebhattam niyāmitam, tato pacchā vā pure vā māreti, āṇāpako muccati. Iminā nayena sabbattha vinicchayo veditabbo. **Thāvaroti** asamhārimena upakaraṇena

1. Uddisakānuddisakabhedato (?)

2. Uddesike (Vi-Ṭṭha 2. 43 piṭṭhe.)

3. Payogena (Ka)

4. Paharitamatte yeva (Sī, Ka)

māretukāmassa opātakkaṇaṇaṃ apassenasaṃvidhānaṃ asi-ādināṃ upanikkhipanaṃ taḷākādīsu visasampayojanaṃ rūpūpahāroti evamādi. Vuttanāyena'eva c'ettha'āpi uddiss'ānuddissabhedo veditabbo. **Vijjāmayoti** maraṇatthaṃ vijjāparijappanaṃ. **Iddhimayoti** kammavipākajāya iddhiyā payojanaṃ.

Satthahāraṇaṃ v'assa pariyeseyyāti ettha haratīti hāraṇaṃ, kiṃ haratī? Jīvitāṃ. Atha vā haritabbanti hāraṇaṃ, upanikkhipitabbanti attho. Satthaṇca taṃ hāraṇaṇcāti satthahāraṇaṃ. **Assāti** manussaviggahassa. **Pariyeseyyāti** yathā labhati, tathā kareyya, upanikkhipeyyāti attho. Etena thāvarapayogaṃ dasseti. Itarathā hi pariyaṭṭhamatte yeva¹ pārājiko bhaveyya, na c'etaṃ yuttaṃ. Padabhājane² paṇ'assa byañjanaṃ anādiyitvā yaṃ ettha thāvarapayogasaṅgahitaṃ satthaṃ, tadeva dassetuṃ “asim vā”ti-ādi vuttaṃ. **Maraṇavaṇṇaṃ vā saṃvaṇṇeyyāti** vācāya vā tālapaṇṇādīsu likhitvā vā “yo evaṃ maratī, so dhaṇaṃ vā labhati”ti-ādinā nayena maraṇe guṇaṃ pakāseyya. Etena yathā adinnādāne “ādiyeyyā”ti vuttattā pariyaṭṭhakathāya muccati, na yidha, evaṃ, “saṃvaṇṇeyyā”ti vacanato pana idha pariyaṭṭhakathāyapi na muccatīti ayamattho veditabbo. **Maraṇāya vā samādapeyyāti** “satthaṃ vā āharā”ti-ādinā² nayena maraṇatthāya upāyaṃ gāhāpeyya. Etena āṇattikappayogaṃ dasseti. **Ambho purisāti** ālapanametaṃ. **Kiṃ tuyh'imināti**-ādi saṃvaṇṇanākāraṇidassanaṃ. **Iti cittamanoti** iti citto iti mano. “Mataṃ te jīvitā seyyo”ti ettha vuttamaraṇacitto maraṇamanoti attho. Ettha ca “mano”ti idaṃ cittassa atthadīpanatthaṃ vuttaṃ. Ten'ev'assa padabhājane “yaṃ cittaṃ taṃ mano”ti³ āha. **Cittasaṅkappoti** vicittasaṅkappo. Etth'āpi **iti**-saddo āharitabbo. “Saṅkappo”ti ca saṃvidahanaṃ mattass'etaṃ nāmaṃ, na vitakkass'eva. Taṇca saṃvidahanaṃ imasmiṃ atthe saṇṇācetanādhippāyehi saṅgahaṃ gacchati, tasmā “iti cittasaṅkappo”ti “mataṃ te jīvitā seyyo”ti ettha vuttamaraṇasaṇṇī maraṇacetano maraṇādhippāyoti evamettha attho daṭṭhabbo. Padabhājane pi³ hi ayameva nayo

1. Pariyaṭṭhamatten'eva (Vi-Ṭṭha 2. 41 piṭṭhe.)

2. Vi 1. 92 piṭṭhe.

3. Vi 1. 93 piṭṭhe.

dassito. Etena maraṇacittādihi vinā “ekāhaṃ jīvitam seyyo, vīriyamārabhato daḷhan”ti-ādinā¹ nayena dhammaṃ bhāsantassa saṃvaṇṇanā nāma na hotīti dasseti. **Anekapariyāyenā**ti nānappakārena uccāvacena kāraṇena. Puna **marañavaṇṇanti**-ādi nigamanavacanaṃ. **Pārājiko hotīti** taṅkhaṇūpapannampi² manussaviggahaṃ vuttanayena jīvitā voropento pārājiko hotīti.

Vesāliyaṃ sambahule bhikkhū ārabbha aññamaññaṃ jīvitā voropanavatthusmiṃ paññattaṃ, “maraṇavaṇṇam vā”ti ayamettha anupaññatti, sādharāṇapaññatti, sāṇattikaṃ, māraṇatthāya opātakkaḥaṇanādisu dukkaṭaṃ, anodissa khate opāte yassa kassaci patanepi dukkaṭaṃ, yakkhapetatiracchānagatamanussaviggahānaṃ tiracchānagatassa ca dukkhuppattiyaṃ dukkaṭameva, manussajātikassa dukkhuppattiyaṃ thullaccayaṃ, tathā yakkhādīnaṃ maraṇe, tiracchānagatamarāṇe pana pācittiyaṃ, manussamarāṇe pārājikanti. Iminā nayena sabbattha payogabhedavasena āpattibhedo veditabbo. Asañcicca mārentassa ajānantassa namaraṇādhippāyassa ummattakādīnaṃ anāpatti. Tattha **asañciccā**ti “iminā upakkamena imaṃ māremi”ti acetetvā katena upakkamena musalussāpanavatthusmiṃ³ viya pare matepi anāpatti. **Ajānantassā**ti “iminā ayaṃ marissati”ti ajānantassa upakkamena visagatapiṇḍapātavatthusmiṃ⁴ viya pare matepi anāpatti. **Namaraṇādhippāyassā**ti maraṇaṃ anicchantassa upakkamena bhesajjavatthusmiṃ⁵ viya pare matepi anāpatti. Evaṃ asañciccāti-ādisu vinicchayo veditabbo. Sīlavipatti, manussajātikapāṇo, pāṇasaññitā, vadhakacittaṃ, upakkamo, tena maraṇanti imān’ettha pañca aṅgāni. Adinnādānasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, dukkhavedananti.

Tatīyapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Khu 1. 29 piṭṭhe Dhammapade.

2. Taṅkhaṇūppannampi (Sī, Syā, Kaṇ)

3. Vi 1. 100 piṭṭhe.

4. Vi 1. 102 piṭṭhe.

5. Vi 1. 108 piṭṭhe.

4. Catutthapārājikavaṇṇanā

Catutthe **anabhijānanti** sakasantāne anuppannattā attani atthibhāvaṃ ajānanto. **Uttarimanussadhammanti** uttarimanussānaṃ jhāyīnañc’eva ariyānañca dhammaṃ. **Attupanāyikanti** attani taṃ upaneti “mayi atthī”ti samudācaranto, attānaṃ vā tattha upaneti “ahaṃ ettha sandissāmī”ti samudācarantoti attupanāyiko, taṃ attupanāyikaṃ. Evaṃ katvā samudācareyyāti sambandho. **Alamariyañāṇadassananti** ettha mahaggatalokuttarapaññā jānanaṭṭhena ñāṇaṃ, cakkhunā ca diṭṭhamiva dhammaṃ paccakkhakaṛaṇato dassanattena dassananti ñāṇadassanaṃ, ariyaṃ visuddhaṃ uttamaṃ ñāṇadassananti ariyañāṇadassanaṃ, alaṃ pariyaṭṭaṃ kilesaviddhaṃ sanasamatthaṃ ariyañāṇadassanamettha jhānādibhede uttarimanussadhamme, alaṃ vā ariyañāṇadassanamassāti alamariyañāṇadassano, taṃ alamariyañāṇadassanaṃ. **Samudācareyyāti** vuttappakārametaṃ uttarimanussadhammaṃ attupanāyikaṃ katvā kāyena vā vācāya vā tadubhayena vā viññussa manussajātikassa āroceyya. **Iti jānāmi iti passāmī**ti samudācaraṇākāradassanametaṃ. Attupanāyikañhi katvā vinā aññāpadesena samudācaranto evaṃ samudācarati, tasmā yv’āyaṃ padabhājane¹ “paṭhamāṃ jhānaṃ samāpajjīm, samāpajjāmi, samāpanno”ti-ādibhedo vutto, so sabbo idh’eva saṅghaṃ gacchatīti veditabbo. “Iti jānāmi iti passāmī”ti hi vadanto na yidaṃ vacanamattameva vadati, atha kho “iminā ca iminā ca kāraṇena ayaṃ dhammo mayi atthī”ti dīpeti. “Samāpajjin”ti-ādīni ca vadantena hi samāpajjanādihi kāraṇehi atthitā dīpitā hoti, tena vuttaṃ “yv’āyaṃ padabhājane¹ paṭhamāṃ jhānaṃ samāpajjīm, samāpajjāmi, samāpannoti-ādibhedo vutto, so sabbo idh’eva saṅghaṃ gacchatī”ti. **Tato aparena samayenāti** tato ārocitakālato aññatarasmiṃ kāle. Iti āpattiṇi jānanakāladassanametaṃ, ayaṃ pana ārocitakkhaṇe’va āpattiṃ āpajjati. Āpattiṃ pana āpanno yasmā parena codito vā acodito vā paṭijānāti, tasmā “samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā”ti vuttaṃ. **Āpannoti** ārocitakkhaṇe yeva pārājikaṃ āpanno.

1. Vi 1. 127 piṭṭhādīsu.

Visuddhāpekkhoti attano gihibhāvādikaṃ visuddhiṃ apekkhamāno icchamāno. Ayañhi yasmā pārājikaṃ āpanno, tasmā bhikkhubhāve ṭhatvā abhabbo jhānādīni adhigantum, icc’assa bhikkhubhāvo visuddhi nāma na hoti. Yasmā pana gihi vā upāsakārāmikasāmaṇerānaṃ vā aññataro hutvā dānādīhi saggamaggaṃ vā jhānādīhi makkhamaggaṃ vā ārādhentum bhabbo hoti, tasm’assa gihi-ādibhāvo visuddhi nāma hoti. Tena vuttam “gihibhāvādikaṃ visuddhiṃ apekkhamāno”ti. **Evam vadeyyāti** evam bhaṇeyya, Kathaṃ? “Ajānamevaṃ āvuso”ti-ādīni. Tattha **ajānanti** ajānanto. **Apassanti** apassanto. **Tucchaṃ musā vilapinti** ahaṃ vacanattavirahato¹ tucchaṃ, vañcanādhippāyato musā vilapiṃ abhaṇinti vuttam hoti. **Aññatra adhimānāti** yv’āyaṃ tilakkhaṇaṃ āropetvā saṅkhāre sammasantassa āroddhavipassakassa apatte pattasaññitāsaṅkhāto adhimāno uppajjati, taṃ adhimānaṃ ṭhapetvā kevalaṃ pāpicchatāya yo samudācareyya, ayampi pārājiko hotīti attho.

Vesāliyaṃ Vaggumudātīriye bhikkhū ārabha tesam uttarimanussadhammārocanavattusmiṃ paññattaṃ, “aññatra adhimānā”ti ayamettha anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, “paṭhamam jhānaṃ samāpajjin”ti-ādinaṃ nayena vuttappakāraṃ asantaṃ jhānādidhammaṃ ārocentassa sace yassa kassaci āroceti, so manussajātiko hoti, anantameva “ayaṃ jhānalābhī”ti vā “ariyo”ti vā yena kenaci ākārena tamatthaṃ jānāti, pārājikaṃ. Sace na jānāti, thullaccayaṃ. Sace pana “yo te vihāre vasi, so bhikkhu paṭhamam jhānaṃ samāpajji”ti-ādinaṃ² nayena aññāpadesena ārocentassa jānāti, thullaccayaṃ. Sace na jānāti, dukkaṭam. Adhimānena ārocentassa, anallapanādhippāyassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Sīlavipatti, uttarimanussadhammassa attani asantatā pāpicchatāya tassa ārocanam anaññāpadeso yassa āroceti, tassa manussajātikatā taṅkhaṇavijānananti imān’ettha pañca āgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādāne vuttasadisān’evāti.

Catutthapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vacanattavirahitato (Si)

2. Vi 1. 135 piṭṭhe.

Uddiṭṭhā kho āyasmanto cattāro pārājikā dhammāti idaṃ idha uddiṭṭhapārājikaparidīpanameva. Samodhānetvā pana sabbān’eva catuvīsati pārājikāni veditabbāni. Katamāni catuvīsati? Pāḷiyaṃ āgatāni tāva bhikkhūnaṃ cattāri bhikkhunīnaṃ asādhāraṇāni cattārīti aṭṭha, tāni ekādasannaṃ paṇḍakādīnaṃ abhabbabbhāvasaṅkhātehi ekādasahi pārājikehi saddhiṃ ekūnavīsati, gihibhāvaṃ patthayamānāya bhikkhuniyā vibbhantabhāvapārājikena saddhiṃ vīsati, aparānipi lambī, mudupiṭṭhiko, parassa aṅgajātaṃ mukhena gaṇhāti, parassa aṅgajāte abhinisīdatīti imesaṃ catunnaṃ vasena “cattāri anulomapārājikāni”ti vadanti, iti imāni ca cattāri, purimāni ca vīsatīti samodhānetvā sabbān’eva catuvīsati pārājikāni veditabbāni. **Na labhati bhikkhūhi saddhiṃ saṃvāsanti** uposathādibhedam saṃvāsaṃ bhikkhūhi saddhiṃ na labhati. **Yathā pure, tathā pacchāti** yathā pubbe gihikāle anupasampannakāle ca, pacchā pārājikaṃ āpannopi tath’eva asaṃvāso hoti, n’atthi tassa bhikkhūhi saddhiṃ uposathādibhedo saṃvāsoti¹. **Tatth’āyasmante pucchāmīti** tesu catūsu pārājikesu āyasmante “kaccittha parisuddhā”ti pucchāmi. **Kacci’tthāti** kacci ettha, etesu catūsu pārājikesu kacci parisuddhā?ti attho. Atha vā **kacci’ttha parisuddhā?**ti kacci parisuddhā attha, bhavathāti attho. Sesaṃ sabbattha uttānamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Pārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Saṃvāsoti attho (Syā, Kaṃ)

Samghādisesakaṇḍa

Ime kho panāti idāni vattabbānaṃ abhimukhikaraṇaṃ. Āyasmantoti sannipatitānaṃ piyavacanena ālapanāṃ. Terasāti gaṇanaparicchedo. Samghādisesāti evaṃnāmakā. Dhammāti āpattiyo. Uddesaṃ āgacchantīti sarūpena uddisitabbataṃ āgacchanti, na Nidāne viya “yassa siyā āpatti”ti sādharmaṇavacanamattena.

1. Sukkavissatṭhisikkhāpadavaṇṇanā

Samvijjati cetanā assāti sañcetanā, sañcetanā’va sañcetanikā, sañcetanā vā assa atthīti sañcetanikā. Sukkavissatṭhīti¹ sukkassa vissatṭhi, rāgūpatthambhādīsu yena kenaci aṅgajāte kammaññataṃ patte ārogyādīsu yaṃ kiñci apadisitvā ajjhatarūpādīsu yattha katthaci mocanassādacetanāya nimitte upakkamantassa āsayadhātunānattato nīlādivasena² dasavidhesu sukkesu yassa kassaci sukkassa thānā cāvanāti attho. Aññatra supinantāti yā supine sukkavissatṭhi hoti, taṃ thapetvā. Samghādisesoti yā aññatra supinantā sañcetanikā sukkavissatṭhi, yaṃ samghādiseso nāma āpattinikāyoti attho. Vacanattho pan’ettha samgho ādimhi c’eva sese ca icchitabbo assāti samghādiseso. Kiṃ vuttaṃ hoti—imaṃ āpattim āpajjitvā vuṭṭhātukāmassa yaṃ taṃ āpattivuṭṭhānaṃ, tassa ādimhi c’eva parivāsadānatthāya, ādito sese majjhe mānattadānatthāya mūlāya paṭikassanena vā saha mānattadānatthāya, avasāne abbhānatthāya ca samgho icchitabbo, na h’ettha ekampi kammaṃ vinā samghena sakkā kātuṃ. Iti samgho ādimhi c’eva sese ca icchitabbo assāti samghādisesoti.

Sāvattiyaṃ Seyyasakaṃ ārabha upakkamitvā asucimocanavatthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra supinantā”ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ. Sace pana parena attano aṅgajāte upakkamaṃ kāretvā mocāpeti, āpajjati yeva. Cetetvā antamaso ākāse kaṭikampanenapi nimitte upakkamantassa sace na muccati, thullaccayaṃ. Sace pana

1. Sukkavissatṭhīti (Si, Syā)

2. Vi 1. 155 piṭṭhe.

antamaso yaṃ ekā khuddakamakkhikā piveyya, tattakampi ṭhānato muccati, dakasotaṃ anotiṇṇepi saṃghādiseso. Ṭhānato pana cutaṃ avassameva dakasotaṃ otarati, tasmā “dakasotaṃ otiṇṇamatte bahi nikkhante vā anikkhante vā saṃghādiseso”ti Aṭṭhakathāsu¹ vuttaṃ. Anupakkamantassa ca, amocanādhippāyassa ca, supinaṃ passantassa ca, ummattakādīnaṃ ca muttepi anāpatti. Sīlavipatti, cetanā, upakkamo, muccananti imāṃ’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājike vuttasadisāṇ’evāti.

Sukkavissatṭhisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Kāyasamsaggasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **otiṇṇoti** yakkhādīhi viya sattā anto uppajjantena rāgena vā otiṇṇo, kūpādīni viya sattā asamapekkhitvā rajjanīye ṭhāne rajjanto sayam vā rāgaṃ otiṇṇo, kāyasamsaggarāgasamaṅgiss’etaṃ adhivacanaṃ.

Vipariṇatena cittenāti parisuddhabhavaṅgasantatisaṅkhataṃ pakatiṃ vijahitvā aññathā pavattena, virūpaṃ vā pariṇatena yathā parivattamānaṃ virūpaṃ hoti, evaṃ vuttarāgavasena parivattetvā ṭhitena cittenāti attho.

Mātugāmena saddhinti tadahujātāyapi jīvamānakamanussitthiyā saddhim.

Kāyasamsaggaṃ samāpajjeyyāti hatthaggaṇādikāyasampayogaṃ kāyamissībhāvaṃ samāpajjeyya. **Hatthaggaṇaṃ vāti**-ādi pan’assa vitthārena atthadassanaṃ. Tattha **hattho** nāma kapparato paṭṭhāya yāva agganakhā.

Veṇī nāma vinandhitvā vā avinandhitvā vā suddhakeshi vā nīlādivaṇṇasuttakusumakahāpaṇamālāsuvavāṇnacīrakamuttāvaḷi-ādīsu aññataramissehi vā katakesakalāpass’etaṃ adhivacanaṃ. Veṇiggahaṇena c’ettha kesāpi gahitā yeva saddhim lometi. Iti vuttalakkaṇassa hatthassa gahaṇaṃ hatthaggaṇaṃ, veṇiyā gahaṇaṃ veṇiggāṇaṃ. Avasesassa sarīrassa parāmasanaṃ **aññatarassa vā aññatarassa vā aṅgassa parāmasanaṃ** nāma². Yo taṃ hatthaggaṇaṃ vā veṇiggāṇaṃ vā aññatarassa vā aññatarassa vā aṅgassa parāmasanaṃ samāpajjeyya, tassa saṃghādiseso nāma āpattinikāyo hotīti.

1. Vi-Ṭṭha 2. 107 piṭṭhe.

2. Parāmasanaṃ (Sī)

Sāvattiyaṃ Udāyittheraṃ ārabha

kāyasaṃsaggasamāpajjanavattusmiṃ paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti,
anāṇattikaṃ, itthiyā itthisaññino antamaso lomena lomāṃ phusantass'āpi,
itthiyā vā phusiyamānassa sevanādhippāyena vāyāmitvā phassaṃ
paṭijānantassa saṃghādiseso. Ekena pana hatthena gahetvā dutiyena
hatthena divasampi tattha tattha phusantassa ekāva āpatti, aggahetvā
phusanto pana sace sīsato yāva pādā, tāva kāyato hatthaṃ amocento yeva
phusati, ekāva āpatti, pañcannaṃ aṅgulīnaṃ ekato gahaṇepi ekā yeva. Sace
pana nānitthīnaṃ pañcaṅguliyo ekato gaṇhāti, pañca āpattiyo. Itthiyā
vematikassa, paṇḍakapurisatiracchānagatasaññissa ca thullaccayaṃ, tathā
kāyena kāyappaṭibaddhena, amanussitthipaṇḍakehi ca saddhiṃ
kāyasaṃsaggepi. Manussitthiyā pana kāyappaṭibaddhena
kāyappaṭibaddhādīsu, purisa-kāyaphusaṇḍāsu ca dukkaṭaṃ. Itthiyā
phusiyamānassa sevanādhippāyass'āpi kāyena avāyāmitvā phassaṃ
paṭijānantassa, mokkhādhippāyena itthiṃ phusantassa, asaṅcicca, assatiyā,
ajānantassa, asādiyantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Sīlavipatti,
manussitthī, itthisaññitā, kāyasaṃsaggarāgo, tena rāgena vāyāmo,
hatthaggaḥādisamāpajjananti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni
paṭhamapārājike vuttasadisān'evātīti.

Kāyasaṃsaggasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Duṭṭhullavācāsikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye otiṇṇatā ca vipariṇatacittatā ca duṭṭhullavācassādarāgavasena
veditabbā. **Mātugāmaṇti** duṭṭhullāduṭṭhullasaṃlakkhaṇasamatthaṃ
manussitthiṃ. **Duṭṭhullāhi vācāhīti** vaccamaggapassāvamagge
methunadhammappaṭisaṃyuttāhi vācāhi. **Obhāseyyāti** avabhāseyya,
vaṇṇ'āvaṇṇayācana-āyācanapucchanapaṭipucchana-ācikkhaṇ'ānusāsana-
akkosana-avasena nānappakāraṃ asaddhammavacanāṃ vadeyya. **Yathā tanti**
ettha **tanti** nipātamattaṃ, yathā yuvā yuvatinti attho. Etena obhāsane
nirāsaṅkabhāvaṃ dasseti.

Methunupasaṃhitāhīti idaṃ duṭṭhullavācāya sikhāpattalakkhaṇadassanaṃ. **Samghādiseso**ti dvinnāṃ maggānaṃ vasena vaṇṇāvaṇṇehi vā methunayācanādihi vā “sikharaṇī’si, saṃbhinnā’si, ubhatobyañjanakā’si”ti imesu tīsu aññatarena akkosavacanena vā mātugāmaṃ obhāsantassa saṃghādiseso nāma āpattinikāyo hotīti.

Sāvatthiyaṃ Udāyittheraṃ ārabba duṭṭhullavācāhi obhāsanavattusmiṃ paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti, anāpattikaṃ, itthiyā itthisaññino antamaso hatthamuddāyapi vuttanayena obhāsantassa sace sā tamatthaṃ tasmim̐ yeva khaṇe jānāti, saṃghādiseso. Paṇḍake thullaccayaṃ. Tasmim̐ yeva itthisaññino dukkaṭaṃ. Punappunaṃ obhāsantassa, sambahulā ca itthiyo ekavācāya obhāsantassa vācagaṇanāya c’eva itthigaṇanāya ca āpattiyo. Sace yaṃ itthim̐ obhāsati, sā na jānāti, thullaccayaṃ. Adhakkhakaṃ ubbhajāṇumaṇḍalaṃ ādissa vaṇṇādibhaṇane pi¹ thullaccayaṃ. Paṇḍake dukkaṭaṃ, ubbhakkhakaṃ adhojāṇumaṇḍalaṃ kāyappaṭibaddhaṇa ādissa vaṇṇādibhaṇane sabbattha dukkaṭaṃ. Atthadhamma-anusāsanipurekkhārānaṃ ummattakādīnaṇa anāpatti. Sīlavipatti, manussitthī itthisaññitā duṭṭhullavācassādarāgo tena rāgena obhāsanaṃ taṅkhaṇavijānananti² imān’ettha pañca aṅgaṇi. Adinnādānasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, dvivedananti.

Duṭṭhullavācāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Attakāmasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe otiṇṇatā ca vipariṇatacittatā ca attakāmapāricariyāvasena veditabbā. **Mātugāmassa santiketi** duṭṭhullobhāsane vuttappakārāya itthiyā samīpe. **Attakāmapāricariyāyāti** methunadhammasaṅkhātena kāmena pāricariyā kāmapāricariyā, attano atthāya kāmapāricariyā attakāmapāricariyā, attanā vā kāmitā icchitāti attakāmā, sayam methunarāgavasena patthitāti attho, attakāmā ca sā

1. Vaṇṇādibhaṇane (Ka)

2. Taṅkhaṇaṃ vijānananti (Sī, Syā, Kam)

pāricariyā cāti attakāmapāricariyā, tassā attakāmapāricariyāya. **Vaṇṇaṃ bhāseyyāti** guṇaṃ ānisaṃsaṃ pakāseyya. **Etadagganti**-ādi tassā attakāmapāricariyāya vaṇṇabhāsanākāranidassanaṃ. Tatr'āyaṃ padasambandhavasena'eva saṅkhepattho—yā mādisaṃ pāṇātipātādīhi virahitattā **sīlavantaṃ** methunadhammā virahitattā **brahmacāriṃ** tadubhayen'āpi **kalyāṇadhammaṃ etena dhammena paricareyya** abhirameyya, tassā evaṃ mādisaṃ paricarantiyā yā ayaṃ pāricariyā nāma, etadaggaṃ pāricariyānanti. **Methunupasaṃhitena saṃghādisesoti** evaṃ attakāmapāricariyāya vaṇṇaṃ bhāsanto ca “arahasi tvaṃ mayhaṃ methunadhammaṃ dātun”ti-ādinā methunappaṭisaṃyutten'eva vacanena yo bhāseyya, tassa saṃghādiseso.

Sāvattiyaṃ Udāyittheraṃ ārabha attakāmapāricariyāya vaṇṇabhāsanavattusmiṃ paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti, anāpattikaṃ, itthiyā itthisaññino antamaso hatthamuddāyapi vuttanayen'eva attakāmapāricariyāya vaṇṇaṃ bhāsantassa sace sā tamatthaṃ tasmim yeva khaṇe jānāti, saṃghādiseso. No ce jānāti, thullaccayaṃ. Paṇḍake paṇḍakasaññinopi thullaccayaṃ. Tasmim yeva itthisaññino dukkaṭaṃ. Cīvarādīhi vatthukāmehi pāricariyāya vaṇṇaṃ bhāsantassa ummattakādīnaṃ anāpatti. Sīlavipatti, manussitthī, itthisaññitā, attakāmapāricariyāya rāgo, tena rāgena vaṇṇabhānaṃ, taṅkhaṇavijānananti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni duṭṭhullobhāsane vuttasadisān'evāti.

Attakāmasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Sañcarittasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **sañcarittanti** itthipurisānaṃ antare saṃcaraṇabhāvaṃ. **Samāpajjeyyāti** sammā paṭiggaṇhanavīmaṃsanapaccāharaṇāni karonto āpajjeyya. **Itthiyā vāti**-ādi samāpajjanākāradassanaṃ. Tattha **itthiyā vā purisamatinti** purisena vā tassa mātāpitādīhi vā pesito purisassa matim adhippāyaṃ itthiyā āroceyyāti attho. **Purisassa vā itthimatinti** itthiyā vā tassā mātāpitādīhi vā pesito itthiyā matim adhippāyaṃ

purisassa āroceyyāti attho. **Jāyattane vā jārattane vāti** jāyabhāve vā jārabhāve vā. Purisassa hi matiṃ itthiyā ārocento jāyattane āroceti, itthiyā matiṃ purisassa ārocento jārattane āroceti. Api ca purisass’eva matiṃ itthiyā ārocento jāyattane vā āroceti nibaddhabhāriyabhāve, jārattane vā micchācārabhāve, ten’ev’assa padabhājane¹ “jāyattane vāti jāyā bhavissasi, jārattane vāti jārī bhavissasī”ti vuttaṃ. Eten’eva upāyena itthiyā matiṃ purisassa ārocanepi “pati bhavissasi, jāro bhavissasī”ti vattabbatā veditabbā. **Antamaso taṅkhaṇikāyapī**ti sabbantimena paricchedenā yā ayaṃ taṅkhaṇe muhuttamatte saṃvasitabbato “taṅkhaṇikā”ti vuccati, muhuttikāti attho. Tass’api “muhuttikā bhavissasī”ti evaṃ purisassa matiṃ ārocentassa² saṃghādiseso, eten’eva upāyena “muhuttiko bhavissasī”ti evaṃ purisassa itthimatiṃ ārocentopi saṃghādisesaṃ āpajjātīti veditabbo.

Sāvattiyaṃ Udāyittheraṃ ārabha saṅcarittasamāpajjanavattusmim paññattaṃ, “antamaso taṅkhaṇikāyapī”ti ayamettha anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, “paṭiggaṇhāti, vīmaṃsati, antevāsīṃ paccāharāpetī”ti-iminā³ nayena sāṇattikaṃ, aññatra nālaṃvacanīyāya yāya kāyaci itthiyā antamaso mātuyāpi purisamatiṃ ārocento “hohi kira bhariyā dhanakkītā”ti vattukāmo sacepi chandavāsini-ādīsu aññatarākārena ārocetvā tāya “sādhū”ti sampāṭicchitepi asampāṭicchitepi puna āgantvā yena pahito, tassa taṃ pavattiṃ āroceti, saṃghādisesaṃ āpajjati. Sā pana tassa bhariyā hotu vā, mā vā, akāraṇametaṃ. Sacepi yassā santikaṃ pesito, taṃ adisvā aññatarassa avassārocanakassa “ārocehī”ti vatvā paccāharati, āpajjati yeva. “Māturakkhitaṃ brūhī”ti pesitassa pana gantvā aññaṃ piturakkhitādīsu aññataraṃ vadantassa viśaṅketaṃ hoti, purisassa vā itthiyā vā vacanaṃ “sādhū”ti kāyena vā vācāya vā ubhayena vā paṭiggaṇhitvā tassā itthiyā vā purisassa vā ārocetvā vā ārocāpetvā vā puna yena pesito, tassa taṃ pavattiṃ sayāṃ ārocentassa vā aññena ārocāpentassa vā

1. Vi 1. 202 piṭṭhe.

2. Itthiyā ārocentassa (Kaṃ)

3. Vi 1. 217 piṭṭhe.

saṃghādiseso. Ettāvata hi “paṭiggaṇhāti, vīmaṃsati, paccāharatī”ti idaṃ aṅgattayaṃ sampāditameva hoti, ito pana yehi kehici dvīhi aṅgehi, paṇḍake ca aṅgattayenāpi thullaccayaṃ. Ekena dukkaṭaṃ. Saṃghassa vā cetiyassa vā gilānassa vā kiccena gacchantassa, ummattakādīnañca anāpatti.

Sīlavipatti, yesu sañcarittam samāpajjati, tesam manussajātikatā, na nālaṃvacanīyatā¹, paṭiggaṇhanavīmaṃsanapaccāharaṇānīti imān’ettha pañca aṅgāni. Chasamuṭṭhānaṃ, paṇṇattim vā alaṃvacanīyabhāvaṃ vā ajānantassa kāyavikārena sāsanaṃ gahetvā tath’eva vīmaṃsitvā tath’eva paccāharantassa kāyato samuṭṭhāti. “Itthannāmā āgamissati, tassā cittaṃ jāneyyāthā”ti kenaci vutte “sādhū”ti sampaṭicchitvā taṃ āgataṃ vatvā puna tasmim purise āgate ārocentassa kāyena kiñci akatattā vācato samuṭṭhāti. Vācāya “sādhū”ti sāsanaṃ gahetvā aññena karaṇīyena tassā gharaṃ gantvā aññattha vā gamanakāle taṃ disvā vacībhedenā vīmaṃsitvā punapi aññen’eva kāraṇena tato apakkamma kadācideva taṃ purisaṃ disvā ārocentass’āpi vācato samuṭṭhāti. Paṇṇattim ajānantassa pana khīṇāsavass’āpi pituvacanena gantvā alaṃvacanīyaṃ mātarampi² “ehi me pitaraṃ upaṭṭhāhi”ti vatvā paccāharantassa kāyavācato samuṭṭhāti. Imāni tīṇi acittakasamuṭṭhānāni. Tadubhayaṃ pana jānitvā eteh’eva tīhi nayehi samāpajjantassa tān’eva tīṇi tadubhayaajānanacittena sacittakāni honti, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, kusalādivasena c’ettha tīṇi cittāni, sukhādivasena tisso vedanāti.

Sañcarittasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Kuṭikārasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe saññācīkāya panāti ettha saññācīkā nāma sayam pavattitayācanā vuccati, tasmā saññācīkāyāti attano yācanāyāti vuttam hoti, sayam yācītakehi upakaraṇehīti attho. Ettha ca yaṃ kiñci

1. Alaṃ vacanīyatā (Ka)

2. Mātaraṃ (Syā)

parapariggahitakaṃ mūlacchedavasena yācituṃ na vaṭṭati, tāvakālikaṃ pana vaṭṭati. Sahāyatthāya kammakaraṇatthāya “purisaṃ dethā”ti vattuṃ vaṭṭati, purisattakarampi yācituṃ vaṭṭati, **purisattakaro** nāma vaḍḍhaki-ādinā purisena kātabbaṃ hatthakammaṃ. Taṃ “purisattakaraṃ dehi”ti vā “hatthakammaṃ dehi”ti vā vatvā yācituṃ vaṭṭati. Hatthakammaṃ nāma kiñci vatthu na hoti, tasmā “kiṃ¹ bhante āgatatthā”ti pucchite vā apucchite vā yācituṃ vaṭṭati, viññattipaccayā doso n’atthi. Migaluddakādayo pana sakakammaṃ na yācittabbā. **Kuṭinti** ullittādīsu aññataraṃ. Tattha **ullittā** nāma ṭhapetvā thambhatulā piṭṭhasaṅghātavātapānadhūmacchiddādibhedam alepokāsaṃ avasese lepokāse kuṭṭhehi saddhiṃ ghaṭetvā chadanassa anto sudhāya vā mattikāya vā littā. **Avalittā** nāma tath’eva vuttanayen’eva chadanassa bahi littā. **Ullittāvalittā** nāma tath’eva chadanassa anto ca bahi ca littā. **Kārayamānenāti** sayam vā karontena, āṇattiyā vā kārāpentena. **Asāmikanti** kāretā dāyakena virahitaṃ. **Attuddesanti** “mayham vāsāgāraṃ esā”ti evaṃ attā uddeso etissāti attuddesā, taṃ attuddesaṃ. **Pamāṇikā** **kāretabbāti** pamāṇayuttā kāretabbā. **Tatr’idaṃ pamāṇanti** tassā kuṭiyā idaṃ pamāṇaṃ. **Dīghasoti** dīghato. **Dvādasa vidatthiyo Sugatavidatthiyāti** ettha **Sugatavidatthi** nāma idāni majjhimassa purisassa tisso vidatthiyo, vaḍḍhakihatthena diyaḍḍho hattho hoti. Minantena pana kuṭiyā bahikuṭṭe paṭhamam dinnam mahāmattikapariyantaṃ aggahetvā thusapiṇḍapariyantena dvādasa vidatthiyo minetabbā, sace thusapiṇḍakena anattiko hoti, mahāmattikalepen’eva niṭṭhāpeti, sv’eva paricchedo. **Tiriyanti** vitthārato. **Sattantarāti** kuṭṭassa bahi-antaṃ aggahetvā abbhantarimena antena satta Sugatavidatthiyo pamāṇanti vuttaṃ hoti. Ettha ca kesaggamattampi dīghato hāpetvā tiriyam, tiriyato vā hāpetvā dīgham vaḍḍhetuṃ na vaṭṭati, ko pana vādo ubhatovaḍḍhane? Yā pana dīghato satṭhihatthāpi hoti, tiriyato tihatthā vā ūnakacatuhatthā vā, yattha pamāṇayutto mañco ito c’ito ca na parivaṭṭati, pacchimakoṭiyā catuhatthavitthārā na hoti, ayaṃ kuṭisaṅkhyam na gacchati, tasmā vaṭṭati.

Bhikkhū abhinetaḍḍā vatthudesanāyāti yasmim padese kuṭim kāretukāmo hoti, tam sodhetvā Padabhājanē¹ vuttanayena² saṃgham tikkhattum yācitvā sabbe vā saṃghapariyāpannā saṃghena vā sammatā dve tayo bhikkhū tattha vatthudesanattāya netabbā. **Tehi bhikkhūhi vatthu desetabban** **anārambham saparikkamananti** tehi bhikkhūhi kipillikādīnam āsayādīhi terasahi, pubbaṇṇāparaṇṇanissitādīhi soḷasahi upaddavehi virahitattā anārambham, dvīhi vā catūhi vā balibaddhehi³ yuttana sakaṭena ekaṃ cakkam nibbodakapatanattāne ekaṃ bahi katvā āvijjhittum sakkuṇeyyatāya saparikkamananti sallakkhetvā sace saṃghapahonakā honti⁴, tatth’eva, no ce, saṃghamajjham gantvā tena bhikkhunā yācitehi nāttidutiyena kammaṇa vatthu desetabban. **Sārambhe ceti-**ādi paṭipakkhanayena veditabban.

Āḷaviyam Āḷavike⁵ bhikkhū ārabba saññācīkāya kuṭikaraṇavatthusmim paññattam, asādhāraṇapaññatti, sāṇattikam, “adesitavatthukam pamāṇātikkanam kuṭim kāressāmī”ti upakaraṇattam araññam gamanato paṭṭhāya sabbapayogesu dukkaṭam, “idāni dvīhi piṇḍehi niṭṭhānam gamissati”ti tesu paṭhamapiṇḍadāne thullaccayam, dutiyadānena lepe ghaṭite sace adesitavatthukā eva vā pamāṇātikkantā eva vā hoti, eko saṃghādiseso, dve ca dukkaṭāni. Ubhayavippannā, dve saṃghādisesā, dve ca dukkaṭāni. Sace pana dvārabandham vā vātapānam vā aṭṭhapetvāva mattikāya limpati, ṭhapite ca tasmim lepo na ghaṭiyati, rakkhati tāva. Puna limpantassa pana ghaṭitamatte saṃghādiseso. Sace tam ṭhapiyamānam paṭhamadinnaḷepena saddhim nirantameva hutvā tiṭṭhati, paṭhamameva saṃghādiseso. Kevalam sārambhāya dukkaṭam, tathā aparikkamanāya. Vippakattam kuṭim aññassa dadato ca, bhūmim samam katvā bhindantassa ca, leṇaguhātiṇakuṭipaṇṇacchadanagehesu aññattaram kārentassa, kuṭimpi aññassa vāsattāya, vāsāgāram ṭhapetvā uposathāgārādīsu aññattaratthāya kārentassa ca ummattakādīnaṇca anāpatti. Sīlavipatti, ullittādīnam aññattaratā heṭṭhimapamāṇasambhavo adesitavatthukatā pamāṇātikkantatā attuddesikatā,

1. Vi 1. 224 piṭṭhe.

2. Vuttanayen’eva (Syā, Kam)

3. Balibaddhehi (Sī)

4. Saṃghapahonako hoti (Syā, Kam)

5. Āḷavaka (Vi 1. 218 piṭṭhe Pāḷiyam)

vāsāgārātā, lepaghaṭanāti imān'ettha cha vā satta vā aṅgāni.
 Chasamuṭṭhānam, kiriyañca, kiriyākiriyañca. Idañhi vatthum desāpetvā
 pamāṇātikkantaṃ vā karoto kiriyato samuṭṭhāti, adesāpetvā karoto
 kiriyākiriyaṭo samuṭṭhāti. Sesamettha sañcaritte vuttasadisamevāti.

Kuṭikārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Vihārakārasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **mahallakanti** sasāmikabhāvena saññācitakuṭito mahantabhāvo
 etassa atthīti mahallako, yasmā vā vatthum desāpetvā pamāṇātikkamen'āpi
 kātum vaṭṭati, tasmā pamāṇamahantatāyapi mahallako, taṃ mahallakaṃ.
 Yasmā paṇ'assa taṃ pamāṇamahantattaṃ sasāmikattā'va labbhati, tasmā
 tadatthadassanattaṃ “mahallako nāma vihāro sasāmiko vuccati”ti
 evamassa padabhājane¹ vuttaṃ. Sesam sabbaṃ Kuṭikārasikkhāpade
 vuttasadisam, sasāmikabhāvamattameva hi vireso.

Kosambiyam Channattheram ārabha cetiyarukkham
 chedāpanavattusmim paññattabhāvo akiriyamattato samuṭṭhānabhāvo,
 ekaSaṃghādisesatā ca ettha vireso.

Vihārakārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Duṭṭhadosasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **duṭṭho dosoti** dūsito² c'eva dūsako ca. Uppanne hi dose
 puggalo tena dosena dūsito hoti, pakatibhāvaṃ jahāpito, tasmā “duṭṭho”ti
 vuccati. Parañca dūseti vināseti, tasmā “doso”ti vuccati. Iti “duṭṭho doso”ti
 ekass'ev'etaṃ puggalassa ākāraṇānattena nidassanaṃ. **Appatītoti** nappatīto,
 pītisukhādīhi vivaṃjito, na abhisatōti attho. **Amūlakenāti** yaṃ codakena

1. Vi 1. 237 piṭṭhe.

2. Dusito (?)

cuditakamhi puggale adiṭṭham assutaṃ aparisaṅkitaṃ, idaṃ etesaṃ dassanasavanaparisaṅkāsaṅkhātānaṃ mūlānaṃ abhāvato amūlakaṃ nāma. Taṃ pana so āpanno vā hotu, anāpanno vā, etaṃ idha appamāṇaṃ. Ettha ca **adiṭṭham** nāma attano pasādacakkhunā vā dibbacakkhunā vā adiṭṭham, **assutaṃ** nāma tath'eva kenaci vuccamānaṃ na sutam, **aparisaṅkitaṃ** nāma attano vā parassa vā diṭṭhasutamutavasena cetasā aparisaṅkitaṃ, iti evarūpena amūlakena. **Pārājikenā**ti bhikkhuno anurūpesu ekūnavīsatiyā aññatarena, padabhājane¹ pana Pārājikuddese āgatān'eva gahetvā “catunnaṃ aññatarenā”ti vuttaṃ. **Anuddhamseyyā**ti dhamseyya viddhamseyya padhamseyya abhibhaveyya. Taṃ pana anuddhamsaṇaṃ yasmā attanā codentopi parena codāpentopi karoti, tasm'assa padabhājane¹ “codeti vā codāpeti vā”ti vuttaṃ. Tattha vatthusandassanā āpattisandassanā saṃvāsappaṭikkhepo sāmīcippaṭikkhepoti saṅkhepato catasso codanā. Tāsu **vatthusandassanā** nāma “tvaṃ methunaṃ dhammaṃ paṭisevī”ti-ādinā nayena pavattā. **Āpattisandassanā** nāma “tvaṃ methunadhammāpattiṃ āpanno”ti-ādinā nayena pavattā. **Samvāsappaṭikkhepo** nāma “n'atthi tayā saddhiṃ uposatho vā pavāraṇā vā saṃghakammaṃ vā”ti evaṃ pavatto. Ettāvataṃ pana sīsaṃ na eti, “assamaṇosi”ti-ādīhi¹ vacanehi saddhiṃ ghaṭite yeva sīsaṃ eti. **Sāmīcippaṭikkhepo** nāma abhivādanapaccuṭṭhāna-añjalikammasāmīcikammabījanikammādīnaṃ akaraṇaṃ, taṃ paṭipātiyā vandanādīni karoto ekassa akatvā sesānaṃ karaṇakāle veditabbaṃ. Ettāvataṃ ca codanā nāma hoti, āpatti pana sīsaṃ na eti. “Kasmā mama vandanādīni na karosī”ti pucchite pana² “assamaṇo'sī”ti-ādivacanehi saddhiṃ ghaṭite yeva sīsaṃ eti, tasmā yo bhikkhu bhikkhuṃ samīpe ṭhatvā “tvaṃ methunaṃ dhammaṃ paṭisevī”ti vā “assamaṇosi”ti vā ādīhi vacanehi hatthamuddāya eva vā etamatthaṃ dīpento sayam vā codeti, gahaṭṭhapabbajitesu vā aññatarena codāpeti, ayaṃ anuddhamseti nāma. **App'eva nāma naṃ imamhā brahmacariyā cāveyyanti** api eva nāma naṃ puggalaṃ imamhā seṭṭhacariyā apaneyyaṃ. “Sādhu vat'assa sac'āhaṃ imaṃ puggalaṃ imamhā brahmacariyā cāveyyan”ti iminā adhippāyena anuddhamseyyāti vuttaṃ hoti.

1. Vi 1. 250 piṭṭhe.

2. Pucchite pana tena (Sī, Kaṃ)

etena ekaṃ¹ cāvanādhippāyaṃ gahetvā avasesā akkosādhippāyo kammādhippāyo vuṭṭhānādhippāyo uposathatṭhapanādhippāyo pavāraṇatṭhapanādhippāyo anuvijjanādhippāyo dhammakathādhippāyoti satta adhippāyā paṭikkhittā honti. **Tato aparena samayenāti** yasmiṃ samaye anuddhaṃsito hoti, tato aññasmiṃ samaye. **Samanuggāhīyamāno vāti** anuvijjakena “kiṃ te diṭṭhan”ti-ādinā nayena anuvijjiyamāno upaparikkhiyamāno. **Asamanuggāhīyamāno vāti** diṭṭhādīsu kenaci vatthunā vā anuvijjakādīsu yena kenaci² puggalena vā avuccamāno. Imesaṃ pana padānaṃ parato “bhikkhu ca dosaṃ paṭiṭṭhātī”ti iminā sambandho. Idañhi vuttaṃ hoti—evaṃ samanuggāhīyamāno vā asamanuggāhīyamāno vā bhikkhu ca dosaṃ paṭiṭṭhātī paṭicca tiṭṭhati paṭijānāti, saṃghādisesoti. Idañca amūlakabhāvassa pākaṭakāladassanatthaṃ vuttaṃ. Āpattiṃ pana anuddhaṃsitakkhaṇe yeva āpajjati. **Amūlakañc’eva taṃ adhikaraṇaṃ hotīti** ettha pana diṭṭhamūlādīnaṃ abhāvena amūlakaṃ, samathehi adhikaraṇīyabhāvena adhikaraṇaṃ. Yañhi adhikicca ārabba paṭicca sandhāya samathā pavattanti, taṃ adhikaraṇaṃ. Idha pana pārājikasaṅkhātāṃ āpattādhikaraṇameva adhippetāṃ. Yadi hi taṃ adhikaraṇaṃ diṭṭhādīhi mūlehi amūlakañc’eva hoti, ayaṃ codetum āgato bhikkhu ca dosaṃ paṭiṭṭhātī paṭicca tiṭṭhati, “tucchakaṃ mayā bhaṇītan”ti-ādīni³ vadanto paṭijānāti, tassa bhikkhuno anuddhaṃsitakkhaṇe yeva saṃghādisesoti, ayaṃ sikkhāpadassa padānukkamena attho.

Rājagahe Mettiyabhūmajake bhikkhū ārabba amūlakena pārājikena anuddhaṃsanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, sāṇattikaṃ, katūpasampadaṃ suddhaṃ vā asuddhaṃ vā puggalaṃ yena pārājikena codeti, taṃ “ayaṃ anajjhāpanno”ti ñatvā cāvanādhippāyena “karotu me āyasmā okāsaṃ, ahaṃ taṃ vattukāmo”ti evaṃ okāsaṃ akāretvā codentassa sace so taṅkhaṇe yeva jānāti “maṃ codeti”ti vācāya vācāya saṃghādiseso c’eva dukkaṭaṇca. Okāsaṃ kāretvā codentassa saṃghādiseso c’eva dukkaṭaṇca. Okāsaṃ kāretvā codentassa saṃghādiseso yeva. Hatthamuddāya sammukhā codentassāpi es’eva nayo. Parammukhā codentassa pana sīsaṃ na eti. Attanā samīpe thatvā aññaṃ bhikkhum

1. Ekaṃva (Sī)

2. Kena ci (Sī)

3. Vi 1. 250 piṭṭhe.

ānāpeti, so tassa vacanena taṃ codeti, codāpakass’eva vuttanayena āpattiyo. Atha sopi “mayā diṭṭhaṃ sutam atthī”¹ti codeti, dvinnampi janānam tath’eva āpattiyo. Akkosādhippāyena pana okāsaṃ akāretvā vadantassa vuttanayen’eva pācittiyañc’eva dukkaṭaṇca. Okāsaṃ kāretvā vadantassa pācittiyameva. Kammādhippāyena asammukhā sattavidhampi kammaṃ karontassa dukkaṭameva. Vuṭṭhānādhippāyena “tvam itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno, taṃ paṭikaroḥi”ti vadantassa, uposathaṃ vā pavāraṇaṃ vā ṭhapentassa ca okāsakammaṃ n’atthi, ṭhapanakkhettaṃ pana jānitabbaṃ, anuvijjakass’āpi osaṭe vatthusmiṃ “atth’etaṃ tavā”ti anuvijjanādhippāyena vadantassa okāsakammaṃ n’atthi, dhammakathikass’āpi “yo idaṇca idaṇca karoti, ayaṃ assamaṇo”ti-ādinā nayena anodisaṃ dhammaṃ kathentassa okāsakammaṃ n’atthi. Sace pana odissa niyametvā “asuko ca asuko ca assamaṇo anupāsako”ti katheti, āsanato oruyha āpattiṃ desetvā gantabbaṃ. Ummattakādīnaṇca anāpatti, sīlavipatti, yaṃ codeti vā codāpeti vā, tassa “upasampanno”ti saṅkhyupagamaṇaṃ, tasmīṃ suddhasaññitā, yena pārājikena codeti, tassa diṭṭhādivasena amūlakatā, cāvanādhippāyena sammukhācodanā, tassa taṅkhaṇavi jānananti imān’ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Vedanā pan’ettha dukkhāyevāti.

Duṭṭhadosasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Aññabhāgiyasikkhāpadavaṇṇanā

Navame aññabhāgiyassāti-ādīsu aññabhāgassa idaṃ, aññabhāgo vā assa atthīti aññabhāgiyaṃ. **Adhikaraṇanti** ādhāro veditabbo, vatthu adhiṭṭhānanti vuttaṃ hoti. Yo hi so atṭhuppattiyaṃ² “dabbo Mallaputto nāmā”ti chagalako vutto. So yv’āyaṃ Āyasmato Dabbassa Mallaputtassa bhāgo koṭṭhāso pakkho manussajāti c’eva bhikkhubhāvo ca, tato aññassa bhāgassa koṭṭhāsassa pakkhassa hoti

1. Mutam atthīti (Sī)

2. Atthuppattiyaṃ (Ka, Kam)

tiracchānājātiyā c’eva chagalakabhāvassa ca, so vā aññabhāgo assa atthi, tasmā aññabhāgiyasankhyaṃ labhati. Yasmā ca tesam “imaṃ mayam Dabbaṃ Mallaputtaṃ nāma karomā”ti vadantānaṃ tassa nāmakaraṇasaññāya ādhāro vatthu adhiṭṭhānaṃ, tasmā “adhikaraṇaṃ”ti veditabbo. Tañhi sandhāya “saccaṃ kira tumhe bhikkhave Dabbaṃ Mallaputtaṃ aññabhāgiyassa adhikaraṇassā”ti-ādi¹ vuttaṃ. Na vivādādhikaraṇādīsu aññataraṃ. Kasmā? Asambhavato. Na hi Mettiyabhūmajakā catunnaṃ adhikaraṇānaṃ kassaci aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desam lesamattaṃ uppādiyimsu, na ca catunnaṃ adhikaraṇānaṃ leso nāma atthi. Jātilesādayo hi puggalānaṃ yeva lesā vuttā, na vivādādhikaraṇādīnaṃ. Tañca “Dabba Mallaputto”ti nāmaṃ tassa aññabhāgiyādhikaraṇabhāve ṭhitassa chagalakassa koci deso hoti theram pārajikena dhammena anuddhamsetum lesamatto. Ettha ca dissati apadissati “assa ayan”ti vohariyātīti **deso**, jāti-ādīsu aññatarakoṭṭhāsass’etaṃ adhivacanaṃ. Aññampi vatthum lissati silissati vohāramatten’eva īsakaṃ alliyātīti **leso**, jāti-ādīnaṃ yeva aññatarakoṭṭhāsass’etaṃ adhivacanaṃ. Padabhājane² pana yassa aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desam lesamattaṃ upādāya pārajikena dhammena anuddhamseyya, taṃ yasmā aṭṭhuppattivasen’eva āvibhūtaṃ, tasmā taṃ avibhajivā yāni “adhikaraṇaṃ”ti vacanasāmaññato atthuddhāravasena pavattāni cattāri adhikaraṇāni, tesam aññabhāgiyatā ca tabbhāgiyatā ca yasmā apākaṭā, jānitabbā ca vinayadharehi, tasmā tañca avasāne āpattaññabhāgiyena codanañca āvikātuṃ “aññabhāgiyassa adhikaraṇassāti āpattaññabhāgiyaṃ vā hoti adhikaraṇaññabhāgiyaṃ vā”ti-ādi² vuttaṃ, sesā vinicchayakathā aṭṭhame vuttasadisā yeva. Ayaṃ pana viseso—idaṃ aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desam lesamattaṃ upādāya pārajikena dhammena anuddhamsanavatthusmiṃ paññattaṃ, idha ca āpattaññabhāgiyacodanāya tathāsaññinopi anāpatti. Aṅgesu ca aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñci desam lesamattaṃ upādiyanatā adhikāti.

Aññabhāgiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 1. 256 piṭṭhe.

2. Vi 1. 257 piṭṭhe.

10. Saṃghabhedasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **samaggassa saṃghassā**ti sahitassa bhikkhusaṃghassa, cittena ca sarīrena ca aviyuttassāti attho. Ten'evassa padabhājanē¹ “samaggo nāma saṃgho samānasamvāsako samānasīmāyaṃ ṭhito”ti vuttaṃ.

Samānasamvāsako hi samacittatāya cittena aviyutto hoti, samānasīmāyaṃ ṭhito kāyasāmaggidānato sarīrena aviyutto. **Bhedāya parakkameyyā**ti “kathaṃ nāma'āyaṃ bhijjeyyā”ti bhedanatthāya vāyameyya².

Bhedanasamvattanikaṃ vā adhikaraṇanti bhedanassa saṃghabhedassa atthāya samvattanikaṃ kāraṇaṃ. Imasmim hi okāse “kāmahetu kāmānidānaṃ kāmādhikaraṇaṃ”ti-ādīsu³ viya kāraṇaṃ “adhikaraṇaṃ”ti adhippetarṃ. Taṃ bhedakaravatthuvasena aṭṭhārasavidhaṃ. **Samādāyā**ti gahetvā. **Paggayha tiṭṭheyyā**ti taṃ saṃghabhedassa atthāya samvattanikaṃ saṃghabhedanibbattisamatthaṃ kāraṇaṃ gahetvā dīpeyya c'eva nappaṭinissajjeyya ca. **Bhikkhūhi evamassa vacanīyoti** ye taṃ paggayha tiṭṭhantaṃ sammukhā passanti, ye vā “asukasmim nāma vihāre”ti suṇanti, tehi sabbantimena paricchena aḍḍhayojanamattaṃ gantvāpi yv'āyaṃ anantare “m'āyasmā”ti-ādivacanakkamo vutto, evamassa vacanīyo. Disvā vā sutvā vā avadantānaṃ dukkaṭaṃ. Ettha ca mā-iti padaṃ “parakkamī”tipadena “aṭṭhāsī”tipadena⁴ ca saddhiṃ “mā parakkamī, mā aṭṭhāsī”ti yojetabbaṃ. **Samet'āyasmā saṃghenā**ti Āyasmā saṃghena saddhiṃ sametu samāgacchatu, ekaladdhiko hotūti attho. Kiṃ kāraṇā? Samaggo hi saṃgho -pa- viharatīti. Tattha **sammodamā**noti aññamaññasampattiyā suṭṭhu modamāno. **Avivadamā**noti “āyaṃ dhammo, n'āyaṃ dhammo”ti evaṃ na vivadamāno. Eko uddeso assāti **ekuddeso**, ekato pavattapātimokkhuddesoti attho. **Phāsu viharatī**ti sukhaṃ viharati. Evaṃ visumpi saṃghamajjhapi tikkhattuṃ vuccamānassa appaṭinissajjato dukkaṭaṃ. **Evañca soti-ādimhi samanubhāsita**bboti samanubhāsanakammaṃ kātappaṃ. **Icc'etaṃ kusala**nti iti etaṃ paṭinissajjanaṃ kusalaṃ khemaṃ sotthibhāvo tassa bhikkhuno. **No**

1. Vi 1. 265 piṭṭhe.

3. Ma 1. 120, 128, 129 piṭṭhesu.

2. Vāyameyya (Ka, Kam)

3. Parakkamipadena ca aṭṭhāsipadena ca (Sī)

ce paṭinissajjeyya, saṃghādiseso ettha samanubhāsanakammapariyosāne appaṭinissajjantassa saṃghādiseso. Sesam uttānapadatthameva.

Rājagahe Devadattam ārabha saṃghabhedāya parakkamanavatthusmim paññattam, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikam, samanubhāsanakamme kariyamāne appaṭinissajjantassa ñattipariyosāne dukkaṭam, dvīhi kammavācāhi dve thullaccayā, “yassa nakkhamati, so bhāseyyā”¹ti evam **yya-kārapattāya** tatiyakammavācāya taṇca dukkaṭam te ca thullaccayā paṭippassambhanti, saṃghādiseso yeva¹ tiṭṭhati. Asamanubhāsiyamānassa ca paṭinissajjantassa ca ummattakādīnaṇca anāpatti. Sīlavipatti, bhedāya parakkamanam dhammakammena samanubhāsanam kammavācāpariyosānam appaṭinissajjananti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samanubhāsanasamuṭṭhānam, akiriyaṃ, saññāvimokkham, sacittakam, lokavajjam, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittam, dukkhavedananti.

Saṃghabhedasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Bhedānuvattakasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **tass’eva kho panāti** yo saṃghabhedāya parakkamati, tass’eva. **Anuvattakā**ti tassa diṭṭhim khantiṃ ruciṃ gahaṇena anupaṭipajjanakā. Vaggaṃ asāmaggipakkhiyavacanam vadantīti **vaggavādakā**. Yasmā pana tiṇṇam uddham kammārahā na honti. Na hi saṃgho saṃghassa kammaṃ karoti, tasmā “eko vā dve vā tayo vā”²ti vuttam. **Jānāti noti** amhākam chandādini jānāti. **Bhāsatīti** “evam karomā”²ti amhehi saddhim bhāsati. **Amhākamp’etaṃ khamatīti** yaṃ so karoti, etaṃ amhākampi ruccati. **Samet’āyasmantānam saṃghenāti** āyasmantānam cittam saṃghena saddhim sametu samāgacchatu, ekībhāvam gacchatūti vuttam hoti. Sesam padatthato uttānameva. Vinicchayakathā p’ettha² dasame vuttasadisā yeva.

Ayam pana viseso—idam Rājagahe sambahule bhikkhū ārabha Devadattassa saṃghabhedāya parakkamantassa anuvattanavatthusmim paññattam, aṅgesu ca yathā tattha parakkamanam, evam idha anuvattanam daṭṭhabbanti.

Bhedānuvattakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Saṃghādisese yeva (Sī)

2. C’ettha (Syā, Kam)

12. Dubbacasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **dubbacajātikoti** dubbacasabhāvo, vattum asakkuṇeyyoti attho. **Uddesapariyāpannesūti** uddese pariyāpannesu antogadhesu¹, “yassa siyā āpatti, so āvikareyyā”ti evaṃ saṅgahitattā anto pātimokkhasa vattamānesūti attho. **Sahadhammikaṃ vuccamānoti** sahadhammikenā vuccamāno, kāraṇatthe c’etaṃ upayogavacanāṃ. Pañcahi sahadhammikehi sikkhitabbattā, tesāṃ vā santakattā “sahadhammikaṃ”ti laddhanāmena Buddhapaññattena sikkhāpadena vuccamānoti attho. **Viramath’āyasmanto mama vacanāyāti** yena vacanena maṃ vadatha, tato mama vacanato viramatha, mā maṃ taṃ vacanāṃ vadathāti vuttaṃ hoti. **Vadatu saha dhammenāti** sahadhammikenā sikkhāpadena, sahadhammena vā aññenapi pāsādikabhāvasaṃvattanikena² vacanena vadetu. **Yadidanti** vuddhikāraṇadassanatthe nipāto, tena yaṃ idaṃ aññamaññassa hitavacanāṃ, āpattito ca vuṭṭhāpanāṃ, tena **aññamaññavacanena aññamaññavuṭṭhāpanena**. **Evaṃ saṃvaddhā hi tassa Bhagavato parisāti** evaṃ parisāya vuddhikāraṇaṃ dassitaṃ hoti. Sesāṃ uttānatthameva. Vinicchayakathāpi dasame vuttasadisā ye va.

Ayaṃ pana viseso—idaṃ Kosambiyaṃ Channattheraṃ ārabha attānaṃ avacanīyakaraṇavattusmiṃ paññattaṃ aṅgesu ca yathā tattha parakkamaṃ, evaṃ idha avacanīyakaraṇatā daṭṭhabbāti.

Dubbacasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

13. Kuladūsakasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **gāmaṃ vā nigamaṃ vāti** ettha nagarampi gāme antogadhameva. **Upanissāya viharatīti** tattha paṭibaddhacīvarādipaccayatāya taṃ nissāya vasati. Pupphadānādīhi manussānaṃ saddhaṃ vināsento kulāni dūsetīti **kuladūsako**. Mālāvaccharopanādayo pāpakā samācārā assāti **pāpasamācāro**. **So bhikkhūti** so kuladūsako bhikkhu. **Āyasmā**

1. Antogatesu (Sī)

2. Pāsādiyaṃvattanikena (Sī)

kho kuladūsako -pa- alaṃ te idha vāsenāti imināssa pabbājanīyakammārahataṃ dasseti. Pabbājanīyakammakato pan'esa yasmim̐ gāme vā nigame vā kuladūsakakammaṃ kataṃ, yasmim̐ ca vihāre vasati, n'eva tasmim̐ gāme vā nigame vā carituṃ labhati, na vihāre vasituṃ.

Evañca so bhikkhūti ettha **soti** pabbājanīyakammakato adhippeto. Chandena gacchantīti **chandagāmino**, esa nayo sesesu. **So bhikkhūti** so “chandagāmino”ti-ādīni vadamāno. Tassa vacanassa paṇinissaggāya evaṃ vacanīyo, na kuladūsanānivāraṇatthāya. Kuladūsanakammena hi so āpajjitabbā āpattiyo pubb'eva āpanno, evaṃ pan'assa visumpi saṃghamajjhepi vuccamānassa appaṇinissajjato aparaṃ dukkaṭaṃ. **Evañca sotī**-ādi ito pubbe vuttaṇca avuttaṇca sabbaṃ uttānatthameva. Vinicchayakathāpi dasame vuttasadisā yeve.

Ayaṃ pana viseso—idaṃ Sāvatthiyaṃ Assajipunabbasuke bhikkhū ārabha chandagāmitādihi pāpanavatthusmim̐ paññattaṃ, aṅgesu ca yathā tattha parakkamaṃ, evaṃ, idha chandādihi pāpanaṃ daṭṭhabbanti.

Kuladūsakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Nigamanavaṇṇanā

Uddiṭṭhā kho -pa- evametam̐ dhārayāmīti ettha paṭhamam̐ āpatti etesanti **paṭhamāpattikā**, paṭhamam̐ vītikkamanakkhaṇe yeve āpajjitabbāti attho. Itare pana yathā tatiye ca catutthe ca divase hotīti ettha “tatiyako, catutthako”ti vuccati, evaṃ yāvatatiye samanubhāsanakamme hontīti **yāvatatiyakāti** veditabbā. **Yāvatīhanti** yattakāni ahāni. **Jānam paṭicchādetīti** jānanto paṭicchādeti. Tatth'ayaṃ paṭicchādanalakkhaṇassa mātikā—āpatti ca hoti, āpattisaññī ca, pakatatto ca hoti, pakatattasaññī ca, anantarāyiko ca hoti, anantarāyikasaññī ca, pahu ca hoti, pahusaññī ca, chādetukāmo ca hoti, chādeti cāti. Tattha **āpatti ca hoti, āpattisaññī cāti** yaṃ āpattim̐ āpanno, sā terasannaṃ aññatarā hoti, sopi ca tattha vatthuvaseṇa vā “idaṃ bhikkhūnam̐

na vaṭṭatī”ti nāmamattavasena vā “ayaṃ itthannāmā āpatti”ti āpattisaññī yeve hutvā “na dāni naṃ kassaci ārocessāmī”ti evaṃ chādetukāmo’va dhuraṃ nikkhipitvā aruṇaṃ utthāpeti, channā hoti āpatti. Sace paṇ’ettha anāpattisaññī vā hoti, aññāpattikkhandhasaññī vā, vematiko vā, acchannā’va hoti. **Pakatattoti** anukkhitto samānasamvāsako. So ce pakatattasaññī hutvā vuttanayen’eva chādeti, channā hoti. **Anantarāyikoti** yassa dasasu rājacora-aggi-udakamanussa-amanussavālasarīsapajjīvitabrahmacariyantarāyesu ekopi n’atthi, so ce anantarāyikasaññī chādeti, channā hoti. **Pahūti** yo sakkoti bhikkhuno santikaṃ gantuṃ c’eva ārocutuṃ ca, so ce pahusaññī hutvā chādeti, channā hoti. **Chādetukāmo ca hoti, chādeti cāti** idaṃ uttānameva. Sacepi hi so sabhāgaṃ disvā “ayaṃ me upajjhāyo vā ācariyo vā”ti lajjāya n’āroceti, channā’va hoti. Upajjhāyādibhāvo hi idha appamāṇaṃ, sabhāgamattameva pamāṇaṃ. Ayaṃ “jānaṃ paṭicchādetī”tipadassa saṅkhepato atthavinicchayo.

Tāvatiṭhanti tattakāni ahāni, paṭicchāditadivasato paṭṭhāya yāva ārocitadivaso, tāya divasapakkhamāsasamvaccharavasena yattako kālo atikkanto, tattakaṃ kālanti attho. **Akāmā parivatthabbanti** na kāmena na vasena, atha kho akāmena avasena parivāsaṃ samādāya vatthabbaṃ. Tattha paṭicchannaparivāso suddhantaparivāso samodhānaparivāso cāti tividho parivāso. Tattha **paṭicchannaparivāso** tāva yathāpaṭicchannāya āpattiyaṃ dātabbo. Kassaci hi ekāhappaṭicchannā āpatti hoti, kassaci dvihādippaṭicchannā. Kassaci ekā āpatti hoti, kassaci dve vā tisso vā taduttari vā. Tasmā paṭicchannaparivāsaṃ dentena paṭhamameva vuttanayena paṭicchannabhāvaṃ ñatvā tato paṭicchannadivase ca āpattiyo ca sallakkhetvā sace ekā ekāhappaṭicchannā hoti¹, “ahaṃ bhante ekaṃ āpattiṃ āpajjīm sañcetanikaṃ sukkavissaṭṭhiṃ ekāhappaṭicchannan”ti evaṃ parivāsaṃ yācāpetvā Khandhake² āgatanayena kammavācaṃ vatvā parivāso dātabbo. Atha dvīhatīhādippaṭicchannā

1. Āpatti hoti (Syā, Kaṃ)

2. Vi 4. 104 piṭṭhe.

hoti, dvihappaṭicchannaṃ tihappaṭicchannaṃ catūhappaṭicchannaṃ pañcāhappaṭicchannaṃ -pa- cuddasāhappaṭicchannanti evaṃ yāva cuddasadivasāni divasavasena yojanā kātabbā, pañcadasadivasappaṭicchannāyaṃ “pakkhappaṭicchannan”ti yojanā kātabbā. Tato yāva ekūnatimsatimo divaso, tāva “atirekapakkhappaṭicchannan”ti, tato māsappaṭicchannaṃ atirekamāsappaṭicchannaṃ dvemāsappaṭicchannaṃ atirekadvemāsappaṭicchannaṃ temāsappaṭicchannaṃ -pa- atireka-ekādasamāsappaṭicchannanti evaṃ yojanā kātabbā. Saṃvacchare puñṇe “ekasaṃvaccharappaṭicchannan”ti, tato param atirekasaṃvaccharaṃ dvesaṃvaccharaṃ evaṃ yāva saṭṭhisamvacchara-atirekasaṭṭhisamvaccharappaṭicchannanti, tato vā bhiyyopi vatvā yojanā kātabbā.

Sace pana dve tisso taduttari vā āpattiyo honti, yathā “ekam āpattin”ti vuttaṃ, evaṃ “dve āpattiyo, tisso āpattiyo”ti vattabbaṃ. Tato param pana sataṃ vā hotu, sahasaṃ vā, “sambahulā”ti vattum vaṭṭati. Nānāvattukāsupi “ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīm ekam sukkavissatṭhiṃ ekam kāyasaṃsaggaṃ ekam duṭṭhullavācam ekam attakāmaṃ ekam sañcarittaṃ ekāhappaṭicchannāyo”ti evaṃ gaṇanavasena vā, “ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīm nānāvattukāyo ekāhappaṭicchannāyo”ti evaṃ vatthukittanavasena vā, “ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīm ekāhappaṭicchannāyo”ti evaṃ nāmamattavasena vā yojanā kātabbā. Tattha **nāmaṃ** duvidhaṃ sajātisādhāraṇaṃ sabbasādhāraṇaṃ. Tattha saṃghādisesoti **sajātisādhāraṇaṃ**, āpattīti **sabbasādhāraṇaṃ**, tasmā “sambahulā āpattiyo āpajjīm ekāhappaṭicchannāyo”ti evaṃ sabbasādhāraṇanāmavasena’āpi vattum vaṭṭati. Idañhi parivāsādivinayakammaṃ vatthuvaseṇa gottavasena nāmavasena āpattivaseṇa ca kātum vaṭṭati yeva. Tattha sukkavissatṭhīti **vatthu** c’eva **gottaṇca**, saṃghādisesoti **nāmaṇc**’eva **āpatti** ca, tattha “sukkavissatṭhiṃ kāyasaṃsaggaṃ”ti-ādivacanena’āpi “nānāvattukāyo”tivacanena’āpi vatthu c’eva **gottaṇca** gahitaṃ hoti, “saṃghādiseso”tivacanena’āpi “āpattiyo”tivacanena’āpi **nāmaṇc**’eva **āpatti** ca gahitā hoti, tasmā etesu yassa kassaci vaseṇa kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne ca sace appabhikkhuko āvāso hoti, sakkā ratticchedaṃ anāpajjantena vasitum, tatth'eva “parivāsaṃ samādiyāmi, vattaṃ samādiyāmi”ti tikkhattum vattaṃ samādātabbaṃ, samādiyitvā tatth'eva saṃghassa ārocetvā puna āgatāgatānaṃ bhikkhūnaṃ ārocentena vattabhedaṇṇa ratticchedaṇṇa akatvā parivasitabbaṃ. Sace na sakkā hoti parivāsaṃ sodhetum, nikkhattavattena vasitukāmo hoti, tatth'eva saṃghamajjhe, ekapuggalassa vā santike “parivāsaṃ nikkhipāmi, vattaṃ nikkhipāmi”ti parivāso nikkhipitabbo, ekapaden'āpi c'ettha nikkhitto hoti parivāso, dvīhi pana sunikkhitto yeva, samādānēpi es'eva nayo. Nikkhiṭṭakālato paṭṭhāya pakatattaṭṭhāne tiṭṭhati. Ath'ānena paccūsasamaye ekena bhikkhunā saddhiṃ parikkhiṭṭassa vihārassa parikkhepato, aparikkhiṭṭassa parikkhepārahaṭṭhānato dve leḍḍupāte atikkamitvā mahāmagгато okkamma gumbena vā vatiyā vā paṭicchannaṭṭhāne nisīditvā anto-aruṇe yeva vattaṃ samādiyitvā ārocetabbaṃ. Yampi aññaṃ bhikkhum passati, tass'āpi ārocetabbameva. Aruṇe utṭhite tassa santike vattaṃ nikkhipitvā vihāraṃ gantabbaṃ. Sace so pure aruṇe yeva kenaci karaṇīyena gato, vihāraṃ gantvā yaṃ sabbapaṭhamāṃ bhikkhum passati, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṃ. Evaṃ sallakkhetvā yāva rattiyo pūrenti, tāva parivatthabbaṃ. Ayaṃ saṅkhepato paṭicchannaparivāsavinicchayo. Vitthāro pana Samantapāsādikāya Vinayasaṃvaṇṇanāya¹ vuttanayen'eva veditabbo.

Itaresu pana dvīsu “āpattipariyantaṃ na jānāti, rattipariyantaṃ na jānāti”ti² imasmim vatthusmim Khandhake anuññāto **suddhantaparivāso** nāma, so duvidho **cūlasuddhanto mahāsuddhantoti**. Duvidhopi c'esa rattiparicchedaṃ sakalaṃ vā ekaccaṃ vā³ ajānantassa ca assarantassa ca tattha vematikassa ca dātabbo. Āpattipariyantaṃ pana “ettikā ahaṃ āpattiyo āpanno”ti jānātu vā, mā vā, akāraṇametaṃ. Tassa dānavidhi Khandhake² āgato, vinicchayakathā pana vitthārato Samantapāsādikāyaṃ⁴ vuttā. Itaro pana **samodhānaparivāso** nāma, so tividho hoti

1. Vi-Ṭṭha 4. 16 piṭṭhādīsu.

3. Ekadesaṃ vā (Sī, Syā, Kam)

2. Vi 4. 152 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 4. 25 piṭṭhe.

odhānasamodhāno agghasamodhāno missakasamodhānoti. Tattha **odhānasamodhāno** nāma antarāpattiṃ āpajjitvā paṭicchādentassa parivutthadivase odhunitvā makkhetvā purimāya āpattiyā mūladivasaparicchede pacchā āpannaṃ āpattiṃ samodahitvā dātabbaparivāso vuccati. **Agghasamodhāno** nāma sambahulāsu āpattīsu yā ekā vā dve vā tisso vā sambahulā vā āpattiyo sabbacirappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhāya tāsāṃ rattiparicchedavasena avasesānaṃ ūnatarappaṭicchannānaṃ āpattīnaṃ dātabbaparivāso vuccati. **Missakasamodhāno** nāma nānāvattukāyo āpattiyo ekato katvā dātabbaparivāso vuccati. Ayaṃ tividhepi samodhānaparivāse saṅkhepakathā, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ¹ vutto. Idam “parivattabbānaṃ”ti padassa vinicchayakathā mukhaṃ.

Uttari chārattanti parivāsato uttari cha rattiyo. **Bhikkhumānattāyāti** bhikkhūnaṃ mānabhāvāya, ārāddhanattāyāti vuttaṃ hoti. **Paṭipajjitabbanti** vattitabbānaṃ. Bhikkhumānattañca pan’etaṃ paṭicchann’āpaṭicchannavasena duvidhaṃ. Tattha yassa appaṭicchannāpatti hoti, tassa parivāsaṃ adatvā mānattameva dātabbānaṃ, idam **appaṭicchannamānattam**. Yassa paṭicchannā hoti, tassa parivāsapariyosāne dātabbānaṃ mānattaṃ **paṭicchannamānattanti** vuccati, idam idha adhippetam. Ubhinnampi pan’etesāṃ dānavidhi vinicchayakathā ca Samantapāsādikāyaṃ² vuttanayena veditabbā. Ayaṃ pan’ettha saṅkhepo. Sace ayaṃ vattaṃ nikkhipitvā paccūsasamaye samādātuṃ gacchati, sabbantimena paricchedena catūhi bhikkhūhi saddhiṃ parivāse vuttappakāraṃ padesaṃ gantvā “mānattaṃ samādiyāmi, vattaṃ samādiyāmi”ti samādiyitvā nesaṃ ārocetvā tato tesu gatesu vā agatesu vā purimanayena paṭipajjitabbānaṃ. **Yattha siyā vīsati gaṇo**ti ettha vīsatisaṃgho gaṇo assāti vīsati gaṇo. **Tatrāti** yatra sabbantimena paricchedena vīsati gaṇo bhikkhusaṃgho atthi, tattha. **Abbhettabboti** abhi-etabbo, sampaṭicchitabbo, abbhānakammavasena osāretabboti vuttaṃ hoti. Avhātabboti vā attho. Abbhānakammaṃ pana Pāḷivasena Khandhake³ vinicchayavasena Samantapāsādikāyaṃ vuttaṃ. **Anabbhitoti** na abbhito asampaṭicchito, akatabbhānakammoti vuttaṃ hoti. Anavhātoti vā attho. **Te ca bhikkhū gārayhāti** ye ūnabhāvaṃ

1. Vi-Ṭṭha 4. 26 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 4. 28 piṭṭhe.

3. Vi 4. 106 piṭṭhe.

ñatvā abbhanti, te bhikkhū ca garahitabbā, sātisārā sadosā dukkaṭaṃ
āpajjantīti attho. **Ayaṃ tattha sāmīcī**ti ayaṃ tattha anudhammatā
lokuttaradhammaṃ anugatā ovādānusāsanī sāmīci dhammatā. Sesamettha
vuttanayamevāti.

Kaṅkhāvitarāṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Saṃghādisesavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aniyatakaṇḍa

1. Paṭhamānīyatasikkhāpadavaṇṇanā

Aniyatuddese **ime kho panāti**-ādi vuttanayameva. **Mātugāmenāti** tadahujātāyapi jīvamānakamanussitthiyā. **Eko-ekāyāti** eko bhikkhu mātugāmasaṅkhātāya ekāya itthiyā saddhiṃ. **Rahoti** cakkhussa raho. Kiñcāpi Pāḷiyam¹ sotassa raho āgato, cakkhuss’eva pana raho “raho”ti idha adhippeto. Sacepi hi pihitakavāṭassa gabbhassa dvāre nisinno viññū puriso hoti, n’eva anāpattiṃ karoti. Yattha pana sakkā daṭṭhum, tādise antodvādasahatthepi okāse nisinno sacakkhuko vikkhittacittopi niddāyantopi anāpattiṃ karoti, samīpe ṭhitopi andho na karoti, cakkhumāpi nipajjitvā niddāyantopi na karoti, itthīnaṃ pana satampi na karoti yeva, tena vuttaṃ “rahoti cakkhussa raho”ti. **Paṭicchanne āsaneti** kuṭṭādāhi paṭicchannokāse. **Alaṃkammanīyeti** kammakkhamam kammayogganti kammaniyam, alaṃ pariyattam kammaniyabhāvāyāti alaṃkammaniyam, tasmīṃ alaṃkammaniye. Yattha ajjhācāraṃ karontā sakkonti taṃ kammam kātum, tādiseti attho. **Nisajjam kappeyyāti** nisajjam kareyya, nisīdeyyāti attho. Ettha ca sayanampi nisajjāya eva saṅgahitam. **Saddheyyavacasāti** saddhātabbavacanā, ariyasāvikāti attho. **Nisajjam bhikkhu paṭijānamānoti** kiñcāpi evarūpā upāsikā disvā vadati, atha kho bhikkhu nisajjam paṭijānamāno’va tiṇṇam dhammānam aññatarena kāretabbo, na appaṭijānamānoti attho. **Yena vā sāti** nisajjādīsu ākāresu yena vā ākārena saddhiṃ methunādīni āropetvā sā upāsikā vadeyya, paṭijānamāno’va tena so bhikkhu kāretabbo, evarūpāyapi hi upāsikāya vacanamattena ākārena na kāretabboti attho. Kasmā? Yasmā diṭṭhaṃ nāma tathāpi hoti, aññathā pīti. **Ayam dhammo aniyatoti** tiṇṇam āpattīnaṃ yaṃ āpattiṃ vā vatthum vā paṭijānāti, tassa vasena kāretabbatāya aniyato.

Sāvattṭhiyaṃ Udāyittheraṃ ārabba mātugāmena saddhiṃ vuttappakāre āsane nisajjakappanavattthusmiṃ paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, methunadhammasannissitakilesasaṅkhātena rahassādena mātugāmassa santikaṃ gantukāmatāya akkhi-añjanādito paṭṭhāya sabbapayogesu dukkaṭaṃ. Gantvā tasmiṃ vā nisinne itthī nisīdatu, tassā vā nisinnāya so nisīdatu, apaccā apurimaṃ yeva ubho vā nisīdantu, ubhinnaṃ nisajjāya pācittiyaṃ. Sace pana kāyasamsaggaṃ vā methunaṃ vā samāpajjati, tesam vasena kāretabbo. Nipajjanepi es'eva nayo. Vuttappakāre purise nipajjitvā aniddāyante anandhe viññupurise upacāragate sati, ṭhitassa, arahopekkhassa, aññavihitassa ca nisajjanapaccayā anāpatti. Ummattakādīnaṃ pana tīhipi āpattihi anāpatti. Siyā sīlavipatti, siyā ācāravipatti. Yaṃ pana āpattiṃ paṭijānāti, tassā vasena aṅgabhedo ñātabbo. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānevāti.

Paṭhamāniyatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Dutiyāniyatasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye itthīpi purisopi yo koci viññū anandho abadhiro antodvādasahatthe okāse ṭhito vā nisinno vā vikkhitto pi¹ niddāyantopi anāpattiṃ karoti. Badhiro pana cakkhumāpi, andho vā abadhiropi na karoti. Pārājikāpattiṃca parihāpetvā duṭṭhullavācāpatti vuttāti ayaṃ viseso. Sesam purimanayen'eva veditabbaṃ. Samuṭṭhānādīni pan'ettha adinnādānasadisān'evāti.

Dutiyāniyatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Uddiṭṭhā khoti-ādi sabbattha vuttanayen'eva veditabbaṃ.

Kaṅkhāvitarāṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Aniyatavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vikkhittacittopi (Syā, Kam)

Nissaggiyakanda

Ito param pana ime kho panāti-ādi sabbattha vuttanayen’eva veditabban.

1. Cīvaravagga 1. Kathinasikkhāpadavaṇṇanā

Nissaggiyesu pana cīvaravaggassa tāva paṭhamasikkhāpade **niṭṭhitacīvarasminti** sūcikkammapariyosānena vā, “naṭṭhaṃ vā vinaṭṭhaṃ vā daḍḍhaṃ vā cīvarāsā vā upacchinnā”ti¹ imesu vā yena kenaci ākārena niṭṭhite cīvarasmim, cīvarassa karaṇapalibodhe upacchinneti attho. Atthatakathinassa hi bhikkhuno yāva imeh’ākārehi cīvarapalibodho na chijjati, tāva kathinānisamsaṃ labhati. **Ubbhatasmim kathineti** yaṃ saṃghassa kathinaṃ atthataṃ, tasmim ca ubbhate. Tatr’evaṃ saṅkhepato kathinatthāro ca ubbhāro ca veditabbo. Ayaṃ hi kathinatthāro nāma Bhagavatā purimavassaṃvuṭṭhānaṃ anuññāto, so sabbantimena paricchadena pañcannaṃ janānaṃ vaṭṭati, tasmā yattha cattāro vā tayo vā dve vā eko vā purimavassaṃ upagato, tattha pacchimavassūpagate gaṇapūrake katvā attharitabbaṃ, te ca gaṇapūrakā’va honti, ānisaṃse na labhanti, tasmā sace purimavassaṃvuṭṭhānaṃ gahaṭṭhapabbajitesu yo koci dhammena samena cīvaraṃ deti “iminā kathinaṃ attharathā”ti, taṃ Khandhake² vuttāya ṇattidutiyakammavācāya kathinatthārārahassa bhikkhuno dātabbaṃ. Tena tadah’eva pañca vā atirekāni vā khaṇḍāni chinditvā saṃghāṭi vā uttarāsaṅgo vā antaravāsako vā kātabbo, sesabhikkhūhipi tassa sahāyehi bhavitabbaṃ. Sace katacīvarameva³ uppajjati, sundarameva. Acchinnāsibbitaṃ pana na vaṭṭati. Tena bhikkhunā sace saṃghāṭiyā attharitukāmo hoti, porāṇikaṃ saṃghāṭiṃ paccuddharitvā navāṃ saṃghāṭiṃ adhiṭṭhahitvā “imāya saṃghāṭiyā kathinaṃ attharāmī”ti attharitabbaṃ. Uttarāsaṅga-antaravāsakesupi es’eva nayo. Tato tena purimavassaṃvuṭṭhe antosīmāgate bhikkhū upasaṅkamitvā “atthataṃ bhante saṃghassa kathinaṃ, dhammiko kathinatthāro, anumodathā”ti⁴ vattabbaṃ. Therānañca navānañca bahūnañca ekassa ca anurūpaṃ

1. Vi 1. 295 piṭṭhe.

3. Katameva (Syā, Kaṃ, Ka)

2. Vi 3. 352 piṭṭhe.

4. Vi 5. 309 piṭṭhe.

sallakkhetvā vattabbaṃ. Tehipi “atthataṃ bhante saṃghassa kathinaṃ”ti vā “atthataṃ āvuso saṃghassa kathinaṃ”ti vā vatvā “dhammiko kathinatthāro, anumodāmā”ti vā “anumodāmī”ti vā vattabbaṃ. Purimavassamvuṭṭhesupi ye anumodanti, tesam yeva atthataṃ hoti kathinaṃ. Te tato paṭṭhāya yāva kathinassubbhārā anāmantacāro, asamādānacāro, yāvadatthacīvaram, gaṇabhojanam, yo ca tattha cīvaruppādo, tasmim āvāse saṃghassa uppannacīvarañcāti ime pañcānisaṃse labhanti, ayam tāva kathinatthāro. Tam pan’etaṃ kathinaṃ “aṭṭh’imā bhikkhave mātikā kathinass’ubbhārāya pakkamanantikā niṭṭhānantikā sannīṭṭhānantikā nāsanantikā savanantikā āsāvachchedikā sīmātikkamanantikā sahubbhārā”ti¹ evam vuttāsu aṭṭhasu mātikāsu aññataravasena uddharīyati. Tattha vitthāravinicchayo Samantapāsādikāyaṃ² vuttanayena veditabbo. Iti “ubbhataśmim kathine”ti iminā sesapalibodhābhāvaṃ dasseti.

Dasāhaparamanti dasa ahāni paramo paricchedo assāti **dasāhaparamo**, taṃ dasāhaparamaṃ kālaṃ dhāretabbanti attho. Adhiṭṭhitavikappitesu apariyāpannattā atirekaṃ cīvaranti **atirekacīvaram**, cīvaram nāma khomaṃ kappāsikaṃ koseyyaṃ kambalaṃ sāṇaṃ bhaṅganti etesaṃ vā tadanulomānaṃ vā aññataram. Ayamassa jāti. Pamāṇato pana taṃ vikappanupagaṃ pacchimaṃ idha adhippetam. Vuttañh’etaṃ “anujānāmi bhikkhave āyāmato aṭṭhaṅgulaṃ Sugataṅgulaṃ caturaṅgulavittathaṃ pacchimaṃ cīvaram vikappetun”ti³. Yaṃ pana vuttam “adhiṭṭhitavikappitesu apariyāpannattā”ti, ettha “anujānāmi bhikkhave ticīvaram adhiṭṭhātum na vikappetum, vassikasāṭikaṃ vassānaṃ catumāsam adhiṭṭhātum tato param vikappetum, nisīdanaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, paccattharaṇaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, kaṇḍuppaṭicchādiṃ yāva ābādhaṃ adhiṭṭhātum tato param vikappetum, mukhapuñchanacoḷakaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, parikkhāracoḷaṃ adhiṭṭhātum na vikappetun”ti⁴ iminā nayena adhiṭṭhātābbavikappetabbatā jānitabbā. Tattha **ticīvaram** adhiṭṭhahantena rajitvā kappabindum datvā pamāṇayuttameva adhiṭṭhātābbam, tassa pamāṇaṃ ukkaṭṭhaparicchedena Sugatacīvarato ūnakaṃ vaṭṭati, lāmakaparicchedena⁵ saṃghāṭiyā tāva

1. Vi 3. 353 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 393 piṭṭhe.

3. Vi 3. 412 piṭṭhe.

4. Vi 3. 411 piṭṭhe.

5. Omakaparicchedena (Sī)

uttarāsaṅgassa ca dīghato muṭṭhipaṇcakaṃ, tiriyaṃ muṭṭhittikaṃ, antaravāsako dīghato muṭṭhipaṇcako, tiriyaṃ dvihatthopi vaṭṭati. Vuttappamāṇato pana atirekaṇca ūnakaṇca “parikkhāracoḷaṇ”ti adhiṭṭhātabbāṃ. Tattha yasmā “dve cīvarassa adhiṭṭhānāni kāyena vā adhiṭṭheti, vācāya vā adhiṭṭheti”ti¹ vuttaṃ, tasmā purāṇasaṃghāṭiṃ “imaṃ saṃghāṭiṃ paccuddharāmi”ti paccuddharitvā navāṃ hatthena gahetvā “imaṃ saṃghāṭiṃ adhiṭṭhāmi”ti cittena ābhogaṃ katvā kāyavikāraṃ karontena kāyena vā adhiṭṭhātabbā, vacībhedāṃ katvā vācāya vā adhiṭṭhātabbā. Tatra duvidhaṃ adhiṭṭhānaṃ—sace hatthapāse hoti, “imaṃ saṃghāṭiṃ adhiṭṭhāmi”ti vācā bhinditabbā. Atha antogabbhādīsu sāmāntavīhāre vā hoti, ṭhapitaṭṭhānaṃ sallakkhetvā “etaṃ saṃghāṭiṃ adhiṭṭhāmi”ti vācā bhinditabbā. Esa nayo uttarāsaṅge ca antaravāsake ca. Nāma mattameva hi viseso. Tasmā sabbāni saṃghāṭiṃ uttarāsaṅgaṃ antaravāsakanti evaṃ attano attano nāma eva adhiṭṭhātabbāni. Sace adhiṭṭhahitvā ṭhapitavattthehi saṃghāṭi-ādīni karoti, niṭṭhite rajane ca kappe ca “imaṃ paccuddharāmi”ti paccuddharitvā puna adhiṭṭhātabbāni. Idaṇca pana ticīvaraṃ sukhaparibhogaṭṭhaṃ parikkhāracoḷaṇ adhiṭṭhātumpi vaṭṭati.

Vassikasāṭikā anātirittapamāṇā nāmaṃ gahetvā vuttanāyena eva cattāro vassike māse adhiṭṭhātabbā, tato paraṃ paccuddharitvā vikappetabbā, vaṇṇabhedamattarattāpi c’esā vaṭṭati, dve pana na vaṭṭanti. **Nisīdanāṃ** vuttanāyena adhiṭṭhātabbameva, taṇca kho pamāṇayuttaṃ ekameva, dve na vaṭṭanti. **Paccattharaṇampi** adhiṭṭhātabbameva, taṃ pana mahantampi ekampi bahūnipi vaṭṭanti², nīlampi pītakampi sadasampi pupphadasampīti sabbappakāraṃpi vaṭṭati. **Kaṇḍuppaṭicchādi** yāva ābādho atthi, tāva pamāṇikā adhiṭṭhātabbā, ābādhe vūpasante paccuddharitvā vikappetabbā, sā ekāva vaṭṭati. **Mukhapuññanacoḷaṇ** adhiṭṭhātabbameva, taṃ pana ekampi bahūnipi mahantampi vaṭṭati yeva. **Parikkhāracoḷe** gaṇanā n’atthi, yattakaṃ icchati, tattakaṃ adhiṭṭhātabbameva. **Thavikāpi parissāvanampi** vikappanupagaṃ pacchimapamāṇaṃ “parikkhāracoḷaṇ”ti adhiṭṭhātabbameva, bahūnipi ekato katvā “imāni cīvaraṇi parikkhāracoḷāni adhiṭṭhāmi”ti-ādinaṃ nayena adhiṭṭhātum vaṭṭati yeva. Mañcabhisi pīṭhabhisi

1. Adhiṭṭhātīti (Sī, Kaṃ, Ka) Vi 5. 214 piṭṭhe pana passitabbāṃ.

2. Mahantampi vaṭṭati ekampi vaṭṭati bahūnipi vaṭṭanti (Syā, Kaṃ), Vi-Ṭṭha 2. 227 piṭṭhe.

bibbohanam pāvāro kojavoti¹ etesu pana senāsanaparikkhārattāya dinnapaccattharaṇe ca adhiṭṭhānakiccaṃ n’atthi yeva. Sabbañca pan’etaṃ vuttappakārena adhiṭṭhitacīvaraṃ aññassa dānena, acchinditvā gahaṇena, vissāsaggāhena, hīnāyāvattanena, sikkhāpaccakkhānena, kālamkiriyāya, līṅgaparivattanena, paccuddharaṇenāti imehi aṭṭhahi kāraṇehi adhiṭṭhānaṃ vijahati. Ticīvaraṃ pana kaniṭṭhaṅgulinakhapiṭṭhippamāṇena chidden’āpi vijahati, tañca kho vinibbedhen’eva. Sace hi chiddassa abbhantare ekatantupi acchinno hoti, rakkhati yeva. Tattha saṃghāṭiyā ca uttarāsaṅgassa ca dīghantato vidatthippamāṇassa tiriyaṇtato aṭṭhaṅgulappamāṇassa padesassa orato chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ bhindati, antaravāsakepi dīghantato etadeva pamāṇaṃ, tiriyaṇtena pana caturaṅgulatā veditabbā. Tiṇṇannampi vuttokāsassa parato na bhindati, tasmā chidde jāte ticīvaraṃ atirekacīvaraṭṭhāne tiṭṭhati, sūcikkammaṃ katvā puna adhiṭṭhātabbaṃ. Vassikasāṭikā vassānamāsāṭikkamen’āpi, kaṇḍuppaṭicchādi ābādhavūpasamen’āpi adhiṭṭhānaṃ vijahati. Tasmā sā tato paraṃ vikappetabbā. Vikappanalakkhaṇaṃ pana sabbacīvarānaṃ Vikappanasikkhāpade yeva vaṇṇayissāma. Kevalaṃhi imasmiṃ okāse yaṃ evaṃ anadhiṭṭhitaṃ avikappitañca², taṃ “atirekacīvaraṇ”ti veditabbam.

Taṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyanti taṃ

yathāvuttajātippamāṇaṃ cīvaraṃ dasāhaparamaṃ kālaṃ atikkāmayato etthantare yathā atirekacīvaraṃ na hoti, tathā akrubbato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, tañca cīvaraṃ nissaggiyaṃ hoti, pācittiyaṃ āpatti c’assa hotīti attho. Atha vā nissajjanaṃ nissaggiyaṃ, pubbabhāge katabbassa vinayakammass’etaṃ nāmaṃ, nissaggiyamassa atthīti nissaggiyamicc’eva. Kim taṃ? Pācittiyaṃ. Taṃ atikkāmayato saha nissaggiyena nissaggiyavinayakammaṃ pācittiyaṃ hotīti ayamettha attho. Tañca pan’etaṃ cīvaraṃ yaṃ divasaṃ uppannaṃ, tassa yo aruṇo, so uppannadivasanissito, tasmā cīvaruppādadivasena saddhiṃ ekādase aruṇuggamane dasāhāṭikkamitaṃ hoti, taṃ gahetvā saṃghassa vā gaṇassa vā puggalassa vā nissajjitabbaṃ, Tatr’āyaṃ nayo—saṃghassa tāva evaṃ nissajjitabbaṃ “idaṃ me bhante cīvaraṃ dasahāṭikkantaṃ nissaggiyaṃ, imāhaṃ saṃghassa nissajjāmī”ti³ nissajjitvā “ahaṃ bhante ekaṃ nissaggiyaṃ pācittiyaṃ āpanno,

1. Kojavo cāti (Syā, Kaṃ)

2. Anadhiṭṭhitaṃ vā avikappitaṃ vā (Syā, Kaṃ)

3. Vi 1. 295 piṭṭhe.

taṃ paṭidesemī”ti evaṃ āpatti desetabbā. Sace dve honti, “dve”ti vattabbaṃ, sace taduttari, “sambahulā”ti vattabbaṃ. Nissajjanepi sace dve vā bahūni vā honti, “imāni me bhante cīvarāni dasāhātikkantāni nissaggiyāni, imān’āhaṃ saṃghassa nissajjāmī”ti vattabbaṃ, Pāḷim vattum asakkontena aññathāpi vattabbaṃ. Byattena bhikkhunā paṭibaleṇa saṃgho ñāpetabbo “suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu āpattiṃ sarati vivarati uttāniṃ karoti deseti, yadi saṃghassa pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmassa bhikkhuno āpattiṃ paṭiggaṇheyyan”ti¹, iminā lakkhaṇena āpattiṃ paṭiggaṇhitvā vattabbo “passasī”ti, “āma passāmī”ti, “āyatim saṃvareyyāsī”ti, “sādhu suṭṭhu saṃvarissāmī”ti. Dvīsu pana sambahulāsu vā purimanayen’eva vacanabhedo kātabbo. Desitāya āpattiyā “suṇātu me bhante saṃgho, idaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno nissaggiyaṃ saṃghassa nissatṭhaṃ, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyā”ti² evaṃ nissatṭhacīvaraṃ dātabbaṃ, dvīsu bahūsu vā vacanabhedo kātabbo.

Gaṇassa pana nissajjantena “im’āhan”ti vā “imāni ahan”ti vā vatvā “āyasmantānaṃ nissajjāmī”ti vattabbaṃ, āpattippaṭiggāhaken’āpi “suṇantu me āyasmantā, ayaṃ itthannāmo bhikkhu āpattiṃ sarati -pa- deseti, yad’āyasmantānaṃ pattakallaṃ”ti vattabbaṃ, cīvaradānepi “suṇantu me āyasmantā, idaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno nissaggiyaṃ āyasmantānaṃ nissatṭhaṃ, yad’āyasmantānaṃ pattakallaṃ, āyasmantā imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyun”ti³ vattabbaṃ, sesaṃ purimasadisameva. Puggalassa pana nissajjantena “im’āhan”ti vā “imāni ahan”ti vā vatvā “āyasmato nissajjāmī”ti³ vattabbaṃ, nissajjitvā “ahaṃ bhante ekaṃ nissaggiyaṃ pācittiyaṃ āpanno, taṃ paṭidesemī”ti evaṃ āpatti desetabbā. Sace pana navakataro hoti, “āvuso”ti vattabbaṃ, ten’āpi “passasī”ti vā “passathā”ti vā vutte “āma bhante”ti vā “āma āvuso”ti vā vatvā “passāmī”ti vattabbaṃ, tato “āyatim saṃvareyyāsī”ti vā “saṃvareyyāthā”ti vā vutte “sādhu suṭṭhu saṃvarissāmī”ti vattabbaṃ. Evaṃ desitāya āpattiyā “imaṃ cīvaraṃ āyasmato dammī”ti dātabbaṃ, dvīsu

1. Vi 4. 235 piṭṭhe.

2. Vi 1. 295 piṭṭhe.

3. Vi 1. 296 piṭṭhe.

tīsu vā pubbe vuttānusāren’eva nayo veditabbo. Dvinnam pana yathā gaṇassa, evam nissajjitabbam, tato āpattippaṭiggahaṇaṇca nissatṭhacīvaradānaṇca tesam aññatarena yathā ekena puggalena, tathā kātabbam. Idampana sabbanissaggiyesu vidhānam. Cīvaram patto nisīdananti vatthumattameva hi nānam¹, parammukham pana vatthu “etan”ti nissajjitabbam. Sace bahūni honti, “etāni”ti vattabbam. Nissatṭhadānēpi es’eva nayo. Nissatṭhavatthum “dinnamidaṃ iminā mayhan”ti saññāya na paṭidentassa² dukkaṇam, tassa santakabhāvaṃ ñatvā lesena acchindanto sāmikassa dhuranikkhepena bhaṇḍam agghāpetvā kāretabboti.

Vesāliyam Chabbaggiye bhikkhū ārabha atirekacīvaradhāraṇavatthusmiṃ paññattam, “dasāhaparaman”ti ayamettha anupaññatti, sādharāṇapaññatti, anāpattikaṃ, anissajjitvā paribhuñjantassa dukkaṇam, yathā ca idha, evam sabbattha, tasmā nam parato na vakkhāma. Dasāham anatikkantepi atikkantasaññino vematikassa ca dukkaṇam. Atikkante anatikkantasaññinopi vematikassapi nissaggiyam pācittiyameva, tathā anadhiṭṭhit’āvikappita-avissajjita-anatṭh’āvinatṭha-adaḍḍh’āviluttesu adhiṭṭhitādisaññino. Antodasāham adhiṭṭhite vikappite vissajjite natṭhe vinatṭhe daḍḍhe acchinne vissāseṇa gāhite ummattakādīnaṇca anāpatti. Ācāravipatti, yathā ca idaṃ, evam ito parānīpi, ubhatopātīmokkhesupi hi pārājikāni ca saṃghādisesā ca sīlavipatti, sesāpattiyo ācāravipatti, ājīvavipatti vā diṭṭhivipatti vā kāci āpatti nāma n’atthi. Ājīvavipattipaccayā pana ṭhapetvā dubbhāsitaṃ cha āpattikkhandhā paññattā, diṭṭhivipattipaccayā pācittiyadukkaṇavasena dve āpattikkhandhā paññattāti, idamettha lakkhaṇam, iti vipattikathā idh’eva niṭṭhitāti, na nam ito param vicārayissāma. Jātipamāṇasampannassa cīvarassa attano santakatā, gaṇanupagatā, chinnaṇapalibodhabhāvo, atirekacīvaratā, dasāhātikkamoti imān’ettha pañca aṅgāni. Kathinasamutṭhānam, akiriyaṃ, nosaññāvimokkham, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Kathinasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Nānattam (Sī, Syā, Kam)

2. Tam na paṭidentassa (Syā, Kam)

2. Udositasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **niṭṭhitacīvarasmim bhikkhunā**ti ettha purimasikkhāpade viya atthaṃ aggahetvā niṭṭhite cīvarasmim bhikkhunoti evaṃ sāmivasena karaṇavacanassa attho veditabbo. Karaṇavasena hi bhikkhunā idaṃ nāma kammaṃ kātabbam, taṃ n’atthi¹, sāmivasena pana bhikkhuno cīvarasmim niṭṭhite kathine ca ubbhate evaṃ imehi cīvaraniṭṭhānakathinubbhārehi chinnapalibodho ekarattampi ce bhikkhu ticīvarena vippavaseyyāti evaṃ attho yujjati. Tattha **ticīvarenā**ti ticīvarādhiṭṭhānanayena adhiṭṭhitesu saṃghāṭi-ādīsu yena kenaci. **Vippavaseyyāti** viyutto vaseyya, “gāmo ekūpacāro nānūpacāro”ti-ādinā² nayena Pāliyaṃ vuttānaṃ gāmanigamananivesana-udosita-aṭṭamālapāsādahammiyanāvāsattakhattadhaññakaraṇa-ārāmaṇiḥārukkhamūla-ajjhokāsappabhedānaṃ pannarasānaṃ nikkhepaṭṭhānānaṃ yattha katthaci nikkhipitvā tesam gāmādīnaṃ bahi hatthapāsātikkena aruṇaṃ utṭhāpeyyāti ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ³ vutto. **Aññatra bhikkhusammutiyā**ti yaṃ saṃgho gilānassa bhikkhuno ticīvarena avippavāsasammutim deti, taṃ ṭhapetvā aladdhasammutikassa bhikkhuno ekarattampi vippavāsato vuttanayen’eva nissaggiyaṃ pācittiyanti veditabbam. Kevalaṃ idha “idaṃ me bhante cīvaraṃ rattivippavutthaṃ aññatra bhikkhusammutiyā nissaggiyaṃ”ti-ādinā² nayena vacanabhedo hoti, ayaṃ pana viseso.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba santaruttarena janapadacārikaṃ pakkamanavattusmim paññattaṃ, “aññatra bhikkhusammutiyā”ti ayamettha anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, avippavutthe vippavutthasaññino c’eva vematikassa ca dukkaṭaṃ. Vippavutthe vippavutthasaññinopi avippavutthasaññinopi vematikass’āpi nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, tathā apaccuddhaṭa-avissajjitādīsu ca paccuddhaṭavissajjitādīsaññino. Anto-aruṇe paccuddhaṭe pana paṭhamakathine vuttavissajjitādibhede ca anāpatti, tathā laddhasammutikassa vippavāse. Ābādhe pana vūpasante paccāgantabbam, tattheva vā ṭhitena paccuddharitabbam. Ath’āpissa puna so vā añño vā ābādhō kuppatti, laddhakappiyameva.

1. Kātabbanti n’atthi (Syā, Kam, Vi-Ṭṭha 2. 237 piṭṭhe), kammaṃ kātabbam n’atthi (Si)

2. Vi 1. 299 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 2. 233 piṭṭhādīsu.

adhiṭṭhitacīvaratā anattatakathinatā aladdhasammutikatā rattivippavāsoti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathine vuttappakārān’eva. Kevalaṇhi tathā anadhiṭṭhānaṃ avikappanaṇca akriyā, idha appaccuddharaṇaṃ, ayaṃ visesoti.

Udositasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye niṭṭhitacīvarasmim bhikkhunāti sāmivasen’eva karaṇattho veditabbo. **Akālacīvaraṃ** nāma yv’āyaṃ “anattathate kathine vassānassa pacchimo māso, atthate kathine pañcamāsā”¹ti cīvarakālo vutto, taṃ ṭhapetvā aññadā uppannaṃ, yaṇca kālepi saṃghassa vā “idaṃ akālacīvaran”ti, puggalassa vā “idaṃ tuyhaṃ dammi”ti-ādinā nayena dinnāṃ, etaṃ akālacīvaraṃ nāma. **Uppajjeyyāti** evarūpaṃ cīvaraṃ attano bhāgapaṭilābhavasena saṃghato vā Suttantikādigaṇato vā ñātito vā mittato vā paṃsukūlaṃ vā attano vā dhanena², atha vā pana “aṭṭhimā bhikkhave mātikā cīvarassa uppādāya sīmāya deti, katikāya deti, bhikkhāpaññattikāya deti, saṃghassa deti, ubhatosaṃghassa deti, vassaṃvuṭṭhasaṃghassa deti, ādissa deti, puggalassa deti”³ti imāsaṃ aṭṭhannaṃ mātikānaṃ aññatarato uppajjeyya. Ettha ca “sīmāya dammi”ti evaṃ sīmaṃ parāmasitvā dento **sīmāya deti** nāma, esa nayo sabbattha. Ettha ca **sīmāti** khaṇḍasīmā upacārasīmā samānasaṃvāsasīmā avippavāsasīmā lābhasīmā gāmasīmā nigamasīmā nagarasīmā abbhantarāsīmā udakukkhepasīmā janapadasīmā raṭṭhasīmā rajjasīmā dīpasīmā cakkavālasīmāti pannarasavidhā. Tattha **upacārasīmā** nāma parikkhittassa viharassa parikkhepena, aparikkhittassa parikkhepārahaṭṭhānena paricchinnā. Api ca bhikkhūnaṃ dhuvasannipātaṭṭhānato vā pariyaṇte ṭhitabhojanasālato vā nibaddhavasana-āvāsato vā thāmamajjhimaṃ purissa dvinnāṃ leḍḍupātānaṃ anto “upacārasīmā”ti veditabbā. Sā pana āvāse vaḍḍhante vaḍḍhati, hāyante

1. Vi 1. 375 piṭṭhe.

2. Vi 1. 304 piṭṭhe.

3. Vi 3. 427 piṭṭhe.

hāyati, yojanasatampi upacārasīmā’va hoti. Tattha dinnalābho sabbesaṃ antosīmagatānaṃ pāpuṇāti, bhikkhunīnaṃ āramapavesanasenāsanāpucchanāni parivāsamānattārocanāni vassacchedanissayasenāsanaggāhādividhānanti idampi sabbaṃ imissā’va sīmāya vasena veditabbaṃ. **Lābhasīmā**ti yaṃ rājarājamahāmattādayo vihāraṃ kārāpetvā gāvutaṃ vā addhayojanaṃ vā yojanaṃ vā samantā paricchinditvā “ayaṃ amhākaṃ vihārassa lābhasīmā, yaṃ etthantare uppajjati, taṃ sabbaṃ amhākaṃ vihārassa demā”ti ṭhapenti, ayaṃ lābhasīmā nāma. Kāsikosalādīnaṃ pana raṭṭhānaṃ anto bahū janapadā honti, tattha eko janapadapariuccheto **janapadasīmā**, Kāsikosalādiraṭṭhapariuccheto **raṭṭhasīmā**, ekassa rañño āṇāpavattiṭṭhānaṃ **rajjasīmā**, samuddantena paricchinnō mahādīpo vā antaradīpo vā **dīpasīmā**, ekacakkavālapabbataparikkhepabbhantaraṃ **cakkavālasīmā**, sesā nidānakathāyaṃ vuttanayā eva. Tattha “khaṇḍasīmāya demā”ti dinnāṃ khaṇḍasīmāṭṭhānaṃ yeva pāpuṇāti, tato bahisīmāya sīmantarikaṭṭhānampi na pāpuṇāti. “Upacārasīmāya demā”ti dinnāṃ pana antopariuccheto khaṇḍasīmāsīmantarikāsu ṭhitānampi pāpuṇāti, samānasaṃvāsasīmāya dinnāṃ khaṇḍasīmāsīmantarikaṭṭhānaṃ na pāpuṇāti, avippavāsasīmālābhasīmāsu dinnāṃ tāsāṃ antogadhānaṃ yeva pāpuṇāti, gāmasīmādīsu dinnāṃ tāsāṃ sīmānaṃ abbhantare baddhasīmāṭṭhānampi pāpuṇāti, abbhantarasīmā-udakukkhepasīmāsu dinnāṃ tattha antogadhānaṃ yeva pāpuṇāti, janapadasīmādīsu dinnāṃ tāsāṃ abbhantare baddhasīmāṭṭhānampi pāpuṇāti, tasmā yaṃ Jambudīpe ṭhatvā “Tambapaṇṇidīpe saṅghassa demā”ti dīyati, taṃ Tambapaṇṇidīpato ekopi gantvā sabbesaṃ saṅgaṇhituṃ labhati. Sacepi tath’eva eko sabhāgo bhikkhu sabhāgānaṃ bhāgaṃ gaṇhāti, na vāretabbo. Yo pana vihāraṃ pavisitvā “asukasīmāyā”ti avatvāva kevalaṃ “sīmāya dammī”ti vadati, so pucchitabbo “sīmā nāma bahuvidhā, kataraṃ sandhāya vadasi”ti, sace vadati “ahametaṃ bhedaṃ na jānāmi, sīmāṭṭhakasaṅgho gaṇhatū”ti, upacārasīmāṭṭhehi bhājetabbaṃ.

Katikāyāti ettha katikā nāma samānalābhakatikā. Sā pana evaṃ kātābbā, Ekasmiṃ vihāre sannipatitehi bhikkhūhi yaṃ vihāraṃ saṅgaṇhitukāmā samānalābhaṃ kātuṃ icchanti, tassa nāmaṃ gahetvā “asuko nāma vihāro porāṇako appalābho”ti

yaṃ kiñci kāraṇaṃ vatvā “taṃ vihāraṃ iminā vihārena saddhiṃ ekalābhaṃ kātuṃ saṃghassa ruccatī”ti tikkhattuṃ sāvetabbaṃ, ettāvataṃ tasmim vihāre nisinnopi idha nisinno’va hoti, tasmim vihārepi evameva kātabbaṃ, ettāvataṃ idha nisinnopi tasmim nisinno’va hoti. Ekasmim vihāre lābhe bhājiyamāne itarasmim ʘhitassa bhāgaṃ gahetuṃ vaʘtati.

Bhikkhāpaṇṇattiyaṃ ettha bhikkhāpaṇṇatti nāma dāyakassa pariccāgapaṇṇattiṭṭhānaṃ, tasmā “yattha mayhaṃ dhuvakārā karīyanti, tattha dammī”ti vā “tattha dethā”ti vā vutte yattha tassa pākavattaṃ vā vattati, yato vā bhikkhū niccaṃ bhojeti, yattha vā tena kiñci senāsaṇaṃ kataṃ, sabbattha dinnameva hoti. Sace pana ekasmim dhuvakāraṭṭhāne thokatarā bhikkhū honti, ekameva vā vatthaṃ hoti, mātikaṃ āropetvā yathā so vadati, tathā gahetabbaṃ.

Saṃghassa detṭi ettha vihāraṃ pavasiṭvā “saṃghassa dammī”ti dinnam upacārasīmāgatānaṃ tato bahiddhāpi tehi saddhiṃ ekābaddhānaṃ pāpuṇāti, tasmā tesam gāhake sati asampattānampi bhāgo dātabbo. Yaṃ pana bhi upacārasīmāya bhikkhū disvā “saṃghassā”ti dīyati, taṃ ekābaddhapaṇṇasāya pāpuṇāti. Ye pana dvādasahi hatthehi paṇṇasam asampattā, tesam na pāpuṇāti.

Ubhatosaṃghassā ettha pana yaṃ ubhatosaṃghassa dinnam, tato upaḍḍham bhikkhūnaṃ, upaḍḍham bhikkhunīnaṃ dātabbam. Sacepi eko bhikkhu hoti, ekā vā bhikkhunī, antamaso anupasampannassāpi upaḍḍhameva dātabbam. “Ubhatosaṃghassa ca tuyhaṇcā”ti vutte pana sace dasa bhikkhū ca dasa bhikkhuniyo ca honti, ekavīsati paṭivīse katvā eko puggalassa dātabbo, dasa bhikkhusaṃghassa, dasa bhikkhunisaṃghassa ca, yena puggaliko laddho, so saṃghatoṇi attano vassaggena gahetuṃ labhati. Kasmā? Ubhatosaṃghaggahaṇena gahitattā, “ubhatosaṃghassa ca cetiyassa cā”ti vuttepi es’eva nayo. Idha pana cetiyassa saṃghato pāpuṇakoṭṭhāso nāma n’atthi, ekapuggalassa pattakoṭṭhāsasamo eko koṭṭhāso hoti. “Bhikkhusaṃghassa ca bhikkhunīnaṇcā”ti vutte pana na majjhe bhinditvā dātabbam, bhikkhū ca bhikkhuniyo ca gaṇetvā dātabbam. “Bhikkhusaṃghassa ca bhikkhunīnaṇcā tuyhaṇcā”ti vutte puggalo visum na labhati, pāpuṇakoṭṭhāsato ekameva

labhati. “Cetiyaṣṣa cā”ti vutte pana cetiyaṣṣa eko puggalapaṭivīso labbhati. “Bhikkhūnaṅca bhikkhunīnaṅcā”ti vuttepi na majjhe bhinditvā dātabbam, puggalagaṇanāya eva vibhajitabbam. Tehi saddhim puggalacetiyaparāmasanaṁ anantaranayasadisameva. Yathā ca bhikkhusaṁghaṁ ādiṁ katvā nayo nīto, evaṁ bhikkhunisaṁghaṁ ādiṁ katvāpi netabbo. “Bhikkhusaṁghassa ca tuyhaṅcā”ti vuttepi puggalassa visuṁ na labbhati, cetiyaṣṣa pana labbhati. “Bhikkhūnaṅca tuyhaṅcā”ti vuttepi visuṁ na labbhati, cetiyaṣṣa pana labbhati yeva.

Vassaṁvuṭṭhasaṁghassati ettha sace vihāraṁ pavisitvā “vassaṁvuṭṭhasaṁghassa dammī”ti vadati, ye tattha vassacchedaṁ akatvā purimavassaṁvuṭṭhā, tesaṁ bahi sīmaṭṭhānampi pāpuṇāti, na aññesaṁ. Sace pana bahi-upacārasīmāyaṁ ṭhito “vassaṁvuṭṭhasaṁghassa”ti vadati, yattha katthaci vuṭṭhavassānaṁ sabbesaṁ sampattānaṁ pāpuṇāti. Atha “asukavihāre vassaṁvuṭṭhassa”ti vadati, tattha vassaṁvuṭṭhānaṁ yeva yāva kathinassubbhārā pāpuṇāti. Gimhānaṁ paṭhamadivasato paṭṭhāya evaṁ vadati, tatra sammukhībhūtānaṁ sabbesaṁ pāpuṇāti, na aññesaṁ.

Ādiṣṣa detīti ādisitvā paricchinditvā deti. Kathaṁ? Bhikkhū ajjatanāya vā svātanāya vā yāgyā nimantetvā te ghare yāguṁ pāyetvā “imāni cīvarāni yehi mayhaṁ yāgu pītā, tesaṁ dammī”ti vadati, yehi nimantitehi yāgu pītā, tesaṁ yeva pāpuṇāti. Bhattakhajjakādīhi nimantitesupi es’eva nayo.

Puggalassa detīti “idaṁ cīvaraṁ itthannāmassa dammī”ti evaṁ parammukhā vā, pādamūle ṭhapetvā “idaṁ tumhākaṁ”ti evaṁ sammukhā vā detīti ayamettha saṅkhepakathā, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ² vutto. Iti imāsaṁ aṭṭhannaṁ mātīkāpadānaṁ vasena yaṁ akālacīvaralakkaṇa paṭiladdhaṁ, taṁ sandhāya “akālacīvaraṁ upajjeyyā”ti vuttaṁ.

Ākaṅkhamānenāti icchamānena. **Khippameva kāretabbanti** sīghaṁ antodasāhe yeva kāretabbam. **No c’assa pāripūrī**ti no ce pāripūrī bhaveyya, yattakena kariyamānaṁ adhiṭṭhānacīvaraṁ pahoti, taṁ cīvaraṁ tattakaṁ na bhaveyya, ūnakaṁ bhaveyyāti attho. **Satiyā paccāsāyāti** “asukadivasam nāma saṁgho cīvarāni labhissati, tato me cīvaraṁ

1. Deti (Sī, Syā, Kaṁ)

2. Vi-Ṭṭha 3. 417 piṭṭhe.

uppajjissatī”ti iminā nayena saṁghagaṇaṇātimittesu vā aññataraṭṭhānato, “paṁsukūlaṁ vā lacchāmī”ti, “iminā vā kappiyabhaṇḍena cīvaram gaṇhissāmī”ti evaṁ vijjamānāya cīvarāsāya. **Tato ce uttarīti** māsaparamato ce uttari nikkhipeyya, nissaggiyanti attho. Yadi paṇ’assa mūlacīvaram saṇhaṁ hoti, paccāsācīvaram thūlaṁ hoti, na sakkā yojetuṁ, rattiyo ca sesā honti, na tāva māso pūراتي, na akāmā cīvaram kāretabbaṁ, aññaṁ paccāsācīvaram labhitvā eva kālabbhantare kāretabbaṁ. Sace na labhati, paccāsācīvarampi parikkhāracoḷaṁ adhiṭṭhātabbaṁ. Atha mūlacīvaram thūlaṁ hoti, paccāsācīvaram saṇhaṁ, mūlacīvaram parikkhāracoḷaṁ adhiṭṭhahitvā paccāsācīvameva mūlacīvaram katvā ṭhapetabbaṁ, taṁ puna māsaparihāraṁ labhati, eten’upāyena yāva na lacchati, tāva aññaṁ mūlacīvaram katvā ṭhapetuṁ labbhati. Imassa “idaṁ me bhante akālacīvaram māsātikkantaṁ nissaggiyan”ti¹ iminā nayena nissajjanavidhānaṁ veditabbaṁ.

Sāvattiyaṁ sambahule bhikkhū ārabba akālacīvaram paṭiggahetvā māsaṁ atikkamanavattusmiṁ paññattaṁ, sādhaṇapaṇṇatti, anāṇattikaṁ, ito paraṁ sabbaṁ paṭhamakathine vuttasadisameva. Kevalaṇhi tattha dasāhātikkamo, idha māsātikkamoti ayaṁ viseso. Sesaṁ tādisamevāti.

Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Purāṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **aññātikāyāti** na ñātikāya, mātito vā pitito vā yāva sattamaṁ yugaṁ, tāva kenaci ākārena asambaddhāyāti attho. **Bhikkhuniyāti** sākiyāniyo viya suddhabhikkhusaṁghe vā ubhatosaṁghe vā upasampannāya. **Purāṇacīvaranti** rajitvā kappaṁ katvā ekavārampi nivatthaṁ vā pārutaṁ vā, yaṁ antamaso paribhogasīsena aṁse vā matthake vā katvā maggaṁ gato hoti, ussīsaṁ vā katvā nipanno, etampi purāṇacīvameva. **Dhovāpeyya vāti** sace “dhovā”tivācāya vadati, kāyavikāraṁ vā karoti, hatthena vā hatthe deti, pādamūle vā ṭhpeti, antodvādasahatthe okāse ṭhatvā upari vā khipati, aññassa

1. Vi 1. 305 piṭṭhe.

vā hatthe peseti, tāya dhotam¹, dhovāpitameva hoti. Rajāpanākoṭāpanesupi es'eva nayo. Sikkhamānāya vā sāmaṇeriyā vā upāsikāya vā hatthe dhovanatthāya deti, sā sace upasampajjitvā dhovati, evampi nissaggiyam pācittiyam. Upāsakassa vā sāmaṇerassa vā hatthe dinnam hoti, so ce linge parivatte upasampajjitvā dhovati, daharassa bhikkhussa vā dinnam hoti, sopi linge parivatte dhovati, nissaggiyam pācittiyameva. Rajāpanākoṭāpanesupi es'eva nayo. “Idam me bhante purāṇacīvaram aññātikāya bhikkhuniyā dhovāpitam nissaggiyam”ti² iminā pan'ettha nayena nissajjanavidhānam veditabban.

Sāvatthiyam Udāyittheram ārabba purāṇacīvaradhovāpanavattusmim paññattam. Asādhāraṇapaññatti, sāṇattikam “dhovā”ti-ādikāya āṇattiyā, evam āṇattāya ca bhikkhuniyā uddhanasajjanādīsu sabbappayogesu bhikkhuno dukkaṭam. Dhovitvā ukkhittamattam pana rattamattam ākoṭitamattañca nissaggiyam hoti, dhovanādīni tīpi dve vā kārāpentassa ekena vatthunā nissaggiyam, itarehi dukkaṭam. Sace pana “dhovā”ti vuttā sabbānīpi karoti, dhovanapaccayā'va āpatti. “Imasmim cīvare yam kattabban, tam karohi”ti vadato pana ekavācāya pācittiyena saddhim dve dukkaṭāni, Bhikkhunisaṃghavasena ekato-upasampannāya dhovāpentassa anissajjitvā paribhuñjantassa, aññassa vā santakam nisīdanapaccattharaṇam vā dhovāpentassa, ñātikāya aññātikasaññino c'eva, vematikassa ca dukkaṭam, aññātikāya ñātikasaññinopi vematikass'āpi nissaggiyam pācittiyameva. Ito param pana evarūpesu ṭhānesu “tikapācittiyam”ti vakkhāma. Sace ñātikāya sahāyā aññātikā “dhovā”ti avuttā vā dhovati, aparibhuttam vā aññam vā parikkhāram dhovati, sikkhamānasāmaṇeriyo vā dhovanti, anāpatti, ummattakādīnam anāpatti yeva. Purāṇacīvaratā upacāre ṭhatvā aññātikāya bhikkhuniyā āṇāpanam tassā dhovanādīni cāti imān'ettha tīpi aṅgāni. Sañcarittasamuṭṭhānam, kiriyaṃ, nosaññāvimokkham, acittakam, paṇṇattivajjam, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittam, tivedananti.

Purāṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dhovitam (Syā, Kam)

2. Vi 1. 307 piṭṭhe.

5. Cīvarappaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame aññātikāyāti idaṃ vuttanayameva, tasmā ito paraṃ katthaci na vicārayissāma. **Cīvaranti** channaṃ aññataraṃ vikappanupagaṃ, esa nayo sabbesu cīvarappaṭisamyuttasikkhāpadesu. Yattha pana viseso bhavissati, tattha vakkhāma. **Paṭiggahaṇeyyāti** ettha hatthena vā hatthe detu, pādamūle vā ṭhapetu, dhammakathaṃ kathentassa vatthesu khipiyamānesu upacāraṃ muñcitvāpi upari vā khipatu, sace sādīyati, paṭiggahitameva hoti. Yassa kassaci pana anupasampannassa hatthe pesitaṃ¹ gaṇhituṃ vaṭṭati, “paṃsukūlaṃ gaṇhissati”ti saṅkārakūṭādīsu ṭhapitampi paṃsukūlaṃ adhiṭṭhahitvā gahetuṃ vaṭṭati yeva. **Aññātra pārivattakā**ti yaṃ “antamaso harīṭakakkaṇḍampi datvā vā dassāmi”ti ābhogaṃ katvā vā pārivattakaṃ gaṇhāti, taṃ ṭhapetvā aññaṃ antamaso vikappanupagaṃ paṭaparissāvanampi gaṇhantassa nissaggiyaṃ hoti. Tatra “idaṃ me bhante cīvaraṃ aññātikāya bhikkhuniyā hatthato paṭiggahitaṃ aññātra pārivattakā nissaggiyaṃ”ti² iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditabbaṃ.

Rājagahe Udāyittheraṃ ārabha cīvarappaṭiggahaṇavatthusmiṃ paññattaṃ, “aññātra pārivattakā”ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, gahaṇatthāya hatthappasāraṇādippayoge dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti, nissajjitabbaṃ, tikapācittiyaṃ, ekato-upasampannāya ñātikāya ca aññātikasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṃ. Vissāsaggāhe, tāvakālike, pattatthavikādimhi ca anadhiṭṭhātabbaparikkhāre, sikkhamānasāmaṇerīnaṃ hatthato gahaṇe, ummattakādīnaṃ anāpatti. Vikappanupagacīvaratā pārivattakābhāvo aññātikāya hatthato gahaṇanti imāṃ’ettha tīṇi aṅgāni. Sañcarittasamuṭṭhānaṃ, kiriyākiriyaṃ, sesaṃ catutthasadisamevāti.

Cīvarappaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Aññātakaviññattisikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **gahapatinti** bhikkhūsu apabbajitamanussaṃ. **Gahapatāninti** bhikkhunīsu apabbajititthim. Esa nayo sabbesu gahapatippaṭisamyuttasu sikkhāpadesu.

1. Ṭhapitaṃ (Syā, Kaṃ, Ka, Abhinavaṭi)

2. Vi 1. 311 piṭṭhe.

Viññāpeyyāti yāceyya vā yācāpeyya vā. **Aññatra samayā**ti yo acchinnacīvaro vā hoti naṭṭhacīvaro vā, tassa taṃ samayaṃ ṭhapetvā aññasmim viññāpanappayoge dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Tattha “idaṃ me bhante cīvaraṃ aññātakāṃ gahapatikāṃ aññatra samayā viññāpitaṃ nissaggiyaṃ”ti¹ iminā nissajjanavidhānaṃ veditabbaṃ.

Sāvatthiyaṃ Upanandaṃ ārabha cīvaraviññāpanavattusmim paññattaṃ. “Aññatra samayā”ti ayamettha anupaññatti, sādharāṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, ñātake aññātakasaññino vematikassa ca dukkaṭaṃ, samaye vā ñātakappavārite vā viññāpentassa, aññassa vā ñātakappavārite tass’ev’atthāya² viññāpentassa, attano dhanena gaṇhantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Vikappanupagacīvaratā samayābhāvo aññātakaviññatti tāya ca paṭilābhoti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasādisānevāti.

Aññātakaviññattisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Tatuttari sikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **tañceti** taṃ acchinnacīvaraṃ vā naṭṭhacīvaraṃ vā. **Abhihaṭṭhanti abhīti** upasaggo, haritunti attho, gaṇhitunti vuttaṃ hoti. **Pavāreyyā**ti icchāpeyya, icchaṃ ruciṃ uppādeyya, “yāvattakāṃ icchasi, tāvattakāṃ gaṇhāhi”ti evaṃ nimanteyyāti attho, yathā vā “nekkhammaṃ daṭṭhu khemato”ti³ ettha disvāti attho, evamidh’āpi “abhihaṭṭhūṃ pavāreyyā”ti upanetvā purato ṭhapento kāyena vā, “amhākaṃ dussakoṭṭhāgarato yattakāṃ icchatha, tattakāṃ gaṇhathā”ti vadanto vācāya vā abhiharitvā nimanteyyāti attho. **Santaruttaraparamanti** sa-antaraṃ uttaraṃ paramaṃ assa cīvarassāti santaruttaraparamaṃ, nivāsanena saddhim pārupanaṃ ukkaṭṭhaparicchedo assāti vuttaṃ hoti. **Tato cīvaraṃ sāditaḥbanti** tato abhihaṭṭacīvarato ettakāṃ cīvaraṃ gahetabbaṃ, na tato paraṃ.

1. Vi 1. 316 piṭṭhe.

2. Tassatthāya (Sī)

3. Khu 1. 341, 445; Khu 8. 145 piṭṭhādīsu.

Tatr'āyaṃ vinicchayo—yassa adhiṭṭhitacīvarassa tīṇi naṭṭhāni, tena dve sādītābbaṇi, ekaṃ nivāsetvā ekaṃ pārupitvā aññaṃ sabhāgaṭṭhānato pariyesitabbaṃ. Yassa dve naṭṭhāni, tena ekaṃ sādītābbaṃ. Sace pana pakatiyāva santaruttarena carati, dve sādītābbaṇi, evaṃ ekaṃ sādīyanten'eva samo bhavissati. Yassa tīsu ekaṃ naṭṭhaṃ, kiñci na sādītābbaṃ. Yassa pana dvīsu ekaṃ naṭṭhaṃ, ekaṃ sādītābbaṃ. Yassa ekaṃ yeva hoti, tañca naṭṭhaṃ, dve sādītābbaṇi. Bhikkhuniyā pana pañcasu naṭṭhesu dve sādītābbaṇi, catūsu naṭṭhesu ekaṃ sādītābbaṃ, tīsu naṭṭhesu na kiñci sādītābbaṃ, ko pana vādo dvīsu vā ekasmiṃ vā. Yena kenaci hi santaruttaraparamatāya ṭhātābbaṃ, tato uttari viññāpanappayoge dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Tattha “idaṃ me bhante cīvaraṃ aññātakāṃ gahapatikāṃ tatuttari viññāpitaṃ nissaggiyaṃ”¹ti iminā nayena nissajjanavidhānaṃ vedītābbaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha bahucīvaraviññāpanavattusmiṃ paññattaṃ, sādāhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, nātake aññātakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Dve cīvarāni katvā “sesakāṃ āharissāmī”ti vatvā gaṇhantassa, “sesakāṃ tuyhaṃ yeva hotū”ti vuttassa, na acchinnanaṭṭhakāraṇā dinnāṃ gaṇhantassa, vuttanayena nātakappavārite viññāpentassa, attano dhanena gaṇhantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Tatuttaritā acchinnādikāraṇatā aññātakaviññatti tāya ca paṭilābhoti imān'ettha cattāri āgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisān'evāti.

Tatuttarisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā

Atṭhame **bhikkhuṃ pan'eva uddissāti** “itthannāmassa bhikkhuno dassāmī”ti evaṃ apadisitvā. **Cīvaracetāpannanti** hiraññādikāṃ cīvaramūlaṃ. **Upakkhaṭaṃ hotīti** sajjitaṃ hoti, saṃharitvā ṭhapitaṃ. **Cetāpetvāti** parivattetvā, kāretvā vā kiṇitvā vāti attho. **Cīvarena acchādessāmīti** vohāravacanametāṃ, itthannāmassa bhikkhuno dassāmīti ayaṃ

1. Vi 1. 316 piṭṭhe.

pan'ettha attho. **Tatra ce** soti yatra so gahapati vā gahapatānī vā, tatra so bhikkhu pubbe appavārito upasaṅkamitvā cīvare vikappaṃ āpajjeyya ceti ayamettha padasambandho. **Vikappaṃ āpajjeyyāti** viṣiṭṭhakappaṃ adhikavidhānaṃ āpajjeyya. Yathā pana tamāpajjati, taṃ dassetuṃ **sādhuvatāti**-ādimāha. Tattha **sādhūti** āyācane nipāto. **Vatāti** parivitaṅke. **Manti** attānaṃ niddisati. **Āyasmāti** paraṃ ālapati. **Evarūpaṃ vā evarūpaṃ vāti** āyatādīsu aññataraṃ. **Kalyāṇakamyataṃ upādāyāti** sundarakāmataṃ viṣiṭṭhakāmataṃ cittena gahetvā, tassa “āpajjeyya ce”ti iminā sambandho, sace pana evarūpaṃ āpajjantassa tassa vacanena yo paṭhamāṃ adhippetato mūlaṃ vaḍḍhetvā sundarataṃ cetāpeti, tassa payoge bhikkhuno dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Tattha “idaṃ me bhante cīvaraṃ pubbe appavāritaṃ aññātakāṃ gahapatikāṃ upasaṅkamitvā vikappaṃ āpannaṃ nissaggiyaṃ”ti¹ iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditabbaṃ.

Sāvatthiyaṃ Upanandaṃ ārabha cīvare vikappaṃ āpajjanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, ñātake aññātakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Mahaggaṃ cetāpetukāmaṃ appaggaṃ vā, eten'eva mūlena “aññaṃ evarūpaṃ vā dehi”ti vadantassa, vuttanayena ñātakappavārite viññāpentassa, attano dhanena gaṇhantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Cīvare bhiyyokamyatā aññātakaviññatti tāya ca paṭilābhoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasādisān'evāti.

Upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Dutiya-upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā

Navame iminā'va nayena attho veditabbo. Idañhi purimassa anupaññattisādisaṃ, kevalaṃ tattha ekassa pīḷā katā, idha dvinnaṃ, ayamettha viseso, sesaṃ sabbaṃ purimasadisameva. Yathā ca dvinnaṃ, evaṃ bahūnaṃ pīḷaṃ katvā gaṇhatopi āpatti veditabbā. Nissajjanavidhāne ca “idaṃ me

1. Vi 1. 319 piṭṭhe.

bhante cīvaram pubbe appavārite aññātake gahapatike upasaṅkamitvā
vikappam āpannam nissaggiyan”ti¹ iminā nayena vacanabhedo ñātabboti.

Dutiya-upakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Rājasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **rājabhoggoti** rājato bhoggaṃ bhuñjitabbaṃ assa atthīti rājabhoggo, “rājabhogo”tipi pāṭho, rājato bhogo assa atthīti attho. **Cīvaracetāpannanti** hiraññādikaṃ akappiyaṃ. **Pahiṇeyyāti** peseyya. **Imināti-** ādi āgamanasuddhiṃ dassetuṃ vuttaṃ. Sace hi “idaṃ itthannāmassa bhikkhuno dehi”ti peseyya, āgamanassa asuddhattā akappiyavattum ārabha bhikkhunā kappiyakārakopi niddisitabbo na bhavye. **Ābhatanti** ānītaṃ. **Na kho mayanti-**ādi idaṃ kappiyavasena ābhatampi cīvaramūlaṃ īdisena dūtavacanena akappiyaṃ hoti, tasmā taṃ paṭikkhipitabbanti dassetuṃ vuttaṃ. Suvaṇṇaṃ rajataṃ kahāpaṇo māsakoti imāni hi cattāri nissaggiyavattūni muttā maṇi veḷuriyo saṅkho silā pavāḷaṃ lohitaṅko masāragallaṃ satta dhaññāni dāsīdāsakhattavattupupphārāmaphalārāmādayoti imāni dukkaṭavattūni ca attano vā cetiyasaṃghagaṇapuggalānaṃ vā atthāya sampaṭicchituṃ na vaṭṭanti, tasmā taṃ sādituṃ na vaṭṭatīti dassanattamaṃ “na kho mayan”ti-ādi vuttaṃ.

Cīvaraṇca kho mayaṃ paṭiggaṇhāmāti idaṃ pana attānaṃ uddissa ābhatattā vattum vaṭṭati, tasmā vuttaṃ. **Kālenāti** yuttapattakālena, yadā no attho hoti, tadā kappiyaṃ cīvaram paṭiggaṇhāmāti attho. **Veyyāvaccakaroti** kappiyakāraḥ. **Niddisitabboti** idaṃ “atthi pan’āyasmato koci veyyāvaccakaro”ti kappiyavacanena vuttattā anuññātaṃ. Sace pana dūto “ko imaṃ gaṇhātī”ti vā “kassa demī”ti vā vadati, na niddisitabbo. **Ārāmiko vā upāsako vāti** idaṃ sārūppatāya vuttaṃ, ṭhapetvā pana pañca sahadhammike yo koci kappiyakāraḥ vaṭṭati. **Eso kho āvusoti** idaṃ bhikkhussa kappiyavacanadassanattamaṃ vuttaṃ, evameva

1. Vi 1. 322 piṭṭhe.

hi vattabbaṃ, “etassa dehī”ti-ādi na vattabbaṃ. **Saññatto so mayā**ti āṇatto so mayā, yathā tumhākaṃ cīvarena atthe sati cīvaraṃ dassati, evaṃ vuttoti attho. Dūtena hi evaṃ ārocite yeva taṃ codetuṃ vaṭṭati, n’eva tassa hatthe datvā gatamattakāraṇena. Sace pana “ayaṃ veyyāvaccakaro”ti sammukhā niddiṭṭho hoti, dūto ca sammukhā eva tassa hatthe cetāpannaṃ datvā “therassa cīvaraṃ kiṇitvā dehī”ti gacchati, evaṃ “saññatto so mayā”ti avuttepi codetuṃ vaṭṭati. Sace pana dūto gacchanto’va “ahaṃ tassa hatthe dassāmi, tumhe cīvaraṃ gaṇheyyāthā”ti bhikkhuno vatvā vā gacchati, aññaṃ vā pesetvā ārocāpeti, evaṃ sati itarampi codetuṃ vaṭṭati yeva. Desanāmattameva c’etaṃ “dūtenā”ti. Yopi attanā āharitvā evaṃ paṭipajjati, tasmimpi idameva lakkhaṇaṃ. **Attho me āvuso cīvarenā**ti codanālakkhaṇanidassanametaṃ. Sace hi vācāya codeti, idaṃ vā vacanaṃ yāya kāyaci bhāsāya etassa attho vā vattabbo, “dehi me, āhara me”ti-ādinā nayena pana vattuṃ na vaṭṭati. **Abhinipphādeyyā**ti evaṃ vacībhedaṃ katvā tikkhattuṃ codayamāno paṭilābhavasena sādheyya. **Icc’etaṃ kusalanti** etaṃ sundaraṃ.

Chakkhattuparamanti bhāvanapūṃsakavacanametaṃ.

Chakkhattuparamaṇhi tena cīvaraṃ uddissa tuṇhībhūtena ṭhātabbaṃ, na nisīditabbaṃ, na āmisāṃ paṭiggahetabbaṃ, na dhammo bhāsitaḥ. “Kim kāraṇā āgatosi”ti vutte pana “jānāhi āvuso”ti ettakameva vattabbaṃ. Sace nisajjādini karoti, ṭhānaṃ bhaṇjati, āgatakāraṇaṃ vināseti, idaṃ kāyena codanāya lakkhaṇadassanatthaṃ vuttaṃ. Ettha ca ukkaṭṭhaparicchedena tissannaṃ codanānaṃ channaṅca ṭhānānaṃ anuññātattā codanāya diguṇaṃ ṭhānaṃ anuññātaṃ hoti, tasmā sace codeti yeva, na tiṭṭhati, cha codanāyo labbhanti. Sace tiṭṭhati yeva, na codeti, dvādasa ṭhānāni labbhanti. Sace ubhayaṃ karoti, ekāya codanāya dve ṭhānāni hāpetabbāni. Tattha yo ekadivasameva punappunaṃ gantvā chakkhattuṃ codeti, sakim yeva vā gantvā “attho me āvuso cīvarenā”ti chakkhattuṃ vadati, tathā ekadivasameva punappunaṃ gantvā dvādasakkhattuṃ tiṭṭhati, sakim yeva vā gantvā tatra tatra ṭhāne tiṭṭhati, sopi sabbacodanāyo sabbatṭhānāni ca bhaṇjati, ko pana

vādo nānādivasesu evaṃ karontassāti ayamettha vinicchayo. Ye pana kappiyakārake dāyako sayameva gantvā niddisati te satakkhattumpi codetum vaṭṭati. Yo pana ubhohipi aniddiṭṭho mukhavevaṭṭikakappiyakārako ca parammukhakappiyakārako ca, so na kiñci vattabbo, evaṃ idha dasapi kappiyakārakā dassitā honti.

Tato ce uttarīti vuttacodanā ṭhānaparimāṇato uttari. **Nissaggiyanti** uttari vāyāmamānassa sabbappayogesu dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Ettha ca “idaṃ me bhante cīvaraṃ atirekatikkhattum codanāya atirekachakkhattum ṭhānena abhinipphāditaṃ nissaggiyaṃ”ti¹ iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditabbaṃ. **“Yat’assa cīvaracetāpannaṃ ābhatanti** yato rājato vā rājabhoggato vā assa bhikkhuno cīvaracetāpannaṃ ānītaṃ, “yatv’assā”tipi pāṭho, ayameva attho. **Tatthāti** tassa rañño vā rājabhoggassa vā santhikaṃ, samīpatthe hi idaṃ bhumma vacanaṃ. **Na taṃ tassa bhikkhuno kiñci atthaṃ anubhotīti** taṃ cetāpannaṃ tassa bhikkhuno appamattakampi kammaṃ na nipphādeti. **Yuñjant’āyasmanto sakanti** āyasmanto attano santakaṃ dhanāṃ pāpuṇantu. **Mā vo sakaṃ vinassāti** tumhākaṃ santakaṃ mā vinassatu. **Ayaṃ tattha sāmīcīti** ayaṃ tattha anudhammatā lokuttaradhammaṃ anugatā, vattadhammatāti attho, tasmā evaṃ akaronto vattabhede dukkaṭaṃ āpajjati.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabha “ajjuṇho bhante āgamehī”ti² vuccamāno nāgamesi, tasmīṃ vatthusmīṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikaṇḍācittiyaṃ, ūnakesu codanāṭhānesu atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Acodanāya laddhe, sāmikehi codetvā dinne, ummattakādīnaṃ anāpatti. Kappiyakārakassa bhikkhuno niddiṭṭhabhāvo dūtena appitatā tatuttarivāyāmo tena vāyāmena paṭilābhoti imāṃ’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisāṃ’evāti.

Rājasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cīvaravaggo paṭhamo.

1. Vi 1. 327 piṭṭhe.

2. Vi 1. 324 piṭṭhe.

2. Eḷakalomavagga

1. Kosiyasikkhāpadavaṇṇanā

Eḷakalomavaggassa paṭhame **kosiyamissakanti** eken'āpi kosiyamsunā antamaso tassa karaṇaṭṭhāne vātavegena nipātiten'āpi missīkatam. **Santhatanti** same bhūmibhāge kosiyamsūni uparūpari santharitvā kaṇḍiyādīhi siñcitvā kattabbatālakkaṇam. **Kārāpeyya nissaggiyanti** karaṇakārāpanappayogesu dukkaṭam, paṭilābhena nissaggiyam hoti. Ettha ca “idaṃ me bhante kosiyamissakam santhatam kārāpitaṃ nissaggiyaṃ”¹ iminā nayena nissajjanavidhānam veditabbaṃ, imass'eva vacanassa anusārena ito param sabbasanthatam² veditabbaṃ. Sakkā hi ettavatā jānitunti na taṃ ito param dassayissāma.

Āḷaviyam chabbaggiye ārabba kosiyamissakam santhakam kārāpanavattusmiṃ paññattam, asādhāraṇapaññatti, attano atthāya kārāpanavasena sāṇattikam, attanā vipakatapariyosāpananayena catukkapācittiyam, aññassatthāya karaṇakārāpanesu aññena katam paṭilābhitaṃ paribhuñjane ca dukkaṭam. Vitānādikaraṇe, ummattakādīnaṃ anāpatti. Kosiyamissakabhāvo³, attano atthāya santhatassa karaṇakārāpanam, paṭilābho cāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni dhovāpanasikkhāpade vuttanayen'evāti.

Kosiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Suddhakālakasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **suddhakālakānanti** suddhānam kālakānam aññehi amissīkatānam. Vesāliyam chabbaggiye ārabba tādisam santhatam karaṇavattusmiṃ paññattam, sesam paṭhamasadisamevāti.

Suddhakālakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 1. 329 piṭṭhe.

2. Sabbattha santhatam (Ka)

3. Kosiyabhāvo (Mahāṭikā, Si)

3. Dvebhāgasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **dve bhāgā**ti dve koṭṭhāsā. **Ādātā**bbāti gahetabbā. **Gocariyā**nanti kapilavaṇṇānaṃ. Ayaṃ pan'ettha vinicchayo—yattakehi kattukāmo hoti, tesu tulayitvā dve koṭṭhāsā kālākānaṃ gahetabbā, eko odātānaṃ, eko gocariyānaṃ. Ekass'āpi kālakalomassa atirekabhāve nissaggiyaṃ hoti, ūnakaṃ vaṭṭati.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba tādisaṃ santhataṃ karaṇavatthusmiṃ paññattaṃ, kiriyākiriyaṃ, sesaṃ paṭhamasadisamevāti. Imāni pana tīṇi nissajjitvā paṭiladdhānipi paribhuñjitum na vaṭṭati.

Dvebhāgasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Chabbassasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **orena ce channaṃ vassā**nanti channaṃ vassānaṃ orimabhāge, antoti attho. **Aññatra bhikkhusammuti**yāti yaṃ saṃgho gilānassa bhikkhuno santhatasammutiṃ deti, taṃ ṭhapetvā aladdhasammutikassa chabbassabbhantare aññaṃ santhataṃ karontassa nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba anuvassaṃ santhataṃ kārāpanavatthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra bhikkhusammutiyā”ti ayamettha anupaññatti, sā yena laddhā hoti, tassa yāva rogo na vūpasammati, vūpasanto vā¹ puna kuppati, tāva gatagataṭṭhāne anuvassampi kātuṃ vaṭṭati, aññassatthāya kāretum katañca paṭilabhitvā paribhuñjitumpi vaṭṭati, sesaṃ paṭhamasadisamevāti.

Chabbassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **purāṇasanthataṃ** nāma yattha sakimpi nisinno vā hoti nipanno vā. **Samantā**ti ekapassato vaṭṭaṃ vā caturassaṃ vā chinditvā gahitaṭṭhānaṃ

1. Vūpasanto ca (Ka)

yathā vidatthimattam hoti, evam gahetabbam. Santharantena pana ekadese vā santharitabbam, vijaṭetvā vā missakam katvā santharitabbam, evam thirataram hoti. **Anādā ceti** sati purāṇasanthate aggahetvā. Asati pana aggahetvāpi vaṭṭati, aññassatthāya kāretum katañca paṭilabhitvā paribhuñjitumpi vaṭṭati.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabha santhata vissajjanavatthusmim paññattam, sesam tatiyasadisamevāti.

Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Eḷakalomasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **addhānamaggappaṭipannassāti** addhānasāṅkhātāṃ dīghamaggaṃ paṭipannassa, sabbañc'etaṃ vatthumattadīpanameva, yattha katthaci pana dhammena labhitvā gaṇhato doso n'atthi. **Tiyojanaparamanti** gahitaṭṭhānato tiyojanappamaṇaṃ desaṃ. **Sahatthāti** sahatthēna, attanā haritabbānīti attho. **Asante hāra**keti asante yeva aññasmimpi hārake. Sace pana atthi, taṃ gāhetum vaṭṭati. Attanā pana antamaso vātābādhappaṭikāratthaṃ suttakena abandhitvā kaṇṇacchidde pakkhittanipi ādāya tiyojanam ekaṃ pādam atikkāmentassa dukkaṭam, dutiyapādātikkame nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ aññatarāṃ bhikkhū ārabha tiyojanātikkaṃ manavattusmim paññattam, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, ūnakatiyojane atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭam. Tiyojanam haraṇapaccāharaṇe, vāsādhippāyena¹ gantvā tato param haraṇe, acchinnam vā nissatṭham vā paṭilabhitvā haraṇe, aññaṃ harāpane, antamaso suttakenapi baddhakatabhaṇḍaharaṇe, ummattakādīnañca anāpatti. Eḷakalomānaṃ akatabhaṇḍatā paṭhamappaṭilābho attano ādāya vā aññassa ajānantassa yāne pakkhipitvā vā tiyojanātikkaṃ manam āharaṇapaccāharaṇam avāsādhippāyatāti imān'ettha pañca āṅgāni.

1. Vāsādhippāyena vā (Syā, Kaṃ)

Elakalomasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Elakalomasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Elakalomadhovāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame Sakkesu Chabbaggiye ārabba elakalomadhovāpanavattusmiṃ paññattaṃ. Tattha purāṇacīvaradhovāpane vuttanayen’eva sabbopi vinicchayo veditabbo.

Elakalomadhovāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Jātarūpasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **jātarūparajanti** suvaṇṇaṇc’eva rūpiyaṇca, apica kahāpaṇo lohamāsakadārumāsakajatumāsakādayopi ye vohāraṃ gacchanti, sabbe te idha rajatantv’eva vuttā. **Uggaṇheyya vā**ti attano atthāya diyyamānaṃ vā yatthakattaci¹ ṭhitaṃ vā nippariggahitaṃ disvā sayam gaṇheyya vā. **Uggaṇhāpeyya vā**ti tadeva aññena gāhāpeyya vā. **Upanikkhittaṃ vā sādīyeyyā**ti “idaṃ ayyassa hotū”ti evaṃ sammukhā vā, “asukasmim nāma ṭhāne mama hiraññasuvaṇṇaṃ, taṃ tuyhaṃ hotū”ti evaṃ parammukhā ṭhitaṃ vā kevalaṃ vācāya vā hatthamuddāya vā “tuyhan”ti vatvā pariccattaṃ yo kāyavācāhi appaṭikkhipitvā cittaena adhivāseyya, ayaṃ “sādīyeyyā”ti vuccati. Sace pana cittaena sādīyati, gaṇhitukāmo hoti, kāyena vā vācāya vā “na yidaṃ kappatī”ti paṭikkhipati, kāyavācāhi appaṭikkhipitvā suddhacitto hutvā “na yidaṃ amhākaṃ kappatī”ti na sādīyati, vaṭṭati. **Nissaggiyanti** uggaṇhādāsu yaṃ kiñci karontassa aghanabaddhesu vatthūsu vatthugaṇanāya nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Taṃ nissajjantena “ahaṃ bhante rūpiyaṃ paṭiggahesiṃ, idaṃ me bhante nissaggiyaṃ, imāhaṃ saṃghassa nissajjāmī”ti² evaṃ saṃghamajje yeva nissajjitabbaṃ. Sace tattha koci gahaṭṭho

1. Katthaci (Sī, Ka)

2. Vi 1. 346 piṭṭhe.

āgacchati, “idaṃ jānāhī”ti vattabbo. “Iminā kiṃ āhariyyatū”ti bhaṇante pana “idaṃ nāmā”ti avatvā “sappi-ādīni bhikkhūnaṃ kappanti”ti evaṃ kappiyaṃ ācikkhitabbaṃ. Sace so āharati, rūpiyappaṭiggāhakaṃ ṭhapetvā sabbehi bhājetvā paribhuñjitabbaṃ. Rūpiyappaṭiggāhakassa pana yaṃ tappaccayā uppannaṃ, taṃ aññena labhitvā diyyamānampi antamaso tato nibbattarukkhacchāyāpi paribhuñjituṃ na vaṭṭati. Sace pana so kiñci āharituṃ na icchati, “imaṃ chaṭṭehī”ti vattabbo. Sace yattha katthaci nikkhipati, gahetvā vā gacchati, na vāretabbo. No ce chaṭṭeti, pañcaṅgasamannāgato bhikkhu rūpiyachaṭṭako sammannitabbo. Tena animittaṃ katvā’va gūthaṃ viya chaṭṭetabbaṃ. Sace nimittaṃ karoti, dukkaṭaṃ āpajjati.

Rājagahe Upanandaṃ ārabha rūpiyappaṭiggahaṇavatthusmiṃ paññattaṃ, sādhaṇapaññatti, sāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, arūpiye rūpiyasaññino vematikassa vā, saṃghacetiyādīnaṃ atthāya gaṇhantassa, muttāmaṇi-ādippaṭiggahaṇe ca dukkaṭaṃ. Ratanasikkhāpadanayena nikkhipantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Jātarūparajatabhāvo attuddesikatā gahaṇādīsu aññatarabhāvoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīsu siyā kiriyaṃ gahaṇena āpajjanato, siyā akiriyaṃ paṭikkhepassa akaraṇato, sesaṃ sañcaritte vuttanayamevāti.

Jātarūpasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Rūpiyasamvohārasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **nānappakārakanti** katādivasena anekavidhaṃ.

Rūpiyasamvohāranti jātarūparajataparivattanaṃ. Purimasikkhāpadena hi nissaggiyavatthudukkaṭavattthūnaṃ paṭiggahaṇaṃ vāritaṃ, iminā parivattanaṃ. Tasmā dukkaṭavattthunā dukkaṭavattthukappiyavatthūni kappiyavatthunā ca dukkaṭavattthum parivattentassa dukkaṭaṃ. Nissaggiyavatthunā pana nissaggiyavatthum vā dukkaṭavattthum vā kappiyavatthum vā, dukkaṭavattthukappiyavatthūhi ca nissaggiyavatthum parivattentassa nissaggiyaṃ hoti, taṃ purimanayānusāren’eva saṃghamajjhe nissajjitabbaṃ, nissaṭṭhavattthusmiṃca tattha vuttanayen’eva paṭipajjitabbaṃ.

Sāvattiyaṃ Chabbaggiye ārabba rūpiyaṃvohāravatthusmiṃ paññattaṃ, sādhaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, yaṃ attano dhanena parivatteti, tassa vā dhanassa vā rūpiyabhāvo c’eva parivattanañcāti imān’ettha dve aṅgāni. Kiriyaṃ, sesaṃ anantarasikkhāpade vuttanayamevāti.

Rūpiyaṃvohārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Kayavikkayasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **nānappakāra**kanti cīvarādīnaṃ kappiyabhaṇḍānaṃ vasena anekavidhaṃ. **Kayavikkaya**nti kayañc’eva vikkayañca. “Iminā imaṃ dehi, imaṃ āhara, parivattehi, cetāpehī”ti iminā hi nayena parassa kappiyabhaṇḍaṃ gaṇhanto kayaṃ samāpajjati, attano kappiyabhaṇḍaṃ dento vikkayaṃ samāpajjati. Tasmā ṭhapetvā pañca sahadhammike yaṃ evaṃ attano kappiyabhaṇḍaṃ datvā mātu santakampi kappiyabhaṇḍaṃ gaṇhāti, taṃ nissaggiyaṃ hoti. Vuttalakkaṇavasena saṃghagaṇapuggalesu yassa kassaci nissajjitabbaṃ, “imaṃ bhuñjitvā vā gahetvā vā idaṃ nāma āhara vā karoḥi vā”ti rajanādīnā āharāpetvā vā dhamakaraṇādiparikkhāraṃ bhūmisodhanādiñca navakammaṃ kāretvā vā santaṃ vatthu nissajjitabbaṃ, asante pācittiyaṃ desetabbameva.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabba kayavikkayavatthusmiṃ paññattaṃ, “idaṃ kiṃ agghatī”ti evaṃ agghaṃ pucchantassa, yassa hatthato bhaṇḍaṃ gaṇhitukāmo hoti, taṃ ṭhapetvā aññaṃ antamaso tass’eva puttabhātukampi kappiyakāraṃ katvā “iminā idaṃ nāma gahetvā dehi”ti ācikkhantassa, “idaṃ amhākaṃ atthi, amhākañca iminā ca iminā ca attho”ti evaṃ vatvā attano dhanena laddhaṃ gaṇhantassa, sahadhammikehi saddhiṃ kayavikkayaṃ karontassa, ummattakādīnañca anāpatti. Yaṃ attano dhanena parivatteti, yena ca parivatteti, tesaṃ kappiyavatthutā asahadhammikatā kayavikkayāpajjanañcāti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Sesaṃ rūpiyaṃvohāre vuttanayamevāti.

Kayavikkayasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Elakalomavaggo dutiyo.

3. Pattavagga 1. Pattasikkhāpadavaṇṇanā

Pattavaggassa paṭhame **atirekapattoti** anadhiṭṭhito ca avikappito ca, so ca kho ukkaṭṭhamajjhimomakānaṃ aññataro pamāṇayuttova, tassa pamāṇaṃ “aḍḍhālḥakodanaṃ gaṇhātī”¹ti-ādinā¹ nayeṇa Pāliyaṃ vuttaṃ. Tatr’āyaṃ vinicchayo—anupahatapurāṇasālitaṇḍulānaṃ sukoṭṭitaparissuddhānaṃ dve Magadhanāliyo gahetvā tehi taṇḍulehi anuttaṇḍulamakilinnamapiṇḍikaṃ suvisadaṃ kundamakuḷarāsisaḍisaṃ avassāvitodanaṃ pacitvā niravasesaṃ patte pakkhipitvā tassa odanassa catutthabhāgappamāṇo n’ātighano n’ātitanuko hatthahāriyo sabbasambhārasaṅkhato muggasūpo pakkhipitabbo, tato ālopassa anurūpaṃ yāvacarimālopappahonakaṃ macchamaṃsādiyaṇjaṇaṃ pakkhipitabbaṃ, sappitelatakkarasakaṇḍijyādini pana gaṇanūpagāni na honti. Tāni hi odanagatikān’eva, n’eva hāpetum, na vaḍḍhetum sakkonti, evameva sabbampi pakkhittaṃ sace pattassa mukhavattiyā heṭṭhimarājisaṃsaṃ tiṭṭhati, suttena vā hīrena vā chindantassa suttassa vā hīrassa vā heṭṭhimantaṃ phusati, ayaṃ **ukkaṭṭho** nāma patto. Sace taṃ rājim atikkamma thūpīkataṃ tiṭṭhati, ayaṃ **ukkaṭṭhomako** nāma patto. Sace taṃ rājim na sampāpuṇāti, antogadhameva hoti, ayaṃ **ukkaṭṭhukkaṭṭho** nāma patto. Ukkaṭṭhato upaḍḍhappamāṇo **majjhimo**. Majjhimapattato upaḍḍhappamāṇo **omako**. Tesampi vuttanayen’eva bhedo veditabbo. Icc’etesu navasu ukkaṭṭhukkaṭṭho ca omakomako cāti dve apattā, sesā satta pattā pamāṇayuttā nāma. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ² vutto. Tasmā evaṃ pamāṇayuttaṃ samaṇasārūppena pakkaṃ ayopattaṃ vā mattikāpattaṃ vā labhitvā purāṇapattaṃ paccuddharitvā antodasāhe adhiṭṭhātabbo. Sace paṇ’assa mūlato kākāṇikamattampi dātabbaṃ (avasiṭṭhaṃ)³ hoti, adhiṭṭhānupago na hoti, appaccuddharantena vikappetabbo. Tattha paccuddharaṇādhiṭṭhānalakkhaṇaṃ cīvaravagge vuttanayen’eva veditabbaṃ, vikappanalakkhaṇaṃ parato vakkhāma. Sace pana koci apattako bhikkhu dasa patte labhitvā sabbe attanā’va paribhuñjitukāmo hoti, ekaṃ pattam adhiṭṭhāya puna divase taṃ paccuddharitvā añño adhiṭṭhātabbo, eten’upāyena

1. Vi 1. 353 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 2. 281 piṭṭhe.

3. () Etthantare pāṭho Syāmamūle n’atthi.

vassasatampi pariharituṃ sakkā. Yo paṇ'assa patto mukhavaṭṭito heṭṭhā dvaṅgulamattokāsato paṭṭhāya yattha katthaci kaṅgusitthanikkhamanamattena chiddena chiddo hoti, so adhiṭṭhānupago na hoti. Puna chidde pākātike kate adhiṭṭhātabbo, sesaṃ adhiṭṭhānavijahanam ticīvare vuttanayameva.

Sāvatthiyaṃ Chabbaggiye ārabba atirekapattadhāraṇavattthusmiṃ paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti, sesavaṇṇanākkamo Cīvaravaggassa paṭhamasikkhāpade vuttanayen'eva veditabboti.

Pattasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Ūnapañcabandhanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye ūnāni pañca bandhanāni assāti **ūnapañcabandhano**, n'assa pañca bandhanāni pūrentīti attho, tena ūnapañcabandhanena, itthambhūtaṃ lakkhaṇaṃ karaṇavacanam. Tattha yasmā abandhanass'āpi pañca bandhanāni na pūrenti sabbaso natthitāya, ten'assa Padabhājanē “ūnapañcabandhano nāma patto abandhano vā ekabandhano vā”ti-ādi¹ vuttaṃ. “Ūnapañcabandhanenā”ti ca vuttattā yassa pañcabandhano patto hoti pañcabandhanokāso vā, tassa so apatto, tasmā aññaṃ viññāpetuṃ vaṭṭati. Yasmiṃ pana patte mukhavaṭṭito heṭṭhā bhaṭṭhā dvaṅgulappamaṇā ekāpi rāji hoti, taṃ tassā rājiyā heṭṭhimapariyante pattavedhakena vijjhivā pacivā suttarajjukamakacirajjukādīhi vā tipusuttakena vā bandhitvā taṃ bandhanam āmisassa alaggaṇattham tipupaṭṭakena vā kenaci baddhasilesādinā vā paṭicchādetabbam, so ca patto adhiṭṭhahitvā paribhuñjitabbo, sukhumaṃ vā chiddam katvā bandhitabbo, phāṇitaṃ jhāpetvā pāsānacūṇṇena bandhitumpi vaṭṭati. Yassa pana dve rājiyo vā ekā yeva vā caturaṅgulā, tassa dve bandhanāni dātabbāni. Yassa tisso vā ekā yeva vā chaḷaṅgulā, tassa tīṇi. Yassa catasso vā ekā yeva vā aṭṭhaṅgulā, tassa cattāri. Yassa pañca vā ekā yeva vā dasaṅgulā, so baddhopi abaddhopi apatto yeva, añño viññāpetabbo, esa tāva mattikāpatte vinicchayo.

1. Vi 1. 357 piṭṭhe.

Ayopatte pana sacepi pañca vā atirekāni vā chiddāni honti, tāni ce ayacuṇṇena vā āṇiyā vā lohamāṇḍalena vā baddhāni maṭṭhāni honti, sv'eva paribhuñjitabbo, añño na viññāpetabbo. Atha pana ekampi chiddam mahantaṃ hoti, lohamāṇḍalena baddhampi maṭṭham na hoti, patte āmisam laggati, akappiyo hoti ayaṃ patto, añño viññāpetabbo. Yo pana evaṃ pattasaṅkhepagate vā ayopatte, ūnapañcabandhane vā mattikāpatte sati aññaṃ viññāpeti, payoge dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyo hoti, nissajjitabbo. Nissajjantena saṅghamajjhe eva nissajjitabbo, tena vuttam “bhikkhuparisāya nissajjitabbo”ti. **Yo ca tassā bhikkhuparisāyāti** ettha tehi bhikkhūhi pakatiyā eva attano attano adhiṭṭhitaṃ pattaṃ gahetvā sannipatitabbaṃ, tato sammatena pattaḡgāhāpakena pattassa vijjamaṇaḡuṇaṃ vatvā “bhante imaṃ gaṇhathā”ti thero vattabbo. Sace therassa so patto na rucati, appicchatāya vā na gaṇhāti, vaṭṭati. Tasmim pana anukampāya agaṇhantassa dukkaṭaṃ. Sace pana gaṇhāti, therassa pattaṃ dutiyattheraṃ gāhāpetvā eten'eva upāyena yāva saṅghanavakā gāhāpetabbo, tena pariccattapatto pana **pattapariyanto nāma, so tassa bhikkhuno padātabbo**. Ten'āpi so yathā viññāpetvā gahitapatto, evameva sakkaccaṃ paribhuñjitabbo. Sace pana taṃ jigucchanto adese vā nikkhipati, aparibhogena vā paribhuñjati, vissajjeti vā, dukkaṭaṃ āpajjati.

Sakkesu chabbaggiye ārabbha bahū patte viññāpanavatthusmim paññattaṃ, sādhaṇaṇapaññatti, anāpattikaṃ, abandhanena abandhanaṃ ekabandhanaṃ dubandhanaṃ tibandhanaṃ catubbandhanaṃ abandhanokāsaṃ ekadviticatubbandhanokāsaṃ cetāpeti, evaṃ ekekena pattena dasadhā dasavidhaṃ pattaṃ. Cetāpanavasena pana ekaṃ nissaggiyapācittiyasataṃ hoti. Naṭṭhapattassa, bhinnapattassa, attano nātakappavārite, aññaṃ ca nātakappavārite, tass'ev'atthāya viññāpentassa, attano dhanena gaṇhato, ummattakādīnaṃ anāpatti. Adhiṭṭhānupagapattassa ūnapañcabandhanatā, attuddesikatā, akataviññatti, tāya ca paṭilābhoti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Dhovāpanasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Ūnapañcabandhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Bhesajjasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **paṭisāyanīyānī**ti paṭisāyitabbāni, paribhuñjitabbānīti attho. Etena sayam uggahetvā nikkhittānam sattāhātikkamepi anāpattiṃ dasseti, tāni hi paṭisāyiturū na vaṭṭanti. **Bhesajjānī**ti bhesajjakiccaṃ karontu vā, mā vā, evaṃ laddhavohārāni. **Sappi** nāma gavādīnam sappi, yesam māmsam kappati, tesam sappi. Tathā **navanītam**. **Telaṃ** nāma tilasāsapamadhūka-
eraṇḍakavasādīhi nibbattitam. **Madhu** nāma makkhikāmadhumeva. **Phāṇitam** nāma ucchurasam upādāya pana apakkā vā avatthukapakkā vā sabbāpi ucchuvikati “phāṇitan”ti veditabbam. **Tāni paṭiggahetvāti** tāni bhesajjāni paṭiggahetvā, na tesam vatthūni. Etena ṭhapetvā vasātelam yān’ettha yāvakālikavatthukāni, tesam vatthūni paṭiggahetvā katāni sappi-
ādīni sattāham atikkāmayatopi anāpattiṃ dasseti. Vasātelam pana kāle paṭiggahitam kāle nipakkam kāle saṃsaṭṭham telaparibhogena paribhuñjitum anuññātām, tasmā ṭhapetvā manussavasam aññam yaṃ kañci vasam purebhattam paṭiggahetvā sāmam pacitvā nibbattitatelampi sattāham nirāmisaparibhogena vaṭṭati. Anupasampannena pacitvā dinnam pana tadahupurebhattam sāmisaṃpi vaṭṭati, aññesam yāvakālikavatthūnam vatthum pacitum na vaṭṭati yeva. Nibbattitasappi vā navanītam vā pacitum vaṭṭati, tam pana tadahupurebhattampi sāmisaṃ paribhuñjitum na vaṭṭati. Purebhattam paṭiggahitakhīrādito anupasampannena pacitvā katasappi-ādīni pana¹ tadahupurebhattam sāmisaṃpi vaṭṭanti, pacchābhattato paṭṭhāya anajjhoharaṇīyāni, sattāhātikkamepi anāpatti. **Sannidhikārakam** **paribhuñjitabbānī**ti sannidhim katvā nidahitvā purebhattam paṭiggahitāni tadahupurebhattam sāmisaṃparibhogenāpi vaṭṭanti², pacchābhattato paṭṭhāya pana tāni ca, pacchābhattam paṭiggahitāni ca sattāham nirāmisaparibhogena paribhuñjitabbānīti attho. “Paribhuñjitabbānī”ti ca vacanato antosattāhe abbañjanādīnam atthāya adhiṭṭhahitvā ṭhapitesu anāpatti, yāvajīvikāni sāsapamadhūka-eraṇḍaka-aṭṭhīni telakaraṇattham paṭiggahetvā tadah’eva katatelaṃ sattāhakālikam, dutiyadivase kataṃ chāham vaṭṭati, tatiyadivase kataṃ pañcāham, catutthapañcamachaṭṭhasattamadivase kataṃ tadah’eva vaṭṭati. Sace yāva aruṇassa

1. Katasappi-ādīni (Syā)

2. Sāmisaṃparibhogenāpi (Sī)

uggamanā tiṭṭhati, nissaggiyaṃ hoti, aṭṭhamadivase kaṭaṃ
 anajjhoharaṇīyaṃ, anissaggiyattā pana bāhiraparibhogena vaṭṭati. Sacepi na
 karoti, telatthāya paṭiggahitasāsapādīnaṃ pana Pāliyaṃ anāgatasappi-
 ādīnaṃca sattāhātikkame dukkaṭaṃ āpajjati. Sītudakena
 katamadhūkapupphaphāṇitaṃ pana phāṇitagatikameva, ambaphāṇitādīni
 yāvakālikāni. Yaṃ pan’ettha sattāhakālikam, taṃ nissaṭṭhaṃ paṭilabhitvāpi
 aru-ādīni vā makkhetum, ajjhoharitam vā na vaṭṭati. Padīpe kālavaṇṇe vā
 upanetabbam, aññassa bhikkhuno kāyikaparibhogaṃ vaṭṭati. Yaṃ pana
 nirapekkho pariccajitvā puna labhati, taṃ ajjhoharitumpi vaṭṭati. Visum
 ṭhapitasappi-ādīsu ekabhājane vā amissitesu vatthugaṇanāya āpattiyo.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba sattāhaṃ
 atikkamanavatthusmiṃ paññattaṃ, sesaṃ Cīvaravaggassa
 paṭhamasikkhāpade vuttanayen’eva veditabbanti.

Bhesajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Vassikasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **māso seso gimhānanti** catunnaṃ gimhamāsānaṃ eko
 pacchimamāso seso. **Pariyesitabbanti** gimhānaṃ pacchimamāsassa
 paṭhamadivasato paṭṭhāya yāva Kattikamāsassa pacchimadivaso, tāva “kālo
 vassikasāṭikāyā”ti-ādīnā¹ satuppādakaraṇena, saṃghassa pavāritaṭṭhānato,
 attano ñātakappavāritaṭṭhānato pana² “detha me vassikasāṭikacīvaran”ti-
 ādikāya¹ viññattiyāpi pariyesitabbam. Aññāta-² appavāritaṭṭhāne
 satuppādaṃ karontassa vattabhede dukkaṭaṃ, yathā vā tathā vā “detha
 me”ti-ādivacanena viññāpentassa aññātakaviññattisikkhāpadena nissaggiyaṃ
 pācittiyaṃ. **Katvā nivāsetabbanti** gimhānaṃ pacchimaddhamāsassa
 paṭhamadivasato paṭṭhāya yāva kattikamāsassa pacchimadivaso, tāva
 sūcikkamāniṭṭhānena sakimpi vaṇṇabhedamattarajanena
 kappabindukaraṇena ca katvā paridahitabbā. Ettāvataṃ gimhānaṃ pacchimo
 māso

1. Vi 1. 156 piṭṭhe.

2. Ca (Syā, Kam)

pariyesanakkhettaṃ, pacchimo addhamāso karaṇanivāsanakkhettaṃpi,
vassānassa catūsu māsesu sabbampi taṃ vaṭṭatīti ayamatto dassito hoti. Yo
c'āyaṃ Gimhānaṃ pacchimo māso anuññāto, ettha katapariyesitampi
vassikasāṭikaṃ adhiṭṭhātumaṃ na vaṭṭati. Sace tasmim māse atikkante vassaṃ
ukkaḍḍhiyati, puna māsaparihāraṃ labhati, dhovivā pana nikkhipivā
vassūpanāyikadivase adhiṭṭhātabbā. Sace satisammosena vā
appahonakabhāvena vā akatā hoti. Te ca dve māse vassānassa catumāsanti
cha māse pariḥāraṃ labhati. Sace pana kattikamāse kathinaṃ atthariyati,
aparepi cattāro māse labhati, evaṃ dasa māsā honti. Tato parampi satiyā
paccāsāya taṃ mūlacīvaraṃ katvā ṭhapentassa ekamāsanti evaṃ ekādasa
māse pariḥāraṃ labhati, ito paraṃ ekāhampi na labhati.

Orena ce māso seso gimhānanti gimhānaṃ pacchimamāsassa
orimabhāge yāva Hemantassa paṭhamadivaso, (tāvāti attho.)¹ **Pariyeseyyāti**
etesu sattasu piṭṭhisamayamāsesu aññātaka-appavāritaṭṭhānato
satuppādakaraṇena pariyesantassa nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, viññāpentassa
Aññātakaviññattisikkhāpadena² nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, ñātakappavārite
viññāpentassa tena sikkhāpadena² anāpatti, satuppādaṃ karontassa iminā
sikkhāpadena āpatti. **Orenaddhamāso seso gimhānanti** Gimhānassa
pacchimaddhamāsato orimabhāge ekasmim addhamāse. **Katvā nivāseyyāti**
etthantare dhammena uppannampi katvā nivāsentassa nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha
vassikasāṭikapariyesanavattusmim paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti,
anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, ūnakamāsaddhamāsesu atirekasaññino
vematikassa vā dukkaṭaṃ, tathā satiyā vassikasāṭikāya naggassa kāyaṃ
ovassāpayato. Pokkharāṇiyādīsu pana nhāyantassa vā acchinnacīvarassa vā
naṭṭhacīvarassa vā “anivattamaṃ corā harantī”ti evaṃ āpadāsu vā nivāsayato
ummattakādīnaṃ anāpatti. Ettha ca vassikasāṭikāya attuddesikatā asamaye
pariyesanatā tāya ca paṭilābhoti imāni tāva pariyesanāpattiyā tīṇi

1. () Etthantare pāṭho mūlantaressu n'atthi.

2. Vi 1. 311 piṭṭhe.

aṅgāni. Sacīvaratā āpadābhāvo vassikasāṭikāya sakabhāvo asamaye nivāsananti imāni nivāsanāpattiyā cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Dhovāpanasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Vassikasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Cīvara-acchindanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **sāmaṃ cīvaraṃ datvāti** veyyāvaccādīni paccāsisamāno sayameva datvā. **Acchindeyyāti** veyyāvaccādīni akarontam disvā sakasaññāya acchindantassa vatthugaṇanāya āpattiyo. **Acchindāpeyyāti** ettha pana “acchindā”ti āpattiyā dukkaṭam, acchindesu yattakāni āpattāni, tesam gaṇanāya āpattiyo.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabbhā cīvara-acchindanavatthusmiṃ paññattam, sādharmaṇapaññatti, sāpattikaṃ, tikapācittiyam. Anupasampanne upasampannasaññino vematikassa anupasampannasaññino vā upasampannass'āpi vikappanupagapacchimacīvaraṃ ṭhapetvā aññaṃ parikkhāraṃ anupasampannassa ca yaṃ kiñci acchindato vā dukkaṭam. Tena tuṭṭhena vā kupitena vā dinnam pana tassa vissāsaṃ vā gaṇhantassa ummattakādīnañca anāpatti. Vikappanupagapacchimacīvaratā sāmaṃ dinnatā sakasaññitā upasampannatā kodhavasena acchindanaṃ vā acchindāpanaṃ vāti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni aññatra vedanāya. Vedanā pana idha dukkhavedanā yevāti.

Cīvara-acchindanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Suttaviññattisikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **suttanti** chabbidham khomasuttādiṃ vā tesam anulomaṃ vā. **Viññāpetvāti** cīvaratthāya yācitvā. **Vāyāpeyyāti** “cīvaraṃ me āvuso vāyathā”ti akappiyāya viññattiyā vāyāpeyya. **Nissaggiyanti**

evaṃ vāyāpentassa yo tantavāyo cīvaravāyanattham turivemasajjanādike payoge karoti, tassa sabbappayogesul¹ dukkaṭam, paṭilābhena nissaggiyam hoti.

Rājagahe chabbaggiye bhikkhū ārabha cīvaravāyāpanavatthusmim paññattam, sādharāṇapaññatti, anāṇattikam, viññāpitassuttam viññāpitatantavāyena vāyāpentassa dīghato vidatthimatte tiriyaṇca hatthamatte vīte nissaggiyam pācittiyam. Iti yāva cīvaram vaḍḍhati, tāva iminā pamāṇena āpattiyo vaḍḍhanti. Ten'eva pana aviññattiyā laddhasuttam vāyāpentassa yathā pubbe nissaggiyam, evam idha dukkaṭam. Ten'eva viññattaṇca aviññattaṇca vāyāpentassa sace vuttappamāṇena kedārabaddham viya cīvaram hoti, akappiyasuttamaye paricchede pācittiyam, itarasmim tath'eva dukkaṭam. Tato ce ūnatarā paricchedā, sabbaparicchedesu dukkaṭān'eva. Atha ekantarikena vā suttana dīghato vā kappiyam tiriyaṃ akappiyam katvā vītam hoti, pubbe vuttappamāṇagaṇanāya dukkaṭāni. Eten'eva upāyena kappiyatantavāyena akappiyasutte, kappiyākappiyehi tantavāyehi suttepi kappiye akappiye kappiyākappiye ca āpattibhedo veditabbo. Tikapācittiyam, avāyāpīte vāyāpitasaññino vematikassa vā dukkaṭam. Cīvarasibbana-āyogakāyabandhana-amsabaddhakapattatthavikapariśāvanānam atthāya suttam viññāpentassa, ñātakappavāritehi kappiyasuttam vāyāpentassa, aññassatthāya, attano dhanena, ummattakādīnaṇca anāpatti, cīvaratthāya viññāpitassuttam attuddesikatā akappiyatantavāyena akappiyaviññattiyā vāyāpananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Dhovāpanasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Suttaviññattisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Mahāpesakārasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **tatra ce so bhikkhū**ti yatra gāme vā nigame vā tantavāyā, tatra. **Pubbe appavāritoti** cīvarasāmikehi appavārito

1. So tantavāyo -pa- tesu sabbappayogesū (Syā, Kam)

hutvā. **Vikappaṃ āpajjeyyāti** visiṭṭhakappaṃ adhikavidhānaṃ āpajjeyya. Idāni yen'ākārena vikappaṃ āpanno hoti, taṃ dassetuṃ **idaṃ kho āvusoti-** ādi vuttaṃ. Tattha **āyatanti** dīghaṃ. **Vitthatanti** puthulaṃ. **Appitanti** ghaṇaṃ. **Suvīṭanti** suṭṭhu vīṭaṃ, sabbaṭṭhānesu samaṃ katvā vīṭaṃ. **Suppavāyitanti** suṭṭhu pavāyitaṃ, sabbaṭṭhānesu samaṃ katvā tante pasāritaṃ. **Suvilekhitanti** lekhanīyā suṭṭhu vilekhitaṃ. **Suvitacchitanti** kocchena suṭṭhu vitacchitaṃ, suṭṭhu niddhotanti attho. **Piṇḍapātāmatampīti** ettha ca na bhikkhuno piṇḍapātadānamattena taṃ nissaggiyaṃ hoti, sace pana te tassa vacanena cīvarasāmikānaṃ hatthato suttaṃ gahetvā īsakampi āyataṃ vā vitthataṃ vā appitaṃ vā karonti, atha tesaṃ payoge bhikkhuno dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabha cīvare vikappaṃ āpajjanavatthusmim paññattaṃ, sādharāṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikaṇḍikāyaṃ, nātake aññātakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Nātakappavāritānaṃ tantavāyehi, aññassa vā atthāya, attano vā dhanena, mahagghaṃ vāyāpetukāmaṃ appagghaṃ vāyāpentassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Aññātika-appavāritānaṃ tantavāye upasaṅkamitvā vikappamāpajjanatā cīvarassa attuddesikatā tassa vacanena suttavaḍḍhanaṃ cīvarappaṭilābhoti imāṃ'ettha cattāri āṅgaṇi. Samuṭṭhānādīni Dhovāpanasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Mahāpesakārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Accekacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **dasāhānāgatanti** dasa ahāni dasāhaṃ, tena dasāhena anāgatā dasāhānāgatā, dasāhena asampattāti attho, taṃ dasāhānāgataṃ, accantasāmyogavasena bhummatthe upayogavacanaṃ.

Kattikatemaṣikapunṇamanti paṭhamakattikapunṇamaṃ, idh'āpi paṭhamapadassa anupayogatā purimanayen'eva bhummatthe upayogavacanaṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti—yato paṭṭhāya paṭhamappavāraṇā “dasāhānāgatā”ti vuccati, Sacepi tāni divasāni accantameva bhikkhuno accekacīvaraṃ uppajjeyya, “accekam idan”ti jānamānena

bhikkhunā sabbampi paṭiggahetabbanti. Tena pavāraṇāmāsassa juṇhapakkhapañcamito paṭṭhāya uppannassa cīvarassa nidhānakālo dassito hoti. (Kāmañc’esa “dasāhaparamaṃ atirekacīvaraṃ dhāretabban”ti iminā’va siddho, aṭṭhuppattivāsena pana apubbaṃ viya atthaṃ dassetvā sikkhāpadaṃ ṭhapitaṃ)¹. **Accekacīvaranti** gamikagilānagabbhini-abhinavuppannasaddhānaṃ puggalānaṃ aññatarena “vassāvāsikaṃ dassāmi”ti evaṃ ārocetvā dinnam. Sace taṃ pure pavāraṇāya vibhajitaṃ, yena gahitaṃ, tena vassacchedo na kātabbo, karoti ce, taṃ cīvaraṃ saṃghikaṃ hoti. **Yāva cīvarakālasamayanti** anattathe kathine yāva vassānassa pacchimo māsō, attathe kathine yāva pañca māsā, tāva nikkhipitabbaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba accekacīvarassa cīvarakālasamayaṃ atikkamanavattusmiṃ paññattaṃ. Sesamettha Cīvaravaggassa paṭhamasikkhāpade vuttanayen’eva veditabbanti.

Accekacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Sāsaṅkasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **upavassaṃ kho panāti** ettha **upavassanti** upavassa, upavasitvāti vuttaṃ hoti, upasampajjanti-ādīsu² viya h’ettha anunāsiko daṭṭhabbo, vassaṃ upagantvā vasitvā cāti attho. Imassa ca padassa “tathārūpesu bhikkhu senāsanesu viharanto”ti iminā sambandho, idaṃ vuttaṃ hoti—vassaṃ upagantvā vasitvā ca tato paraṃ pacchimakattikapuṇṇamapariyosānakālaṃ yāni kho pana tāni āraññakāni -pa- antaraghare nikkhipeyyāti. Tattha **āraññakānīti** sabbapacchimāni āropitena ācariyadhanunā gāmassa indakhīlato paṭṭhāya pañcadhanusatappamaṇe padese katasenāsanāni. Sace pana aparikkhitto gāmo hoti, parikkhepārahaṭṭhānato paṭṭhāya minetabbaṃ. Sace viharassa parikkhepo vā aparikkhittassa yaṃ gāmato sabbapaṭhamam senāsanaṃ vā cetiyaṃ vā bodhi vā dhuvasannipātaṭṭhānaṃ vā

1. () Etthantare pāṭho “pamādapāṭho”ti Ṭikāyaṃ vutto. Vi-Ṭṭha 2. 306 piṭṭhepi atthi.

2. Abhi 2. 267 piṭṭhe. (Kaṅkhāmahāṭṭikā 3. 256 piṭṭhe.)

yāva, taṃ tāva pakatimaggena minetabbaṃ, aññaṃ maggaṃ kātuṃ, amaggena vā minetuṃ na vaṭṭati. **Sāsaṅkasammatānī**ti corādīnaṃ nivīṭṭhokāsādidassanena “sāsaṅkānī”ti sammatāni, evaṃ saññātānīti attho. Saha paṭibhayena **sappaṭibhayāni**, corehi manussānaṃ hataviluttakoṭitabhāvadassanato sannihitabalavabhayānīti attho.

Antaraghare nikkhipeyyāti āraññaṃkassa senāsanassa samantā sabbadisābhāgesu attanā abhirucite gocaragāme nikkhipeyya. Tañca kho satiyā aṅgasampattiya, Tatr’āyaṃ aṅgasampatti—purimikāya upagantvā mahāpavāraṇāya pavārito hoti, idamekaṃ aṅgaṃ. Kattikamāso yeva hoti, idaṃ dutiyaṃ aṅgaṃ. Pañcadhanusatikapacchimappamāṇayuttarāṃ senāsaṇaṃ hoti, idaṃ tatiyaṃ aṅgaṃ. Ūnappamāṇe vā gāvutato atirekappamāṇe vā na labhati, yatra hi piṇḍāya caritvā bhuttavelāyameva puna vihāraṃ sakkā āgantuṃ, tadeva idh’ādhippetāṃ. Sāsaṅkasappaṭibhayameva hoti, idaṃ catutthaṃ aṅgaṃ hotīti. **Kocideva paccayoti** kiñcideva kāraṇaṃ. **Tena cīvarena**ti tena antaraghare nikkhittacīvarena. **Vippavāsāyā**ti viyogavāsāya. **Tato ce uttari vippavaseyyā**ti chārattato uttari tasmiṃ senāsane sattamaṃ aruṇaṃ uṭṭhāpeyyāti attho, tathā asakkontena pana gāmasīmaṃ okkamitvā sabhāyaṃ vā yattha katthaci vā vasitvā cīvarappavattiṃ ṇatvā pakkamituṃ vaṭṭati. **Añña**tra **bhikkhusammutiyā**ti yaṃ saṃgho gilānassa bhikkhuno cīvarena vippavāsasammutiṃ deti, taṃ ṭhapetvā aladdhasammutikassa atirekachārattaṃ vippavasato nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba cīvaravippavāsavattusmiṃ paññattaṃ. Sesamettha cīvaravaggassa dutiyasikkhāpade vuttanayen’eva veditabbanti.

Sāsaṅkasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Parīṇatasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **saṃghikanti** saṃghassa santakaṃ. So hi saṃghassa parīṇatattā hatthe anāruḥhopi ekena pariyaṇena saṃghasantako hoti. **Lābhanti** labhitabbaṃ cīvarādivatthum. **Parīṇatanti** “dassāma karissāmā”ti vacībhedenā

vā hatthamuddāya vā saṅghassa ninnam hutvā ʒhitam. **Attano pariṇāmeyyā**ti “idam mayham dethā”ti-ādīni vadanto attaninnam kareyya. Sace pana saṅghassa dinnam hoti, tam gahetum na vaʒṭati, saṅghass’eva dātabbam. Pariṇatam pana sahadhammikānam vā gihīnam vā antamaso mātusantakampi attano pariṇāmentassa payoge dukkaṭam, paʒilābhena nissaggiyam hoti.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha pariṇāmanavatthusmim paññattam, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, pariṇate vematikassa, aparīṇate pariṇatasaññino c’eva vematikassa ca, saṅghacetiyapuggalesu yassa kassaci pariṇatam aññasamghādīnam pariṇāmentassa ca dukkaṭam. Aparīṇatasaññino, “kattha demā”ti pucchite “yattha tumhākaṃ cittaṃ pasīdati, tattha detha, tumhākaṃ deyyadhammo paribhogam vā labheyyā”ti-ādīni vadantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Saṃghe pariṇatabhāvo, tam ñatvā attano pariṇāmanam, paʒilābhoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuʒṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Pariṇatasikkhāpadavaṇṇanā niʒṭhitā.

Pattavaggo tatiyo.

Iti Kaṅkhāvitarāṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Nissaggiyapācittiyavaṇṇanā niʒṭhitā.

Pācittiyaakaṇḍa

1. Musāvādavagga 1. Musāvādasikkhāpadavaṇṇanā

Pācittiyesu Musāvādavaggassa paṭhame **sampajānamusāvādeti** pubbepi jānitvā vacanakkhaṇepi jānantass’eva musāvādabhaṇane. Bhaṇanañca nāma idha abhūtaṣṣa vā bhūtataṃ¹ bhūtaṣṣa vā abhūtataṃ² katvā kāyena vā vācāya vā viññāpanappayogo, nimittatthe c’etaṃ bhumavacanāṃ. Tasmā yo sampajānamusāvādaṃ vadati, tassa taṇṇimittaṃ taṇṇhetu tappaccayā pācittiyaṃ hotīti evamettha aññesu ca īdisesu attho veditabbo.

Sāvattiyaṃ Hatthakaṃ Sakyaputtaṃ ārabba avajānitvā paṭijānanādivatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, uttarimanussadhammārocanatthaṃ musā bhaṇantassa pārājikaṃ, amūlakena pārājikena anuddhamsanatthaṃ saṃghādiseso, saṃghādisesena anuddhamsanatthaṃ pācittiyaṃ, ācāravipattiyā anuddhamsanatthaṃ dukkaṭaṃ, “yo te vihare vasī”ti-ādinā³ pariyāyena uttarimanussadhammārocanatthaṃ paṭivijānantassa musā bhaṇite thullaccayaṃ, appaṭivijānantassa dukkaṭaṃ, kevalaṃ musā bhaṇantassa idha pācittiyaṃ. Anupadhāretvā sahasā bhaṇantassa, “aññaṃ bhaṇissāmi”ti aññaṃ bhaṇantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Visaṃvādanapurekkhārātā visaṃvādanacittena yamatthaṃ vatthukāmo, tassa puggalassa viññāpanappayogo cāti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Musāvādasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Omasavādasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **omasavādeti** ovijjhanavacane, jātināmagottakammasippa-ābādhaṇṇakilesa-āpatti-akkosesu bhūtena vā abhūtena vā yena kenaci pārājikaṃ āpannaṃ vā anāpannaṃ vā yaṃkiñci bhikkhuṃ yāya

1. Bhūtaṃ (Kaṃ)

2. Abhūtaṃ (Kaṃ)

3. Vi 1. 135 piṭṭhe.

kāyaci vācāya vā hatthamuddāya vā anaññāpadesena akkosanavacane pācittiyanti attho.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba omasanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, tehi yeva dasahi akkosavatthūhi “santi idh’ekacce caṇḍālā”ti-ādina¹ nayena aññāpadesaṃ katvā akkosantassa, “coro’si gaṇṭhibhedako’si”ti-ādīhi Pāḷimuttakapadehi akkosantassa, yathā tathā vā anupasampannaṃ akkosantassa ca dukkaṭaṃ. Idha bhikkhunīpi anupasampannasaṅkhyāṃ gacchati. Anakkositukāmassa kevalaṃ davakamyatāya vadato sabbattha dubbhāsitaṃ. Atthadhamma-anusāsanipurekkhārānaṃ, ummattakādīnaṃ anāpatti. Yaṃ akkosati, tassa upasampannatā, anaññāpadesena jāti-ādīhi akkosanaṃ, “maṃ akkosatī”ti jānanā, atthapurekkhāratādīnaṃ abhāvoti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, vedanā pana idha dukkhāti.

Omasavādasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Pesuññasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **bhikkhupesuññeti** bhikkhussa pesuññe, jāti-ādīhi akkosavatthūhi² bhikkhū akkosantassa bhikkhuno sutvā vacanaṃ³ bhikkhuno piyakamyatāya vā bhedādhippāyena vā yo akkuddho, tassa bhikkhussa kāyena vā vācāya vā upasaṃhaṭe tasmim pesuññakaraṇavacane pācittiyanti attho.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba pesuñña-upasaṃharaṇavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, vuttanayen’eva aññāpadesena akkosantassa vacanūpasamhāre vā Pāḷimuttaka-akkosūpasamhāre vā anupasampannassa ca upasaṃhāre dukkaṭaṃ. Idh’āpi bhikkhūnī anupasampannaṭṭhāne ṭhitā. Na piyakamyatāya, na bhedādhippāyena kevalaṃ pāpagarahitāya vadantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Jāti-ādīhi anaññāpadesena akkosantassa bhikkhuno sutvā vacanaṃ³ bhikkhussa upasaṃharaṇaṃ

1. Vi 2. 15 piṭṭhe.

2. Dasahi akkosavatthūhi (Kaṃ)

3. Sutvā (Syā, Ka)

piyakamyatābhedādhippāyesu aññataratā tassa vijānanāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sdinnādānasadisān'evāti.

Pesuññasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Padasodhammasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **padaso dhammaṃ vāceyyāti** saṅgītittayaṃ anāruḷhampi Rājovādatikkhindriyacatuparivattananandopanandakulumpasutta¹ magga-kathādidhammaṇca saṅgītittayamāruḷhaṃ Tipiṭakadhammaṇca padaṃ padaṃ vāceyya, pad'ānupada-anvakkhara-anubyañjanesu ekekaṃ koṭṭhāsanti attho. **Pācittiyanti** etesu padādisu bhikkhuṇca bhikkhuniṇca ṭhapetvā yaṃ kañci koṭṭhāsaṃ avasesapuggalehi saddhiṃ ekato bhaṇantassa padādigāṇanāya pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba padaso Dhammavācanavattusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ. Upasampanne anupasampannaṇaṇino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Anupasampannaṇaṇa saddhiṃ ekato uddesaggahāṇe, sajjhāyakaṇe, tassa santike uddesaggahāṇe, yebhuyyena paṇḍaganthaṃ bhaṇantassa osārentassa ca khalitaṭṭhāne “evaṃ bhaṇāhi”ti vacane ca ekato bhaṇantass'āpi, ummattakādīnaṇca anāpatti. Anupasampannatā, vuttalakkaṇaṃ dhammaṃ padaso vācanatā, ekato osāpanaṇcāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Padasodhammasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Padasodhammasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Paṭhamasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **anupasampannenāti** bhikkhuṃ ṭhapetvā antamaso pārājikavatthubhūtena tiracchānagaten'āpi. **Uttaridirattatirattanti** dvinnam vā tiṇṇam vā rattīnaṃ upari. **Sahaseyyanti** sabbacchannaparicchanne yebhuyyena channaparicchanne vā senāsane pubbāpariyena vā ekakkaṇaṇa vā ekato nipajjanaṃ.

1. Kulumbasutta (Kaṃ)

Kappeyyāti vidaheyya sampādeyya. Tattha chadanam anāhacca diyaḍḍhahatthubbedhena pākārādinaṃ paricchinnaṃpi sabbaparicchannamicc’eva veditabbaṃ, tasmā iminā lakkhaṇena samannāgato sacepi sattabhūmiko pāsādo ekūpacāro hoti satagabbhaṃ vā catusālāṃ, yo tattha vā aññattha vā tādise tena vā aññena vā anupasampanna saha tisso rattiyo sayitvā catutthadivase atthaṅgate sūriye anupasampanne nipanne gabbhadvāraṃ pidhāya vā apidhāya vā nipajjati, paṭhamanipanno vā tasmiṃ nipajjante na vuṭṭhāti, tassa ubhinnaṃ uttāhāyitvā nipajjanappayogagaṇanāya anupasampannagaṇanāya ca pācittiyam. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ¹ sabbappakārato vutto.

Āḷaviyam sambahule bhikkhū ārabba anupasampanna sahasayyavatthusmiṃ paññattaṃ, “uttaridirattatirattaṃ”ti ayamettha anupaññatti, sādhaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyam, upasampanne anupasampannasaññino vematikassa vā upaddhacchannaparicchannādīsu ca dukkaṭam. Ūnakadirattatirattaṃ² vasantassa, tatiyāya rattiya purāruṇā nikkhamitvā puna vasantassa, sabbacchannasabbāparicchannādīsu vasantassa, itarasmim nisinne nipajjantassa, nipanne vā nisīdantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Pācittiyavattukasenaśanaṃ, tattha anupasampanna saha nipajjanaṃ, catutthadivase sūriyatthaṅgamananti imāṃ’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Elakalomasadisāṇ’evāti.

Paṭhamasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Dutiyasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **mātugāmenā**ti antamaso tadahujātāyapi manussitthiyā. Dissamānarūpā pana yakkipetiyo paṇḍako methunavatthubhūtā ca tiracchānitthiyo idha dukkaṭavatthukā honti.

Sāvattiyaṃ āyasmantaṃ Anuruddhattheraṃ ārabba mātugāmena sahasayyavatthusmiṃ paññattaṃ, sesaṃ anantarasikkhāpade vuttanāyena veditabbaṃ

1. Vi-Ṭṭha 3. 11 piṭṭhe.

2. Ūnakadvirattaṃ vā tirattaṃ vā (Kaṃ)

aññatra rattiparicchedā, tatra hi catutthadivase āpatti, idha pana paṭhamadivase pīti.

Dutiyasahaseyyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Dhammadesanāsikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **uttarichappañcavācāhī**ti ettha eko gāthāpādo ekā vācāti evaṃ sabbattha vācāpamāṇaṃ veditabbaṃ. **Dhammaṃ deseyyāti** padasodhammasikkhāpade vuttalakkaṇaṃ dhammaṃ vā Aṭṭhakathādhhammaṃ vā bhāseyya. **Aññatra viññunā purisaviggahenā**ti vinā viññunā purisena. Manussaviggahaṃ gahetvā ṭhitena pana yakkhena vā petena vā tiracchānena vā saddhiṃ ṭhitāyapi dhammaṃ desetum na vaṭṭati. **Pācittiyanti** dutiyāniyate vuttalakkaṇena manussena vinā viññumanussitthiyā channaṃ vācānaṃ upari padādivasena dhammaṃ desentassa padādigaṇānāya, bahūnaṃ desayato mātugāmagāṇāya ca pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Udāyittheraṃ ārabha mātugāmassa dhammadesanāvattthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra viññunā”ti ayamettha anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, amātugāme mātugāmasaññino vematikassa vā yakkipeti paṇḍakamanussaviggahatiracchānitthīnaṃ desentassa ca dukkaṭaṃ. Chahi vācāhi, tato vā oraṃ desentassa, vuttalakkaṇe vā purise sati, sayāṃ vā uṭṭhāya, puna nisīditvā mātugāmassa vā uṭṭahitvā puna nisinnassa, aññassa vā mātugāmassa desayato, “dīghanikāyo nāma bhante kimatthiyo”ti evaṃ pana puṭṭhe sabbampi Dīghanikāyaṃ desentassa, aññassatthāya vuccamānaṃ mātugāme suṇante, ummattakādīnaṃ anāpatti. Vuttalakkaṇassa dhammassa channaṃ vācānaṃ upari desanā vuttalakkaṇo mātugāmo iriyāpathaparivattābhāvo kappiyakāraṇakassābhāvo apañhāvissajjanāti imān’ettha pañca āṅgāni. Samuṭṭhānādini padasodhammasadisān’eva, kevalaṃ idha kiriyākiriyaṃ hotīti.

Dhammadesanāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Bhūtārocanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **uttarimanussadhammanti** catutthapārājike vuttalakkaṇaṃ uttarimanussānaṃ jhāyīnañc’eva ariyānañca dhammaṃ. **Bhūtasmiṃ pācittiyaṃ** attani jhānādidhamme sati taṃ bhikkhuñca bhikkhuniñca ṭhapetvā aññassa ārocayato pācittiyaṃ.

Vesāliyaṃ Vaggumudātīriye bhikkhū ārabba tesaṃ bhūtārocanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, nipariyāyena attani vijjamānaṃ jhānādidhammaṃ ārocentassa sace yassa āroceti, so anantameva “ayaṃ jhānalābhī”ti vā “ariyo”ti vā yena kenaci ākārena tamatthaṃ jānāti, pācittiyaṃ. No ce jānāti, dukkaṭaṃ. Pariyāyena ārocitaṃ pana jānātu vā mā vā, dukkaṭameva. Tathārūpe kāraṇe sati upasampannassa ārocayato, ādikammikassa ca anāpatti. Yasmā pana Ariyānaṃ ummattakādibhāvo n’atthi, jhānalābhino pana tasmiṃ sati jhānā parihāyanti, tasmā te idha na gahitā. Uttarimanussadhammassa bhūtataṃ anupasampannassa ārocanāṃ taṅkhaṇavi jānanā anaññāpadesoti imāṃ’ettha cattāri aṅgāni. Bhūtārocanasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, kusalābyākatacittehi dvicittaṃ, sukhamajjhattavedanāhi dvivedananti.

Bhūtārocanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Duṭṭhullārocanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **bhikkhussāti** pārājikaṃ anajjhāpannassa. **Duṭṭhullanti** kiñcāpi dvinnaṃ āpattikkhandhānametaṃ adhivacanaṃ, idha pana saṃghādisesameva adhippetāṃ. **Aññatra bhikkhusammutiyāti** yaṃ saṃgho abhiṇhāpattikassa bhikkhuno āyatīṃ saṃvaratthāya āpattīnañca kulānañca pariyaṇtaṃ katvā vā akatvā vā tikkhattuṃ apaloketvā katikaṃ karoti, taṃ ṭhapetvā, ayathākatikāya¹ “ayaṃ asuciṃ mocetvā saṃghādisesaṃ āpanno”ti-ādinā nayena vatthunā saddhiṃ āpattiṃ ghaṭetvā ārocentassa pācittiyaṃ.

1. Aññāya katikāya (Kaṃ)

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabbhā duṭṭhullāpatti-
 ārocanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ,
 tikapācittiyaṃ, aduṭṭhullāya duṭṭhullasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ,
 avasese cha āpattikkhandhe, anupasampannassa
 purimapañcasikkhāpadavītikkamasāṅkhātāṃ duṭṭhullaṃ vā itaraṃ
 aduṭṭhullaṃ vā ajjhācāraṃ ārocentass’āpi dukkaṭameva. Vatthumattaṃ vā
 āpattimattaṃ vā ārocentassa, bhikkhusammutiparicchedaṃ anatikkamitvā
 ārocentassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Vuttalakkaṇassa bhikkhuno
 savatthuko saṃghādiseso anupasampannassa ārocaṇaṃ bhikkhusammutiyā
 abhāvoti imāṃ’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, vedanā
 pana idha dukkhā yevāti.

Duṭṭhullārocanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Pathavīkhaṇanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **pathavinti** pathavī jātapathavī ajātapathavīti. Tattha **jātapathavī**
 suddhamissapuñjivasena tividdhā, tattha **suddhapathavī** nāma pakatiyā
 suddhapāṃsu vā suddhamattikā vā. **Missapathavī** nāma yattha paṃsuto vā
 mattikāto vā pāsāṇasakkharakathalamarumbavālūkāsū aññatarassa
 tatiyabhāgo hoti. **Puñjāpathavī** nāma “atirekacātumāsāṃ ovaṭṭho
 paṃsupuñjo vā mattikāpuñjo vā”¹ti vuttaṃ, vuttalakkaṇena pana
 missakapuñjopi piṭṭhipāsāṇe ṭhitasukhumarajampi ca deve phusāyante sakim
 tintaṃ catumāsaccayena tintokāso puñjapathavisāṅkhameva gacchati.
 Tividdhāpi c’esā pathavī uddhanapattapacanādivasena vā yathā tathā vā
 adaḍḍhā ‘jātapathavī’ti vuccati, daḍḍhā pana vuttappamāṇato
 adhikatarapāsāṇādibhedāya vā **ajātapathavī** nāma hoti, ko pana vādo
 suddhapāsāṇādibhedāya. Tattha yā ‘jātapathavī’ti vuttā, ayaṃ
 akappiyapathavī. Yo bhikkhu taṃ evarūpaṃ pathaviṃ sayāṃ khaṇati,
 khaṇanabhedanavilekhanapacanādīhi vikopeti, tassa payogagaṇanāya
 pācittiyaṃ. Yo pana khaṇāpeti, vuttanayen’eva vikopāpeti, tassa “imaṃ
 padesaṃ”ti vā “imaṃ pathaviṃ”ti vā evaṃ niyametvā “khaṇa, bhindā”ti-
 ādinā nayena āṇapentassa

1. Vi 2. 50 piṭṭhe.

āṇattiyā dukkaṭaṃ, sakim āṇatte divasampi khaṇante (āṇāpakassa)¹ ekameva pācittiyam, sace itaro punappunam āṇāpeti, vācāya vācāya pācittiyam.

Āḷaviyam Āḷavake bhikkhū ārabba pathavikhaṇanavattthusmim paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, sāṇattikaṃ, pathaviyā vematikassa apathaviyā pathavisaññino c’eva vematikassa ca dukkaṭaṃ. Okāsaṃ aniyametvā “pokkharaṇim khaṇa, āvāṭaṃ khaṇa, kandaṃ khaṇā”ti-ādini bhaṇantassa, ātapena sussitvā phalitakaddamaṃ vā gokaṇṭakaṃ vā heṭṭhā pathaviyā asambaddhaṃ bhijjitvā patitanaditaṃ vā mahantampi naṅgalacchinnamattikāpiṇḍanti evamādini sabbañca ajātapathaviṃ vikopentassa, “imassa thambhassa āvāṭaṃ jāna, mattikaṃ dehi, mattikaṃ āhara, paṃsunā me attho, mattikaṃ kappiyam karohi”ti bhaṇantassa, asaṅcicca rukkhādipavaṭṭanena bhindantassa, asatiyā pādaṅguṭṭhakādīhi vilekhantassa, jātapathavibhāvaṃ vā “khaṇāmi vā ahan”ti ajānantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Jātapathavī pathavisaññitā khaṇanakhaṇāpanānaṃ aññataranti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādini adinnādānasadisāni, idaṃ pana paṇṇattivajjaṃ, ticittaṃ, tivedananti. Pathavīkhaṇanasikkāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Musāvādavaggo paṭhamo.

2. Bhūtagāmaavagga 1. Bhūtagāmasikkhāpadavaṇṇanā

Bhūtagāmaavaggassa paṭhame **bhūtagāmapātabyatāyā**ti ettha bhavanti ahesuñcāti² bhūtā, jāyanti vaḍḍhanti jātā vaḍḍhitā cāti attho. **Gāmoti** rāsi, bhūtānaṃ gāmo, bhūtā eva vā gāmoti bhūtagāmo, patiṭṭhitaharitatīṇarukkhādīnametaṃ adhivacanaṃ. Pātabyassa bhāvo pātabyatā, chedanabhedanādīhi yathārucci paribhuñjitabbatāti attho, tassaṃ bhūtagāmapātabyatāya, nimittatthe c’etaṃ bhumavacanaṃ, bhūtagāmapātabyatāhetu bhūtagāmassa chedanādipaccayā pācittiyanti attho. Tasmā yo

1. () Etthantare pāṭho mūlantaressu n’atthi. Vi-Ṭṭha 3. 21 piṭṭhe pana atthi.

2. Ahuvuñcāti Vi-Ṭṭha 3. 26 piṭṭhe. Ahuvatthuñcāti (Yojanā)

bhikkhu pathavi-udakapākārādīsu yatthakatthaci jātaṃ asukkhaṃ antamaso atisukhumatiṇampi sāsapabījakasevālampi uddharaṇacchedanavijjhanādīhi vikopeti vā pathavikhaṇane vuttanayena vikopāpeti vā pācittiyaṃ āpajjati.

Āḷaviyaṃ Āḷavake bhikkhū ārabba rukkhachindanavattthusmiṃ paññattaṃ, sādharāṇapaññatti, sāṇattikaṃ, bhūtagāmato viyojitaṃ mālabījakhandhabījaphalubīja-aggabījabījabījānaṃ aññataraṃ bhājanagataṃ vā rāsikataṃ vā bhūmiyaṃ ropitampi nikkhantaṃ mālamattaṃ vā nikkhanta-aṅkuramattaṃ vā saṇcepi'ssa vidatthimattā pattavaṭṭi niggaṇṇhati, anikkhante vā māle nikkhante vā māle yāva aṅkuro harito na hoti, tāva taṃ vikopentassa dukkaṭaṃ, tathā bhūtagāmaḷabījagāme vematikassa abhūtagāmaḷabījagāme bhūtagāmaḷabījagāmasaññino c'eva vematikassa ca. Ubhayattha pana atathāsaññissa, ummattakādīnaṃ anāpatti, asaṇṇicca asatiyā ajānitvā vā vikopentassa, 'imaṃ rukkhā' ti evaṃ aniyamētvā "rukkhaṃ chinda, vallaṃ chindā" ti-ādīni bhaṇantassa, "imaṃ pupphaṃ vā phalaṃ vā jāna, imaṃ dehi, imaṃ āhara, iminā me attho, imaṃ kappiyaṃ karohi" ti bhaṇantassa ca anāpatti. Evaṃ kappiyavacanena bhūtagāmato viyojitaṃ pana bījajātaṃ punapi "kappiyaṃ karohi" ti kāretvā vā paribhuñjitabbaṃ. Evañhi'ssa bījagāmaparimocanampi kataṃ hoti.

Kappiyaṃ karontena pana agginā vā nakhena vā satthena vā kattaḷbaṃ. Agginā karontena ca yena kenaci agginā ekadesa phusantena 'kappiyaṃ' ti vatvā vā kattaḷbaṃ. Satthena karontena yassa kassaci tikhiṇasatthassa antamaso sūcinakhacchedanādīnampi tuḍḍena vā dhārāya vā vedhaṃ vā chedaṃ vā dassentena tath'eva kattaḷbaṃ. Nakhena karontena ṭhapētvā gomahimsādīnaṃ khure yena kenaci apūtinā manussānaṃ vā tiracchānānaṃ vā nakhena antamaso chinditvā āhaṇē'api satthe vuttanayen'eva kattaḷbaṃ. Tattha saṇcepi bījānaṃ pabbatamatto rāsi, rukkhasahassaṃ vā chinditvā ekābaddhaṃ, ucchūnaṃ vā mahābhāro bandhitvā ṭhapito hoti, ekasmiṃ bīje vā rukkhasākhāya vā ucchumhi vā kappiye kate sabbaṃ kataṃ hoti. Uccum "kappiyaṃ karissāmi" ti tehi saddhiṃ baddhaṃ¹ dārukaṃ vijjhati, vaṭṭati yeva. Sace pana yāya vallaṃ bhāro baddho, taṃ vijjhati², na vaṭṭati. Maricapakkādīhi

1. Ekābaddhaṃ (Kaṃ)

2. Vijjhitum (Kaṃ)

missetvā bhattaṃ āharanti, “kappiyaṃ karohī”ti vutte saccepi bhattasitthe vijjhati, vaṭṭati yeva, tilataṇḍulesupi es’eva nayo. Yāguyā pakkhittāni pana ekābaddhāni hutvā na santiṭṭhanti, tattha ekekaṃ vijjhitvā’va kātabbaṃ. Kapiṭṭhaphalādīnaṃ anto miñjaṃ kaṭāhaṃ muñcitvā sañcarati, bhindāpetvā kappiyaṃ kāretabbaṃ. Ekābaddhā ce, kaṭāhepi kātuṃ vaṭṭati. Yaṃ pana phalaṃ taruṇaṃ hoti abījaṃ yañca nibbattabījaṃ bījaṃ apanetvā paribhuñjitabbaṃ, tattha kappiyakaraṇakiccaṃ n’atthi. Bhūtagāmo bhūtagāmasaññitā vikopanaṃ vā vikopāpanaṃ vāti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni pathavikhaṇanasadisān’evāti.

Bhūtagāmasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Aññavādakasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye yamatthaṃ saṃghamajjhe vinayadharo pucchati, tato aññaṃ vadatīti **aññavādako**, aññenaññaṃ paṭicaraṇass’etaṃ nāmaṃ. Vihesatīti **vihesako**, tuṇhībhāvass’etaṃ nāmaṃ, tasmim̐ aññavādake vihesake. **Pācittiyanti** vatthudvaye pācittiyadvayaṃ vuttaṃ. Tasmā yo bhikkhu sāvasesaṃ āpattiṃ āpanno saṃghamajjhe anuyuñjijyamāno taṃ na kathetukāmo aññena vacanena aññaṃ chādentō tathā tathā vikkhipati, yo ca tuṇhībhāvena viheseti, tesaṃ yaṃ Bhagavatā aññavādakakammañc’eva vihesakakammañca anuññātāṃ, tasmim̐ saṃghena kate puna tathā karontānaṃ pācittiyaṃ.

Kosambiyaṃ Channattheraṃ ārabba aññenaññaṃ paṭicaraṇavatthusmim̐ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, dhammakamme tikapācittiyaṃ, adhammakamme tikadukkaṭaṃ, anāropite pana aññavādake vā vihesake vā tathā karontassa dukkaṭameva. Āpattiṃ āpannabhāvaṃ vā ajānantassa “kiṃ tumhe bhaṇathā”ti pucchato, gelaññena vā, “saṃghassa bhaṇḍanādīni vā bhavissanti, adhammena vā vaggena vā nakammārahassa vā kammaṃ karissanti”ti iminā adhippāyena na kathentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Dhammakammena āropitatā āpattiyā vā vatthunā vā anuyuñjijyamānatā

chādetukāmatāya aññenāññaṃ paṭicaraṇaṃ vā tuṇhībhāvo vāti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana siyā kiriyā, siyā akiriyā, dukkhavedanañca hotīti.

Aññavādakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye yena vacanena ujjhāpenti “chandāya itthannāmo idaṃ nāma karotī”ti-ādīni vadantā upasampannaṃ saṃghena sammataṃ senāsanapaññāpakādibhedāṃ tassa ayasakāmā hutvā bhikkhūhi avajānāpenti, avaññāya olokāpenti, lāmakato vā cintāpenti, taṃ vacanaṃ **ujjhāpanakaṃ**. Yena ca tath’eva vadantā khiyyanti, sabbattha tassa avaṇṇaṃ pakāsentī, taṃ **khiyyanakaṃ**, tasmīṃ ujjhāpanake khiyyanake. **Pācittiyanti** vatthudvaye pācittiyadvayaṃ vuttaṃ. Tasmā yo sammatassa bhikkhuno ayasakāmatāya upasampannassa vadanto ujjhāpeti vā khiyyati vā, tassa pācittiyaṃ hoti.

Rājagahe Mettiyabhūmajake bhikkhū ārabha ujjhāpanakhiyyanavattusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, yaṃ tassa upasampannassa sammutikammaṃ kataṃ, tasmīṃ Dhammakamme tikapācittiyaṃ, adhammakamme tikadukkaṭaṃ, anupasampannassa pana santike tathā bhaṇantassa, asammataṃ ca avaṇṇaṃ yassa kassaci santike bhaṇantassa, anupasampannassa pana sammataṃ vā asammataṃ vā avaṇṇaṃ yassa kassacideva santike bhaṇantassa ca dukkaṭameva. Pakatiyā’va chandādivasena karontaṃ ujjhāpentassa vā khiyyantassa vā, ummattakādīnañca anāpatti. Dhammakammena sammataṭā, upasampannatā, agatigamanābhāvo, tassa avaṇṇakāmatā, yassa santike vadati, tassa upasampannatā, ujjhāpanaṃ vā khiyyanaṃ vāti imān’ettha cha aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedanamevāti.

Ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Paṭhamasenāsanāsikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **saṃghikanti** saṃghassa santakaṃ. Mañcādisu yokoci mañcasāṅkhepena kato sabbopi **mañco** yeva, **pīṭhepi** es'eva nayo. Yena kenaci pana coḷena vā kappiyacammēna vā chaviṃ katvā ṭhapetvā manussalomaṃ tālīsapattaṇca¹ yehi kehici lomapaṇṇatiṇavākacoḷehi pūretvā katasenāsanāṃ **bhisīti** vuccati. Tattha nisīditumpi nipajjitumpi vaṭṭati, pamāṇaparicchedopi c'ettha n'atthi. **Kocchaṃ** pana vāka-usīramuñjapabbajādīnaṃ aññataramayaṃ anto saṃvellitvā baddhaṃ heṭṭhā ca upari ca vitthataṃ paṇavasāṇṭhānaṃ majjhe sīhacammādi-parikkhitaṃ hoti, akappiyacammaṃ nāma² ettha n'atthi. Senāsanañhi sovaṇṇamayampi vaṭṭati. **Ajjhokāseti** ettha ye avassika-sāṅketā vassānamāsāti evaṃ asaṇṇitā aṭṭha māsā, te ṭhapetvā itaresu catūsu māsasu sacepi devo na vassati. Tathāpi pakati-ajjhokāse ca ovassakamaṇḍape ca santharituṃ na vaṭṭati. Yattha pana hemante vassati, tattha aparepi cattāro māsē na vaṭṭati. Gimhe pana sabbattha vigatavalāhakaṃ visuddhaṃ nabhaṃ hoti, tasmā tadā kenacideva karaṇīyena gacchati, vaṭṭati. Kākaḍḍīnaṃ nibaddhavāsarukkhamūle pana kadāci na vaṭṭati. Iti yattha ca yadā ca santharituṃ na vaṭṭati, taṃ sabbamidha ajjhokāsa-sāṅkhameva gataṃ veditabbaṃ.

Santharivāti tathārūpe ṭhāne attano vā parassa vā atthāya santharivā. Aññassattāya santhataṃ hi yāva so tattha na nisīdati, 'gaccha tvaṃ'ti vā na bhaṇati, tāva santhārakass'eva bhāro. **Santharāpetvāti** anupasampannena santharāpetvā. Etadeva hi tassa palibodho hoti, upasampannena santhataṃ santhārakass'eva bhāro, taṇca kho yāva āṇāpako tattha na nisīdati, 'gaccha tvaṃ'ti vā na bhaṇati. Yasmiñhi attanā santharāpīte vā pakatisanthate vā upasampanno nisīdati, sabbam taṃ nisinnass'eva bhāro², tasmā santharāpitantv'eva saṅkhaṃ gacchati. **Tam pakkamanto n'eva uddhareyya na uddharāpeyyāti** attano vā uddharitvā patirūpe ṭhāne na ṭhāpeyya, parena vā tathā na kāraṇe. **Anāpuccham vā gaccheyyāti** yo bhikkhu vā sāmaṇero vā ārāmiko vā

1. Tamālapattaṇca tālīsapattaṇca (Kaṃ), Ṭīkā passitabbā.

2. Tāva santhataṃ'eva bhāro (Kaṃ)

lajjī hoti, attano palibodhaṃ viya maññati, tathārūpaṃ anāpucchitvā taṃ senāsaṇaṃ tassa aniyyātetvā nirapekkho gacchati, thāmaṃajjhimaṃ purisaṃ leḍḍupātaṃ atikkameyya, tassa ekena pādena leḍḍupātātikkaṃ dukkaṭaṃ, dutiyapādātikkaṃ pācittiyaṃ. Bhojanasālāya ʈhito pana “asukasmiṃ nāma divāvihāraṭṭhāne paññapetvā gacchāhi”ti pesetvā tato nikkhamitvā aññattha gacchanto pāduddhārena kāretabbo.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba santhataṃ anuddharitvā anāpucchāṃ pakkamanavattusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ¹, tikapācittiyaṃ, puggalike tikadukkaṭaṃ, cimilikaṃ vā uttarattharaṇaṃ vā bhūmattharaṇaṃ vā taṭṭikaṃ vā cammakhaṇḍaṃ vā pādapuñjanaṃ vā phalakaṇṭhaṃ vā yaṃ vā panaññaṃ kañci² dārubaṇḍaṃ mattikābhaṇḍaṃ antamaso pattādhāraṇakampi vuttalakkaṇe ajjhokāse ʈhapetvā gacchantassa dukkaṭameva. Āraññaṇaṃ pana asati anovassake sabbaṃ rukkhe laggetvāpi yathā vā upacikāhi na khajjati, evaṃ katvāpi gantuṃ vaṭṭati. Abbhokāsikena pana cīvarakuṭikaṃ katvāpi rakkhitaṃ. Attano santake, vissāsikapuggalike, uddharaṇādīni katvā gamane, otāpentassa, “āgantvā uddharissāmi”ti gacchato, vuḍḍhatarā uṭṭhāpentī, amanusso tattha nisīdati, koci issaro gaṇhāti, sihādayo taṃ ʈhānaṃ āgantvā tiṭṭhanti, evaṃ senāsaṇaṃ palibuddhaṃ hoti, tathā palibuddhe vā senāsane jīvitaṃ brahmacariyantarāyakaṃ āpadāsu vā gacchantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Mañcādīnaṃ saṃghikā vuttalakkaṇe dese santharaṇaṃ vā santharāpanaṃ vā apalibuddhaṃ āpadāya abhāvo nirapekkhatā leḍḍupātātikkamoti imān’ettha cha aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisān’eva, idaṃ pana kiriyākiriyaṇi.

Paṭhamasenāsanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Dutiyasenāsanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame vihāreti gabbhe vā aññatarasmiṃ vā sabbapariṇaṇaṃ vuttasenāsaṇe. (Seyyanti)³ seyyā nāma bhisī cimilikā uttarattharaṇaṃ bhūmattharaṇaṃ

1. Sāpattikaṃ (Sī, Kaṃ)

2. Pana kiñci (Sī, Ka)

3. () Etthantare paṭho sihaḷamūle n’atthi.

tattikā cammakkaṇḍo nisīdanam paccattharaṇam tiṇasanthāro paṇṇasanthāroti vuttam. Tattha **cimilikā** nāma parikkammakatāya bhūmiyā vaṇṇānurakkhaṇattham katā. **Uttarattharaṇam** nāma mañcapīṭhādīnam upari attharitabbayuttakam paccattharaṇam. **Bhūmattharaṇam** nāma cimilikāya sati tassā upari, asati suddhabhūmiyam attharitabbā kaṭasārakādi vikati. **Tattikā** nāma tālapaṇṇādīhi katatattikā. **Cammakkaṇḍo** nāma yam kiñci cammam, sīhacammādīnāhi pariharaṇe yeva parikkhepo, senāsanaparibhoge pana akappiyacammam nāma n’atthi. **Paccattharaṇam** nāma pāvāro kojavoti ettakameva, sesam pākāṭameva. Iti imāsu dasasu seyyāsu ekampi seyyam attano vassaggena gahetvā vuttalakkaṇe vihāre santharitvā vā santharāpetvā vā yo bhikkhu dīsam gamiko yathā ṭhapitam upacikāhi na khajjati, tathā ṭhapanavasena n’eva uddhareyya, na uddharāpeyya, purimasikkhāpade vuttanayena anāpuccham vā gaccheyya, tassa parikkhittassa ārāmassa parikkhepam, aparikkhittassa upacāram atikkamantassa paṭhamapāde dukkaṭam, dutiyapāde pācittiyam. Yattha pana upacikāsāṅkā n’atthi, tato anāpucchāpi gantum vaṭṭati, āpucchanaṃ pana vattam.

Sāvatthiyam sattarasavaggiye bhikkhū ārabba saṃghike vihāre seyyam santharitvā anuddharitvā anāpucchā pakkamanavattusmim paññattam, sādharāṇapaññatti, anāṇattikam¹, tikapācittiyam, puggalike tikadukkaṭam, vuttalakkaṇassa pana vihārassa upacāre bahi āsanne upaṭṭhānasālāya vā aparicchannamaṇḍape vā paricchanne vāpi bahūnam sannipātabhūte rukkhāmule vā santharitvā vā santharāpetvā vā, mañcapīṭhaṅca vihāre vā vuttappakāre vihārūpacāre vā santharitvā vā santharāpetvā vā uddharaṇādīni akatvā gacchantassa dukkaṭameva. Attano santake, vissāsikapuggalike uddharaṇādīni katvā, purimanayen’eva palibuddham chaḍḍetvā gamane, yo ca “ajj’eva āgantvā paṭijaggissāmi”ti evam sāpekkho nadipāram vā gāmantaram vā gantvā yatthassa gamanacittam uppannam, tatth’eva ṭhito kañci pesetvā vā āpucchati, nadipūrarājacorādīsu vā kena ci palibuddho na sakkoti paccāgantum, tassa ca, āpadāsu ca, ummattakādīnaṅca anāpatti. Vuttalakkaṇaseyyā tassā saṃghikatā vuttalakkaṇe vihāre santharaṇam vā santharāpanam vā apalibuddhatā āpadāya abhāvo anapekkhassa

1. Sāṇattikam (Sī, Kam)

disāpakkamanam upacārasīmātikkamoti imān'ettha satta aṅgāni.
Samuṭṭhānādīni anantarasikkhāpade vuttanayān'evāti.

Dutiyasenāsanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Anupakhajjasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **jānanti** “anuṭṭhāpanīyo ayan”ti jānanto, ten'ev'assa Padabhājane “vuḍḍho'ti jānāti, 'gilāno'ti jānāti, 'saṃghena dinno'ti jānāti”ti¹ vuttaṃ. Vuḍḍho hi attano vuḍḍhatāya anuṭṭhāpanīyo, gilāno gilānatāya, saṃgho pana bhaṇḍāgārikassa vā dhammakathikavinayadharagaṇavācakācariyānam vā bahūpakāratam guṇavisitṭhataṇca sallakkhetvā dhuvavāsathāya vihāram sallakkhetvā sammannitvā deti, tasmā yassa saṃghena dinno, sopi anuṭṭhāpanīyo. **Pubbupagatanti** pubbam upagatam. **Anupakhajjāti** mañcapīṭhānam vā tassa vā bhikkhuno pavisantassa vā nikkhamantassa vā upacāram anupavisitvā. Tattha mañcapīṭhānam tāva mahallake vihare samantā diyaḍḍho hattho upacāro, khuddake yato pahoti, tato diyaḍḍho hattho, tassa pana pavisantassa pādadhovanapāsāṇato yāva mañcapīṭham, nikkhamantassa mañcapīṭhato yāva passavaṭṭhānam, tāva upacāro. **Seyyam kappeyyāti** tassa sambādham kattukāmatāya tasmim upacāre dasasu seyyāsu ekampi santharantassa vā santharāpentassa vā dukkaṭam, tattha nisīdantassa vā nipajjantassa vā pācittiyam, dvepi karontassa dve pācittiyāni, punappunam karontassa payogagaṇanāya pācittiyam.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba anupakhajja seyyakappanavathusmim paññattam, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikam, tikapācittiyam, puggalike tikadukkaṭam, vuttupacārato vā bahi upaṭṭhānasālādike vā viharassa upacāre vā santharaṇasantharāpanesupi nisajjasayanesupi dukkaṭameva. Attano vā, vissāsikassa vā santake pana vihare santharantassa, yo ca gilāno vā sītuṇhapīlito vā pavisati, tassa ca, āpadāsu ca, ummattakādīnaṇca anāpatti. Saṃghikavihārata anuṭṭhāpanīyabhāvajānanam sambādhetukāmatā upacāre nisīdanam vā nipajjanam vāti

1. Vi 2. 63 piṭṭhe.

imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisān'eva, idaṃ pana dukkhavedanamevāti.

Anupakhajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Nikkaḍḍhanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **kupitoti** kuddho. **Anattamanoti** atuṭṭhacitto. **Nikkaḍḍheyya vā nikkāḍḍhāpeyya vā pācittiyanti** ettha ye anekabhūmakā pāsādā, anekakoṭṭhakāni vā catussālāni, tādisesu senāsanesu gahetvā antarā aṭṭhapetvā eken'eva payogena atikkāmentassa ekaṃ pācittiyaṃ, ṭhapetvā ṭhapetvā¹ nānāpayogehi atikkāmentassa dvāragāṇanāya pācittiyāni, hatthena anāmasitvā 'nikkhamā'ti vatvā vācāya nikkāḍḍhantass'āpi es'eva nayo. Nikkaḍḍhāpentassa pana 'nikkaḍḍhā'ti āṇattamatte dukkaṭaṃ, sakim āṇatte pana tasmim bahukepi dvāre nikkhamante itarassa ekameva pācittiyaṃ. Sace pana "ettakāni dvārāni nikkāḍḍhāhī'ti vā "yāva mahādvārāṃ, tāva nikkāḍḍhāhī'ti vā evaṃ niyametvā āṇatto hoti, dvāragāṇanāya pācittiyāni.

Sāvattthiyaṃ Chabbaggiye bhikkhū ārabha bhikkhuṃ saṃghikā viharā nikkāḍḍhanavatthusmim paññattaṃ, sādharāṇapaññatti, sāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, puggalike tikadukkaṭaṃ, tassa parikkhāranikkāḍḍhane, upaṭṭhānasālādikā viharūpacārā tassa vā tassa parikkhārassa vā nikkāḍḍhane, anupasampannassa pana anupasampannaparikkhārassa vā viharo vā viharūpacārā vā nikkāḍḍhane nikkāḍḍhāpane ca dukkaṭameva. Tañca kho asambaddhesu parikkhāresu parikkhāragāṇanāya veditabbaṃ. Attano vā vissāsikassa vā santakā viharā nikkāḍḍhane, sakalasamghārāmatopi bhaṇḍanakāraṇakassa vā tassa parikkhārassa vā nikkāḍḍhane nikkāḍḍhāpane vā, attano vasaṇaṭṭhānato alajjissa, ummattakassa, na sammāvattantānaṃ antevāsikasaddhivihārikānaṃ, tesam parikkhārassa vā nikkāḍḍhane ca, sayam² ummattakādīnañca anāpatti.

1. Antare ṭhapetvā (Ka, Kaṃ)

2. Sayañca ummattakādīnañca (sabbattha) Vi-Ṭṭha 3. 48; Kaṅkhāmahāṭṭikā 3. 383 piṭṭhesu pana passitabbaṃ.

Samṅhikavihāro upasampannassa bhaṇḍanakārahābhāvādivinimuttatā
kopena nikkadḍhanam vā nikkadḍhāpanam vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni.
Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Nikkadḍhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Vehāsakuṭisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **uparivehāsakuṭiyā**ti upari acchannatalāya dvibhūmikakuṭiyā vā
tibhūmikakuṭiyā vā. Padabhājanē pana idha adhippetam kuṭim dassetum
“majjhimassa purisassa asīsaghaṭṭā”¹ti¹ vuttam. **Āhaccapādakanti** aṅge
vijjhitvā pavesitapādakam. **Abhinisīdeyyā**ti abhibhavitvā ajjhottharivā
nisīdeyya, bhummatthe vā etam upayogavacanam, mañce vā pīṭhe vā
nisīdeyya vā nipajjeyya vāti attho. **Abhī**ti idaṃ pana padasobhaṇatthe
upasaggamattameva, tasmā yo bhikkhu vuttalakkhaṇāya vehāsakuṭiyā
sabbantimena paricchena yāva pamāṇamajjhimassa purisassa sabbaso
heṭṭhimāhi tulāhi sīsam na ghaṭṭeti, ettakam uccāya tulānam upari ṭhapite
āhaccapādake mañce vā pīṭhe vā nisīdati vā nipajjati vā, tassa
Anupakhajjasikkhāpade vuttanayena payogagaṇanāya pācittiyam.

Sāvatthiyam aññataram bhikkhum ārabha uparivehāsakuṭiyā
āhaccapādakam mañcam pīṭham sahasā abhinisīdana-
abhinipajjanavattusmim paññattam, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikam,
tikapācittiyam, puggalike tikadukkaṭam, attano vā, viśāsikassa vā santake
vihāre, avehāsakuṭiyā, sīsaghaṭṭāya, yassa vā heṭṭhā dabbasambhārādīnam
nikkhittattā aparibhogam hoti, uparitalam vā padarasañcitam
sudhādi-parikammakatarā vā, tattha āhaccapādake nisīdantassa, yo ce tasmim
vehāsatthepi āhaccapādake ṭhito kiñci gaṇhāti vā laggati vā, yassa ca paṭaṇī
dinnā hoti, pādasīsānam upari āṇī pavesitā, tattha nisīdantassa,
ummattakādīnaṅca anāpatti. Samṅhiko vihāro asīsaghaṭṭā vehāsakuṭi heṭṭhā

1. Vi 2. 67 piṭṭhe.

saparibhogam apaññidinne āhaccapādaṅge nisīdanam vā nipajjanam vāti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Eḷakalomasadisānīti.

Vehāsakuṭṭisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Mahallakavīhārasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **mahallakanti** sassāmikam. **Vihāranti** ullittāvallittam. **Yāva dvāraḥkosāti** ettha dvāraḥkoso nāma ukkaṭṭhāparicchedena piṭṭhasaṅghāṭassa sāmāntā aḍḍhateyyahattho padeso. **Aggaḷaṭṭhapanāyāti** sakavāṭakassa dvārabandhassa niccalabhāvattāya. Kavāṭaṇhi lahuparivattakam vivaraṇakāle bhittim āhanati, pidahanakāle dvārabandham. Tena āhanena bhitti kampati, tato mattikā calati, calitvā sithilā vā hoti patati vā, tenāha Bhagavā “yāva dvāraḥkosā aggaḷaṭṭhapanāyā”ti. Tattha kiñcāpi “idaṁ nāma kattabban”ti n’eva Mātikāyam, na Padabhājane vuttam, aṭṭhupattiyaṁ pana “punappunam chādāpesi, punappunam lepāpesi”¹ti¹ adhikārato yāva dvāraḥkosā aggaḷaṭṭhapanāya punappunam limpitaḥbo vā lepāpetabbo vāti evamattho daṭṭhaḥbo. **Ālokaśandhiparikammāyāti** ettha **ālokaśandhīti** vāṭapānakavāṭakā vuccanti. Te vivaraṇakāle vidatthimattampi atirekampampi bhittippadesam paharanti, upacāro pan’ettha sabbadisāsu labbhati, tasmā sabbadisāsu kavāṭavittārapamāṇo okāso ālokaśandhiparikammattāya limpitaḥbo vā lepāpetabbo vāti ayamettha adhippāyo.

Evam lepakamme yaṁ kattabban, taṁ dassetvā idāni chadane kattabban dassetuṁ **dvatticchadanassāti**-ādimāha. Tattha **dvatticchadanassa pariyaṇanti** chadanassa dvattipariyaṇam, **pariyaṇam** vuccati parikkhepo, parikkhepadvayaṁ vā parikkhepattayaṁ vā adhiṭṭhātabbanti attho. **Appaharite ṭhitenāti** aharite ṭhiteṇa. **Haritanti** c’ettha sattadhaññādibhedam pubbaṇṇam, muggamāsatilakulattha-alābukumbhaṇḍādibhedanā aparāṇṇam adhippetam. Yaṁ tasmim khette

1. Vi 2. 68 piṭṭhe.

vuttaṃ na tāva sampajjati, vasse pana patite sampajjissati, tampi haritasañkhameva gacchati. Tasmā tasmim̐ ṭhatvā adhiṭṭhahanto dukkaṭaṃ āpajjati. Appaharite ṭhatvā adhiṭṭhahantass’āpi ayaṃ paricchedo, piṭṭhivaṃsassa vā kūṭāgārathūpikāya vā passe nisinno puriso chadanamukhavaṭṭi-antena olokeno yasmiṃ bhūmibhāge ṭhitaṃ bhikkhum̐ passati, yasmiṃca ṭhito taṃ upari nisinnakaṃ tath’eva ullokeno passati, tasmim̐ ṭhātabbaṃ, tassa anto aharitepi ṭhātum̐ na labhati. **Tato ce uttarīti** maggena chādiyamāne tiṇṇaṃ maggānaṃ, pariyāyena chādiyamāne tiṇṇaṃ pariyāyānaṃ upari iṭṭhakasilāsudhāhi chādiyamāne iṭṭhakasilāsudhāpiṇḍagaṇanāya, tiṇapaṇṇehi chādiyamāne paṇṇagaṇanāya c’eva tiṇamuṭṭhigaṇanāya ca pācittiyaṃ.

Kosambiyaṃ Channattheraṃ ārabba punappunaṃ chādāpanalepāpanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharāṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, ūnadvattipariyāye atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Setavaṇṇādikaraṇe, dvattipariyāye vā ūnakadvattipariyāye vā, leṇaguḥātiṇakuṭikādīsu, aññassatthāya, attano dhanena kārentassa, vāsāgāraṃ ṭhapetvā sesāni adhiṭṭhahantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Mahallakavihārātā, attano vāsāgarātā, uttari adhiṭṭhānanti imān’ettha tīṇi aṅgaṇi. Samuṭṭhānādīni Sañcaritte vuttanayān’evāti.

Mahallakavihārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **jānaṃ sappāṇakanti** “sappāṇakaṃ etan”ti disvā vā sutvā vā yena kenaci ākārena jānanto. **Siñceyya vā siñcāpeyya vāti** tena udakena sayāṃ vā siñceyya, aññaṃ vā āṇāpetvā siñcāpeyya. Tattha dhāraṃ avicchinditvā siñcantassa ekasmiṃ ghaṭe ekā’va āpatti, vicchindantassa payogagaṇanāya āpattiyo. Mātikaṃ pamukhaṃ karoti, divasampi sandatu, ekā’va āpatti. Tattha tattha bandhitvā aññato nentassa payogagaṇanāya āpattiyo. Bahukampi¹ tiṇapaṇṇasākhādīm̐

1. Tattha bahukampi (Sī)

ekappayogena udake pakkhipantassa ekāva āpatti, ekekaṃ pakkhipantassa payogagaṇanāya āpattiyo. Idañca yaṃ evaṃ pakkhipiyamāne pariyādānaṃ gacchati, āvilaṃ vā hoti, yathā pāṇakā maranti, tādisaṃ sandhāya vuttaṃ, na mahā-udakaṃ. Siñcāpane āṇattiyā dukkaṭaṃ, ekāṇattiyā bahukampi siñcatu, āṇāpakassa ekameva pācittiyaṃ.

Āḷaviyaṃ Āḷavake bhikkhū ārabha siñcanavattthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, sāṇattikaṃ, appāṇake sappāṇakasaññino, ubhosu vematikassa dukkaṭaṃ. Appāṇakasaññino, asaṅcicca assatiyā vā siñcantassa, ajānantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Udakassa sappāṇakatā, “siñcanena pāṇakā marissantī”ti jānanaṃ, tañca udakaṃ tādiseva, vinā vadhakacetanāya yena kenaci karaṇīyena tiṇādīnaṃ siñcananti imān’ettha cattāri aṅgaṇi. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṃ pana paṇṇattivajjaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Bhūtagāmaṇḍavaggo dutiyo.

3. Ovādavagga 1. Ovādasikkhāpadavaṇṇanā

Ovādavaggassa paṭhame **asammatoti** yā aṭṭhaṅgasamannāgatassa bhikkhuno Bhagavatā ṇatticatutthena kammena¹ bhikkhunovādakasammuti anuññātā, tāya asammato. **Ovadeyyāti** bhikkhunisaṃghaṃ vā sambahulā vā² ekaṃ bhikkhuniṃ vā “vassasatūpasampannāya bhikkhuniyā tadahupasampannassa bhikkhuno abhivādanam paccuṭṭhānam añjalikammaṃ sāmīcikkammaṃ katabban”ti-ādike³ aṭṭha garudhamme ovādavasena osārento ovadeyya. **Pācittiyanti** ovādapariyosāne pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha ovadanavattthusmiṃ paññattaṃ, asādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, aññena vā dhammena bhikkhunīsu upasampannamattaṃ vā ovadato dukkaṭaṃ. Sammatass’āpi tañce sammutikkammaṃ adhammakammaṃ hoti, tasmīṃ adhammakamme adhammakammasaññino vage bhikkhunisaṃghe

1. Vi 2. 72 piṭṭhe.

2. Sambahulā vā bhikkhuniyo (Kaṃ)

3. Vi 4. 444 piṭṭhe.

ovadato tikapācittiyaṃ, tathā vematikassa dhammakammasaññino cāti nava pācittiyāni, samaggepi bhikkhunisaṃghena vāti adhammakammavasena aṭṭhārasa. Sace pana taṃ dhammakammaṃ hoti, “dhammakamme dhammakammasaññī samaggaṃ bhikkhunisaṃghaṃ samaggasaññī ovadati”¹ti idam avasānapadam ṭhapetvā ten’eva nayena sattarasa dukkaṭāni, “samagg’amh’āyyā”ti ca vutte aññaṃ dhammaṃ, “vagg’amh’āyyā”ti ca vutte aṭṭha garudhamme bhaṇantassa, ovādañca aniyyātetvā aññaṃ dhammaṃ bhaṇantassa dukkaṭameva. Yo pana dhammakamme dhammakammasaññī samaggaṃ bhikkhunisaṃghaṃ samaggasaññī ovadati, garudhammapāḷiṃ uddesaṃ deti, paripucchaṃ deti, “osārehi ayyā”ti vuccamāno¹ osāreti, pañhaṃ puṭṭho katheti, bhikkhunīnaṃ suṇamānānaṃ aññassatthāya bhaṇati, sikkhamānāya vā sāmaṇeriyā vā bhaṇati, tassa, ummattakādīnañca anāpatti. Asammatatā bhikkhuniyā paripuṇṇūpasampannatā ovādavasena aṭṭhagarudhammabhaṇananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisānevāti.

Ovādasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Atthaṅgatasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **ovadeyyā**ti aṭṭhagarudhammehi vā aññena vā dhammena ovadantassa sammatass’āpi pācittiyameva.

Sāvattthiyaṃ āyasmantaṃ Cūḷapanthakaṃ ārabha atthaṅgate sūriye ovadanavattthusmiṃ paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, sūriye atthaṅgate atthaṅgatasaññino vematikassa vā, ekato-upasampannaṃ ovadantassa ca dukkaṭaṃ. Purimasikkhāpade viya uddesādinayena anāpatti. Atthaṅgatasūriyatā paripuṇṇūpasampannatā ovadananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Padasodhammasadisān’evāti.

Atthaṅgatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 1. 76 piṭṭhe.

3. Bhikkhunupassayasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **bhikkhunupassayanti** bhikkhuniyā ekarattaṃ vasanaṭṭhānampi. **Ovadeyyāti** idha garudhammehi ovaḍantass’eva pācittiyaṃ. Sace pana asaṃmato hoti, dve pācittiyaṇi. Sace pana sūriyepi atthaṅgate ovaḍati, tīṇi honti. Saṃmatassa pana rattim ovaḍantassapi dve eva honti. Saṃmatattā hi bhikkhussa garudhammovādamūlakaṃ pācittiyaṃ n’atthi. **Gilānāti** na sakkoti ovāḍāya vā saṃvāsāya vā gantuṃ.

Sakkesu chabbaggiye bhikkhū ārabha bhikkhunupassayaṃ upasaṅkamitvā ovaḍanavattusmim paññattaṃ, “aññatra samayā”ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasaṃpannāya upasaṃpannasaññino vematikassa vā, ekato-upasaṃpannaṃ yena kenaci, itaraṃ aññena dhammena ovaḍantassa ca dukkaṭaṃ. Samaye, anupasaṃpannāya, purimasikkhāpade viya uddesādinayena ca anāpatti. Upassayūpagamaṇaṃ paripuṇṇūpasampannatā samayābhāvo garudhammehi ovaḍananti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni, idaṃ pana kiriyaṃ hotīti.

Bhikkhunupassayasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Āmisasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **āmisahetūti** cīvarādīnaṃ aññatarahetu. **Bhikkhūti** saṃmatā bhikkhū idh’adhippetā. **Pācittiyanti** evarūpe bhikkhū avaṇṇakāmatāya evaṃ bhaṇantassa pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha “āmisahetu ovaḍanti”ti bhaṇanavattusmim paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti, anāpattikaṃ, dhammakamme tikapācittiyaṃ, adhammakamme tikadukkaṭaṃ, asaṃmataṃ upasaṃpannañca, anupasaṃpannañca saṃmataṃ vā asaṃmataṃ vā evaṃ bhaṇantassa dukkaṭameva. Tattha yo bhikkhu kāle sammutim labhitvā sāmaṇerabhūmiyaṃ saṇṭhito¹, ayaṃ saṃmato nāma anupasaṃpanno. Pakatiyā cīvarādihetu ovaḍantaṃ pana evaṃ

1. Puna saṇṭhito (Sī, Kam)

bhaṇantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. Upasampannatā dhammena laddhasammutitā anāmisantaratā avaṇṇakāmatāya evaṃ bhaṇananti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedanamevāti.

Āmisasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame Sāvatthiyaṃ aññatarāṃ bhikkhūṃ ārabha cīvaradānavatthusmiṃ paññattam. Sesakathāmaggo pan'ettha cīvarappaṭiggahaṇasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbo. Tatra hi bhikkhu paṭiggāhako, idha bhikkhunī¹, ayaṃ viseso, sesaṃ tādisevāti.

Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe cīvaranti nivāsanapārupanupagaṃ. Sibbeyya vā sabbāpeyyā vāti ettha sayaṃ sabbantassa sūciṃ pavesetvā pavesetvā nīharaṇe pācittiyaṃ, satakkhattumpi vijjhivā sakīṃ nīharantassa ekameva pācittiyaṃ. 'Sibbā'ti vutto² pana sacepi sabbaṃ sūcikammaṃ niṭṭhāpeti, āṇāpakassa ekameva pācittiyaṃ. Atha “yaṃ ettha cīvare kattaḃbaṃ, sabbaṃ taṃ tava bhāro”ti vutto² niṭṭhāpeti, tassa ārāpathe ārāpathe pācittiyaṃ. Āṇāpakassa ekavācāya sambahulānīpi, punappunaṃ āṇattiyaṃ pana vattaḃbameva n'atthi.

Sāvatthiyaṃ Udāyittheraṃ ārabha cīvarasibbanavatthusmiṃ paññattam, asādhāraṇapaññatti, sāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, ñātikāya aññātikasaññino vā vematikassa vā, ekato-upasampannāya sabbantassa ca dukkaṭaṃ. Aññaṃ thavikādīparikkhāraṃ sabbantassa, ñātikāya sikkhamānasāmaṇerīnaṅca cīvarampi sabbantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. Aññātikāya bhikkhuniyā

1. Bhikkhunīti (Sī)

2. Vutte (Sī)

santakatā nivāsanapārūpanupagatā vuttalakḥhaṇaṃ sibbanāṃ vā sabbāpanāṃ vāti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisān’evāti.

Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Saṃvidhānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **saṃvidhāyā**ti saṃvidahitvā, gamanakāle saṅketāṃ katvāti attho. **Ekaddhānamagganti** ekaṃ addhānasāṅkhātāṃ maggaṃ, ekato vā addhānamaggaṃ. **Satthagamanīyoti** satthena saddhiṃ gantabbo, sesaṃ uttānapadatthameva. Ayaṃ pan’ettha vinicchayo—akappiyabhūmiyaṃ saṃvidahantassa saṃvidahanapaccayā tāva dukkaṭaṃ. Tattha ṭhapetvā bhikkhunupassayaṃ antarārāmaṃ āsanasālaṃ titthiyaseyyaṇca sesā akappiyabhūmi, tattha ṭhatvā saṃvidahantassāti attho. Saṃvidahitvā pana “ajja vā sve vā”ti niyamitaṃ kālaṃ visaṅketāṃ akatvā, dvāravisaṅketāṃ pana maggavisaṅketāṃ vā katvāpi bhikkhuniyā saddhiṃ gacchantassa yāva āsannass’āpi aññassa gāmassa “ayaṃ imassa upacāro”ti manussehi ṭhapitaṃ upacāraṃ na okkamati, tāva anāpatti. Taṃ okkamantassa pana paṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiyapāde pācittiyaṃ, iti gāmūpacārokkamanagaṇanāya pācittiyāni. Addhayojanātikkame pana gāme asati addhayojanagaṇanāya pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha ekaddhānamaggappaṭipajjanavatthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra samayā”ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, asaṃvidahite saṃvidahitasaññino vematikassa vā yo ca bhikkhuniyā asaṃvidahantiyā kevalaṃ attanā’va saṃvidahati, tassa dukkaṭaṃ. Samaye saṃvidahitvāpi gacchantassa, attanā asaṃvidahantassa, visaṅketena vā āpadāsu gacchantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Dvinnampi saṃvidahitvā maggappaṭipatti avisaṅketatā samayābhāvo anāpadā gāmantarokkamaṇaṃ vā addhayojanātikkamo vāti imān’ettha pañca aṅgāni. Ekato-upasampannādīhi pana saddhiṃ mātugāmasikkhāpadena āpatti, addhānasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Saṃvidhānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Nāvābhiruhasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **saṃvidhāyā**ti kīḷāpurekkhāro saṃvidahitvā, abhiruhasakāle saṅketam katvāti attho. **Uddhamgāmininti** kīḷāvasena uddham nadiyā paṭisotaṃ gacchantim. **Adhogāmininti** tath'eva adho anusotaṃ gacchantim. Yaṃ pana titthappaṭipādanattham uddham vā adho vā haranti, ettha anāpatti. **Aññatra tiriyaṃ taraṇāyā**ti upayogatthe nissakkavacanam, yā tiriyaṃ taraṇā, tam ṭhapetvāti attho. **Pācittiyanti** sagāmakatīrapassena gamanakāle gāmantaragaṇanāya, agāmakatīrapassena vā yojanavitthatāya nadiyā majjhena vā gamanakāle addhayojanagaṇanāya pācittiyam, samudde pana yathāsukham gantum vaṭṭati.

Sāvatthiyam chabbaggiye bhikkhū ārabha nāvābhiruhasavattusmim¹ paññattam, “aññatra tiriyaṃ taraṇāyā”ti ayamettha anupaññatti, sesam anantarasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Nāvābhiruhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Paripācitasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **bhikkhuniparipācitantī** bhikkhuniyā paripācitam, n'eva tassa n'āttano ñātakappavāritānam gihīnam santike bhikkhussa guṇam pakāsetvā “detha ayyassa, karoṭha ayyassā”ti evam nipphāditam laddhabbam katanti attho. **Pubbe gihisamārambhā**ti ettha **samārambhoti** samāraddham, paṭiyāditass'etaṃ nāmam. Gihīnam samārambho gihisamārambho, bhikkhuniyā paripācanato pubbe paṭhamataram yeva yaṃ bhikkhūnam atthāya gihīnam paṭiyāditabhattam, ñātakappavāritānam vā santakam, tam ṭhapetvā aññam jānam bhuñjantassa pācittiyanti attho. Tañca kho ajjhoharaṇagaṇanāya, paṭiggahaṇe pan'assa dukkaṭam.

Rājagahe Devadattam ārabha bhikkhuniparipācitaṇḍapātabhuñjanavattusmim paññattam, “aññatra pubbe gihisamārambhā”ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikam, ekato-upasampannāya paripācitam

1. Bhikkhuniyā saddhim nāvābhiruhasavattusmim (Kaṃ)

bhuñjantassa aparipācite paripācitasāññino ubhayattha vematikassa ca dukkaṭaṃ. Ubhayattha aparipācitasāññino, gihisamārambhe, sikkhamānasāmaṇerādihi paripācite, pañca bhojanāni ṭhapetvā avasese, ummattakādīnañca anāpatti. Bhikkhuniyā paripācitatā paripācitabhāvajānanam gihisamārambhābhāvo odanādīnam aññataratā tassa ajjhoharaṇanti imān’ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṃ pana paṇṇattivajjam, ticittam, tivedananti.

Paripācitasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Rahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame sabbopi kathāmaggo Dutiya-aniyate vuttanayen’eva veditabbo. Idañhi sikkhāpadam dutiya-aniyatena ca upari Upanandassa catutthasikkhāpadena ca ekaparicchedam, aṭṭhuppattivasena pana visum paññattanti.

Rahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ovādavaggo tatiyo.

4. Bhojanavagga 2. Āvasathasikkhāpadavaṇṇanā

Bhojanavaggassa paṭhame **agilānenā**ti addhayojanampi gantum samatthena. **Ekoti** ekadivasiko. **Āvasathapiṇḍoti** “imesam vā ettakānam vā”ti ekam¹ pāsaṇḍam vā “ettakamevā”ti evam bhattam vā anodissa sālādīsu yattha katthaci puññakāmechi paññattam bhojanam. **Bhuñjitabboti** ekakulena vā nānākulehi vā ekato hutvā ekasmiṃ vā ṭhāne, nānāṭhānesu vā “ajja ekasmiṃ sve ekasmiṃ”ti evam aniyataṭṭhāne vā paññatto ekasmiṃ ṭhāne ekadivasameva bhuñjitabbo. **Tato ce uttarīti** dutiyadivasato paṭṭhāya tasmim vā ṭhāne aññasmiṃ vā ṭhāne tesam santakassa paṭiggahaṇe dukkaṭam, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyam.

1. Evam (Kaṃ)

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba anuvasitvā āvasathapiṇḍabhuñjanavattusmiṃ paññattam, “agilānenā”ti ayamettha anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, gilānassa agilānasaññino vematikassa vā dukkaṭam. Gilānassa gilānasaññino, yo ca sakiṃ bhuñjati, gacchanto vā antarāmagge ekadivasaṃ, gataṭṭhāne ekadivasaṃ, paccāgantopi antarāmagge ekadivasaṃ, āgataṭṭhāne ekadivasaṃ, ‘gamissāmi’ti ca bhuñjitvā nikkhanto kenaci upaddavena nivattitvā khemabhāvaṃ ñatvā gacchanto puna ekadivasaṃ bhuñjati, yassa vā sāmikā nimantetvā denti, yo vā¹ bhikkhūnaṃ yeva uddissa paññattam, na yāvadattham paññattam, ṭhapetvā vā pañca bhojanāni aññaṃ bhuñjati, tassa ca, ummattakādīnaṃ anāpatti. Āvasathapiṇḍatā, agilānatā, anuvasitvā paribhojananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Eḷakalomasikkhāpadasadisānīti.

Āvasathasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Gaṇabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **gaṇabhojaneti** gaṇassa bhojane. Idha ca **gaṇoti** cattāro vā tatuttari vā bhikkhū, tesaṃ nimantanato vā viññattito vā laddhe odanādīnaṃ pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarabhojaneti attho. Tatth’āyaṃ vinicchayo— sace hi koci cattāro bhikkhū upasaṅkamtivā yena kenaci vevacanena vā bhāsantarena vā pañcannaṃ bhojanānaṃ nāmaṃ gahetvā “odanena nimantemi, odanaṃ me gaṇhathā”ti-ādinā nayena nimanteti, te ce evaṃ ekato vā nānāto vā nimantitā ekato vā nānāto vā gantvā ekato gaṇhanti, pacchā ekato vā nānāto vā bhuñjanti, gaṇabhojanaṃ hoti. Paṭiggahaṇameva h’ettha pamāṇaṃ. Sace odanādīnaṃ nāmaṃ gahetvā ekato vā nānāto vā viññāpetvā ca gantvā ca ekato gaṇhanti, evampi gaṇabhojanameva. Tassa duvidhass’āpi evaṃ paṭiggahaṇe dukkaṭam, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ. Gilānasamayādīsu yadā pādānampi phalitattā na sakkā piṇḍāya caritum,

1. Yaṃ vā (Syā, Ka)

ayaṃ **gilānasamayo**. Atthatakathinānaṃ pañca māsā, itaresaṃ kattikamāsoti ayaṃ **cīvaradānasamayo**. Yadā yo cīvare kariyamāne kiñcideva cīvare kattabbaṃ kammaṃ karoti, ayaṃ **cīvarakārasamayo**. Yadā addhayaḥjanampi gantukāmo vā hoti gacchati vā gato vā, ayaṃ **addhānagamānasamayo**. **Nāvābhiruhanasamayepi** es’eva nayo. Yadā gocaragāme cattāro bhikkhū piṇḍāya caritvā na yāpenti, ayaṃ **mahāsamayo**. Yadā yokoci pabbajito bhāttena nimanteti, ayaṃ **samaṇabhāttasamayo**, etesu samayesu bhuñjitum vaṭṭati.

Rājagahe Devadattaṃ ārabba viññāpetvā bhuñjanavatthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra samayā”ti ayamettha sattavidhā anupaññatti, sādharāṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, nagaṇabhojane gaṇabhojanasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṃ. Nagaṇabhojanasaññissa pana, ye ca dve tayo ekato gaṇhanti, bahūnaṃ piṇḍāya caritvā ekato bhuñjantānaṃ, niccabhattikādīsu, pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha, ummattakādīnaṃ anāpatti. Gaṇabhojanatā samayābhāvo ajjhoharaṇanti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān’evāti.

Gaṇabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Paramparabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **paramparabhojaneti** gaṇabhojane vuttanayen’eva pañcahi bhojanehi nimantitassa yena yena paṭhamāṃ nimantito, tassa tassa bhojanato uppaṭipāṭiyā vā avikappetvā vā parassa parassa bhojane. Tasmā yo bhikkhu pañcasu sahadhammikesu aññatarassa “mayhaṃ bhāttapaccāsaṃ tuyhaṃ dammī”ti vā “vikappemi”ti vā evaṃ sammukhā vā “itthannāmassa dammī”ti vā “vikappemi”ti vā¹ evaṃ parammukhā vā paṭhamanimantanaṃ avikappetvā pacchā nimantitakule laddhabhikkhato ekasitthampi ajjhoharati, pācittiyaṃ. Samayā vuttanayā eva.

1. Vi 2. 105 piṭṭhe.

Vesāliyaṃ sambahule bhikkhū ārabba aññatra
nimantitabhojanavatthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra samayā”ti ayamettha
tividhā anupaññatti, parivāre pana vikappanampi gahetvā “catasso
anupaññattiyo”ti¹ vuttaṃ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ,
naparamparabhojane paramparabhojanasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ.
Naparamparabhojanasaññissa pana yo ca samaye vā vikappetvā vā
ekasaṃsaṭṭhāni vā dve tīṇi nimantanāni ekato vā katvā bhuñjati,
nimantanappaṭipāṭiya bhuñjati, sakalena gāmena vā pūgena vā nimantito
tesu yatthakatthaci bhuñjati, nimantiyamāno vā “bhikkhaṃ gahessāmi”ti
vadati, tassa niccabhattikādīsu, pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha,
ummattakādīnaṃ anāpatti. Paramparabhojanatā samayābhāvo
ajjhoharaṇanti imāṃ ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni
Paṭhamakathinasadisāṃ eva, idaṃ pana kiriyākiriyaṃti.

Paramparabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Kāṇamātāsikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **pūvehīti** paheṇakatthāya paṭiyattehi
atirasakamodakasakkhalikādīhi yehi kehici khajjakehi. **Manthehīti**
pātheyyatthāya paṭiyattehi yehi kehici sattutilataṇḍulādīhi. **Dvattipattapūrāti**
mukhavatṭiya heṭṭhimalekhaṃ anatikkantā dve vā tayo vā pattapūrā. **Tato ce**
uttarīti sacepi tatiyaṃ pattaṃ thūpikataṃ gaṇhāti, mukhavatṭiya
heṭṭhimalekhato upariṭṭhitapūvagāṇanāya pācittiyaṃ. **Dvattipattapūre**
paṭiggahetvāti ettha yena dve gahitā honti, tena bahi bhikkhuṃ disvā “ettha
mayā dve pattapūrā gahitā, tvaṃ ekaṃ gaṇheyyāsi”ti vattabbaṃ, ten’āpi
aññaṃ passitvā “paṭhamāṃ āgatenā dve pattapūrā gahitā, mayā eko gahito,
tvaṃ mā gaṇhi”ti vattabbaṃ. Yena paṭhamāṃ eko gahito, tass’āpi
paramparārocane es’eva nayo. Yena pana sayameva tayo gahihā, tena
aññaṃ disvā “mā kho tvaṃ ettha paṭiggaṇhi”ti vattabbaṃ, avadantassa
dukkaṭaṃ, taṃ sutvā gaṇhantass’āpi dukkaṭameva. **Tato nīharitvā bhikkhūhi**
saddhiṃ

saṁvibhajitabbanti laddhaṭṭhānato sabbāsannaṁ āsanasālaṁ vā vihāraṁ vā yattha vā pana nibaddhaṁ paṭikkamati, tattha gantvā ekaṁ pattapūraṁ attano ṭhapetvā sesaṁ bhikkhusaṁghassa dātabbaṁ. Yathāmittaṁ pana dātuṁ na labbhati. Yena eko gahito, na tena kiñci akāmā dātabbaṁ, yathārucci kātabbaṁ.

Sāvattiyaṁ sambahule bhikkhū ārabba na mattaṁ jānitvā paṭiggahaṇavatthusmiṁ paññattaṁ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṁ, tikapācittiyaṁ, ūnakadvattipattapūre atirekasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṁ. Ūnakaññissa pana na paheṇakatthāya na pātheyyatthāya vā paṭiyattaṁ, tadatthāya paṭiyattasesakaṁ vā gamane vā paṭippassaddhe ñātakappavāritānaṁ vā dentānaṁ, attano dhanena gaṇhantassa, ummattakādīnaṁ anāpatti. Vuttalakkaṇapūvamanthatā asesakatā appaṭippassaddhagamanatā anaññātakādītā atirekappaṭiggahaṇanti imāṇ'ettha pañca aṅgāni, samuṭṭhānādīni sañcarittasadisāṇ'evāti.

Kāṇamātāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Paṭhamapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **bhuttāvīti** bhuttavā, yena pañcannaṁ bhojanānaṁ sāsapamattampi ajjhoharitaṁ, so evaṁ vuccati. **Pavāritoti** “asanaṁ paññāyati, bhojanaṁ paññāyati, hatthapāse ṭhito abhiharati, paṭikkhepo paññāyati”¹ ti evaṁ Pāḷiyaṁ¹ vuttapañcaṅgavasena katappavāraṇo, katappaṭikkhepoti attho. Tattha yasmā “asanaṁ paññāyati”² ti iminā vipakatabhojano ‘pavārito’³ ti vutto. Yo ca vipakatabhojano, tena kiñci bhuttaṁ, kiñci abhuttaṁ, yañca bhuttaṁ, taṁ sandhāya ‘bhuttāvī’² tipī saṅkham² gacchati. Tasmā ‘bhuttāvī’³ tivacanena visum kiñci atthasiddhiṁ na passāma, “dirattatirattan”³ ti-ādīsu³ pana dirattādivacanāṁ viya pavāritapadassa parivārabhāvena byañjanasiliṭṭhatāya c’etaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Pavāraṇaṅgesu pana **asanaṁ paññāyati** ti vipakatabhojanaṁ dissati, taṁ bhuñjamāno c’esa puggalo hotīti attho. **Bhojanaṁ paññāyati**

1. Vi 2. 111 piṭṭhe.

2. Bhuttāti saṅkham (Sī)

3. Vi 2. 28 piṭṭhe.

pavāraṇappahonakaṃ bhojanaṃ dissati, odanādīnaṃ ce aññataraṃ paṭikkhipitabbaṃ bhojanaṃ hotīti attho. **Hatthapāse** ṭhitoti pavāraṇappahonakaṃ ce bhojanaṃ gaṇhitvā dāyako adḍhateyyahatthappamāṇe okāse ṭhito hotīti attho. **Abhiharatīti** so ce dāyako tassa taṃ bhojanaṃ kāyena abhisamharatīti attho. **Paṭikkhepo paññāyatīti** paṭikkhepo dissati, taṃ ce abhihaṭaṃ so bhikkhu kāyena vā vācāya vā paṭikkhipatīti attho. Evaṃ pañcannaṃ aṅgānaṃ vasena pavārīto hoti.

Tatr'āyaṃ vinicchayo—‘asanaṃ’ti-ādīsu tāva yañca asnāti, yañca bhojanaṃ hatthapāse ṭhitena abhihaṭaṃ paṭikkhipati, taṃ odano kummāso sattu maccho maṃsanti imesaṃ aññatarameva veditabbaṃ. Tattha **odano** nāma sāli vihi yavo godhumo kaṅgu varako kudrūsakoti imesaṃ sattannaṃ dhaññānaṃ taṇḍule gahetvā “bhattaṃ pacāmā”ti vā “yāguṃ pacāmā”ti vā yaṃ kiñci sandhāya pacantu, sace uḥhaṃ vā sītalaṃ vā bhuñjantānaṃ bhojanakāle gahitagahitaṭṭhāne odhi paññāyati, odano hoti, pavāraṇaṃ janeti. Yo pana pāyāso vā kambilayāgu vā uddhanato otāritamattā abbhuṇḥa sakkā hoti āvijjhivā pivituṃ, sā yassa hatthena gahitokāsepi odhi na paññāyati, pavāraṇaṃ na janeti. Sace pana usumāya vigatāya ghanabhāvaṃ gacchati, odhiṃ dasseti, puna pavāraṇaṃ janeti, pubbe tanukabhāvo na rakkhati. Sacepi bahū paṇṇaphalakaḷāre pakkhipitvā muṭṭhimatt’āpi taṇḍulā pakkhittā honti, bhojanakāle ce odhi paññāyati, pavāraṇaṃ janeti. Ayāguke nimantane “yāguṃ dassāmā”ti bhatte udakakañjikakhīrādīni ākiritvā “yāguṃ gaṇhathā”ti denti, kiñcāpi tanukā hoti, pavāraṇaṃ janeti yeva. Sace pana pakkuthitesu udakādīsu pakkhipitvā pacitvā denti, yāgusaṅgahameva gacchati. Sace yāguyāpi sāsapamattampi macchamaṃsakkhaṇḍaṃ vā nhāru vā pakkhittaṃ hoti, pavāraṇaṃ janeti. Ṭhapetvā sānulomānaṃ vuttadhaññānaṃ taṇḍule aññehi veḷutaṇḍulādīhi vā kandaṃulaphalehi vā yehi kehici katabhattaṃ pavāraṇaṃ na janeti. **Kummāso** nāma yavehi kato. Aññehi pana muggādīhi katakummāso pavāraṇaṃ na janeti. **Sattu** nāma satta dhaññāni bhajjitvā kato. Antamaso kharapākabhajjitānaṃ vihīnaṃ

taṇḍule koṭṭetvā katacuṇṇampi kuṇḍakampi sattusaṅgahameva gacchati. Samapākabhajjitānaṃ pana ātapasukkhānaṃ kuṇḍakaṃ vā ye keci taṇḍulā vā lājā vā lājeḥi katabhattasattu-ādīni vā na pavārenti. **Macchamaṃsesu** sace yāguṃ pivantassa yāgusitthamattān’eva dve macchakkhaṇḍāni vā maṃsakkhaṇḍāni vā ekabhājane vā nānābhājane vā denti, tāni ce akhādanto aññaṃ pavāraṇappahonakaṃ yaṃ kiñci paṭikkhipati, na pavāreti. Tato ekaṃ khāditaṃ ekaṃ hatthe vā patte vā hoti, sace aññaṃ paṭikkhipati pavāreti. Dvepi khādītāni honti, mukhe sāsapamattampi avasiṭṭhaṃ n’atthi, sacepi aññaṃ paṭikkhipati, na pavāreti. Yo pana akappiyamaṃsaṃ kuladūsanavejjakamma-uttarimanussadhammārocanasāditarūpiyādīhi nibbattaṃ akappiyabhojanaṃca aññaṃ kappiyaṃ vā akappiyaṃ vā khādanto paṭikkhipati, na pavāreti.

Evam yaṃca asnāti, yaṃca bhojanaṃ hatthapāse ṭhitena abhihaṭaṃ paṭikkhipanto pavāraṇaṃ janeti, taṃ ṇatvā idāni yathā āpajjati, tassa jānanatthaṃ ayaṃ vinicchayo veditabbo—“asanaṃ bhojanaṃ”ti ettha tāva yena ekasitthampi ajjhohaṭaṃ hoti, so sace pattamukhahatthesu yattha katthaci bhojane sati sāpekkho’va aññaṃ vuttalakkaṇaṃ bhojanaṃ paṭikkhipati, pavāreti. Sace pana nirapekkho hoti, yaṃ pattādisu avasiṭṭhaṃ, taṃ na ca ajjhoharitukāmo, aññaṃ vā dātukāmo, aññatra vā gantvā bhuñjitukāmo, so paṭikkhipantopi na pavāreti. “Hatthapāse ṭhito”ti ettha pana sace bhikkhu nisinna hoti, ānisadassa pacchimantato paṭṭhāya sace ṭhito, paṇhīnaṃ antato paṭṭhāya sace nipanno, yena passena nipanno, tassa pārīmantato paṭṭhāya dāyakassa nisinnassa vā ṭhitassa vā nipannassa vā ṭhapetvā pasāritahatthaṃ yaṃ āsannataraṃ aṅgaṃ, tassa orimantena paricchinditvā aḍḍhateyyahattho ‘hatthapāso’ti veditabbo. Tasmim ṭhatvā abhihaṭaṃ paṭikkhipantass’eva pavāraṇā hoti, na tato paraṃ. ‘Abhiharatī’ti hatthapāsabbhantare ṭhito gahaṇatthaṃ upanāmeti. Sace pana anantaranisinnopi bhikkhu hatthe vā ādhārake vā ṭhitaṃ pattam anabhiharitvāva “bhattaṃ gaṇhathā”ti vadati, taṃ paṭikkhipato pavāraṇā n’atthi. Bhattapacchim ānetvā purato bhūmiyaṃ ṭhapetvā evam vuttepi es’eva nayo. Īsakaṃ pana uddharitvā vā apanāmetvā vā ‘gaṇhathā’ti vutte taṃ paṭikkhipato

pavāraṇā hoti. Bhattapacchim̐ gahetvā parivisantassa añño “aham̐ dhāressāmī”ti gahitamattameva karoti, parivesako yeva pana tam̐ dhāreti, tasmā sā abhihaṭṭāva hoti, tato dātukāmatāya gaṇhantaṃ paṭikkhipantassa pavāraṇā hoti. Sace pana parivesakena phuṭṭhamattā’va hoti, itaro’va nam̐ dhāreti, tato dātukāmatāya gaṇhantaṃ paṭikkhipantassa pavāraṇā na hoti. Kaṭucchunā uddhaṭe pana hoti, dvinnam̐ samabhārepi paṭikkhipanto pavāreti yeva. Anantarassa diyyamāne itaro pattam̐ pidahati, aññassa abhihaṭṭam̐ nāma paṭikkhittam̐ hoti, tasmā pavāraṇā n’atthi. ‘Paṭikkhepo’ti ettha vācāya abhihaṭe paṭikkhepo na ruhati, kāyena abhihaṭam̐ pana aṅgulicalanādinā kāyavikārena vā “alam̐, mā dehi”ti-ādinā vacīvikārena vā paṭikkhipato pavāraṇā hoti.

Eko samamsakam̐ rasam̐ abhiharati, “rasam̐ paṭiggaṇhathā”ti vadati, tam̐ sutvā paṭikkhipato pavāraṇā n’atthi. ‘Mamsarasan’ti vutte pana paṭikkhipato pavāraṇā hoti. “Imam̐ gaṇhathā”ti vuttepi hoti yeva. Mamsam̐ visum̐ katvā ‘mamsarasan’ti vuttepi sace sāsapamattampi khaṇḍam̐ atthi, paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Sace n’atthi, vaṭṭati. Kaḷīrapanasādihi missetvā macchamamsam̐ pacanti, tam̐ gahetvā “kaḷīrasūpam̐ gaṇhatha, panasabyañjanam̐ gaṇhathā”ti vadati, evampi na pavāreti. Kasmā? Apavāraṇārahassa nāmena vuttattā. “Macchamamsam̐ byañjanam̐”ti vā “imam̐ gaṇhathā”ti vā vutte pana pavāreti, ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyam̐¹ vutto. Gamanādīsu pana yasmiṃ iriyāpathe pavāreti, tam̐ avikopenten’eva bhuñjitabban̐.

Anatirittanti na atirittam̐, na adhikanti attho. Tam̐ pana kappiyakatādihi sattahi vinayakammākārehi akatam̐ vā gilānassa anadhikam̐ vā hoti. Tasmā Padabhājane² ‘akappiyakatan’ti-ādi vuttam̐, tattha yam̐ phalam̐ vā kandaṃlādi vā pañcahi samaṇakappiyehi kappiyam̐ akatam̐, yañca akappiyamamsam̐ vā akappiyabhojanam̐ vā, etam̐ akappiyam̐ nāma, tam̐ akappiyam̐ “alametaṃ sabban”ti evam̐ atirittam̐ katam̐ **akappiyakatanti** veditabban̐. **Appaṭiggahitakatanti** bhikkhunā appaṭiggahitam̐ yeve purimanayena atirittam̐ katam̐. **Anuccāritakatanti** kappiyam̐ kāretum̐ āgatenā bhikkhunā īsakampi

1. Vi-Ṭṭha 3. 88 piṭṭhe.

2. Vi 2. 111 piṭṭhe.

anukkhittaṃ vā anapanāmitaṃ vā kataṃ. **Ahatthapāse katanti** kappiyaṃ kāretuṃ āgatassa hatthapāsatō bahi ʔhitena kataṃ. **Abhuttāvinā katanti** yo atirittaṃ karoti, tena pavāraṇappahonakaṃ bhojanaṃ abhuttena kataṃ. **Bhuttāvinā pavāritena āsanā vuṭṭhitena katanti** idaṃ uttānameva.

“**Alametaṃ sabbaṃ**”ti avuttanti vacībhedaṃ katvā evaṃ avuttaṃ hoti. Iti imehi sattahi vinayakammākārehi yaṃ atirittaṃ kappiyaṃ akataṃ, yañca pana na gilānātirittaṃ, tadubhayampi anatirittaṃ. Atirittaṃ pana tass’eva paṭipakkhanayena veditabbaṃ.

Apic’ettha **bhuttāvinā kataṃ hotīti**¹ antamaso anantaranisinnassa pattato ekampi sitthaṃ vā maṃsahīraṃ vā khādītvā katampi bhuttāvinā² kataṃ hoti, yo pāto’va evaṃ bhuttāvī pavārito nisīdati yeva, so upakaṭṭhepi kāle abhihaṭaṃ piṇḍaṃ bhikkhunaṃ upanītaṃ kappiyaṃ kātuṃ labhati. Sace pana tasmīṃ kappiye kate bhuñjantassa aññaṃ āmiṣaṃ ākiranti, taṃ so puna kātuṃ na labhati. Yañhi akataṃ, taṃ kātabbaṃ. Yena ca akataṃ, tena ca kātabbanti³ vuttaṃ, tasmā tasmīṃ bhājane kariyamāne paṭhamakatena saddhiṃ kataṃ hotīti taṃ kātuṃ na vaṭṭati. Aññasmiṃ pana bhājane tena vā aññena vā kātuṃ vaṭṭati. Evaṃ kataṃ paṭhamakatena missetvāpi bhuñjituṃ vaṭṭati, na kevalaṇca tassa yena pana kataṃ, taṃ ʔhapetvā aññesaṃ pavāritānampi bhuñjituṃ vaṭṭati. Yathā pana akatena missaṃ na hoti, evaṃ mukhaṇca hatthaṇca suddhaṃ katvā bhuñjitabbaṃ. **Gilānātirittaṃ** pana na kevalaṃ gilānassa bhuttāvasesameva, atha kho yaṃ kiñci gilānaṃ uddissa “ajja vā sve vā yadā vā icchati, tadā khādissati”ti āhaṭaṃ, taṃ sabbaṃ ‘gilānātirittan’ti veditabbaṃ. **Khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vāti** yaṃ kiñci yāvakālikaṃ. **Khādeyya vā bhuñjeyya vā pācittiyanti** ettha vuttanayena pavāritassa anatirittaṃ yaṃ kiñci āmiṣaṃ ajjhoharaṇatthāya paṭiggaṇhato gahaṇe dukkaṭaṃ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba aññatra bhuñjanavattusmiṃ paññattaṃ, “anatirittan”ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, yāmakālikādīni āhāratthāya gaṇhato nirāmiṣāni ajjhoharato ca dukkaṭaṃ, tathā atiritte anatirittasaññino c’eva

1. Vi 2. 111 piṭṭhe. 2. Bhuttāvināva (Vi-Ṭṭha 3. 96 piṭṭhe.) 3. Vi-Ṭṭha 3. 96 piṭṭhe.

vematikassa ca. Atirittasaññino pana, “atirittam kārāpetvā bhuñjissāmi”ti gaṇhantassa, aññassatthāya gaṇhantassa, yāmakālikādīni tesam anuññātaparibhogavasena nirāmisāni paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Pavāritabhāvo āmisassa anatirittatā kālena ajjhoharaṇanti imān’ettha tīni āgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisān’eva, idaṃ pana kiriyākiriyaṇti.

Paṭhamapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Dutiyapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **abhihaṭṭhum pavāreyyāti** abhiharitvā “handa bhikkhu khāda vā bhuñja vā”ti evaṃ pavāreyya. **Jānanti** sutvā vā disvā vā tassa pavāritabhāvaṃ jānanto. **Āsādanāpekkhoti** āsādanam codanam maṅkukaraṇabhāvaṃ apekkhamāno. **Bhuttasmiṃ pācittiyanti** ettha abhihāre tāva dukkaṭam, sace so tam gaṇhāti, puna abhihārakassa dukkaṭam, tasmim pana bhuñjante abhihārakassa tassa ajjhohāre ajjhohāre dukkaṭam, bhojanapariyosāne pācittiyam.

Sāvattthiyam aññataram bhikkhum ārabha anatirittena bhojanena abhihaṭṭhum pavāraṇāvattthusmim paññattam, asādhāraṇapaññatti, anāpattikam, pavārite pavāritasaññino pācittiyam. Vematikassa, yāmakālikādīni āhāratthāya abhiharantassa, tesañca paṭiggahaṇa-ajjhohāresu, appavārite ca pavāritasaññino vematikassa ca dukkaṭam. Appavāritasaññissa pana yo ca atirittam kārāpetvā deti, “kārāpetvā vā bhuñjāhi”ti deti, yo vā “aññass’atthāya haranto gacchāhi”ti deti, yo ca yāmakālikādīni “sati paccaye paribhuñjāhi”ti deti, tassa ummattakādīnañca anāpatti. Pavāritatā pavāritasaññitā āsādanāpekkhatā anatirittena abhihaṭṭhum pavāraṇatā bhojanapariyosānanti imān’ettha pañca āgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Dutiyapavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Vikālabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **vikāle**ti vigate kāle, majjhanhikātikkamanato yāva aruṇuggamanāti adhippāyo. Tasmā yo bhikkhu etasmim antare yaṃ kiñci vanamūlaphalaṃ upādāya āmaṃ vā pakkaṃ vā āmisasaṅkhepagataṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā ajjhoharaṇatthāya paṭiggahaṇāti, tassa paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ.

Rājagahe sattarasavaggiye bhikkhū ārabba vikāle bhojanavatthusmim paññattaṃ, sādharāṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, yāmakālikādīni āharatthāya paṭiggahaṇa-ajjhohāresu, kāle vikālasaññissa, vematikassa ca¹ dukkaṭaṃ, kāle kālasaññissa yāmakālikādīni sati paccaye paribhuñjantassa ummattakādīnaṃ anāpatti. “Anujānāmi bhikkhave romaṭṭhakassa romaṭṭhaṃ, na ca bhikkhave bahimukhadvārā nīharitvā ajjhoharitaṭṭhaṃ”² anuññātanayena romaṭṭhakass’āpi anāpatti. Vikālatā yāvakālikatā ajjhoharaṇanti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhādīni eḷakalomasadisānīti.

Vikālabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Sannidhikāraśikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **sannidhikāra**kanti karo karaṇaṃ kiriyāti atthato ekaṃ, sannidhikāro³ assāti sannidhikāraṃ, sannidhikārameva sannidhikāraṃ, paṭiggahetvā ekarattim vītināmitass’etaṃ nāmaṃ. Tasmā evaṃ sannidhikataṃ yaṃ kiñci yāvakālikaṃ vā yāmakālikaṃ vā ‘ajjhoharissāmī’^{ti} gaṇhantassa paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ. Sacepi patto duddhoto hoti, yaṃ aṅguliya ghaṃsantassa lekhā paññāyati, gaṇṭhikapattassa vā gaṇṭhikantare sneho pavitṭho hoti, yo uṇhe otāpentassa paggharati, uṇhayāguyā vā gahitāya sandissati, tādise pattepi punadivase bhuñjantassa pācittiyaṃ. Yaṃ pana bhikkhu nirapekkho samaṇerānaṃ pariccajivā tehi nihitaṃ labhitvā bhuñjati, taṃ

1. Vematikādīnaṃ (Sī, Yojanā) 2. Vi 4. 272 piṭṭhe. 3. Sannidhim karo (Ka)

vaṭṭati. Sayam paṭiggahetvā apariccattameva hi dutiyadivase kappiyabhojanam bhuñjantassa pācittiyam. Akappiyesu pana manussamanse thullaccayena saddhim pācittiyam, sesesu pana dukkaṭena saddhim. Yāmakālikam sati paccaye ajjhoharato pācittiyam, āhāratthāya ajjhoharato dukkaṭena saddhim. Yo pana pavārito hutvā anatirittakataṃ ajjhoharati, tassa sabbavikappesu aparampi pācittiyam vaḍḍhati. Sace vikāle ajjhoharati, anatirittapaccayā sabbavikappesu anāpatti, sati paccaye vikālapaccayā yāmakālikādīsu ca anāpatti. Avasesesu vikālapaccayā pācittiyam vaḍḍhatiyeva. Bhikkhussa pana sannidhi bhikkhuniyā vaṭṭati, bhikkhuniyā ca sannidhi bhikkhussa vaṭṭati, Bhikkhunikkhandhake¹ anuññātattā vaṭṭatīti.

Sāvatthiyam āyasmantaṃ Belaṭṭhasīsaṃ ārabha sannidhikārabhojanavatthusmim paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyam, sattāhakālika yāvajīvikānaṃ pana āhāratthāya paṭiggahaṇe ajjhohāre ca dukkaṭam. Yathā c’etāni āhāratthāya na kappanti, evaṃ yāvakālikādīhi saṃsaṭṭhānīpi. Vuttañh’etaṃ “yāvakālikena bhikkhave yāmakālikam tadahupaṭiggahitaṃ kāle kappati, vikāle na kappatī”ti-ādi². Tasmā sacepi taṃ taṃ tena tena saddhim saṃsaṭṭhaṃ labhati, sace asambhinnarasam vā hoti sudhotam vā, yathā itarena saṃsaggo na paññāyati, attano kālānurūpena paribhuñjituṃ vaṭṭati.

Sace pana sambhinnarasam vā hoti duddhotam vā, na vaṭṭati. Yāvakālikañhi attanā saddhim sambhinnarasāni tīṇīpi yāmakālikādīni attano sabhāvaṃ upaneti, yāmakālikam dvepi sattāhakālikādīni attano sabhāvaṃ upaneti, sattāhakālikam yāvajīvikameva attano sabhāvaṃ upaneti. Tasmā tena tadahupaṭiggahitena saddhim tadahupaṭiggahitaṃ vā pure paṭiggahitaṃ vā yāvajīvikam sattāham kappati, dvīhappaṭiggahitena chāham, tīhappaṭiggahitena pañcāham. -pa- sattāhappaṭiggahitena tadaheva kappatīti veditabbaṃ. Tasmā yeva hi “sattāhakālikena bhikkhave yāvajīvikam tadahupaṭiggahitaṃ”ti avatvā “paṭiggahitaṃ sattāham kappatī”ti² vuttaṃ. Kālayāmasattāhātikkamesu c’ettha Vikālabhojanasannidhibhesajjasikkhāpadānaṃ vasena āpattiyo veditabbo, imesu pana catūsu

1. Vi 4. 462 piṭṭhe.

2. Vi 3. 349 piṭṭhe.

kālikesu yāvakālikam yāmakālikanti imameva dvayam antovuṭṭhañc'eva sannidhikārakañca, sattāhakālikam yāvajīvikañca akappiyakuṭiyam nikkhipitumpi vaṭṭati, sannidhimpī na janeti. Akappiyakuṭiyam antovuṭṭhena pana tena saddhim itaradvayam tadahupaṭiggahitampi na vaṭṭati, mukhasannidhi nāma hoti, Mahāpaccariyam pana antovuṭṭham hotīti vuttam. Tattha nāmamattameva nānākaraṇam, āpatti pana dukkaṭameva. Tattha **akappiyakuṭi** nāma saṁghassa vā upasampannapuggalassa vā santakam vasanattāya katageham. Tattha sahaseyyappahonake padese vuṭṭham yāvakālikañca yāmakālikañca saṁghikam vā upasampannapuggalassa vā santakam **antovuṭṭham** nāma hoti, tattha pakkam **antopakkaṁ** nāma, yattha katthaci pana sayam pakkam **sāmaṁ pakkaṁ** nāma, tam sabbam anajjhoharaṇīyam. Tena tena saddhim saṁsaṭṭhampi taṁgatikameva, sabbam ajjhoharantassa dukkaṭam. Tasmā antovuṭṭha- antopakkaṁ mocanattam Bhagavatā catasso kappiyabhūmiyo¹ anuññātā, tāsam vinicchayo Samantapāsādikāyam² vutto. Yattha pan'etā na santi, tattha anupasampannassa santakam katvā paribhuñjitum vaṭṭati. Sāmaṁ pākampi puna pākam vaṭṭati, asannidhikārake sannidhikārakasaññino, vematikassa vā dukkaṭam. Asannidhikārakasaññino, yāvakālikādīni tīṇi³ nidahitvā sakam sakam kalam anatikkamitvā, yāvajīvikam sadāpi sati paccaye paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Āmisam sannidhibhāvo tassa ajjhoharaṇanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān'evāti.

Sannidhikārakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Paṇītabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **paṇītabhojanānī**ti paṇītasamsaṭṭhāni sattadhaññanibbattāni bhojanāni. Yathā hi ājaññayutto ratho 'ājaññaratho'ti vuccati, evamidh'āpi paṇītasamsaṭṭhāni bhojanāni paṇītabhojanānīti. Yehi pana paṇītehi samsaṭṭhāni, tāni 'paṇītabhojanānī'ti vuccanti, tesam pabhedadassanattam seyyathidaṁ sappi navaṇṭanti-ādimāha. Tattha **sappi-ādīni**

1. Vi 3. 337 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 379 piṭṭhe.

3. Yāvakālikādīni ca (Kaṁ)

Bhesajjasikkhāpade¹ vuttalakkaṇe'eva veditabbāni. Macchādīsu pana sabbopi 'odako'ti² vuttalakkaṇo maccho **maccho** yeva. Yesaṃ pana maṃsaṃ kappati, tesāṃ **maṃsaṇca khīradadhīni** ca idh'ādhippetāni. **Evarūpāni paṇītabhojanānī**ti yāni³ etehi sappi-ādīhi saṃsaṭṭhattā 'paṇītabhojanānī'ti vuccanti, tathārūpāni paṇītabhojanāni. **Agilānoti** yassa tehi vināpi phāsu hoti. **Attano atthāya viññāpetvā**ti ettha pana yo agilāno suddhāni sappi-ādīni bhesajjathāya viññāpeti, so Mahānāmasikkhāpadena⁴ kāretabbo, macchādīni cattāri viññāpento sūpodanaviññattiyā⁵ kāretabbo, sappi-ādīhi saṃsaṭṭhabhojanāni viññāpento iminā kāretabbo. Tatr'āyaṃ vinicchayo—"sappinā bhattaṃ dehi, sappim ākiritvā dehi, sappimissakaṃ katvā dehi, saha sappinā dehi, sappiṇca bhattaṇca dehī"ti evaṃ viññāpentassa tāva viññattiyā dukkaṭaṃ, paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ, ajjhoharaṇe ajjhoharaṇe pācittiyaṃ. "Sappibhattaṃ dehī"ti vutte pana yasmā sālibhattaṃ viya sappibhattaṃ nāma n'atthi, tasmā sūpodanaviññattiyā dukkaṭameva hoti. Sace pana "sappinā bhattaṃ dehī"ti vutte bhattaṃ datvā "sappim katvā bhuñjāhi"ti navanītakhīradāni vā⁶ kappiyabhaṇḍaṃ vā deti "iminā sappim gahetvā⁷ bhuñjāhi"ti, yathāvatthukameva. "Gosappinā bhattaṃ dehī"ti vutte pana gosappim vā detu, tasmim asati purimanayena navanītādāni vā, gāvim yeva vā detu "ito sappinā bhuñjāhi"ti yathāvatthukameva. Sace pana "gosappinā dehī"ti yācito ajikāsappi-ādīhi deti, visaṅketaṃ. Evañhi sati aññaṃ yācena aññaṃ dinnāṃ nāma hoti, tasmā anāpatti. Esa nayo "ajikāsappinā dehī"ti-ādīsupi. "Kappiyasappinā dehī"ti vutte akappiyasappinā deti, visaṅketaṃ. "Akappiyasappinā dehī"ti vutte akappiyasappinā'va deti, paṭiggahaṇepi paribhogepi dukkaṭameva. Iminā nayena sabbapadesu vinicchayo veditabbo. Sace pana sabbehipi sappi-ādīhi ekaṭṭhāne vā nānāṭṭhāne vā viññāpetvā paṭiladdhaṃ ekato sambhinnarasāṃ katvā tato kusaggena ekabindumpi ajjhoharati, nava pācittiyāni.

1. Kaṅkhā-Ṭṭha 181 piṭṭhe.

3. Yāni panetāni (Kaṃ)

5. Vi 2. 253; Kaṅkhā-Ṭṭha 31 piṭṭhesu.

7. Iminā gahetvā (Sī, Ka)

2. Vi 2. 119 piṭṭhe.

4. Vi 2. 135; Kaṅkhā-Ṭṭha 20 piṭṭhesu.

6. Navanītaṃ khīradadhiṃ vā.

Sāvattthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba
 paṇṭabhojanaviññattivatthusmiṃ paññattaṃ, “agilāno”ti ayamettha
 anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, gilānassa
 agilānasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Gilānasaññissa, gilānakāle
 viññāpetvā agilānassa bhuñjato, gilānassa sesake, ñātakappavāritaṭṭhānato,
 aññassatthāya viññatte¹, attano dhanena gahite, ummattakādīnañca anāpatti.
 Paṇṭabhojanatā agilānatā kataviññattiyā paṭilābho ajjhoharaṇanti imān’ettha
 cattāri aṅgāni. Addhānasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ,
 acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ,
 tivedananti.

Paṇṭabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Dantaponaṣikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **adinnanti** kāyena vā kāyappaṭibaddhena vā gaṇhantassa
 hatthapāse ṭhatvā kāyakāyappaṭibaddhanissaggiyānaṃ aññatarena na
 dinnam, appaṭiggahitakass’etaṃ nāmaṃ. Appaṭiggahitakañhi bhikkhuno
 attano santakampi ajjhoharituṃ na vaṭṭati. Paṭiggahitaṃ antamaso
 vissāsikasantakampi vaṭṭati, tassa lakkhaṇaṃ vuttavipallāsenā veditabbaṃ.
 Sace hi yokoci anupasampanno antamaso tiracchānopi bhikkhussa vā
 bhikkhuniyā vā hatthapāse² ṭhito kāyādīnaṃ aññatarena deti, tañce
 bhikkhunā yena kenaci sarīrāvayavena vā tappaṭibaddhena vā³ saṃhārimena
 ca antamaso mañcen’āpi dhāretuṃ samatthena ca antamaso
 atatthajātakarukkhaṇṇen’āpi sūciyā parāmaṭṭhamatten’āpi paṭiggahitaṃ,
 paṭiggahitameva hoti. Paṭibaddhappaṭibaddhaṃ nāma idha n’atthi, yampi
 natthukaraṇiyā diyyamānaṃ nāsikāya, akallako vā mukhena paṭiggaṇhāti,
 sabbaṃ vaṭṭati, ābhogamattameva h’ettha pamāṇaṃ. Pubbābhoge ca sati
 pacchā niddāyantassa patte dinnampi hatthapāse sati paṭiggahitameva hoti.
 Yampi “pattena paṭiggaṇhissāmī”ti nisinnass’eva hatthe patati, taṃ vaṭṭati
 yeva.

1. Viññāpentassa (Kaṃ)

2. Bhikkhupi hatthapāse (Kaṃ, Ka)

3. Kāyappaṭibaddhena vā (Kaṃ)

abhihaṭabhājanato patitarajampi vaṭṭati, tattha ṭhitanisinnanipannānaṃ pavāraṇāsikkhāpade vuttanayen'eva hatthapāso veditabbo.

Sace pana dāyakappaṭiggāhakesu eko ākāse hoti, eko bhūmiyaṃ, bhūmaṭṭhassa sīsena ākāsaṭṭhassa ca ṭhapetvā dātuṃ vā gahetuṃ vā pasāritahatthaṃ yaṃ āsannataraṃ aṅgaṃ, tassa orimantena hatthapāsappamāṇaṃ paricchinditabbaṃ. Sacepi eko kūpe hoti eko kūpataṭe, eko vā rukkhe eko pathaviyaṃ, vuttanayen'eva hatthapāsappamāṇaṃ paricchinditabbaṃ. Tasmiṃ ṭhatvā sacepi dve tayo vā sāmaṇerā yaṃ majjhimo puriso ukkhipituṃ sakkoti, evarūpaṃ bhāraṃ pavaṭṭentā bhikkhuno bhūmiyaṃ ṭhapitahatthaṃ āropenti, ukkhipitvā vā bhikkhuno pasāritahatthe ekadesen'āpi ṭhapenti, taṃ paṭiggahitameva hoti. Yaṃ pana piṇḍāya carantassa patte rajaṃ patati, taṃ appaṭiggahitameva hoti, tasmā paṭiggahetvā'va bhikkhā gaṇhitabbā. Appaṭiggahetvā gaṇhantassa vinayadukkaṭaṃ, taṃ pana puna paṭiggahetvā bhuñjantassa anāpatti. Sace “paṭiggahetvā dethā”ti vutte vacanaṃ assutvā vā anādiyitvā vā bhikkhaṃ denti yeva, vinayadukkaṭā muccati, puna paṭiggahetvā aññā bhikkhā paṭiggahetabbā. Sace mahāvāto tato tato rajaṃ pāṭeti, na sakkā hoti bhikkhaṃ gahetuṃ, “anupasampannassa dassāmi”ti suddhacittena ābhogaṃ katvā gaṇhитуṃ vaṭṭati. Taṃ anupasampannassa datvā puna tena dinnāṃ vā tassa viśāsena vā paṭiggahetvā bhuñjituṃ vaṭṭati. Assukheḷasiṅghāṇikādīsu yaṃ¹ ṭhānato cavitvā hatthe vā patte vā patati, taṃ paṭiggahetabbāṃ, aṅgalaggaṃ paṭiggahitameva. Patantampi vocchinnañce antarā na gahetabbāṃ, uggahitakaṃ nāma hoti, taṃ pacchā paṭiggahitampi na vaṭṭati. Yaṃ pana bhesajjaṃ vā mūlaphalaṃ vā mātādināṃ atthāya gahetvā chāyatthāya vā phaliniśākhaṃ ukkhipitvā gacchati, tato yaṃ icchati, taṃ puna paṭiggahetvā paribhuñjituṃ vaṭṭati. Yo pana tattha jātakaphaliniśākhāya vā valliya vā gahetvā cāleti. Tassa tato laddhaṃ phalaṃ na vaṭṭati, durupaciṇṇadukkaṭaṇca² āpajjati, aññassa taṃ vaṭṭati, phalirukkhaṃ pana apassayituṃ vā ālambituṃ vā vaṭṭati, paṭiggahetvā ṭhapite yaṃ aññaṃ aṅkurādi uppajjati, paṭiggahitameva taṃ. Yāva hi hatthato mutte nirapekkho na hoti, nirapekkhatāya vā hatthato

1. Yaṃ yaṃ (Sī)

2. Durūpaciṇṇadukkaṭameva (Kaṃ)

Vesāliyaṃ aññataram bhikkhum ārabbha adinnaṃ āhāraṃ
āharaṇavatthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra udakadantaponā”ti ayamettha
anupaññatti,

1. Vi-Ttha 2. 108 pitthe.

sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, paṭiggahitake appaṭiggahitasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Paṭiggahitasaññissa, udakadantapone, cattāri mahāvikaṭāni sati paccaye asati kappiyakārake sāmāṃ gahetvā paribhuñjantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Ettha dubbacopi asamatthopi kappiyakārako asantapakkhe yeva tiṭṭhati. Chārikāya asati sukkhadāruṃ jhāpetvā tasmiṃca asati alladāruṃ rukkhato chinditvāpi kātum¹ mattikatthāya ca pathaviṃ khaṇitumpi vaṭṭati. Idaṃ pana catubbidhampi mahāvikaṭaṃ kālodissaṃ nāma sappadaṭṭhakkhaṇe yeva sāmāṃ gahetum vaṭṭati, aññadā paṭiggāhāpetvā paribhuñjitabbari. Appaṭiggahitakatā ananuññatātā dhūmādi-abbohārikābhāvo ajjhoharaṇanti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Dantaponasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Bhojanavaggo catuttho.

5. Acelakavagga 1. Acelakasikkhāpadavaṇṇanā

Acelakavaggassa paṭhame etesaṃ acelakādīnaṃ aññatitthiyānaṃ yaṃ kiñci āmisāṃ ekappayogena dentassa ekaṃ pācittiyaṃ, avacchinditvā avacchinditvā dentassa payoge payoge pācittiyaṃ.

Vesāliyaṃ āyasmantaṃ Ānandaṃ ārabha paribbājikāya dve pūve dānavatthusmiṃ paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, udakadantaponaṃ dentassa, atitthiye titthiyasaññissa, vematikassa ca dukkaṭaṃ. Atitthiye atitthiyasaññissa, anupasampanna dāpentassa, tesāṃ santike bhājanaṃ nikkhipitvā “idaṃ gaṇhathā”ti bhaṇantassa, tesāṃ vā nikkhittabhājane dentassa, bāhiralepaṃ dentassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Aññatitthiyatā ananuññatātā ajjhoharaṇīyaṃ ajjhoharaṇatthāya sahatthā anikkhittabhājane dānanti imān’ettha tīpi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Acelakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Chārikaṃ kātum vaṭṭati (Kaṃ)

2. Uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **dāpetvā vā adāpetvā vā**ti yaṃ kiñci āmisam dāpetvā vā na dāpetvā vā. **Uyyojeyyā**ti mātugāmena saddhim hasanakīḷanarahonisajjādīni kattukāmo ‘gacchā’ti-ādīni vatvā uyyojeyya. **Etadevā**ti etaṃ anācārameva paccayaṃ karitvā, na aññaṃ patirūpaṃ kāraṇaṃ. **Pācittiya**nti uyyojanamatte tāva dukkaṭaṃ, yadā paṇ’assa so dassanūpacāraṃ vā savanūpacāraṃ vā ekena pādena vijahati, aparaṃ dukkaṭaṃ, dutiyena vijahite pācittiyaṃ. Ettha ca dassanūpacārassa ajjhokāse ṭhatvā dvādasahatthappamāṇaṃ, tathā savanūpacārassa. Sace pana antarā kuṭṭadvārapākārādayo honti, tehi antaritabhāvo yeva upacārātikkaṃ.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabha uyyojanavattusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, uyyojanāṇattikāya sāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampanne tikadukkaṭaṃ, ubhinnaṃpi kalisāsanāropane¹ dukkaṭameva, “ubho ekato na yāpessāmā”ti evamādīhi patirūpakāraṇehi uyyojentassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Anācāraṃ ācaritukāmatā tadatthameva upasampannassa uyyojanaṃ evaṃ uyyojitassa upacārātikkaṃmoti imāṃ’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Sabhojanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye² saha ubhohi janchīti **sabhojanaṃ**, tasmim sabhojane. Atha vā **sabhojaneti** sabhoge, rāgapariyuṭṭhitapurisassa hi itthī bhogo, itthiyā ca puriso, ten’ev’assa padabhājane “itthī c’eva hoti, puriso cā”ti-ādi³ vuttaṃ. **Anupakhajja nisajjaṃ kappeyyā**ti anupavisitvā nisīdeyya, yaṃ tasmim kule sayanigharaṃ, tassa mahācatussālādīsu katassa mahallakassa piṭṭhasaṅghāto hatthapāsaṃ vijahitvā anto sayanassa āsanne ṭhāne khuddakassa vā vemajjhaṃ atikkamitvā nisīdeyyāti attho, evaṃ nisinnassa pācittiyaṃ.

1. Kalisāsanārocane (Sī, Kaṃ)

2. Tatiye sabhojaneti (Kaṃ)

3. Vi 2. 127 piṭṭhe.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabba anupakhajja nisajjanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, asayanighare sayanigharasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Nasayanigharasaññissa, vuttalakkaṇaṃ padesaṃ anatikkamitvā nisinnassa, bhikkhusmiṃ dutiyake sati, ubhosu nikkhantesu vā vītarāgesu vā nisīdantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Avītarāgajāyampatikānaṃ sannihitā sayanigharatā dutiyassa bhikkhuno abhāvo anupakhajja nisīdananti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānīti.

Sabhojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4-5. Rahopāṭicchannarahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthapañcamāni Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabba paṭicchannāsane ca raho ca nisajjanavatthusmiṃ paññattāni, sādharmaṇapaññattiyo, etesampi samuṭṭhānādīni Paṭhamapārājikasadisān’eva. Seso kathānayo aniyatadvaye vuttanayen’eva veditabbo.

Rahopāṭicchannarahonisajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Cārittasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **nimantitoti** pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarena nimantito. **Sabhatto samānoti** ten’eva nimantanabhattena sabhatto samāno. **Santaṃ bhikkhuṃ anāpucchāti** anto-upacārasīmāya dassanūpacāre bhikkhuṃ disvā yaṃ sakkā hoti pakativacanena āpucchituṃ, tādisaṃ “ahaṃ itthannāmassa gharaṃ gacchāmi”ti vā “cārittaṃ āpajjāmi”ti vā īdisena vacanena anāpucchitvā. **Purebhattaṃ vā pacchābhattaṃ vāti** yena bhattena nimantito, tasmim bhutte vā abhutte vā. **Kulesu cārittaṃ āpajjeyyāti** yasmim kule nimantito¹, tato aññāni kulāni paviseyya. **Aññatra samayā pācittiyanti** sace so bhikkhu vuttalakkaṇaṃ duvidhampi samayaṃ ṭhapetvā

1. Nimantito sabhatto. (Kaṃ)

avītivatte majjhanhike aññaṃ¹ kulaṃ pavisati, athassa gharūpacārokkamane dukkaṭaṃ, paṭhamapādena ummāraṃ atikkamantassa aparampi dukkaṭaṃ, dutiyapādena atikkame pācittiyaṃ.

Rājagahe Upanandaṃ ārabha cārittāpajjanavattthusmiṃ paññattaṃ, “santaṃ bhikkhuṃ anāpucchā purebhattaṃ pacchābhattaṃ aññaṃtra samayā”ti ayamettha catubbidhā anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, animantite nimantitasaññissa, vematikassa vā dukkaṭaṃ. Tasmim animantitasaññissa, samaye santaṃ bhikkhuṃ āpucchitvā asantaṃ bhikkhuṃ anāpucchitvā pavisato, aññassa gharena vā gharūpacārena vā maggo hoti, tena gacchato, antarāramabhikkhunupassayatitthiyaseyyapaṭikkamanabhattiyagharāni gacchato, āpadāsu, ummattakādīnaṃ anāpatti. Pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarena nimantanasādiyaṇaṃ santaṃ bhikkhuṃ anāpucchanaṃ bhattiyagharato aññagharappavisanaṃ majjhanhikānatikkamo samayassa vā āpadānaṃ vā abhāvoti imān’ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisān’eva, idaṃ pana kiriyākiriyaṃti.

Cārittasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Mahānāmasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **catumāsappaccayapavāraṇā**ti cattāro māse gilānappaccayapavāraṇā, sabbañc’etaṃ vatthuvaseṇa vuttaṃ. Ayaṃ pan’ettha attho—catumāsapavāraṇā vā² hotu, punapavāraṇā vā, niccapavāraṇā vā, sabbāpi sādītābā, “idāni mama rogo n’atthi”ti na paṭikkhipitābā, “roge pana sati viññāpessāmi”ti adhivāsetābāti. **Tato ce uttari sādiyeyyā**ti ettha sace tattha rattīhi vā bhesajjehi vā paricchedo kato hoti “ettakā yeva rattīyo ettakāni vā bhesajjāni viññāpetābāni”ti atha tato rattipariyantato vā bhesajjapariyantato vā uttari na bhesajjakaraṇīyena vā³ bhesajjaṃ aññabhesajjakaraṇīyena vā³ aññaṃ bhesajjaṃ viññāpentassa pācittiyaṃ.

1. Aññassa (Sī, Syā, Ka)

2. Cātummāsappaccayapavāraṇā vā (Kaṃ)

3. ...karaṇīye vā (Sī, Syā, Kaṃ)

Sakkesu chabbaggiye ārabba bhesajjaviññāpanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, natatuttari tatuttarisaññino, vematikassa vā dukkaṭaṃ. Natatuttari natatuttarisaññissa, yehi bhesajjehi pavārito, tato aññehi vā adhikatarehi vā atthe sati, yāsu ca rattīsu pavārito, tā atikkamitvāpi atthe sati yathābhūtaṃ ācikkhitvā viññāpentassa, ye ca ñātake vā puggalikappavāraṇāya pavārite vā apariyantapavāraṇāya vā pavārite, aññassa vā atthāya, attano vā dhanena viññāpenti, tesam, ummattakādīnaṃ anāpatti. Saṃghapavāraṇatā tato bhesajjaviññatti agilānatā pariyaṇṭātikkamoti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasādisānīti.

Mahānāmasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Uyyuttasenāsikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame uyyuttanti kata-uyyogaṃ, gāmato nikkhantanti attho. **Senanti** caturaṅginim. **Aññatra tathārūpappaccayā**ti yathārūpe kāraṇe asati kevalaṃ senaṃ dassanattāya gacchato pade pade dukkaṭaṃ, dassanūpacāre ṭhatvā passato pācittiyaṃ. **Dassanūpacāro** nāma yattha ṭhito passati, taṃ pana vijahitvā punappunaṃ passato payoge payoge pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba senādassanavatthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra tathārūpappaccayā”ti ayamettha anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, hatthi-ādīsu ekamekaṃ dassanāya gamane vuttanayen’eva dukkaṭaṃ, tathā anuyyutte uyyuttasaññino vematikassa ca dukkaṭaṃ. Anuyyuttasaññino pana ārāme ṭhatvā attano ṭhitokāsaṃ āgataṃ paṭipathaṃ āgacchantaṃ passato, tathārūpappaccaye, āpadāsu, ummattakādīnaṃ anāpatti. Uyyuttasenaṃ dassanattāya gamaṇaṃ anuññātokaśato aññatra dassanaṃ tathārūpappaccayassa āpadāya vā abhāvoti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasādisāni, idaṃ pana lokavajjaṃ, akusalacittaṃ, tivedananti.

Uyyuttasenāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Senāvāsasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **tato ce uttarī**ti tirattato uttari catutthadivase atthaṅgate sūriye senāya tiṭṭhatu vā nisīdatu vā sayatu vā, sacepi ākāse iddhiyā kañci iriyāpathaṃ kappeti, pācittiyameva.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba atirekatirattaṃ senāya vasanavattusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, ūnakatiratte atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Ūnakaññissa, tatiyāya rattiyā purāruṇā nikkhamitvā puna vasato, gilānassa vā gilānakaraṇīyena vā vasato, paṭisenāruddhāya senāya, kenaci palibuddhassa, āpadāsu, ummattakādīnaṃ anāpatti. Tirattātikkamo senāya sūriyassa atthaṅgamo gilānatādīnaṃ abhāvoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān’evāti.

Senāvāsasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Uyyodhikasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame uggantvā uggantvā ettha yujjantīti **uyyodhikaṃ**, sampahāraṭṭhānass’etaṃ nāmaṃ. Balassa aggāṃ jānanti etthāti **balaggaṃ**, balagaṇanaṭṭhānanti attho. Senāya viyūhaṃ **senābyūhaṃ**, senānivesass’etaṃ nāmaṃ. Anīkassa dassanaṃ **anīkadassanaṃ**. **Anīkaṃ** nāma “dvādasapuriso hatthī, tipuriso asso, catuppuriso ratho”ti iminā¹ lakkhaṇena tayo hatthī pacchimakaṃ hatthānīkaṃ, assānīkarathānīkesupi es’eva nayo. Cattāro pana āvudhahatthā purisā pacchimakaṃ pattānīkaṃ. Etesu yaṃ kiñci dassanāya gacchato pade pade dukkaṭaṃ, dassanūpacāre ṭhatvā passato pācittiyaṃ, upacāraṃ pana vijahitvā punappunaṃ passato payoge payoge pācittiyaṃ. Sesāṃ Uyyuttasenāsikkhāpade vuttanayen’eva veditabbaṃ, āpattibhedo pan’ettha n’atth’evāti.

Uyyodhikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Acelakavaggo pañcama.

1. Vi 2. 140 piṭṭhe.

6. Surāpānavagga 1. Surāpānasikkhāpadavaṇṇanā

Surāpānavaggassa paṭhame **surāmerayapāneti** ettha piṭṭhādīhi katam majjam surā, pupphādīhi kato āsavo merayam, tadubhayampi bījato paṭṭhāya kusaggen'āpi pivato payoge payoge pācittiyam.

Kosambiyam Sāgatattheram ārabbha majjapivanavattusmim paññattam, sādharāṇapaññatti, anāṇattikam, tikapācittiyam, amajje majjasaññissa, vematikassa vā dukkaṭam. Amajjasaññissa, amajjam majjavaṇṇagandharasam loṇasovīrakam vā suttaṃ vā pivato, vāsaggāhāpanattham īsakam majjam pakkhipitvā sūpādini pacanti, tesu sūpasampākādīsu āmalakarasādīhi amajjam majjasadisam ariṭṭham karonti, tam pivato, ummattakādīnaṃca anāpatti. Majjabhāvo tassa pānañcāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādini eḷakalomasadisāni, idam pana lokavajjam, akusalacittam, tivedananti.

Surāpānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Aṅgulipatodakasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **aṅgulipatodaketi** aṅgulīhi upakacchakādighaṭṭanam vuccati. Api ca yena kenaci sarīrāvayavena hasādhippāyassa upasampannam phusato pācittiyam.

Sāvattthiyam chabbaggiye ārabbha aṅgulipatodakena hasanavattusmim paññattam, sādharāṇapaññatti, anāṇattikam, tikapācittiyam, anupasampanne tikadukkaṭam, idha pana¹ bhikkhunīpi bhikkhussa bhikkhu ca bhikkhuniyā anupasampanno eva, kāyappaṭibaddhādīsu sabbattha dukkaṭameva. Na hasanādhippāyassa, sati karaṇīye āmasato, ummattakādīnaṃca anāpatti. Hasādhippāyatā upasampannassa kāyena kāyāmasananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādini paṭhamapārājikasadisān'evāti.

Aṅgulipatodakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Ca (Sī, Kam)

3. Hasadhammasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **udake hasadhammeti** udakakīlā¹ vuccati. Tasmā yo bhikkhu uparigopphake udake yeva gacchanto hasādhippāyo nimujjati vā ummujjati vā, tassa nimujjanādīnaṃ atthāya otarantassa hatthavāre padavāre dukkaṭaṃ, nimujjanummujjanesu payoge payoge pācittiyaṃ, nimujjitvā anto-udake yeva gacchantassa hatthavārapadavāresu, tarantassa vā yena yena² aṅgena tarati, tassa tassa³ payoge payoge pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sattarasavaggiye bhikkhū ārabba udake kīḷanavattthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, udake ahasadhamme hasadhammasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ, tathā nāvāya kīlato hatthena vā pādena vā kaṭṭhena vā kathalāya vā udakaṃ paharato⁴, bhājanagataṃ udakaṃ vā kañjikādīni vā cikkhallaṃ vā khipanakīlāya kīlato dukkaṭaṃ. Atthajotakaṃ⁵ pana akkharaṃ chinditum vaṭṭati. Na hasādhippāyassa, sati karaṇīye otaritvā nimujjanādīni karontassa, pāraṃ gacchato, āpadāsu, ummattakādīnaṃ anāpatti. Uparigopphakatā, hasādhippāyena kīḷananti imāṃ⁶ ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānīti.

Hasadhammasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Anādariyasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **anādariyeti** puggalassa vā dhammassa vā anādarakaraṇe. Tasmā yo bhikkhu upasampannena paññattena vuccamāno tassa vā vacanaṃ akattukāmatāya, taṃ vā dhammaṃ asikkhitukāmatāya anādariyaṃ karoti, tassa tasmim anādariye pācittiyaṃ.

Kosambiyaṃ Channattheraṃ ārabba anādariyakaraṇavattthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampanne tikadukkaṭaṃ, upasampannena vā anupasampannena vā “idaṃ na sallekkhāya samvattati”⁷ti-

1. Udakassa kīlā (Ka, Syā)

2. Yenakenaci (Kaṃ)

3. Tassa (Sī, Kaṃ)

4. Hanato (Sī)

5. Taṃ atthajotakaṃ (Mahāṭṭhā)

ādinā¹ nayena apaññattena vuccamānassa anādariyepi dukkaṭameva. Paveṇi-
āgataṃ pana uggahaṃ gahetvā “evaṃ amhākaṃ ācariyānaṃ uggaho
paripucchā”ti¹ bhaṇantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannassa
paññattena vacanaṃ anādariyakaraṇanti imān’ettha dve aṅgāni.
Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Anādariyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Bhimsāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **bhimsāpeyyā**ti bhimsāpanatthaṃ rūpādīni upasamhareyya,
bhayānakakathaṃ vā katheyya. So pana bhāyatu vā mā vā, itarassa
pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha bhimsāpanavatthusmiṃ
paññattaṃ, sādharāṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ. Anupasampanne
tikadukkaṭaṃ, na bhimsāpetukāmassa tathā karoto, ummattakādīnañca
anāpatti. Upasampannatā tassa dassanasavanavisaye bhimsāpetukāmatāya
vāyāmananti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni
anantarasikkhāpadasadisān’evāti.

Bhimsāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Jotisikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **visibbanāpekkhoti** tappitukāmo. **Samādaheyyā**ti jāleyya.
Aññatra tathārūpappaccayāti padīpujjālanāṃ vā pattapacanādīsu
jotikaraṇaṃ vāti evarūpaṃ paccayaṃ vinā. Tatr’āyaṃ vinicchayo—sayāṃ
samādahantassa araṇisaṇṭhāpanato paṭṭhāya yāva jālā na uṭṭhahati, tāva
sabbappayogesu dukkaṭaṃ, jāluṭṭhāne pācittiyaṃ. Samādahāpentassa
āṇattiyā dukkaṭaṃ, sakim ānattena bahumpi samādahite ekameva
pācittiyaṃ.

1. Vi 2. 150 piṭṭhe.

Bhaggesu sambahule bhikkhū ārabba jotim samādahitvā visibbanavatthusmim paññattam, “agilāno, aññatra tathārūpappaccayā”ti imān’ettha dve anupaññattiyo, sādharāṇapaññatti, sāṇattikam, tikapācittiyam, gilānassa agilānasaññino vematikassa vā dukkaṭam, tathā paṭilātam ukkhipantassa, tañca avijjhātam ukkhipitvā yathāṭhāne ṭhapentassa. Vijjhātam pana jālayato pācittiyameva. Gilānassa gilānasaññissa, aññena kataṃ vā vītaccitaṅgāram vā visibbentassa, paḍipajotikajantāgharādike tathārūpappaccaye, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Agilānatā anuññātakāraṇābhāvo visibbetukāmatā samādahananti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Sañcaritte vuttanayen’eva veditabbānīti.

Jotisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Nahānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **nahāyeyyāti** yo bhikkhu Majjhimadeso nahānadivasato paṭṭhāya addhamāse apuñṇe aññatra samayā “nahāyissāmī”ti cuṇṇam vā mattikam vā abhisankharoti, tassa tato paṭṭhāya sabbappayogesu dukkaṭam, nahānapariyosāne pācittiyam. Samayesu pariveṇasammajjanamattampi **kammasamayo**, addhayaṇam gantukāmassa gacchato gatassa vā **addhānagamasamayo**, sarajena vātena okiṇṇassa dvīsu vā tīsu vā udakaphusitesu kāye patitesu **vātavuṭṭhisamayoti** veditabbo. Sesam uttānameva.

Rājagahe sambahule bhikkhū ārabba na mattam jānitvā nahāyanavatthusmim paññattam, “aññatra samayā”ti ayamettha chabbidhā anupaññatti, sādharāṇapaññatti, anāṇattikam, tikapācittiyam, atirekaddhamāse ūnakasaññino vematikassa vā dukkaṭam. Atirekasaññissa, samaye vā nahāyantassa, yo vā nadīpāram gacchanto vālukaṃ ukkiritvā kata-āvāṇesupi nahāyati tassa, paccantime janapade sabbesaṃ, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Majjhimadeso ūnakaddhamāse nahānam samayānam vā nadīpāragamanassa

vā āpadānaṃ vā abhāvoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni
eḷakalomasadisān'evāti.

Nahānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Dubbaṇṇakaraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame alabhīti¹ labho, labho eva lābho. Kiṃ alabhi?² Cīvaraṃ.
Kīdisaṃ? Navaṃ, iti “navacīvaralābhenā”ti vattabbe anunāsikalopaṃ akatvā
navamcīvaralābhenāti vuttaṃ, paṭiladdhanavacīvarenāti attho. Majjhe
ṭhitapadadvaye **panā**ti nipātamattaṃ. **Bhikkhunā**ti yena laddhaṃ, tassa
nidassanaṃ. Sesāṃ padatthato uttānameva. Ayaṃ pan'ettha vinicchayo—
nivāsanapārupanupagaṃ cīvaraṃ labhitvā tassa niṭṭhitarajanassa yasmim vā
tasmiṃ vā padese kaṃsaṇīlena vā pattanīlena vā kaddamena vā yena kenaci
kāḷakena vā morakkhimaṇḍalamaṅgulapiṭṭhīnaṃ aññatarappamaṇaṃ
kappabindum ādiyitvā taṃ cīvaraṃ paribhuñjitabbaṃ, anādiyitvā
paribhuñjantassa pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba attano cīvara-
ajānanavattusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ,
tikapācittiyaṃ, ādinne anādinnaaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ.
Ādinnaaññissa, kappe naṭṭhe, kappakatokāse jiṇṇe, kappakateṇa akappakate
saṃsibbite, pacchā āropitesu aggaḷa-anuvātaparibhaṇḍesu taṃ
paribhuñjantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Vuttappakārassa cīvarassa
akatakappakatā na naṭṭhacīvarādītā nivāsaṇaṃ vā pārupanaṃ vāti imān'ettha
tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṇi.

Dubbaṇṇakaraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Vikappanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **vikappetvāti** ettha dve vikappanā sammukhāvikappanā
parammukhāvikappanā ca. Kathaṃ **sammukhāvikappanā** hoti? Cīvarānaṃ
ekabahubhāvaṃ

1. Alabbhīti (Ka)

2. Kiṃ alabhi (Ka)

sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā ‘imaṃ cīvaran’ti vā ‘imāni cīvarāni’ti vā ‘etaṃ cīvaran’ti vā ‘etāni cīvarāni’ti vā vatvā ‘tuyhaṃ vikappemī’ti vattabbaṃ. Ayamekā sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhuñjitum pana¹ vissajjetum vā adhiṭṭhātum vā na vaṭṭati. “Mayhaṃ santakaṃ, mayhaṃ santakāni paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ karohī”ti² evaṃ pana vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti. Aparo nayo, tath’eva cīvarānaṃ ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā tass’eva bhikkhuno santike ‘imaṃ cīvaran’ti vā ‘imāni cīvarāni’ti vā ‘etaṃ cīvaran’ti vā ‘etāni cīvarāni’ti vā vatvā pañcasu sahadhammikesu aññatarassa attanā abhirucitassa yassa kassaci nāmaṃ gahetvā ‘tissassa bhikkhuno vikappemī’ti vā “Tissāya bhikkhuniyā, sikkhamānāya, sāmaṇerassa, tissāya sāmaṇeriyā vikappemī”ti vā vattabbaṃ. Ayaṃ aparāpi sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā “Tissassa bhikkhuno santakaṃ. -pa- tissāya sāmaṇeriyā santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ karohī”ti vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Kathaṃ **parammukhāvikappanā** hoti? Cīvarānaṃ tath’eva ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā ‘imaṃ cīvaran’ti vā ‘imāni cīvarāni’ti vā ‘etaṃ cīvaran’ti vā ‘etāni cīvarāni’ti vā vatvā “tuyhaṃ vikappanattāya dammī”ti vattabbaṃ. Tena vattabbo “ko te mitto vā sandiṭṭho vā”ti. Tato itarena purimanayen’eva ‘Tisso bhikkhū’ti vā -pa- ‘Tissā sāmaṇerī’ti vā vattabbaṃ. Puna tena bhikkhunā “ahaṃ Tissassa bhikkhuno dammī”ti vā -pa- “Tissāya sāmaṇeriyā dammī”ti vā vattabbaṃ. Ayaṃ parammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā dutiyasammukhāvikappan’āyaṃ vuttanayen’eva “itthannāmassa santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ karohī”ti vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭantīti. Pattavikappanāyampi es’eva nayo. Iti imāsu dvīsu vikappanāsu yāya kāyaci vikappanāya pañcasu sahadhammikesu yassa kassaci cīvaraṃ vikappetvā

1. Vā (Sī)

2. Vi 2. 161 piṭṭhe.

vuttanayena akatappaccuddhāraṃ vā yena vinayakammaṃ kataṃ, tassa vā vissāsenā aggahetvā paribhuñjantassa pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ Upanandaṃ ārabha appaccuddhāraṇaṃ¹ paribhuñjanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, taṃ pana adhiṭṭhahantassa vā vissajjentassa vā dukkaṭaṃ, tathā paccuddhāraṇe appaccuddhāraṇasaññissa² vematikassa vā. Paccuddhāraṇasaññissa³ pana vissāsenā paribhuñjantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Sāmaṃ vikappitassa appaccuddhāro vikappanupagacīvaratā paribhogotī imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisān'eva, idaṃ pana kiriyākiriyaṃ.

Vikappanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Apanidhānasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **pattanti** adhiṭṭhānupagaṃ. **Cīvaranti** vikappanupagaṃ. **Nisīdanaṃ** nāma dasasaṃ vuccati. **Sūciḥaraṃ** nāma sasūcikaṃ vā asūcikaṃ vā. **Kāyabandhanaṃ** nāma paṭṭikā vā sūkarantakaṃ vā. **Apanidheyyāti** apānetvā nidaheyya. **Hasāpekkhoti** hasādhippāyo. **Pācittiyanti** sayāṃ apānidhantassa pācittiyaṃ, aññaṃ āṇāpentassa āṇattiyā dukkaṭaṃ, tena apānihite itarassa pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ chabbaggiye ārabha apānidhānavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, sāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampanne tikadukkaṭaṃ, vuttappakārāni pana pattādīni ṭhapetvā aññaṃ parikkhāraṃ upasampannassa vā anupasampannassa vā santakaṃ apānidhantassa dukkaṭameva. Dunnikkhittaṃ paṭisāmentassa, “dhammakathaṃ katvā dassāmi”ti paṭisāmentassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Upasampannassa santakānaṃ pattādīnaṃ apānidhānaṃ vihesetukāmatā vā hasādhippāyatā vāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Apanidhānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Surāpānavaggo chaṭṭho.

1. Apaccuddhāraṇaṃ (Sī, Kaṃ)

2. Paccuddhāraṇe apaccuddhāraṇasaññissa (Sī, Kaṃ)

3. Paccuddhāraṇasaññissa (Sī, Kaṃ)

7. Sappāṇakavagga 1. Sañciccaṣikkhāpadavaṇṇanā

Sappāṇakavaggaṃ paṭhame **pāṇoti** tiracchānagatapāṇo adhippeto. Tam khuddakampi mahantampi mārentassa pācittiyameva, mahante pana upakkamamahantatāya akusalam mahantaṃ hoti.

Sāvatthiyaṃ Udāyittheraṃ ārabba pāṇaṃ jīvitaṃ voropanavattusmiṃ paññattaṃ, sādharāṇapaññatti, sāṇattikaṃ pāṇe vematikassa, apāṇe pāṇasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Apāṇasaññissa, asañcicca, ajānantassa, namaraṇādhippāyassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Sesam manussaviggahe vuttanayamevāti.

Sañciccaṣikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **sappāṇakanti** ye pāṇakā paribhogena maranti, tehi sappāṇakaṃ, tādisañhi jānaṃ paribhuñjantassa payoge payoge pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba jānaṃ sappāṇakaṃ udakaṃ paribhuñjanavattusmiṃ paññattaṃ. Sesamettha Siñcanasikkhāpade vuttanayaṇ'eva veditabbanti.

Sappāṇakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Ukkoṭanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **yathādhammanti** yo yassa adhikaraṇassa vūpasamāya dhammo vutto, ten'eva dhammena. **Nihatādhikaraṇanti** nihitaṃ adhikaraṇaṃ, Samathakkhandhake¹ Satthārā vuttadhammen'eva vūpasamitanti attho. Vūpasamananayaṃ paṇ'assa adhikaraṇasamathesu dassayissāma.

Punakammāya ukkoṭeyyāti tassa tassa bhikkhuno santikaṃ gantvā “akataṃ kamman”ti-ādīni² vadanto punakaraṇatthāya uccāleyya. Yathāḥhitabhāvena patiṭṭhātuṃ na dadeyya, tass'eva karontassa pācittiyaṃ. Yaṃ pana dhammena adhikaraṇaṃ

1. Vi 4. 188 piṭṭhe.

2. Vi 2. 166 piṭṭhe.

nihatam, tam sunihatameva. Sace vippakate kamme paṭikkosati, tam saññāpetvā kātabbam. Itarathā kammaṇca kuppati, kārakānaṇca āpatti.

Sāvatthiyam cabbaggiye bhikkhū ārabba ukkoṭanavatthusmim paññattam, sādharāṇapaññatti, anāpattikam, dhammakamme vematikassa adhammakamme dhammakammasaññino vematikassa vā dukkaṭam. Ubhayesu adhammakammasaññissa, “adhammena vā vaggena vā akammārahassa vā kammarū katan”ti jānantassa, ummattakādīnaṇca anāpatti. Yathādharmam nihatabhāvo jānanā ukkoṭanāti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Ukkoṭanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Duṭṭhulasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **duṭṭhullanti** saṃghādisesaṃ adhippetam, tam yena kenaci upāyena ñatvā paṭicchādentassa pācittiyam. Sacepi “na dāni nam¹ kassaci bhikkhuno ārocessāmī”ti dhuram nikkhipitvā pacchā āroceti, pācittiyam, āpajjitvā’va ārocessati. Sace pana evam dhuram nikkhipitvā paṭicchādanatthameva aññassa āroceti, sopi aññassāti eten’upāyena samaṇasatampi āpajjati yeva tāva, yāva koṭi na chijjati. Katham pana koṭi chijjati? Sace hi āpanno ekassa āroceti, sopi aññassa āroceti, so nivattitvā yen’assa ārocitam, tass’eva āroceti, evam tatiyena puggalena dutiyassa ārocite koṭi chinnā hoti.

Sāvatthiyam aññataram bhikkhum ārabba duṭṭhullāpattipaṭicchādanavatthusmim paññattam, asādhāraṇapaññatti, anāpattikam, duṭṭhullāya āpattiyā ādipade pācittiyam, itaresu dvīsu dukkaṭam, aduṭṭhullāya tikadukkaṭam, anupasampannassa duṭṭhulle vā aduṭṭhulle vā ajjhācāre dukkaṭameva. “Saṃghassa bhaṇḍanādīni bhavissantī”ti vā² “ayaṃ kakkhaḷo pharuso jīvitantarāyam vā brahmacariyantarāyam vā karissatī”ti vā anārocentassa, patirūpaṃ bhikkhum

1. Sace pana dāni na (Kaṃ)

2. Vi 2. 168 piṭṭhe.

apassato, na chādetukāmassa, “paññāyissati sakena kammenā”ti anārocentassa, ummattakādīnañca anāpatti. Upasampannassa duṭṭhullāpattijānanam paṭicchādetukāmatāya “n’ārocessāmī”ti dhuranikkhepoti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānevāti.

Duṭṭhullasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Ūnavīsativassasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **ūnavīsativassanti** paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya aparipuṇṇavīsativassam. **Upasampādeyyāti** upajjhāyo hutvā upasampādeyya. **So ca puggalo anupasampannoti** jānanten’āpi ajānanten’āpi upasampādito anupasampanno’va. Sace pana so dasavassaccayena aññaṁ upasampādeti, tañce muñcitvā gaṇo pūراتي, sūpasampanno. Sopi yāva na jānāti, tāva tassa n’eva saggantārāyo na mokkhantarāyo, ñatvā pana puna upasampajjitabbaṁ. **Te ca bhikkhū gārayhāti** ṭhapetvā upajjhāyaṁ avasesā gārayhā honti, sabbe dukkaṭam āpajjanti. **Idam tasmim pācittiyanti** yo pana upajjhāyo hutvā upasampādeti, tasmim yeva puggale idam pācittiyam veditabbaṁ. Tasmā yo “evam upasampādessāmī”ti gaṇam vā ācariyam vā pattam vā cīvaram vā pariyesati, sīmam vā sammannati¹, udakukkhepaṁ vā paricchindati, so etesu sabbakiccesu ñattiyā dvīsu ca kammavācāsu dukkaṭāni āpajjitvā kammavācāpariyosāne pācittiyam āpajjati.

Rājagahe sambahule bhikkhū ārabba ūnavīsativassam upasampādanavatthusmim paññattam, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṁ, ūnavīsativasse vematikassa paripuṇṇavīsativasse ūnakasaññino vematikassa ca dukkaṭam. Ubhayattha paripuṇṇasaññissa, ummattakādīnañca anāpatti. Ūnavīsativassatā ūnakasaññitā upasampādananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idam pana paṇṇattivajjam, ticittam, tivedananti.

Ūnavīsativassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 2. 171 piṭṭhe.

6. Theyyasatthasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe ye rājānaṃ vā vañcetaṃ suṅkaṃ vā parihaṛitukāma corā katakammā c'eva akatakammā ca maggappaṭipannā, tesu idha **theyyasatthasaññino**¹ tassa theyyasatthabhāvaṃ ñatvā tena saddhiṃ saṃvidhāya gacchantassa saṃvidhāne ca gamane ca Ovādavagge vuttanayena āpattivinicchayo veditabbo.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba theyyasatthena saddhiṃ saṃvidhāya ekaddhānamaggaṃ paṭipajjanavattusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, manussesu asaṃvidahantesu sayameva saṃvidahitvā gacchantassa, theyyasatthe vematikassa, attheyyasatthe theyyasatthasaññino vematikassa ca dukkaṭaṃ. Attheyyasatthasaññissa, asaṃvidahitvā vā kālavisaṅketena vā, āpadāsu vā, gacchantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Theyyasatthabhāvo jānaṃ saṃvidhānaṃ avisaṅketena gamananti imā'ettha cattāri aṅgāni. Theyyasattasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, paṇṇattivaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Theyyasatthasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Saṃvidhānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba mātugāmena saddhiṃ² ekaddhānamaggaṃ paṭipajjanavattusmiṃ paññattaṃ. Sesamettha bhikkhuniyā saddhiṃ saṃvidhānasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Saṃvidhānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Ariṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame saggamokkhānaṃ antarāyaṃ karontīti **antarāyikā**, te kammakilesavipāka-upavādapaññattivittikkamanavasena pañcavidhā. Tesu

1. Theyyasatthasaññā (Sī, Kaṃ)

2. Saddhiṃ saṃvidhāya (Sī)

mudukānaṃ attharaṇādināṃ phasso¹ viya itthisamphassopi vaṭṭatīti methunavītikkamane dosaṃ adisvā paññattivītikkamantarāyike sandhāya “ye’me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato n’ālaṃ antarāyāyā”ti vuttaṃ. **Anekapariyāyenā**ti “aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā”ti-ādīhi² anekehi kāraṇehi. **So bhikkhu bhikkhūhi**ti ye passanti vā suṇanti vā, tehi tikkhattuṃ evaṃ vattabbo “mā āyasmā evaṃ avaca -pa- alaṅca pana te paṭisevato antarāyāyā”ti. Evaṃ vutte appaṭinissajjantassa dukkaṭaṃ, sutvā avadantānampi dukkaṭaṃ. Puna saṃghamajjhampi akaḍḍhitvā tath’eva vattabbo, tatr’āpi tassa appaṭinissajjane, itaresaṅca avacane dukkaṭameva. Evampi appaṭinissajjanto puna ñatticatutthena kammēna yāvattatīyaṃ samanubhāsitaḥ, ath’assa appaṭinissajjato puna ñattiyā ca dvīhi ca kammavācāhi dukkaṭaṃ, kammavācāpariyosāne pācittiyāṃ.

Sāvattīyaṃ Ariṭṭhaṃ ārabha pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissajjanavattthusmiṃ paññattaṃ, sādharāṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyāṃ, adhammakamme tikadukkaṭaṃ. Asamanubhāsiyamānassa, paṭinissajjantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. Dhammakammatā samanubhāsanaṃ appaṭinissajjananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanāsādisān’evāti.

Ariṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Ukkhittasambhogasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **tathāvādinā**ti “tathāhaṃ Bhagavatā dhamman”ti-ādivādinā. **Akatānudhammenā**ti anudhammo vuccati āpattiyā adassane vā appaṭikamme vā pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissagge vā dhammena vinayena ukkhittakassa anulomavattaṃ disvā kata-osāraṇā, so osāraṇasaṅkhāto anudhammo yassa na kato, ayaṃ akatānudhammo nāma, tādīsena saddhinti attho. **Sambhuñjeyya** vāti āmisasambhogaṃ vā dhammasambhogaṃ vā kareyya. **Samvaseyya** vāti uposathādikaṃ saṅghakammaṃ

1. Samphasso (Sī, Kaṃ)

2. Ma 2. 27; Dhī 2. 176; Khu 8. 282 piṭṭhādīsu.

kareyya. **Saha vā seyyaṃ kappeyyā**ti nānūpacārepi ekacchanne nipajjeyya. Tattha āmisaparibhoge ekappayogena bahūpi dadato vā gaṇhato vā ekaṃ pācittiyaṃ, vicchindane sati payoge payoge pācittiyaṃ. Dhammasambhoge padādihi uddisantassa vā uddisāpentassa vā padasodhamme vuttanayena, saṃvāse kamma-pariyosānavasena, saḥaseyyāya ekasmiṃ nipanne itarassa nipajjanappayogavasena āpattiparicchedo veditabbo.

Sāvattthiyaṃ chabbaggiye ārabba Ariṭṭhena bhikkhunā saddhim sambhuñjanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, ukkhittake vematikassa, anukkhittake ukkhittakasaññino c’eva vematikassa ca dukkaṭaṃ. Ubhosu anukkhittakasaññissa, “osārito”ti vā “taṃ diṭṭhiṃ paṭinissaṭṭho”ti vā jānantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Akatānudhammatā jānanā¹ sambhogādikaraṇanti imāṃ’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana paṇṇattivajjaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Ukkhittasambhogasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Kaṇṭakasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame samaṇuddesoti sāmaṇero. **Carā**ti gaccha. **Pireti** para amāma. **Vinassā**ti nassa, yattha taṃ na passāma, tattha gacchāti vuttaṃ hoti. **Tathānāsita**ti ettha saṃvāsanāsanā liṅganāsanā daṇḍakammanāsanāti tisso nāsanā. Tattha āpattiyā adassanādīsu ukkhepanā **saṃvāsanāsanā** nāma. Dūsako nāsetabbo², Mettiyaṃ bhikkhuniṃ nāsethāti³ ayaṃ **liṅganāsanā** nāma. “Ajjatagge te āvuso samaṇuddesa na c’eva so Bhagavā Satthā apadisitabboti⁴ ayaṃ **daṇḍakammanāsanā** nāma, ayaṃ idh’ādhippetā. Tena vuttaṃ “tathānāsita”ti. **Upalāpeyyā**ti “pattaṃ vā cīvaraṃ vā uddesaṃ vā paripucchaṃ vā dassāmi”ti saṅgaṇheyya. **Upaṭṭhāpeyyā**ti cuṇṇamattikādīni sādīyanto

1. Jananātā (Sī), jānanāṃ (Kaṃ)

3. Vi 1. 249 piṭṭhe.

2. Vi 1. 41; Vi 4. 197 piṭṭhesu.

4. Vi 2. 183 piṭṭhe.

tena attano upaṭṭhānaṃ kārāpeyya. Sambhogasahaseyyā anantara sikkhāpade vuttanayā eva, tasmā āvattiparicchedo p’ettha tasmim vuttanayen’eva veditabbo.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha Kaṇṭakasamaṇuddesa-upalāpanavattusmim paññattaṃ, sesaṃ Ariṭṭhasikkhāpade vuttasadisamevāti.

Kaṇṭakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sappāṇakavaggo sattamo.

8. Sahadhammikavagga 1. Sahadhammikasikkhāpadavaṇṇanā

Sahadhammikavaggassa paṭhame **sahadhammikaṃ vuccamānoti** imass’attho Dubbasikkhāpade vutto. **Etasmim sikkhāpadeti** etasmim sikkhāpade yaṃ vuttaṃ, taṃ na tāva sikkhissāmīti attho. **Pācittiyanti** ettha pana anādariyabhayā lesena evaṃ vadantassa vācāya vācāya pācittiyaṃ veditabbaṃ. **Sikkhamānenāti** ovādaṃ sirasā sampaṭicchitvā sikkhitukāmen’eva hutvā. **Aññātabbanti** ājānitabbaṃ. **Paripucchitabbanti** “imassa ko attho”ti paripucchitabbaṃ. **Paripañhitabbanti** cintetabbaṃ tulayitabbaṃ.

Kosambiyaṃ Channattheraṃ ārabha evaṃ bhaṇanavattusmim paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampanne tikadukkaṭaṃ, ubhohipi “idaṃ na sallekḥāyā”ti-ādinā¹ nayaṃ’eva appaṇṇattena vuccamānass’āpi evaṃ vadato dukkaṭameva. “Jānissāmi sikkhissāmī”ti bhaṇantassa², ummattakādīnaṃ anāpatti. Upasampannassa paññattena vacanaṃ asikkhitukāmatāya evaṃ vacananti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Sahadhammikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 2. 187 piṭṭhe.

2. Bhaṇantassa pana (Sī, Kaṃ)

2. Vilekhanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **uddissamāneti** ācariyena antevāsikassa vuccamāne vā sajjhāyavasena parivattiyamāne vā. **Khuddānukhuddakehī**ti khuddakehi ca anukhuddakehi ca. **Yāvadevā**ti tesam saṁvattanamarīyādaparicchedavacanam. Idam vuttam hoti—etāni hi ye uddisanti vā uddisāpentī vā sajjhāyanti vā, tesam tāva saṁvattanti, yāva “kappati nu kho na kappati nu kho”ti kukkuccavippaṭṭisāro vihesā vicikicchā manovilekhā ca uppajjanti yeva. Atha vā **yāvadevā**ti atisayavavatthāpanam. Tassa ‘saṁvattanti’ti iminā sambandho, kukkuccāya vihesāya vilekhāya ativiya saṁvattanti yevāti vuttam hoti. **Sikkhāpadavivaṇṇaketi** evam sikkhāpadānam vivaṇṇake garahaṇe pācittiyam hotīti attho.

Sāvattiyaṁ chabbaggiye ārabba vinayavivaṇṇanavatthusmim paññattam, sādharāṇapaññatti, anāpattikaṁ, tikapācittiyam, anupasampannassa vivaṇṇane¹ tikadukkaṭam, ubhinnampi aññadhammavivaṇṇane¹ dukkaṭameva. Na vivaṇṇetukāmassa, “iṅgha tāva Suttante vā gāthāyo vā abhidhammam vā pariyāpuṇassu, pacchāpi vinayaṁ pariyāpuṇissasī”ti bhaṇato, ummattakādīnaṁca anāpatti. Garahitukāmatā ca upasampannassa santike sikkhāpadavivaṇṇanañcāti² imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idam pana dukkhavedananti.

Vilekhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Mohanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **anvaḍḍhamāsanti** anupaṭipāṭiyā addhamāse addhamāse. **Uddissamāneti** uposathavasena uddisiyamāne. **Yañca tattha āpattiṁ āpannoti** yaṁ so anācāraṁ ācaritvā aññāṇakena āpannabhāvaṁ jānāpetukāmo evamāha, tasmim anācāre yaṁ āpattiṁ āpanno. **Tañca yathādhammo kāretabboti** aññāṇakena āpannattā mokkho n’atthi, yathā pana dhammo ca vinayo ca ṭhito, tathā taṁ āpattiṁ kāretabbo, desanāgāminiyā desāpetabbo, vuṭṭhānagāminiyā

1. Vivaṇṇake (Kaṁ)

2. Sikkhāpadavivaṇṇanañcāti (Kaṁ)

vuṭṭhāpetabboti attho. **Uttari c’assa moho āropetabboti** yathādhammakaraṇato ca uttari “tassa te āvuso”ti-ādivacanehi ninditvā tassa puggalassa ñattidutiyakammena moho āropetabbo. **Idaṃ tasmim mohanake pācittiyanti** yo evaṃ āropite mohe puna moheti, tasmim mohanake puggale idaṃ pācittiyaṃ veditabbaṃ, na anāropite moheti attho.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba mohanavattthusmim paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, adhammakamme tikadukkaṭaṃ, anāropite mohe dukkaṭameva. Yena na vitthārena suttaṃ, ūnakadvattikkhattuṃ vā vitthārena suttaṃ, ye ca na mohetukāmā tesam, ummattakādīnaṃ anāpatti. Mohāropanaṃ mohetukāmatā vuttanayena sutabhāvo mohananti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Mohanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Pahārasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **pahāraṃ dadeyyāti** ettha paharitukāmatāya pahāre dinne sacepi marati, pācittiyameva.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba pahāradānavattthusmim paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampanne tikadukkaṭaṃ, virūpakaraṇādhippāyena pana upasampannassapi kaṇṇādicchedane dukkaṭameva. Kenaci viheṭhiyamānassa pana mokkhādhippāyassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Kupitatā na mokkhādhippāyatā upasampannassa pahāradānanti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Pahārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Talasattikasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **talasattikaṃ uggireyyāti** pahāradānākāraṃ dassento kāyaṃ vā kāyappaṭibaddhaṃ vā uccāreyya. Ettha ca¹ uggiraṇapaccayā pācittiyaṃ. Sace

1. Ettāvata (Sī)

pana uggiritvā viraddho pahāraṃ deti, na paharitukāmatāya dinnattā dukkaṭameva, tena pahārena hatthādīsu yaṃ kiñci bhijjati, dukkaṭameva. Sesamettha sabbaṃ purimasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Talasattikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Amūlakasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **amūlakenā**ti diṭṭhādimūlavirahitena. **Anuddhamseyyā**ti codeyya vā codāpeyya vā. **Pācittiya**nti sace cuditako taṅkhaṇaṇṇeva “codeti man”ti jānāti, codakassa pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba amūlakena saṃghādisesena anuddhamsanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, sāṇattikaṃ, tikapācittiyam, ācāravipattiyā vā diṭṭhivipattiyā vā anuddhamsaṇe dukkaṭam, anupasampanne tikadukkaṭam. Tathāsaṇṇissa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Upasampannatā saṃghādisesassa amūlakatā anuddhamsaṇa¹ taṅkhaṇavijānanāti imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Amūlakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Saṅcicca-sikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **kukkucam upadaheyyā**ti “ūnavīsativasso tvaṃ maṇṇe”ti-ādīni² bhaṇanto uppādeyya. Evaṃ aṇṇasmim uppādanapaccaye asati saṅcicca uppādentassa vācāya vācāya pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba kukkucā-uppādanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyam, anupasampanne tikadukkaṭam. Na-uppādetukāmassa, kevalaṃ hitesitāya tathā vadantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Upasampannatā aphāsukāmatā kukkucuppādananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni anantarasadisānevāti.

Saṅcicca-sikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Anuddhamsanatā (Ka)

2. Vi 2. 196 piṭṭhe.

8. Upassutisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **vivādāpannānanti** bhaṇḍanakalahehi vivaḍḍhitam vivādādhikaraṇaṃ āpannānaṃ. **Upassutinti** sutisamīpaṃ, yattha ṭhatvā sakkā hoti tesaṃ vacanaṃ sotum, tattha tiṭṭheyyāti attho. “Tattha¹ sossāmī”ti codetukāmatāya gacchato pade pade dukkaṭaṃ, turitagamanepi ohīyamānepi es’eva nayo. Yattha pana ṭhito suṇāti, tattha ṭhitassa pācittiyaṃ, attano ṭhitokāsaṃ āgantvā tesu mantayamānesupi ukkāsitvā “ahaṃ etthā”ti vā vatvā jānāpetabbaṃ, evaṃ akarontass’āpi savane pācittiyameva.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba upassutiṭṭhānavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikaṇḍapācittiyaṃ, anupasaṃpanne tikaḍḍakaṭaṃ, “imesaṃ sutvā oramissāmi viramissāmi vūpasamissāmi attānaṃ parimocessāmī”ti² gacchato, ummattakādīnaṃ anāpatti. Upasaṃpannatā codanādhippāyo savananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Theyyasatthasamuṭṭhānaṃ, (idaṃ pana)³ siyā kiriyaṃ, siyā akiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, dukkhavedananti.

Upassutisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Kammappaṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **dhammikānaṃ kammānanti** dhammena vinayena Satthusāsanena katānaṃ apalokanakammaṃ ñattikammaṃ ñattidutiyakammaṃ ñatticatutthakammanti imesaṃ catunnaṃ kammānaṃ. Tatr’āyaṃ saṅkhepato kammavinicchayo—tatra **apalokanakammaṃ** nāma samaggassa saṅghassa anumatiyā taṃ taṃ vatthum kittetvā “ruccati saṅghassā”ti tikkhattum sāvetvā kattabbaṃ kammaṃ vuccati. Samaggass’eva pana saṅghassa anumatiyā ekāya ñattiyā kattabbaṃ kammaṃ **ñattikammaṃ** nāma. Ekāya ñattiyā c’eva anussāvanāya ca kattabbaṃ kammaṃ **ñattidutiyakammaṃ** nāma.

1. Tassa (Kaṃ)

2. Vi 2. 198 piṭṭhe.

3. () Etthantare pāṭho Sīhaḷa-potthake n’atthi.

ekāya pana ñattiyā tihi ca anussāvanāhi kattabbari kammaṃ
ñatticatutthakammaṃ nāma.

Tesu apalākanakammaṃ¹ pañca ṭhānāni gacchati osāraṇaṃ nissāraṇaṃ
bhaṇḍukammaṃ brahmadaṇḍaṃ kammalakkhaṇanti. Tattha
Kaṇṭakasāmaṇerassa nāsanā viya **nissāraṇā**, tādisaṃ yeva sammāvattantaṃ
disvā pavesanā ‘**osāraṇā**’ti veditabbā. Pabbajjāpekkhassa
kesacchedanāpucchanaṃ **bhaṇḍukammaṃ**² nāma. Mukharassa bhikkhuno
bhikkhū duruttavacanehi ghaṭṭentassa “itthannāmo bhikkhu mukharo
bhikkhū duruttavacanehi ghaṭṭento viharati, so bhikkhu yaṃ iccheyya, taṃ
vadeyya, bhikkhūhi itthannāmo bhikkhu n’eva vattabbo, na ovādānusāsaniṃ
kattabbo, na ovaditabbo”ti “saṃghaṃ bhante pucchāmi ‘itthannāmassa
bhikkhuno brahmadaṇḍassa dānaṃ ruccati saṃghassa’ti, dutiyampi
pucchāmi, tatiyampi pucchāmi ‘itthannāmassa bhante bhikkhuno
brahmadaṇḍassa dānaṃ ruccati saṃghassa’ti” evaṃ kattabbari kammaṃ
brahmadaṇḍaṃ³ nāma. Yaṃ pana Bhagavatā bhikkhunīnaṃ ūruṃ vivaritvā
dassanādivatthūsu “avandiyo so bhikkhave bhikkhu bhikkhunisaṃghena
kātabbo”ti⁴ evaṃ avandiyakammaṃ anuññātaṃ, yaṃ bhikkhunīhi “ayye
asuko nāma ayyo bhikkhunīnaṃ appasādanīyaṃ dasseti, etassa ayyassa
avandiyakaraṇaṃ ‘ruccati bhikkhunisaṃghassa’ti” evaṃ upassaye
nisinnāh’eva bhikkhunīhi kattabbari, evarūpaṃ kammaṃ yasmā tassa
kammaṃ yeva lakkhaṇaṃ na osāraṇādīni, tasmā **kammalakkhaṇanti** vuccati.
Idaṇca kammalakkhaṇaṃ nāma bhikkhunimūlakaṃ paññattaṃ, api ca
bhikkhūnampi labbhati, tasmā bhikkhūhipi acchinnacīvarakādīnaṃ
cīvarādīni vā dentehi, paribhuñjitabbāni apanetabbānipi vatthūni
paribhuñjantehi vā apanentehi vā tathārūpaṃ vā dhammikaṃ katikaṃ
karontehi tikkhattuṃ sāvetvā apalokanakammaṃ kātabbari, sabbañh’etaṃ
kammalakkhaṇameva pavisati, iti apalokanakammaṃ pañca ṭhānāni
gacchati.

Ñattikammaṃ pana nava ṭhānāni gacchati osāraṇaṃ nissāraṇaṃ
uposathaṃ pavāraṇaṃ sammutiṃ dānaṃ paṭiggahaṃ paccukkaḍḍhanaṃ
kammalakkhaṇanti. Tattha “suṇātu me bhante saṃgho, itthannāmo
itthannāmassa āyasmato upasampadāpekkho, anusitṭho so mayā, yadi
saṃghassa pattakallaṃ, itthannāmo

1. Vi 5. 384; Vi-Ṭṭha 4. 250 piṭṭhesu vitthāro.

3. Vi 4. 487 piṭṭhe.

2. Vi 3. 107 piṭṭhe.

4. Vi 4. 453 piṭṭhe.

āgaccheyya, ‘āgacchāhī’¹ti vattabbo”¹ evaṃ upasampadāpekkhassa osāraṇā **osāraṇā** nāma. “Suṇantu me āyasmantā, ayaṃ itthannāmo bhikkhu dhammakathiko, imassa n’eva suttaṃ āgacchati, no suttavibhaṅgo, so atthaṃ asallakkhetvā byañjanacchāyāya atthaṃ paṭibāhati, yad’āyasmantānaṃ pattakallaṃ, itthannāmaṃ bhikkhuṃ vuṭṭhāpetvā avasesā imaṃ adhikaraṇaṃ vūpasameyyāmā”²ti evaṃ ubbhāhikavinicchaye² dhammakathikassa bhikkhuno nissāraṇā **nissāraṇā** nāma. “Suṇātu me bhante saṃgho, ajjuposatho -pa- uposathaṃ kareyyā”³ti³ evaṃ uposathakammavasena ṭhapitā ñatti **uposatho** nāma. “Suṇātu me bhante saṃgho, ajja pavāraṇā pannarasī, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho pavāreyyā”⁴ti⁴ evaṃ pavāraṇākammavasena ṭhapitā ñatti **pavāraṇā** nāma. “Suṇātu me bhante saṃgho, itthannāmo itthannāmassa upasampadāpekkho, yadi saṃghassa pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmaṃ anusāseyyan”⁵ti, “yadi saṃghassa pattakallaṃ, itthannāmo itthannāmaṃ anusāseyyā”⁵ti⁵ evaṃ attānaṃ vā paraṃ vā sammannituṃ ṭhapitā ñatti **sammuti** nāma. “Suṇātu me bhante saṃgho, imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno nissaggiyaṃ saṃghassa nissatṭhaṃ, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyā”⁶ti⁶ evaṃ nissatṭhacīvarapattādīnaṃ dānaṃ **dānaṃ** nāma. “Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu āpattiṃ sarati vivarati uttāniṃ karoti deseti, yadi saṃghassa pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmassa bhikkhuno āpattiṃ paṭiggaṇheyyan”⁷ti, tena vattabbo ‘passasī’⁷ti, ‘āma passāmī’⁷ti, “āyatim saṃvareyyāsī”⁷ti⁷ evaṃ āpattippaṭiggaho **paṭiggaho** nāma. “Suṇantu me āyasmantā āvāsikā, yad’āyasmantānaṃ pattakallaṃ, idāni uposathaṃ kareyyāma, pātimokkhaṃ uddiseyyāma, āgame kāle pavāreyyāmā”⁸ti⁸ evaṃ katappavāraṇappaccukkaḍḍhanā **paccukkaḍḍhanā** nāma. Tiṇavatthāraśamathe⁹ sabbasaṅgāhikañatti, ekekaśmiṃ pakkhe ekekā ñatti cāti tissopi ñattiyo **kammalakkhaṇaṃ** nāma. Iti ñattikammaṃ nava ṭhānāni gacchati.

1. Vi 3. 131 piṭṭhe.

4. Vi 3. 223 piṭṭhe.

7. Vi 4. 235 piṭṭhe.

2. Vi 4. 224 piṭṭhe.

5. Vi 3. 131 piṭṭhe.

8. Vi 3. 260 piṭṭhe.

3. Vi 3. 140 piṭṭhe.

6. Vi 1. 295 piṭṭhe.

9. Vi 4. 200 piṭṭhe.

Ñattidutiyakammaṃ satta ṭhānāni gacchati osāraṇaṃ nissāraṇaṃ sammutiṃ dānaṃ uddhāraṃ desanaṃ kammalakkhaṇanti. Tattha bhikkhūnaṃ alābhāya parisakkanādikehi aṭṭhahi aṅgehi samannāgatassa upāsakassa saṃghena asambhogakaraṇatthaṃ pattanikkujjanavasena nissāraṇā **nissāraṇā** nāma. Tass'eva sammāvattantassa pattukkujjanavasena **osāraṇā** ca veditabbā, sā Khuddakakkhandhake Vaḍḍhalicchavivattusmiṃ¹ vuttā. Simāsammuti ticīvarena avippavāsasammuti santhatasammuti bhuttuddesakasenaśanaggāhāpakabhaṇḍāgārikacīvarappaṭiggāhakayāgubhāja kaphalabhājakahajjabhājaka-appamattakavissajjakasāṭiyaggāhāpakapattaggāhāpakā-ārāmikapesakasāmaṇerapesakasammutīti etāsaṃ sammutīnaṃ vasena **sammuti** veditabbā. Kathinacīvaramatakacīvaradānavasena **dānaṃ** veditabbaṃ. Kathinuddhāravasena **uddhāro** veditabbo. Kuṭivattuvihāravatthudesanāvasena **desanā** veditabbā. Yā pana Tiṇavatthāraṇasamathe² ekasmiṃ pakkhe ekā, ekasmiṃ pakkhe ekāti dve ñattidutiyakammavācā vuttā, yā ca mohāropanādisu kammavācā³ vuttā, tāsāṃ vasena **kammalakkhaṇaṃ** veditabbaṃ. Iti ñattidutiyakammaṃ satta ṭhānāni gacchati.

Ñatticatutthakammampi satteva ṭhānāni gacchati osāraṇaṃ nissāraṇaṃ sammutiṃ dānaṃ niggahaṃ samanubhāsaṇaṃ kammalakkhaṇanti. Tattha tajjanīyakammādīnaṃ⁴ sattannaṃ kammānaṃ vasena **nissāraṇā**, tesāṃ yeva kammānaṃ paṭippassambhanavasena **osāraṇā** ca veditabbā, bhikkhunovādakasammutivasena⁵ **sammuti**, parivāsadāna⁶ mānattadānavasena⁷ **dānaṃ**, mūlāya paṭikassanavasena⁸ **niggaho**, ukkhittānuvattikā, aṭṭha yāvattiyakā, Ariṭṭho⁹, Caṇḍakālī¹⁰ cāti ime te yāvattiyakāti imāsaṃ ekādasannaṃ samanubhāsaṇānaṃ vasena **samanubhāsanā**, upasampadākamma-abbhānakammavasena **kammalakkhaṇaṃ** veditabbaṃ. Iti ñatticatutthakammaṃ satta ṭhānāni gacchati.

Imesu pana catūsu kammesu apalokanakammaṃ apaloketvā'va kātappaṃ, ñattikammādivasena na kātappaṃ. Ñattikammampi ekaṃ ñattim ṭhapetvāva kātappaṃ, apalokanakammādivasena na kātappaṃ. Ñattidutiyakammaṃ pana

1. Vi 4. 262-263 piṭṭhe.

2. Vi 4. 209 piṭṭhe.

3. Vi 2. 191 piṭṭhe.

4. Vi 4. 1 (Pa) 68 piṭṭhesu.

5. Vi 2. 72 piṭṭhe.

6. Vi 4. 108, 236 piṭṭhesu.

7. Vi 4. 110 piṭṭhe.

8. Vi 4. 114 piṭṭhe.

9. Vi 2. 175 piṭṭhe.

10. Vi 2. 303 piṭṭhe.

apaloketvā kātabbampi atthi akātabbampi. Tattha sīmāsammuti sīmāsamūhananam¹ kathinacīvaradānam kathinuddhāro kuṭivatthudesanā vihāravatthudesanāti imāni cha kammāni garukāni apaloketvā kātuṃ na vaṭṭanti, ñattidutiyakammavācam sāveta²va kātabbāni. Avasesā terasa sammutiyo senāsanaggāhāpakamatakacīvaradānasammutiyo cāti etāni lahukammāni apaloketvāpi kātuṃ vaṭṭanti, ñattikammādivasena pana na kātabbā³eva. Ñatticatutthakammampi sakalakkhaṇen⁴eva kātabbā⁵m, na sesakammavasena. Evaṃ attano attano lakkhaṇen⁶eva vatthuñatti-anussāvanāsīmāparisāsaṃpattiyā katāni etāni kammāni dhammena vinayena Satthusāsanena katattā dhammo etesu atthīti **dhammikāni** nāma honti, iti etesaṃ dhammikānaṃ **kammānaṃ chandaṃ datvā pacchā khīyanadhammaṃ** āpajjantassa vācāya vācāya pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba khīyanadhammāpajjanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, dhammakamme vematikassa, adhammakamme dhammakammasaññino, vematikassa ca dukkaṭaṃ. Adhammakammasaññissa, “ādhammena vā vaggena vā nakammārahassa vā kammaṃ karonti”ti ñatvā khīyantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Dhammakammatā dhammakammasaññitā chandaṃ datvā khīyananti imān⁷ettha tīṇi āṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisān⁸eva², idaṃ pana dukkhavedananti.

Kammappaṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Chandaṃdatvāgamanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **vinicchayakathāyāti** yāva ārocitaṃ vatthu avinicchikaṃ, ñattiṃ vā ṭhapetvā kammavācā anīṭṭhāpitā, tāva vinicchayakathā **vattamānā** nāma hoti. Yo bhikkhu etasmiṃ antare kammaṃ kopetukāmatāya parisāya hatthapāsaṃ vijahati, tassa vijahane dukkaṭaṃ, vijahite pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba chandaṃ adatvā pakkamanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, dhammakamme vematikassa,

1. Vi 3. 144, 149 piṭṭhesu.

2. Adinnādānasadisānevāti (Sī, Syā, Ka)

adhammakamme dhammakammasaññino vematikassa ca dukkaṭaṃ.
 Adhammakammasaññissa pana, yo ca “saṃghassa bhaṇḍanādīni vā
 bhavissanti, adhammena vā vaggena vā nakammārahassa vā kammaṃ
 karissanti”ti¹ ṇatvā gilāno vā hutvā gilānassa vā karaṇīyena uccārādīhi vā
 pīḷito na ca kammaṃ kopetukāmo “puna paccāgamiṣṣāmi”ti gacchati, tassa
 ummattakādīnaṃ anāpatti. Vinicchayaṭṭhāya vattamānatā
 dhammakammataṃ dhammakammasaññitā samānasīmāyaṃ ṭhitatā
 samānasamvāsakatā kopetukāmatāya hatthapāsaviṇṇānanti imāṃ ettha cha
 aṅgāni. Samanubhāsanasaṃmuṭṭhānaṃ, kiriyākiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ,
 sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakkammaṃ, vacīkkammaṃ, akusalacittaṃ,
 dukkhavedananti.

Chandaṃ datvā gāmaṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Dubbalasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **samaggena saṃghenā**ti samānasamvāsakena
 samānasīmāyaṃ ṭhiteṇa saṃghena saddhiṃ cīvaraṃ datvā. **Yathāsanthutanti**
 yo yo mittasandiṭṭha sambhattavasena santhuto, tassa tassāti attho.
Pācittiyaṃti evaṃ saṃghena saddhiṃ sayameva senāsana
 paññāpanādivasena sammatassa bhikkhuno cīvaraṃ datvā pacchā
 khīyantassa vācāya vācāya pācittiyaṃ.

Rājagahe chabbaggiye ārabba cīvaraṃ datvā pacchā
 khīyanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ,
 dhammakamme tikapācittiyaṃ, cīvaraṃ ṭhapetvā aññaṃ
 vissajjiyavebhaṅgiyaṃ parikkhāraṃ datvā pacchā khīyantassa dukkaṭaṃ.
Vissajjiyavebhaṅgiyo nāma ṭhapetvā pañca garubhaṇḍāni² avaseso.
 Rāsivasena hi pañca garubhaṇḍāni vuttāni, tattha ārāmo āramavatthūti ekaṃ,
 vihāro vihāravatthūti dutiyaṃ, mañco pīṭhaṃ bhisi bimbohananti tatiyaṃ,
 lohakumbhī lohabhāṇakaṃ lohavārako lohakaṭāhaṃ vāsi parasu³ kuṭhārī⁴
 kudālo nikhādananti catutthaṃ, valli veḷu muñjaṃ pabbajaṃ tiṇaṃ

1. Vi 2. 201 piṭṭhe.

2. Vi 4. 321 piṭṭhe.

3. Pharasu (Sī, Kaṃ)

4. Kudhārī (Ka)

mattikā dārubhaṇḍaṃ mattikābhaṇḍanti pañcamaṃ. Etāni hi pañca saṃghasantakāni n'eva saṃghassa na gaṇapuggalānaṃ vissajjetuṃ vā vibhajituṃ vā vaṭṭanti, vissajjitavibhattānipi saṃghikān'eva honti. Thāvarena pana thāvaraṃ itarena ca akappiyena mahagghakappiyena vā itaraṃ saṃghassa upakāraṃ sallakkhetvā kappiyaparivattanena parivattetuṃ vaṭṭati, varasenāsanādīnaṃ samrakkhaṇatthaṃ lāmakāni vissajjetuṃ vissajjetvā paribhuñjituṃca vaṭṭati. Ettha ca purimesu tīsu rāsīsu agarubhaṇḍaṃ nāma kiñci n'atthi, catutthe lohakumbhī araṇjarasaṇṭhānaṃ lohābhāṇakaṃ lohakaṭāhanti imāni tīni antamaso pasatamatta-udakaggaṇhanakānipi garubhaṇḍāni. Lohavārako pana kāḷalohatambalohakaṃsalohavaṭṭalohānaṃ yena kenaci kato Sīhaḷadīpe pādaggaggaṇhanako bhājetabbo, **pādo** ca nāma magadhanāliyā pañcanāḷimattaṃ gaṇhāti, tato atirekaṃ garubhaṇḍaṃ. Imāni tāva Pāliyaṃ āgatāni lohābhājanāni.

Pāliyaṃ¹ pana anāgatānipi bhiṅgārapaṭiggaha-
uḷuṅkadabbikaṭacchupātitaṭṭakasarakasamugga-
aṅgārakapalladhūmakāṭacchu-ādīni khuddakānipi garubhaṇḍān'eva. Ayapatto ayathālakāṃ tambalohathālakanti imāni pana bhājanīyāni, kaṃsalohavaṭṭalohābhājanavikati saṃghikaparibhogena vā gihivikaṭā vā vaṭṭati, puggalikaparibhogena na vaṭṭati. Thapetvā pana taṃ bhājanavikatim aññasmimpi kappiyalohābhaṇḍe añjanī añjanisalākā natthudānaṃ kaṇṇamalaharaṇī sūci khuddako pipphaliko khuddakaṃ āraṇṭakaṃ kuñcikaṃ tāḷaṃ kattarayaṭṭhi vedhako bhindivāḷako² yathā tathā ghanakatalohaṃ vippakatalohābhaṇḍaṇca sabbaṃ bhājanīyaṃ. Dhūmanettaphālādīparukkhadīpakapallika-olambakadīpa-
itthipurisatiracchānarūpakāni pana aññāni vā bhitticchadanakavāṭādīsu upanetabbāni, antamaso lohakhilakaṃ upādāya sabbānipi lohābhaṇḍāni garubhaṇḍāni yeve, attano laddhāni parihaṇṭvāpi puggalikaparibhogena na paribhuñjitabbāni, saṃghikaparibhogena vā gihivikaṭāni vā vaṭṭanti, tipubhaṇḍepi es'eva nayo. Khīrapāsāṇamayāni taṭṭakasarakādīni garubhaṇḍāni yeve.

1. Vi 4. 321 piṭṭhe.

2. Bheṇḍivāḷako (Sī, Ka), Vi-Ṭṭha 4. 80 piṭṭhe pana passitabbam.

Ghaṭako pana telabhājanam vā pādaggaṇhanakato atirekameva garubhaṇḍam, suvaṇṇarajata-ārakūṭajātīphalīkabhājanāni gihivikaṭānīpi na vaṭṭanti. Senāsanaparibhoge pana āmāsampi anāmāsampi sabbam vaṭṭati.

Vāsiyādisu pana yāya vāsiyā dantakaṭṭhacchedana-ucchutacchanamattato aññam mahākammam kātuṃ na sakkā, ayaṃ bhājanīyā. Sesā yena kenaci ākārena katā garubhaṇḍam, parasu pana antamaso vejjānam sirāvedhakopi garubhaṇḍameva, tathā kuṭhārī. Yā pana āvudhasaṅkhepena katā, ayaṃ anāmāsā, kudālo daṇḍabandhanikhādanam vā agarubhaṇḍam nāma n’atthi. Sammuñjanidaṇḍakhaṇanakam pana adaṇḍakam phalamattakameva, yaṃ sakkā sipāṭikāya pakkhipitvā pariharitum, taṃ bhājanīyam. Sikharampi nikhādanen’eva saṅgahitam, yehi manussehi vihāre vāsi-ādīni dinnāni honti, te ce ghare daḍḍhe vā vilutte vā “detha no bhante upakkhare, puna āharissāmā”ti¹ vadanti, dātabbā. Sace haranti², na vāretabbā, anāharantāpi na codetabbā.

Kammārataṭṭakāracundakāraṇalakāramaṇīkārāpattabandhakānam³ adhikaraṇimuttisāṇḍāsātulādīni sabbāni lohamayāni upakaraṇāni saṃghe dinnakālato paṭṭhāya garubhaṇḍāni. Tipukoṭṭakasuvaṇṇakārācammakāra-upakaraṇesupi es’eva nayo. Ayaṃ pana vireso. Tipukoṭṭaka-upakaraṇesu tipucchadanakasatthakam, suvaṇṇakāra-upakaraṇesu suvaṇṇacchedanakasatthakam, cammakāra-upakaraṇesu kataparikammacammacchedanakhuddakasatthanti imāni bhājanīyāni. Nhāpitatunnakāra-upakaraṇesupi ṭhapetvā mahākattarim mahāsaṇḍāsam mahāvippahalikañca sabbam vaṭṭati, itarāni garubhaṇḍāni.

Valli-ādīsu vettavalli-ādikā yā kāci aḍḍhabāhuppamāṇā valli saṃghassa dinnā vā tatthajātakā vā rakkhitaḡopitā’va garubhaṇḍam, sā saṃghakamme ca cetiyakamme ca kate sace atirekā hoti, puggalikakammepi upanetum vaṭṭati, suttamakacivākanālīkerahīracammamayā rajjukā vā yottāni vā vāke ca nālīkerahīre ca vaṭṭetvā katā ekavaṭṭā vā dvivaṭṭā vā saṃghassa santakā garubhaṇḍam. Suttam pana avaṭṭetvā dinnam makacivākanālīkerahīrā ca bhājanīyā. Yehi

1. Āharitvā demāti (Sī)

2. Āharanti (Ka)

3. Kammārarathakāratacchakāra -pa- kānam (Sī, Kam)

panetāni rajjukādāni dinnāni honti, te attano karaṇīyena harantā na vāretabbā.

Yo koci aṭṭhaṅgulasūcidaṇḍakamattopi veḷu saṅghassa dinno vā tatthajātako vā rakkhitagopito garubhaṇḍaṃ, sopi saṅghassa kamme ca cetiyakamme ca kate atireko puggalikakamme dātuṃ vaṭṭati. Pādaggaṇhanakatelanāli pana kattarayaṭṭhi upāhanadaṇḍako chattadaṇḍo chattasalākāti idamettha bhājanīyabhaṇḍaṃ, daḍḍhagehamanussā gaṇhitvā gacchantā na vāretabbā.

Muñjaṇca pabbajaṇca avasesaṇca chadanatiṇaṃ muṭṭhippamāṇampi chadanatiṇasaṅkhepagatesu tālapaṇṇādīsu yaṃ kiñci ekapaṇṇampi saṅghassa dinnāṃ vā tatthajātakaṃ vā bahi-ārāme saṅghike tiṇavatthusmiṃ jātakaṃ vā rakkhitagopitaṃ garubhaṇḍaṃ, tampi saṅghakamme ca cetiyakamme ca kate atirekaṃ puggalikakamme dātuṃ vaṭṭati. Daḍḍhagehamanussā gahetvā gacchantā na vāretabbā, aṭṭhaṅgulappamāṇopi rittakapotthako garubhaṇḍameva.

Mattikā pakatimattikā vā hotu pañcavaṇṇā vā sudhā vā sajjurasakaṅguṭṭhasilesādīsu vā yaṃ kiñci dullabhaṭṭhāne ānetvā vā dinnāṃ tatthajātakaṃ vā rakkhitagopitaṃ tālapakkamattaṃ garubhaṇḍaṃ hoti, tampi saṅghakamme ca cetiyakamme ca kate atirekaṃ puggalikakamme dātuṃ vaṭṭati. Hiṅguhiṅgulakaharitālamānosil'añjanādāni pana bhājanīyāni.

Dārubhaṇḍe yo koci veḷumhi vuttappamāṇo dārubhaṇḍako saṅghassa dinno vā tatthajātako vā rakkhitagopito garubhaṇḍaṃ, api ca sabbāpi dāruveḷucammaṇḍapāsāṇādivikati dārubhaṇḍena saṅgahitā, tattha mañcapīṭhehi asaṅgahitāni āsandikādāni antamaso coḷena vā palālehi vā paṇṇehi vā katapīṭhaṃ upādāya sabbāni āsanāni.

Vañkaphalakaṃ dīghaphalakaṃ cīvaradhovanaphalakaṃ ghaṭṭanaphalakaṃ ghaṭṭanamuggaro dantakaṭṭhacchedanagaṇṭhikā daṇḍamuggaro nāvā ambaṇaṃ rajanadoṇi udakapaṭicchako dārumayo vā dantamayo vā veḷumayo vā sapādakopi apādakopi samuggo mañjūsā pādaggaṇhanakato atirekappamāṇo karaṇḍo udakadoṇi udakakaṭṭhaṃ uḷuṅko kaṭacchupānīyasarāvaṃ

pānīyasaṅkhoti etesu yaṃ kiñci saṃghe dinnam garubhaṇḍam.
Saṅkhathālakaṃ pana bhājanīyaṃ, tathā dārumayo udakatumbo.

Pādakathalikamaṇḍalam dārumayaṃ vā hotu coḷapaṇṇādimayaṃ vā sabbaṃ garubhaṇḍam. Ādhārako pattapidhānaṃ tālavaṇṭam bījanī caṅkoṭakaṃ pacchi yaṭṭhisammuṇṇjanī muṭṭhisammuṇṇjanīti etesupi yaṃ kiñci khuddakaṃ vā mahantaṃ vā dāruveḷupaṇṇacammādīsu yena kenaci kataṃ garubhaṇḍameva.

Thambhatulāsopānaphalakādīsu yaṃ kiñci dārumayaṃ vā pāsāṇamayaṃ vā gehasambhārūpagaṃ yo koci kaṭasārako yaṃ kiñci bhūmattharaṇaṃ yaṃ kiñci akappiyacammaṃ, sabbaṃ saṃghikaṃ garubhaṇḍam, bhūmattharaṇaṃ kātuṃ vaṭṭati. Eḷakacammaṃ pana paccattharaṇagatikaṃ hoti, tampi garubhaṇḍameva, kappiyacammāni bhājanīyāni, **Kurundiyaṃ** pana sabbaṃ mañcappamāṇaṃ cammaṃ garubhaṇḍanti vuttaṃ.

Udukkhalaṃ musalaṃ suppaṃ nisadam¹ nisadapoto pāsāṇadoṇi pāsāṇakaṭāhaṃ sabbaṃ kasibhaṇḍampi garubhaṇḍam, sabbaṃ cakkayuttayānaṃ garubhaṇḍameva. Mañcapīṭhānaṃ pādā ca aṭaniyo ca vāsiparasu-ādīnaṃ daṇḍā cāti etesu yaṃ kiñci anīṭṭhitaṃ bhājanīyaṃ, tacchitamaṭṭhaṃ pana garubhaṇḍam hoti, anuññātavāsiyā daṇḍo chattaṃ muṭṭhipaṇṇaṃ kattarayaṭṭhi upāhanā² araṇisahitaṃ dhammakaraṇo pādagaṇṇhanakato anatirittaṃ āmalakatumbaṃ āmalakaghaṭo lābukatumbaṃ lābukaghaṭo visāṇatumbanti sabbametaṃ bhājanīyaṃ, tato paraṃ garubhaṇḍam.

Hatthidanto vā yaṃ kiñci visāṇaṃ vā atacchitaṃ yathāgatameva bhājanīyaṃ, tehi katamañcapīṭhapādādīsu purimasadiso³ va vinicchayo. Tacchitaniṭṭhitopi hiṅgukaraṇḍako añjanikaraṇḍako gaṇṭhiko vidho añjanī añjanisalakā udakapuñchanīti idaṃ sabbaṃ bhājanīyameva.

Mattikābhaṇḍe sabbaṃ manussānaṃ upabhogaparibhogaṃ ghaṭapīṭharādikulālabhājanaṃ³, pattakaṭāhaṃ aṅgārakaṭāhaṃ dhūmadānaṃ dīparukkhako dīpakapallikā cayaniṭṭhakā chadaniṭṭhakā thupikāti sabbaṃ garubhaṇḍam, etesu pana vuttanayesu garubhaṇḍesu yaṃ kiñci veḷu-ādīnaṃ attano atthāya gaṇhantena samakaṃ vā atirekaṃ vā phāṭikammaṃ katvā gahetabbaṃ.

1. Nisado (Sī), nisadā (Kaṃ); Vi-Ṭṭha 4. 83 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

2. Upāhanadaṇḍako (Sī)

3. Ghaṭapidhānādikulālabhājanaṃ (Syā, Ka)

Pādaggaṇhanakato anantirittappamāṇo pana ghaṭako patto thālakaṃ kañcanako kuṇḍikāti idamettha bhājanīyaṃ. Yathā ca mattikābhaṇḍe evaṃ lohabhaṇḍepi kuṇḍikā bhājanīyakoṭṭhāsameva bhajati. Iti yaṃ bhājanīyaṃ vissajjanīyampi taṃ¹ evaṃ vissajjiyavebhaṅgiyasāṅkhātāṃ aññaṃ parikkhāraṃ datvā khīyantassa dukkaṭaṃ, itaraṃ pana dātumeva na vaṭṭati. Issaravatāya dento thullaccayaṃ āpajjati, theyyacittena gaṇhanto bhaṇḍaṃ agghāpetvā kāretabbo. Yathā ca aññaṃ parikkhāraṃ datvā khīyantassa dukkaṭaṃ, tathā saṃghena asaṃmatassa cīvaraṃ vā aññaṃ vā parikkhāraṃ datvā khīyantassa dukkaṭameva, anupasaṃpanne sabbattha tikadukkaṭaṃ. Pakatiyā pana chandādivasena² karontaṃ disvā “ko attho tassa dinnena, laddhāpi vinipātessati, na sammā upanessatī”ti khīyantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Upasaṃpannatā, dhammena laddhasammutitā, saṃghena saddhiṃ vikappanupagacīvaradānaṃ, pacchā khīyitukāmatāya khīyanāti imāṃ ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Dubbalasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Pariṇāmanasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame sabbaṃ Tiṃsakakaṇḍe Pariṇāmanasikkhāpade vuttanayameva. Ayameva hi viseso. Tattha attano pariṇāmitattā nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, idha puggalassa pariṇāmitattā suddhikapācittiyanti.

Pariṇāmanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sahadhammikavaggo aṭṭhamo.

9. Ratanavagga 1. Antepurasikkhāpadavaṇṇanā

Ratanavaggassa paṭhame **khattiyassā**ti khattiyajātikassa, **muddhābhisittassā**ti khattiyābhisekena muddhani abhisittassa. Anikkhanto rājā

1. Etaṃ (Sī, Kaṃ)

2. Vi 2. 203 piṭṭhe.

itoti anikkhantarājakaṃ, tasmim̐ **anikkhantarājake**, sayanighareti attho. **Ratanam̐** vuccati mahesī, **niggatanti** nikkhantaṃ¹, aniggataṃ² ratanam̐ itoti aniggataratanakaṃ³, tasmim̐ **aniggataratanake**⁴, sayanighareti attho. **Indakhīlam̐ atikkameyyā**ti ettha attano āgatabhāvaṃ ajānāpetvā sayanigharassa ummāraṃ paṭhamam̐ pādam̐ atikkāmentassa dukkaṭam̐, dutiyam̐⁵ pācittiyam̐.

Sāvattthiyam̐ āyasmantaṃ Ānandaṃ ārabba rañño antepurappavisanavattusmim̐ paññattaṃ, asādhāraṇapaññatti, anāpattikaṃ, tikapācittiyam̐, paṭisaṃvidite appaṭisaṃviditasaññino, vematikassa ca dukkaṭam̐. Paṭisaṃviditasaññissa, na khattiyassa vā na khattiyābhisekena abhisittassa vā ubhosu vā ubhinnaṃ vā aññatarasmim̐ nikkhante sayanigharaṃ pavisantassa, asayanighare, ummattakādīnaṃ anāpatti. Khattiyatā abhisittatā ubhinnaṃpi sayanigharato anikkhantatā appaṭisaṃviditatā indakhīlātikkamoti imān’ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṃti.

Antepurasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Ratanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **ratananti** muttādidasavidham̐. **Ratanasammatanti** yaṃ kiñci manussānaṃ upabhogaparibhogam̐. **Ajjhārāme vā**ti parikkhittassa antoparikkhepe aparikkhittassa dvinnam̐ leḍḍupātānaṃ anto. **Ajjhāvasatheti** parikkhittassa antopaṭikkhepe, aparikkhittassa musalapātabbhantare. Ayaṃ pan’ettha vinicchayo—jātarūparaṇaṃ attano atthāya uggaṇhantassa vā uggaṇhāpentassa vā nissaggiyaṃ pācittiyam̐. Saṃghagaṇapuggalacetīyanavakammānaṃ atthāya dukkaṭam̐, avasese muttādiratane sabbesampi atthāya dukkaṭameva. Kappiyavattum̐ vā akappiyavattum̐ vā antamaso mātusantakampi bhaṇḍāgārikasīsena paṭisāmentassa pācittiyam̐, tādisaṃ pana attano santakaṃ katvā paṭisāmetum̐ vaṭṭati. “Idaṃ paṭisāmethā”ti vutte pana

1. Anībhatanti anikkhanti (Sī, Syā, Kaṃ)

2. Anībhataṃ (Sī, Syā, Kaṃ)

3. Anībhataratanakaṃ (Sī, Syā, Kaṃ)

4. Anībhataratanake (Sī, Syā, Kaṃ)

5. Dutiye (Sī), Mahāṭikā 4. 273 piṭṭhe.

“na vaṭṭati”ti paṭikkhipitabbaṃ. Sace kupitā pātetvā gacchanti, palibodho nāma hoti, paṭisāmetabbaṃ. Vihāre kammaṃ karontā vaḍḍhakī-ādayo vā rājavallabhā vā “yaṃ kiñci upakaraṇaṃ vā sayanabhaṇḍaṃ vā paṭisāmetvā dethā”ti vadanti, chandenapi bhayenapi na kātabbameva, guttaṭṭhānaṃ pana dassetuṃ vaṭṭati.

Ajjhārāma-ajjhāvasathesupi yādise ṭhāne “bhikkhūhi vā sāmaṇerehi vā gahitaṃ bhavissati”ti āsankā uppajjati, tādise yeva ṭhāne uggahetvā vā uggahāpetvā vā saññāṇaṃ katvā nikkhipitabbaṃ, “yassa bhaṇḍaṃ natṭhaṃ, so āgacchatu”ti ca ācikkhitabbaṃ. Atha yo āgacchati, so “kīdisaṃ te bhaṇḍaṃ natṭhaṃ”ti pucchitabbo, sace saññāṇena sampādeti, dātabbaṃ. No ce, ‘vicināhi’ti vattabbo. Tamhā āvāsā pakkamantena¹ patirūpānaṃ bhikkhūnaṃ hatthe, tesu asati patirūpānaṃ gahapatikānaṃ hatthe nikkhipitvā pakkamitabbaṃ. Yo pana n’eva pakkamati, na sāmikaṃ passati, tena thāvaram senāsanaṃ vā cetiyaṃ vā pokkharāṇiṃ vā kāretabbo. Sace dīghassa addhuno accayena sāmiko āgacchati, taṃ dassetvā ‘anumodāhi’ti vattabbo. Sace n’ānumodati, “dehi me dhanan”ti codeti, samādapetvā dātabbaṃ.

Sāvattiyaṃ aññataram bhikkhuṃ ārabha ratana-uggaṇhanavattthusmiṃ paññattaṃ, “aññatra ajjhārāmā vā ajjhāvasathā vā”ti ayamettha duvidhā anupaññatti, sādharmaṇapaññatti, sāṇattikaṃ, anuññātaṭṭhāne anādariyena uggahetvā anikkhipantassa dukkaṭaṃ. Anuññātaṭṭhāne gahetvā nikkhipantassa, yaṃ hoti āmāsaṃ ratanasammataṃ, taṃ vissāsaṃ vā tāvakālikaṃ vā uggahantassa, paṃsukūlasaññāya gaṇhato, ummattakādīnaṃ anāpatti. Ananuññātakaraṇaṃ² parasantakatā vissāsaḡahapaṃsukūlasaññānaṃ abhāvo uggahaṇaṃ vā uggahāpanaṃ vāti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisānīti.

Ratanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Pakkamantenapi (Sī), Vi 2. 213 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

2. Ananuññātakaraṇaṃ (Sī, Ka)

3. Vikālagāmapavesanasikkāpadavaṇṇanā

Tatiye **santaṃ bhikkhuṃ anāpucchā**ti idaṃ cāritte vuttanayameva. **Vikā**leti majjhanhikātikkamato paṭṭhāya anto-aruṇe, etasmiṃ antare “vikāle gāmapavesanaṃ āpucchāmi”ti vā “gāmaṃ pavisissāmi”ti vā anāpucchitvā asati tathārūpe accāyike karaṇīye parikkhittassa gāmassa parikkhepaṃ atikkamantassa aparikkhittassa upacāraṃ okkamantassa paṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiyapāde pācittiyaṃ. Sacepi sambahulā kenaci kammena gāmaṃ pavisanti, sabbehi aññaṃaññaṃ āpucchitabbaṃ. “Tasmiṃ gāme taṃ kammaṃ na sampajjati”ti aññaṃ gāmaṃ gacchantānaṃ puna āpucchanakiccaṃ n’atthi. Sace pana ussāhaṃ paṭippassambhetvā vihāraṃ gacchantā antarā aññaṃ gāmaṃ pavisitukāmā honti, āpucchitabbameva. Kulaghare vā āsanasaḷāyaṃ vā bhattakiccaṃ katvā telabhikkhāya vā sappibhikkhāya vā caritukāmena sace passe bhikkhu atthi, āpucchitabbo, asante ‘n’atthi’ti gantabbaṃ. Vīthiṃ otaritvā pana bhikkhuṃ disvāpi āpucchanakiccaṃ n’atthi. Yo pana gāmamajjhena maggo hoti, sace tena gacchantassa “telādīnaṃ atthāya carissāmi”ti cittaṃ uppajjati, passe bhikkhuṃ disvā āpucchitabbaṃ. Maggā anokkamma carantassa pana āpucchanakiccaṃ n’atthi, okkamantassa vuttanayen’eva pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba vikāle gāmapavesanavattthusmiṃ paññattaṃ, “santaṃ bhikkhuṃ”ti ca “anāpucchā”ti ca “aññaṃ tathārūpā accāyikā karaṇīyā”ti¹ ca imā pan’ettha tisso anupaññattiyo, asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, kāle vikālasaññino, vematikassa ca dukkaṭaṃ. Kālasaññino pana, yo ca accāyike vā karaṇīye², santaṃ vā āpucchitvā, asantaṃ vā anāpucchitvā pavisati, antarārāmaṃ bhikkhunupassayatitthiyaseyyapaṭikkamanesu vā aññataraṃ gacchati, tassa, gāmena maggo hoti, tena gacchato, āpadāsu, ummattakādīnaṃ anāpatti. Santaṃ bhikkhuṃ anāpucchata, anuññātakāraṇābhāvo, vikāle gāmapavisananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisān’eva, idaṃ pana kiriyākiriyaṃ. Vikālagāmapavesanasikkāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Tathārūpā accāyikā (Sī, Ka)

2. Accāyikena vā karaṇīyena (Ka)

4. Sūciḡharasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe bhedanameva bhedanakaṃ, taṃ assa atthīti **bhedanakaṃ**.
Tasmā evarūpe sūciḡhare karaṇakārāpanesu dukkaṭaṃ, paṭilābhena pana
taṃ bhinditvā pācittiyaṃ desetabbaṃ.

Sakkesu sambahule bhikkhū ārabha
bahusūciḡharaviññāpanavatthusmiṃ paññattaṃ, sādharmaṇapaññatti,
sāṇattikaṃ, attanā vippakataṃ attanā vā parehi vā parehi vippakatampi
attanā vā parehi vā pariyoṣāpetvā labhantassa catukkapācittiyaṃ.
Aññassatthāya karaṇakārāpanesu, aññena kataṃ paṭilābhitaṃ paribhuñjane
dukkaṭaṃ. Gaṇṭhike araṇike vidhe añjaniyā añjanisalākāya vāsijaṭe
udakapuñchaniyāti etesu yaṃ kiñci aṭṭhi-ādīhi karontassa,
ummattakādīnaṃ anāpatti. Sūciḡharatā, aṭṭhimayāditā, attano atthāya
karaṇaṃ vā kārāpetvā vā paṭilābhoti imāṃ ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni
sañcarittasadisānīti.

Sūciḡharasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Mañcapīṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **mañcanti** masārakādīsu aññataraṃ. **Pīṭhampi** tādisameva, taṃ
pana mañco viya atidīghaṃ, āsandiko viya ca samaṃ caturassaṃ na hoti.
Chedanakaṃ bhedanakasadisameva.

Sāvattthiyaṃ Upanandaṃ ārabha ucce mañce sayanavatthusmiṃ
paññattaṃ, pamāṇikaṃ karontassa, pamāṇātikkantaṃ labhitvā chinditvā
yathā pamāṇameva upari dissati, evaṃ nikhaṇitvā vā, uttānaṃ vā katvā,
aṭṭakaṃ vā bandhitvā paribhuñjantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti.
Pamāṇātikkantamañcapīṭhatā, attano atthāya karaṇaṃ vā kārāpetvā vā
paṭilābhoti imāṃ ettha dve aṅgāni. Sesāṃ sabbaṃ
Sūciḡharasikkhāpadasadisamevāti.

Mañcapīṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Tūlonaddhasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe tūlaṃ onaddhametthāti **tūlonaddham**, cimilikāṃ pattharivā tūlaṃ pakkhipivā upari cimilikāya¹ onaddhanti vuttaṃ hoti. **Uddālanakam** bhedanakasadisameva.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba tūlonaddhakārāpanavattusmiṃ paññattaṃ, āyoge kāyabandhane aṃsabaddhake pattatthavikāya parissāvane bimbohane, aññena kataṃ tūlonaddham paṭilabhitvā uddāletvā paribhuñjantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. **Bimbohanaṃ**’ettha sīsappamāṇameva vaṭṭati, sīsappamāṇaṃ nāma yassa vitthārato tīsu koṇesu dvinnāṃ antaraṃ vidatthacaturaṅgulaṃ hoti, majjhe muṭṭhiratanaṃ, dīghato diyaḍḍharatanaṃ vā dviratanāṃ vā. Tūlonaddhamañcapīṭhatā, attano atthāya karaṇaṃ vā kārāpetvā vā paṭilābhoti imāṃ’ettha dve aṅgāni. Sesaṃ vuttanayaṇ’eva veditabbanti.

Tūlonaddhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **nisīdananti** santhatasadisāṃ santharivā ekasmiṃ ante Sugatavidatthippamāṇaṃ dvīsu ṭhānesu phāletvā katāhi tīhi dasāhi yuttassa parikkhārass’etaṃ nāmaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba appamāṇikāni nisīdanāni dhāraṇavattusmiṃ paññattaṃ, “dasā vidatthī”ti ayamettha anupaññatti, asādhāraṇapaññatti, pamāṇikaṃ vā ūnakaṃ vā karontassa, aññena kataṃ pamāṇātikkantaṃ paṭilabhitvā chinditvā paribhuñjantassa, vitānādīsu yaṃ kiñci karontassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Nisīdanassa pamāṇātikkantatā attano atthāya karaṇaṃ vā kārāpetvā vā paṭilābhoti imāṃ’ettha dve aṅgāni. Sesaṃ vuttanayaṇ’eva veditabbanti.

Nisīdanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Cilimikāya (Sī, Syā, Kam)

8. Kaṇḍuppaṭicchādisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **kaṇḍuppaṭicchādinti** adhonābhi-ubbhajāṇumaṇḍalam
kaṇḍupīḷaka-assāvathullakacchābādhānam paṭicchādanattham anuññātam
cīvaram.

Sāvatthiyam chabbaggiye ārabba appamāṇikāyo kaṇḍuppaṭicchādikāyo
dhāraṇavatthusmim paññattam, sādharmaṇapaññatti, sesam Nisīdane
vuttanayen'eva veditabbanti.

Kaṇḍuppaṭicchādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Vassikasāṭikāsikkhāpadavaṇṇanā

Navame Sāvatthiyam chabbaggiye ārabba appamāṇikāyo
vassikasāṭikāyo dhāraṇavatthusmim paññattam. Sesamettha yam vattabham,
tam Nisīdane vuttanayamevāti.

Vassikasāṭikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Nandasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame Sāvatthiyam āyasmantaṁ Nandaṁ ārabba
Sugatacīvarappamāṇam cīvaram dhāraṇavatthusmim paññattam,
sādharmaṇapaññatti, sesam Nisīdane vuttanayamevāti.

Nandasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ratanavaggo navamo.

Kaṅkhāvitarāṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Suddhapācittiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pāṭidesanīyakaṇḍa

1. Paṭhamapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Pāṭidesanīyesu paṭhame **antaragharaṃ paviṭṭhāyāti** vacanato sace tassā antarārāmādīsu ṭhatvāpi dadamānāya hatthato sayam rathiyābyūhasiṅghāṭakagharānaṃ aññatarasmim ṭhitopi gaṇhāti, doso n’atthi. Tassā pana rathiyādīsu ṭhatvā dadamānāya rathiyādīsu vā antarārāmādīsu vā ṭhatvāpi yaṃ kiñci āmisam ajjhoharaṇatthāya gaṇhato paṭiggahaṇe dukkaṭam, ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyam. Tassa desetabbākāro **gārayham āvusoti**-ādinā nayena sikkhāpade dassito yeva.

Sāvatthiyam aññataram bhikkhum ārabba aññātikāya bhikkhuniyā antaragharaṃ paviṭṭhāya hatthato āmisam paṭiggahaṇavattusmim paññattam, asādhāraṇapaññatti, anāpattikam, yathā c’etaṃ, tathā sesānipi, tikapāṭidesanīyam, yāmakālikādīsu paṭiggahaṇepi ajjhoharaṇepi dukkaṭam, ekato-upasampannāya yāvakālikepi tath’eva, ñātikāya aññātikasaññivematikānampi es’eva nayo. Ñātikasaññino pana, ñātikāya vā dāpentiyā, upanikkhipitvā vā dadamānāya, yā ca antarārāmabhikkhunupassayatitthiyaseyyapaṭikkamanesu ṭhatvā gāmato bahi nīharitvā, yāmakālikādīni vā “sati paccaye paribhuñjā”ti deti, tassa, sikkhamānasāmaṇerīnaṃca hatthato gahetvā paribhuñjantassa, ummattakādīnaṃca anāpatti. Paripuṇṇūpasampannatā aññātikatā antaraghare ṭhitāya hatthato sahatthā paṭiggahaṇam yāvakālikatā ajjhoharaṇanti imān’ettha paṇca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Paṭhamapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Dutiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **idha sūpanti**-ādi vosāsanākāradassanaṃ. **Apasakka tāva bhaginī**-ādi apasādetabbākāradassanaṃ. Tatr’āyam vinicchayo—

eken'āpi bhikkhunā¹ anapasāḍite ajjhoharaṇatthāya āmisam gaṇhantānam paṭiggahaṇe dukkaṭam, ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyanti.

Rājagahe chabbaggiye ārabba bhikkhuniyā vosāsantiyā nanivāraṇavatthusmiṃ paññattam, tikapāṭidesanīyam, ekato-upasampannāya vosāsantiyā nanivārentassa dukkaṭam, tathā anupasampannāya upasampannasaññino vematikassa ca. Anupasampannasaññino, pana yo ca attano vā bhattam dāpentiya, aññesam vā bhattam dentiya, yaṃ vā na dinnam, tam dāpentiya, yatha vā na dinnam, tattha, sabbesam vā samakam dāpentiya, sikkhamānāya vā sāmaṇeriyā vā vosāsantiyā paṭiggahetvā bhuñjati, tassa pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha, ummattakādīnañca anāpatti. Paripuṇṇūpasampannatā pañcabhojanatā antaraghaṇe anuññātapakārato aññathā vosāsanā anivāraṇā, ajjhoharaṇanti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisānīti.

Dutiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Tatiyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **sekkhasammatānīti** laddhasekkhasammutikāni. **Pubbe animantitoti** gharūpacārokkamanato paṭhamataram upacāram anokkamante yeva pubbe animantito. **Agilāno** nāma yo sakkoti piṇḍāya caritum. **Pāṭidesanīyanti** gharūpacāram okkamitvā āmisam gaṇhantassa paṭiggahaṇe tāva dukkaṭam, tam gahetvā yatha katthaci bhuñjantassa ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyanti.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba na mattam jānitvā paṭiggahaṇavatthusmiṃ paññattam, “pubbe animantito agilāno”ti imā pan'ettha dve anupaññattiyo, tikapāṭidesanīyam, yāmakālikādīsu paṭiggahaṇepi ajjhohārepi dukkaṭam, tathā asekkhasammate sekkhasammatasaññino vematikassa ca. Asekkhasammatasaññino pana yo ca pubbe nimantito

1. Ettha ṭhāne 'evan'ti pāṭho Kambodiyamūle atthi.

vā gilāno vā aññassa vā tesaṃ ghare paññattaṃ bhikkhaṃ gaṇhāti, yassa ca gharato nīharitvā, āsanasālādīsu vā bhikkhuṃ adisvā paṭhamam yeva nīharitvā, dvāramūle vā ṭhapitaṃ denti, tassa taṃ bhuñjantassa, nīcabbhattake, salākabhatte, pakkhike, uposathike, pāṭipadike, yāmakālikādī¹ “sati paccaye paribhuñjā”ti dinnam² paribhuñjantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. Sekkhasammatatā pubbe animantitatā agilānatā gharūpacārokkamanam ṭhapetvā nīcabbhattakādīni aññam āmisam gahetvā bhuñjananti imān’ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Tatīyapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Catutthapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe yāni kho pana tāni āraññakānīti-ādi

Cīvaravippavāsasikkhāpade vuttanayen’eva veditabbaṃ. **Pubbe appaṭisaṃviditanti** ettha yaṃ itthiyā vā purisena vā gahaṭṭhena vā pabbajitena vā ārāmaṃ vā ārāmūpacāraṃ vā pavisitvā “itthannāmassa bhante kulassa khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā āhariyissatī”ti³ ārocitaṃ, taṃ pacchā yathā-ārocitameva vā āhariyatu, tassa parivāraṃ katvā aññam vā tena saddhiṃ bahukampi, “itthannāmaṃ kulaṃ paṭisaṃviditaṃ katvā khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā gahetvā gacchatī”ti sutvā aññāni vā kulāni tehi saddhiṃ āharantu, taṃ sabbaṃ **paṭisaṃviditaṃ** nāma. Yaṃ pana evaṃ anārocitaṃ anāhaṭṭhaṃ, taṃ **appaṭisaṃviditaṃ** nāma. **Agilāno** nāma yo sakkoti piṇḍāya gantum. **Pāṭidesanīyanti** evarūpaṃ antamaso ārāmamajjhena gacchantehi addhikehi dinnampi ārāme vā ārāmūpacāre vā paṭiggahetvā ajjhoharantassa paṭiggahaṇe dukkaṭam, ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyanti.

Sakkesu sambahule bhikkhū ārabbha ārāme core paṭivasante anārocanavattusmiṃ paññattaṃ, “agilāno”ti ayamettha ekā anupaññatti,

1. Yāmakālikādīni (Sī), yāmakālikādīsu yaṃkiñci (Kaṃ)

2. Aññena dinnam (Kaṃ)

3. Vi 2. 237 piṭṭhe.

tikapāṭidesanīyaṃ, yāmakālikādīsu āhāratthāya paṭiggahaṇepi ajjhohārepi dukkaṭameva, tathā paṭisaṃvidite appaṭisaṃviditasāññino vematikassa ca, paṭisaṃviditasāññino, pana gilānassa, yo ca paṭisaṃviditaṃ katvā āhaṭaṃ vā gilānāvasesakaṃ vā bahārāme vā paṭiggahitaṃ, tatthajātakameva vā mūlaphalādiṃ, yāmakālikādīsu vā yaṃkiñci “sati paccaye paribhuñjā”ti laddhaṃ paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. Yathāvutta-
 āraññakasenāsanatā yāvakālikassa atatthajātakatā agilānatā
 agilānāvasesakatā appaṭisaṃviditatā ajjhārāme paṭiggahaṇaṃ ajjhoharaṇanti
 imān’ettha satta aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Kathinasadisān’eva, idaṃ pana
 kiriyākiriyaṃti.

Catutthapāṭidesanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kaṅkhāvitarāṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Pāṭidesanīyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sekhiyakanda

1. Parimaṇḍalasikkhāpadavaṇṇanā

Sekhiyesu¹ paṭhame **parimaṇḍalanti** samantato maṇḍalaṃ. **Sikkhā karaṇīyā**ti “evaṃ nivāsessāmī”ti ārāmeṇi antaraghareṇi sabbattha sikkhā kātabbā, ettha ca yasmā Vattakkhandhake vuttavattānipi sikkhitabbattā² sekhiyān’eva honti, tasmā pārājikādīsu viya paricchedo na kato. Cārittavinayadassanattaṃ “yo pana bhikkhu olambento nivāseyya, dukkaṭaṃ”ti evaṃ āpattināmena avatvā “sikkhā karaṇīyā”ti evaṃ sabbasikkhāpadesu Pāli āropitā, Padabhājanē³ pana “āpatti dukkaṭassā”ti vuttattā sabbattha anādariyakaraṇe dukkaṭaṃ veditabbaṃ.

Idāni **parimaṇḍalanti** ettha nābhimaṇḍalaṃ paṭicchādetvā jāṇumaṇḍalassa heṭṭhā jaṅghaṭṭhikato paṭṭhāya aṭṭhaṅgulamattaṃ nivāsanaṃ otāretvā nivāsentena parimaṇḍalaṃ nivatthaṃ nāma hoti, evaṃ anivāsetvā anādariyena purato vā pacchato vā olambetvā nivāsentassa dukkaṭaṃ. Na kevalaṃ tass’eva, ye c’aññe “tena kho pana samayena chabbaggiyā gihinivatthaṃ nivāsentī, hatthisoṇḍakaṃ macchavālakaṃ catukkaṇṇakaṃ tālavaṇṭakaṃ satavalikaṃ nivāsentī, saṃvalliyaṃ nivāsentī”ti Khandhake⁴ nivāsanadosā vuttā, tathā nivāsentassapi dukkaṭameva.

Tattha **hatthisoṇḍakaṃ** nāma nābhimūlato hatthisoṇḍasaṇṭhānaṃ olambakaṃ katvā nivatthaṃ colīka-itthīnaṃ⁵ nivāsanaṃ viya. **Macchavālakaṃ** nāma ekato dasantaṃ ekato pāsantaṃ olambetvā nivatthaṃ. **Catukkaṇṇakaṃ** nāma upari dve, heṭṭhato dveti evaṃ cattāro kaṇṇe dassetvā nivatthaṃ. **Tālavaṇṭakaṃ** nāma tālavaṇṭākārena sāṭakaṃ olambetvā nivatthaṃ. **Satavalikaṃ** nāma dīghasāṭakaṃ anekakkhattuṃ obhujitvā⁶ ovaṭṭikaṃ karontena nivatthaṃ, vāmadakkhiṇapassesu vā nirantaraṃ valiyo dassetvā nivatthaṃ. Sace pana jāṇuto paṭṭhāya ekā vā dve vā valiyo paññāyanti, vaṭṭati.

1. Chabbīsatisāruppā (Kaṃ)

3. Vi 2. 239 piṭṭhe.

5. Nivatthacolaṭṭhīnaṃ (Sī)

2. Tathāsikkhitabbattā (Sī)

4. Vi 4. 277 piṭṭhe.

6. Obhañjitvā (Sī, Kaṃ), Vi-Ṭṭha 4. 54 piṭṭhe.

Saṁvalliyanti mallakammakārādīhi viya kacchaṁ bandhitvā nivatthaṁ. Evaṁ nivāsetuṁ gilānass’āpi maggappaṭipannass’āpi na vaṭṭati. Yampi maggaṁ gacchantā ekaṁ vā dve vā kaṇṇe ukkhipitvā antaravāsakassa upari lagganti, anto vā ekaṁ kāsāvaṁ tathā nivāsetvā bahi aparaṁ nivāsentī, sabbaṁ na vaṭṭati.

Gilāno pana antokāsāvassa ovaṭṭikaṁ dassetvā aparaṁ upari nivāsetuṁ labhati, agilānena dve nivāsentena saḡuṇaṁ katvā nivāsetabbāni. Iti imaṁ Khandhake paṭikkhittaṇca olambakaṇca sabbaṁ vivajjetvā vuttalakkhaṇasampannaṁ nibbikāraṁ parimaṇḍalaṁ nivāsetabbam, tathā anivāsetvā yaṁ kiṇci vikāraṁ karontassa dukkaṭaṁ.

“Nidānaṁ puggalaṁ vatthun”ti-ādike¹ pana vinicchaye surusurukāraṁ Kosambiyaṁ paññattaṁ, sāmisenā hatthena pāṇiyathālakasasitthakapattadhovanapaṭisaṁyuttadvayaṁ Bhaggesu sambahule bhikkhū ārabba, sesāni sabbān’eva Sāvattiyaṁ chabbaggiye ārabba olambetvā nivāsanādivatthusmiṁ paññattāni. Sūpodanaviññattiyaṁ dhammadesanādīsu ca gilānavasena ekā anupaññatti, sabbāni sādharmaṇapaññattiyo, anāṇattikāni, sabbesu dukkaṭameva, añño āpattibhedo n’atthi, vipattivicāraṇā vuttā yeva, samuṭṭhānādīni sabbesaṁ avasāne dassayissāma. Anāpattimattaṁ pana aṅgaṇca sabbattha vattabbaṁ, tayidaṁ vuccati. Imasmiṁ tāva sikkhāpade asaṇcicca, assatiyā, ajānantassa, gilānassa, āpadāsu, ummattakādīnaṇca anāpatti.

Tattha **asaṇciccā**ti “aparimaṇḍalaṁ nivāsessāmī”ti evaṁ asaṇcicca atha kho “parimaṇḍalaṁ yeva nivāsessāmī”ti virajjhivā aparimaṇḍalaṁ nivāsentassa anāpatti. **Assatiyā**ti aññāvihitass’āpi tathā nivāsentassa anāpatti. **Ajānantassā**ti parimaṇḍalaṁ nivāsetuṁ ajānantassa anāpatti, api ca nivāsanavattaṁ uggahetabbam. Yo pana sukkhajaṅgho vā hoti mahāpiṇḍikamaṁso vā, tassa sārūppathāya aṭṭhaṅgulādhikampi otāretvā nivāsetuṁ vaṭṭati. **Gilānassā**ti yassa jaṅghāya vā pāde vā vaṇo hoti, tassa ukkhipitvā vā otāretvā vā nivāsetuṁ vaṭṭati. **Āpadāsū**ti vālā vā corā vā anubandhanti, evarūpāsu āpadāsu

1. Kaṅkhā-Tṭha 109 piṭṭhe.

anāpatti. **Ummattakā**dayo vuttanayā eva. Anādariyaṃ anāpattikāraṇābhāvo aparimaṇḍalanivāsananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Yathā c'ettha, evaṃ sabbattha purimāni dve tattha tattha vuttappaṭipakkhakaraṇaṅcāti tīṇi yeva honti, tasmā ito paraṃ tānipi avatvā anāpattimattameva vakkhāmāti.

2. Dutiyaparimaṇḍalasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye “na bhikkhave gihipārutaṃ pārupitabban”¹ ti¹ evaṃ paṭikkhittam gihipārutaṃ apārupitvā ubho kaṇṇe samaṃ katvā pārupanaṃ **parimaṇḍalapārupanaṃ** nāma, tattha yaṃ kiñci setapaṭapārutaṃ paribbājakapārutaṃ ekasāṭakapārutaṃ surāsoṇḍapārutaṃ antepurikapārutaṃ mahājeṭṭhapārutaṃ kuṭippavesakapārutaṃ brāhmaṇapārutaṃ pālīkarakapārutanti evamādi parimaṇḍalalakkaṇato aññathā pārutaṃ, sabbametaṃ **gihipārutaṃ** nāma. Tasmā yathā setapaṭa aḍḍhapālakanigaṇṭhā pārupanti, yathā ca ekacce paribbājakā uraṃ vivaritvā dvīsu aṃsakūṭesu pāvuraṇaṃ ṭhapenti, yathā ca ekasāṭakā manussā nivatthasāṭakassa ekena antena piṭṭhiṃ pārupitvā ubho kaṇṇe ubhosu aṃsakūṭesu ṭhapenti, yathā ca surāsoṇḍādayo sāṭakena gīvaṃ parikkhipitvā ubho ante ure vā olambenti, piṭṭhiyaṃ vā khipanti, yathā ca antepurikāyo akkhitārakamattaṃ dassetvā oḡuṇṭhitam pārupanti, yathā ca mahājeṭṭhā dīghasāṭakam nivāsetvā tass'eva ekenantena sakalasarīraṃ pārupanti, yathā ca kassakā khettauṇiṃ pavisantā sāṭakam paliveṭhetvā upakacchake pakkhipitvā tass'eva ekenantena sarīraṃ pārupanti, yathā ca brāhmaṇā ubhinnaṃ upakacchakānaṃ antare sāṭakam pavesetvā aṃsakūṭesu pakkhipanti, yathā ca Pālīkārako bhikkhu ekaṃsapārupanena pārutaṃ vāmabāhuṃ vivaritvā cīvaraṃ aṃsakūṭe āropeti, evaṃ apārupitvā sabbepi ete aññe ca evarūpe pārupanadose vajjetvā nibbikāraṃ parimaṇḍalaṃ pārupitabbaṃ. Tathā apārupitvā ārame vā antaraghare vā anādarena yaṃ kiñci vikāraṃ karontassa dukkaṭaṃ, anāpatti purimasadisā yeva, yathā c'ettha, evaṃ sabbattha. Yattha pana viseso bhavissati, tattha vakkhāmāti.

1. Vi 4. 278 piṭṭhe.

3-4. Suppaṭṭicchannasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **suppaṭṭicchannoti** suṭṭhu paṭṭicchanno, gaṇṭhikaṃ paṭimuñcivā anuvātantena gīvaṃ paṭṭicchādetvā ubho kaṇṇe samaṃ katvā paṭisaṅgharivā yāva maṇibandhaṃ paṭṭicchādetvā antaraghare gamissāmīti attho, tathā akatvā pana jāṇum vā uraṃ vā vivarivā gacchantassa dukkaṭaṃ.

Catutthe galavātakato paṭṭhāya sīsaṃ maṇibandhato paṭṭhāya hatthe, piṇḍikamaṃsato paṭṭhāya pāde vivarivā sesaṃ chādetvā nisinnō **suppaṭṭicchanno** nāma hoti, ettha pana vāsūpagatassa anāpatti.

5-6. Susaṃvutasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **susaṃvutoti** hatthaṃ vā pādaṃ vā akīlāpento suvinītoti attho. Chaṭṭhepi es'eva nayo.

7-8. Okkhittacakkhusikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **okkhittacakkhūti** heṭṭhā khittacakkhu hutvā purato yugamattaṃ bhūmibhāgaṃ pekkhamāno, ekasmiṃ pana ṭhāne ṭhatvā hatthi-assādi-parissayābhāvaṃ oloketuṃ vaṭṭati. Aṭṭhamepi es'eva nayo.

9-10. Ukkhittakasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **ukkhittakāyāti** ukkhepena, itthambhūtalakkhaṇe karaṇavacanaṃ, ekato vā ubhato vā ukkhittacīvaro hutvāti attho, anto indakhīlato paṭṭhāya evaṃ na gantabbaṃ.

Dasame nisinnakāle dhamakaraṇaṃ nīharanten'āpi cīvaraṃ anukkipitvā'va nīharitabbaṃ, vāsūpagatassa pana anāpatti.

11-12. Ujjagghikasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **ujjagghikāyāti** mahāhasitaṃ hasantoti attho. Idh'āpi hi itthambhūtalakkhaṇe yeva karaṇavacanaṃ.

Dvādasamepi es'eva nayo. Ubhayattha hasanīyasmiṃ vatthusmiṃ mihitamattaṃ¹ karontassa anāpatti.

1. Hasitamattaṃ (Kaṃ)

13-14. Uccasaddasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **appasaddoti** na uccāsaddamahāsaddo hutvā¹. Cuddasamepi es’eva nayo. Ayaṃ pan’ettha appasaddatāparicchedo²—sace dvādasahatthe gehe ādimhi saṃghatthero, majjhe dutiyatthero, ante tatiyattheroti evaṃ nisinnesu yaṃ saṃghatthero dutiyattherena saddhiṃ manteti, dutiyatthero ca tassa saddaṃ suṇāti, kathaṇca vavatthapeti. Tatiyatthero pana saddameva suṇāti, kathaṃ na vavatthapeti, ettāvata **appasaddo** hoti. Sace pana tatiyatthero kathaṇca vavatthapeti, **mahāsaddo** nāma hoti.

15-20. Kāyappacālakādisikkhāpadavaṇṇanā

Ito paresu chasu **kāyappacālakanti** kāyaṃ cāletvā cāletvā, esa nayo sabbattha. Tasmā kāyādīni paggahe tvā niccalāni ujukāni ṭhapetvā gantabbaṇc’eva nisīditabbaṇca, nisīdanappaṭisaṃyuttesu tīsu vāsūpagatassa anāpatti.

21-22. Khambhakatasikkhāpadavaṇṇanā

Ekavīsadvāvīsesu **khambhakatoti** kaṭiyaṃ hatthaṃ ṭhapetvā katakhambho.

23-24. Oguṇṭhisikkhāpadavaṇṇanā

Tevīsacatuvīsesu **oguṇṭhitoti** sasīsaṃ pāruto.

25. Ukkuṭikasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcaviṣe **ukkuṭikā** vuccati paṇhiyo ukkhipitvā aggapādeheva, aggapāde vā ukkhipitvā paṇhīhi yeva bhūmiyaṃ phusantassa gamanaṃ, karaṇavacanaṃ pan’ettha vuttalakkhaṇameva.

1. Hutvāti attho (Syā, Kam)

2. Appasaddākāraparicchedo (Syā, Kam)

26. Pallatthikasikkhāpadavaṇṇanā

Chabbhise **na pallatthikāyā**ti hatthapallatthikāya vā dussapallatthikāya vā na nisīditabbaṃ. Anādarena nisīdantassa dukkaṭaṃ, vāsūpagatassa pana idhāpi purimesu ca dvāvisacatuvīsesu anāpatti¹.

Chabbīsatisāruppasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

27. Sakkaccapaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Bhojanappaṭisaṃyuttesu paṭhame **sakkaccanti** satim upaṭṭhāpetvā.

28. Pattasaññīpaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye patte saññā pattasaññā, sā assa atthīti **pattasaññī**, attano bhājane upanibaddhasaññī hutvāti attho.

29. Samasūpakapaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **samasūpako** nāma yattha muggamāsehi vā kulatthādīhi vā kato hatthahāriyo sūpo bhattassa catutthabhāgappamāṇo hoti, tato hi adhikaṃ gaṇhantassa dukkaṭaṃ. Ṭhapetvā pana sūpaṃ avasesā sabbāpi sūpeyyabyañjanavikati **rasaraso** nāma hoti, tasmim rasarase, nātakānaṃ vā pavāritānaṃ vā aññassatthāya vā attano dhanena vā idha anāpatti.

30-32. Samatittikasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **samatittikanti** samapunnāṃ samabharitaṃ adhiṭṭhānupagapattassa antomukhavaṭṭilekhaṃ anatikkamitvā racitaṃ. **Piṇḍapātanti** yaṃ kiñci yāvakālikaṃ. Anadhiṭṭhānupage pana yāvakālikaṃ yāmakālikādīni ca yattha katthaci thūpīkatānīpi vaṭṭanti, yaṃ pana dvīsu pattesu gahetvā ekaṃ pūretvā vihāraṃ harati, yaṃ vā pakkhipiyamānaṃ pūva-ucchukkhaṇḍaphalāphalādi heṭṭhā orohati, takkolavaṭaṃsakādayo vā upari ṭhapetvā diyyanti, yañca paṇṇe vā thālake vā pakkhipitvā pattamatthake ṭhapitaṃ hoti, na taṃ thūpīkataṃ nāma, tasmā taṃ sabbaṃ vaṭṭati. Idha pana gilānass’āpi anāpatti n’atthi, tasmā tena pi

1. Dvīsu anāpatti (Sī)

samatittiko yeva gahetabbo. Sabbattha pana paṭiggahetumeva na vaṭṭati, paṭiggahitaṃ pana suppaṭiggahitaṃ paribhuñjitum vaṭṭati. Pañcamachaṭṭhāni vuttanayān’eva.

33-34. Sapadānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **sapadānanti** tattha tattha odhiṃ akatvā anupaṭipāṭiyā. Yo pana aññesaṃ vā dento, aññabhājane vā ākiranto tato tato omasati, tassa uttaribhaṅgañca uppaṭipāṭiyā gaṇhantass’āpi idha anāpatti. Aṭṭhamam vuttanayameva.

35. Thūpakatasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **thūpakatoti** matthakato vemajjhatoti attho. Yo pana parittake sese ekato saṅkaḍḍhitvā omadditvā bhuñjati, tass’āpi anāpatti.

36. Odanappaṭicchādanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame yassa bhattachāyikā Māghātasamayādīsu byañjanaṃ paṭicchādetvā denti, yo ca na bhiyyokamyatāya paṭicchādeti, tesam¹ anāpatti, gilānassa pana anāgatattā āpatti yeva.

37. Sūpodanaviññattisikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame ñātakānaṃ vā pavāritānaṃ vā aññassatthāya attano dhanenāti idaṃ anāpattiyaṃ adhikaṃ.

38. Ujjhānasaññisikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame ujjhāne saññā ujjhānasaññā, sā assa atthīti **ujjhānasaññī**. Idh’āpi gilāno na muccati, “dassāmī”ti vā “dāpessāmī”ti vā olokontassa pana na ujjhānasaññissa ca anāpatti.

39. Kabaḷasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **nātimahantanti** mayūraṇḍaṃ atimahantaṃ, kukkuṭaṇḍaṃ atikhuddakaṃ, tesam vemajjhappamaṇaṃ. Mūlakhādanīyādibhede pana sabbakhajjake phalāphale ca anāpatti.

1. Tesampi (Syā, Kaṃ)

40. Ālopasikkhāpadavaṇṇanā

Cuddasame **parimaṇḍalanti** adīgham. Idha pana khajjakaphalāphalehi¹ saddhim uttaribhaṅgepi anāpatti.

41-42. Anāhaṭasikkhāpadavaṇṇanā

Pannarasame **anāhaṭeti** anāharite, mukhadvāram asampatteti attho. Soḷasame **sabbahatthanti** sakalam hattham.

43. Sakabaḷasikkhāpadavaṇṇanā

Sattarasame **sakabaḷenāti** ettha yattakena vacanam aparipuṇṇam hoti, tattake sati kathentassa āpatti. Yo pana dhammam kathento hariṭakādīni mukhe pakkipitvā katheti, yattakena vacanam aparipuṇṇam na hoti, tattake (mukhamhi)² sati vaṭṭati.

44. Piṇḍukkhepakasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhārasame **piṇḍukkhepakanti** piṇḍam ukkipitvā ukkipitvā, idh'āpi khajjakaphalāphalesu anāpatti.

45. Kabaḷāvacchedakasikkhāpadavaṇṇanā

Ekūnavīsatime³ **kabaḷāvacchedakanti** kabaḷam avacchinditvā avacchinditvā, idha khajjakaphalāphalehi saddhim uttaribhaṅgepi anāpatti.

46. Avagaṇḍakārakasikkhāpadavaṇṇanā

Viśatime **avagaṇḍakārakanti** makkaṭo viya gaṇḍe katvā katvā, idha phalāphalamattake anāpatti.

47. Hatthaniddhunakasikkhāpadavaṇṇanā

Ekavīsatime **hatthaniddhunakanti** hattham niddhunitvā niddhunitvā, anāpattiyam pan'ettha “kacavaram chaḍḍento hattham niddhunātī”⁴ti idam adhikam.

1. Sabbakhajjakaphalāphalehi (Syā, Kam)

2. () Etthantare pāṭho (Sī, Syā, Kam) mūle n'atthi.

3. Ekūnavise (Sī, Ka), Mahāṭikā 4. 352 piṭṭhe.

4. Vi 2. 257 piṭṭhe.

48. Sittāvakāraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dvāvīsātime **sittāvakāraṇanti** sittāhāni avakiritvā avakiritvā, idh'āpi “kacavaraṃ chaḍḍento sittāhaṃ chaḍḍayaṭi”¹ idaṃ anāpattiyaṃ adhikaṃ.

49. Jivhānicchāraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Tevīsātime **jivhānicchāraṇanti** jivhaṃ nicchāretvā nicchāretvā.

50-51. Capucapukāraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Catuvīsātime **capucapukāraṇanti** capu capūti evaṃ saddaṃ katvā katvā. Pañcavīsātimepi es'eva nayo.

52-54. Hatthanillehakaḍḍisikkhāpadavaṇṇanā

Chabbīsātime **hatthanillehakaṇti** hatthaṃ nillehitvā nillehitvā. Bhuñjantena hi aṅgulimattampi nillehituṃ na vaṭṭati. Ghanayāguphāṇitapāyāsāḍike pana aṅgulīhi gahetvā aṅguliyo mukhe pavesetvā bhuñjituṃ vaṭṭati, sattavīsātima-aṭṭhavīsātimesupi es'eva nayo. Tasmā ekaṅguliyaṃ patto na nillehitabbo, eka-oṭṭhopi ca jivhāya na nillehitabbo, oṭṭhamāṇsehi eva pana gahetvā anto pavesetuṃ vaṭṭati.

55. Sāmisasikkhāpadavaṇṇanā

Ekūnatimsātime **na sāmisenāti** etaṃ paṭikūlavasena paṭikkhittaṃ, tasmā saṃghikampi puggalikampi gihisantakampi attano santakampi saṅkhopi sarāvakampi thālakampi na gahetabbameva, gaṇhantassa dukkaṭaṃ. Sace pana hatthassa ekadeso āmisamakkhito na hoti, tena padesena gahetuṃ vaṭṭati, idha “dhovissāmīti vā dhovāpessāmīti vā paṭiggaṇhātī”² anāpattiyaṃ adhikaṃ.

56. Sasitthakasikkhāpadavaṇṇanā

Timsātime “uddharitvā vā bhinditvā vā paṭiggahe³ vā nīharitvā vā chaḍḍeti”^{ti} idaṃ anāpattiyaṃ adhikaṃ. Tattha **uddharitvā vāti** sittāhāni

1. Vi 2. 257 piṭṭhe.

2. Vi 2. 261 piṭṭhe.

3. Paṭiggahetvā (Sī), Vi 2. 261 piṭṭhe pana passitabbāṃ.

udakato uddharitvā, ekasmim̐ ṭhāne rāsīmkatvā udakam̐ chaḍḍeti. **Bhinditvā vāti** sitthāni bhinditvā udakagatikāni katvā chaḍḍeti. **Paṭiggahe vāti** paṭiggahena paṭicchantānam̐ paṭiggahe chaḍḍeti. **Nīharitvāti** bahi nīharitvā chaḍḍeti, evam̐ chaḍḍentassa anāpatti.

Timśabhojanappaṭisaṃyuttasikkhāpadavaṇṇanā nīṭṭhitā.

57. Chattapāṇisikkhāpadavaṇṇanā

Dhammadesanāpaṭisaṃyuttesu paṭhame yaṃ kiñci chattam̐ pāṇimhi assāti **chattapāṇi**. So tam̐ chattam̐ yattha katthaci sarīrāvayave ṭhapetvāpi yāva hatthena na muñcati, tāv'assa dhammam̐ desetum̐ na vaṭṭati. Sace pan'assa añño chattam̐ dhāreti, passe vā ṭhitam̐¹ hoti, hatthato apagatamatte chattapāṇi nāma na hoti, tassa desetum̐ vaṭṭati. Dhammaparicchedo c'ettha Padasodhamme vuttanayen'eva veditabbo.

58-59. Daṇḍapāṇisikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **daṇḍo** nāma majjhimassa purisassa catuhatthappamāṇo, daṇḍapāṇibhāvo pan'assa chattapāṇimhi vuttanayen'eva veditabbo. Tatiyepi es'eva nayo. Asim̐ sannahitvā ṭhitopi hi satthapāṇisaṅkhyam̐ na gacchati.

60. Āvudhapāṇisikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe sabbāpi dhanuvikati saddhim̐ saravikatiyā **āvudhanti** veditabbā, tasmā saddhim̐ vā sarena dhanum̐ gahetvā, suddhadhanum̐ vā suddhasaram̐ vā sajjiyadhanum̐ vā nijjiyadhanum̐ vā gahetvā ṭhitassa vā nisinnassa vā dhammam̐ desetum̐ na vaṭṭati. Sace pan'assa dhanu khandhepi paṭimukkam̐ hoti, yāva na gaṇhāti, tāva vaṭṭati.

61-62. Pādukasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **pādukārulhassāti** chattadaṇḍake aṅgulantarikam̐ appavesetvā kevalam̐ akkantassa vā, pavesetvā ṭhānavasena paṭimukkassa vā. Chaṭṭhe pi

1. Thapitam (Si)

es’eva nayo. Idha pana yv’āyaṃ paṇhikabandhaṃ omuñcitvā ṭhānavasena “omukko”ti vuccati, tass’āpi na vaṭṭati.

63. Yānasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame sacepi dvīhi janehi hatthasaṅghāṭeṇa gahito, sātake vā ṭhapetvā vaṁsena vayhati, ayutte vā vayhādike yāne visaṅkharitvā vā ṭhapite cakkamattepi nisinno hoti, **yānagato** tv’eva saṅkhaṃ gacchati. Sace pana dvepi ekayāne nisinnā honti, vaṭṭati. Visuṃ nisinnesupi ucce yāne nisinnena nīce nisinnassa desetuṃ vaṭṭati, samappamāṇepi vaṭṭati, tathā purime nisinnena pacchime nisinnassa. Pacchime pana uccatarepi nisinnena desetuṃ na vaṭṭati.

64. Sayanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **sayanagatassāti** antamaso kaṭasārakepi pakatibhūmiyampi nipannassa uccepi mañce vā pīḥe vā bhūmippadese vā ṭhitena nisinnena vā desetuṃ na vaṭṭati. Sayanagatena pana sayanagatassa uccatare vā samappamāṇe vā nipannena¹ desetuṃ vaṭṭati. Nipannena pana ṭhitassa vā nisinnassa vā nipannassa vā, nisinnena ca ṭhitassa vā nisinnassa vā, ṭhitena ṭhitass’eva vaṭṭati.

65. Pallatthikasikkhāpadavaṇṇanā

Navame hatthapallatthikādīsu yāya kāyaci nisinnassa desetuṃ na vaṭṭati.

66. Veṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **veṭṭhasīsassāti** dussaveṭṭhena vā moḷi-ādihi vā yathā kesanto na dissati, evaṃ veṭṭhasīsassassa, ten’ev’assa anāpattiyāṃ “kesantaṃ vivarāpetvā deseti”ti² vuttaṃ.

67. Oguṇṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **oguṇṭṭhasīsassāti** sasīsaṃ pārutassa, anāpattiyāṃ pan’ettha “sīsaṃ vivarāpetvā deseti”ti² adhikaṃ.

1. Nisinnena (Kaṃ)

2. Vi 2. 266 piṭṭhe.

68. Chamāsikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **chamāyaṃ nisīditvā**ti bhūmiyaṃ nisīditvā. **Āsaneti** antamaso vatthampi tiṇānipi santharitvā nisinnassa.

69. Nīcāsanāsikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **ucce āsaneti** antamaso bhūmippadesepi unnatappadese nisinnassa.

70. Thitasikkhāpadavaṇṇanā

Cuddasame **na thito nisinnassā**ti sace therassa upaṭṭhānaṃ gantvā thitaṃ daharaṃ āsane nisinno mahāthero pañhaṃ pucchati, na kathetabbaṃ. Gāravena pana therāṃ “uṭṭhahitvā pucchā”ti vattum na sakkā, tasmā “passe thitassa bhikkhuno kathessāmī”ti kathetum vaṭṭati.

71. Pacchatogamanāsikkhāpadavaṇṇanā

Pannarasame sace purato gacchanto pañhaṃ pucchati, tassa taṃ akathetvā “pacchimassa bhikkhuno kathessāmī”ti kathetabbaṃ. Saddhim uggahitadhammaṃ pana sajjhāyitum, samadhurena vā gacchantassa kathetum vaṭṭati.

72. Uppathenagamanāsikkhāpadavaṇṇanā

Soḷasame **na uppathenā**ti ettha sace dvepi sakaṭamaggasmim ekekacakkapathena vā uppathena vā samadhuraṃ gacchanti, vaṭṭati.

73. Thito-uccārasikkhāpadavaṇṇanā

Sattarasame “asañcicca”ti anāpattiyaṃ¹ sace paṭicchannaṭṭhānaṃ gacchantassa sahasā uccāro vā passāvo vā nikkhamati, asañcicca kato nāma hoti.

74. Harite-uccārasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhārasame yampi jīvamānarukkassa mūlaṃ pathaviyaṃ dissamānaṃ gacchati, sākhā vā bhūmilaggā gacchati, sabbaṃ haritasāṅkhāteva. Khandhe nisīditvā pana

1. Anāpatti-adhikaṃ (Kaṃ)

appaharitaṭṭhāne pātetum vaṭṭati. Sace appaharitaṭṭhānam olokontass’eva sahasā nikkhamati, gilānaṭṭhāne ṭhito hoti, “appaharite kato haritam ottharati”¹ idamettha anāpattiyaṃ adhikaṃ. Tattha sacepi appaharitaṃ alabhantena tiṇaḍupakaṃ vā palalaḍupakaṃ vā ṭhapetvā kato pacchā haritam ottharati, vaṭṭati yeva. Kheḷena c’ettha siṅghānikāpi saṅgahitā.

75. Udaḱe-uccārasikkhāpadavaṇṇanā

Ekūnavīsatime **na udaketi** etaṃ paribhoga-udakameva sandhāya vuttaṃ, vaccakuṭṭisamuddādi-udakesu pana aparibhogesu anāpatti. Deve vassante samantato udakoghe jāte anudakaṭṭhānam alabhantena udaḱe kātum² vaṭṭati, idh’āpi “thale kato udakaṃ ottharati”³ ti idam anāpattiyaṃ adhikaṃ, sesaṃ sabbasikkhāpadesu uttānameva.

Samuṭṭhānādidīpanatthāya pan’ettha idaṃ pakiṇṇakaṃ—ujjagghika-uccāsaddappaṭisaṃyuttāni cattāri, sakabaḷena mukhena byāharaṇaṃ ekaṃ, chamānīcāsanaṇisinnatṭhitapacchatogamana-uppathagamanappaṭisaṃyuttāni pañcāti imāni dasa sikkhāpadāni samanubhāsanāsamuṭṭhānāni, ekekametta kiriyāṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, dukkhavedanaṃ.

Sūpodanaviññattisikkhāpadaṃ theyyasatthasamuṭṭhānaṃ, kiriyāṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, dukkhavedanaṃ. Chattapāṇidaḍapāṇisatthapāṇi-āvudhapāṇipādukā-upāhanayānasayanapallatthikaveṭṭhita-ogunṭṭhitānāmakāni ekādasa dhammadesanāsamuṭṭhānāni, kiriyākiriyaṇi, saññāvimokkhāni, sacittakāni, lokavajjāni, vacīkammāni, akusalacittāni, dukkhavedanāni. Sesāni tepaṇṇāsa Paṭhamapārājikasamuṭṭhānādibhedānīti.

Ekūnavīsatidhammadesanāpaṭisaṃyuttasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Sekhiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 2. 270 piṭṭhe.

2. Pātetum Mahāṭikā 4. 369 piṭṭhe.

3. Vi 2. 271 piṭṭhe.

Adhikaraṇasamathavaṇṇanā

Adhikaraṇasamathesu **sattā**ti tesam gaṇanaparicchedo. Adhikaraṇāni samenti vūpasamentīti **adhikaraṇasamathā**. **Uddesaṃ āgacchantī**ti āpattādhikaraṇasaṅkhātāsu ca avasesādhikaraṇattayapaccayāsu ca āpattīsu parisuddhabhāvaṃ pucchanatthaṃ uddisitabbataṃ āgacchanti.

Uppannuppannānanti uppannānaṃ uppannānaṃ. **Adhikaraṇānanti** vivādādhikaraṇaṃ anuvādādhikaraṇaṃ āpattādhikaraṇaṃ kiccādhikaraṇanti imesaṃ catunnaṃ. **Samathāya vūpasamāyā**ti samanattahañc’eva vūpasamanattahañca sammukhāvinayo dātabbo -pa- tiṇavatthārakoti ime satta samathā dātabbā. Tatr’āyaṃ vinicchayo—adhikaraṇesu tāva “dhammo”ti vā “adhammo”ti vā aṭṭhārasahi vatthūhi vivadantānaṃ bhikkhūnaṃ yo vivādo, idaṃ **vivādādhikaraṇaṃ** nāma. Sīlavipattiya vā ācāradiṭṭhi-ājīvavipattiya vā anuvadantānaṃ yo anuvādo upavadanā c’eva codanā ca, idaṃ **anuvādādhikaraṇaṃ** nāma. Mātikāya āgatā pañca, Vibhaṅge dveti sattapi āpattikkhandhā **āpattādhikaraṇaṃ** nāma. Yaṃ saṅghassa apalokanādīnaṃ catunnaṃ kammānaṃ karaṇaṃ, idaṃ **kiccādhikaraṇaṃ** nāma.

Tattha **vivādādhikaraṇaṃ**¹ dvīhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca yebhuyyasikāya ca, sammukhāvinayen’eva sammamānaṃ yasmiṃ vihāre uppannaṃ, tasmīṃ yeva vā, aññattha vūpasametum gacchantānaṃ antarāmagge vā yattha gantvā saṅghassa niyyātitaṃ², tattha saṅghena vā vūpasametum asakkonte tath’eva ubbāhikāya sammatapuggalehi vā vinicchitaṃ sammati, evaṃ sammamāne ca pana tasmīṃ yā saṅghasammukhatā dhammasammukhatā vinayasammukhatā puggalasammukhatā ayaṃ **sammukhāvinayo** nāma. Tattha ca kārakasāṅghassa saṅghasāmaggivasena sammukhībhāvo **saṅghasammukhatā**, sametabbassa vatthuno bhūtātā **dhammasammukhatā**, yathā taṃ sametabbaṃ, tath’ev’assa samaṇaṃ **vinayasammukhatā**, yo ca vivadati, yena ca vivadati, tesam ubhinnaṃ atthapaccatthikānaṃ³ sammukhībhāvo **puggalasammukhatā**. Ubbāhikāya vūpasamane pan’ettha saṅghasammukhatā parihāyati, evaṃ tāva sammukhāvinayen’eva sammati.

1. Vi 4. 220 piṭṭhe.

2. Niyyātentī, taṃ (Sī, Kaṃ, Ka)

3. Attapaccatthikānaṃ (Sī) Mahāṭikā passitabbā.

Sace paṇ'evampi na sammati, atha naṃ ubbāhikāya sammata bhikkhū “na mayaṃ sakkoma vūpasametun”ti saṃghass’eva niyyātentī, tato saṃgho pañcaṅgasamannāgataṃ bhikkhuṃ salākaggāhāpakam sammannitvā tena guḥhakavivaṭṭakasakaṇṇajappakesu tīsu salākaggāhesu aññataravasena salākam gāhetvā sannipatitaparīsāya dhammavādīnaṃ yebhuyyatāya yathā te dhammavādino vadanti, evaṃ vūpasantaṃ adhikaraṇaṃ sammukhāvinayena ca yebhuyyasikāya ca vūpasantaṃ hoti. Tattha sammukhāvinayo vuttanayo eva, yaṃ pana yebhuyyasikakammassa karaṇaṃ. Ayaṃ **yebhuyyasikā** nāma, evaṃ vivādādhikaraṇaṃ dvīhi samathehi sammati.

Anuvādādhikaraṇaṃ¹ catūhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca sativinayena ca amūḷhavinayena ca tassapāpiyasikāya ca. Sammukhāvinayen’eva sammamānaṃ yo ca anuvadati, yañca anuvadati, tesam vacanaṃ sutvā sace kāci āpatti n’atthi, ubho khamāpetvā, sace atthi, “ayaṃ nāma’ettha āpatti”ti evaṃ vinicchitaṃ vūpasammati, tattha sammukhāvinayalakkhaṇaṃ vuttanayameva. Yadā pana khīṇāsavassa bhikkhuno amūlikāya sīlavipattiya anuddhamāsītassa sativinayaṃ yācamānassa saṃgho ñatticatutthena kammena¹ sativinayaṃ deti, tadā sammukhāvinayena ca sativinayena ca vūpasantaṃ hoti, dinne pana sativinaye puna tasmīṃ puggale kassaci anuvādo na ruhati. Yadā ummattako bhikkhu ummādasena gate assāmaṇake ajjhācāre “sarat’āyasmā evarūpiṃ āpattin”ti bhikkhūhi codiyamāno “ummattakena me āvuso etaṃ kataṃ, n’āhaṃ taṃ sarāmī”ti bhaṇantopi bhikkhūhi codiyamāno’va puna acodanattāya amūḷhavinayaṃ yācati, saṃgho c’assa ñatticatutthena kammena amūḷhavinayaṃ deti. Tadā sammukhāvinayena ca amūḷhavinayena ca vūpasantaṃ hoti, dinne pana amūḷhavinaye puna tasmīṃ puggale kassaci tappaccayā anuvādo na ruhati.

Yadā pana pārājikena vā pārājikasāmantena vā codiyamānassa aññen’aññaṃ paṭicarato pāpussannatāya pāpiyassa puggalassa “sac’āyaṃ acchinnamūlo bhavissati, sammā vattitvā osāraṇaṃ labhissati, sace chinnamūlo, sayamev’assa nāsanā bhavissati”ti maññaṃāno saṃgho

1. Vi 4. 229 piṭṭhe.

ñatticatutthena kammena tassapāpiyasikaṃ kammaṃ karoti, tadā sammukhāvinayena ca tassapāpiyasikāya ca vūpasantaṃ hoti, evaṃ anuvādādhikaraṇaṃ catūhi samathehi sammati.

Āpattādhikaraṇaṃ¹ tīhi samathehi sammati sammukhāvinayena ca paṭiññātakaraṇena ca tiṇavattthārakena ca. Tassa sammukhāvinayen’eva vūpasamo n’atthi, yadā pana ekassa vā bhikkhuno nissaggiyavaṇṇanāyaṃ vuttanayena saṃghagaṇamajjhesu vā bhikkhu lahukaṃ āpattiṃ deseti, tadā āpattādhikaraṇaṃ sammukhāvinayena ca paṭiññātakaraṇena ca vūpasammati. Tattha sammukhāvinaye tāva yo ca deseti, yassa ca deseti, tesāṃ sammukhābhāvo puggalasammukhatā, sesāṃ vuttanayameva. Puggalassa ca gaṇassa ca desanākāle saṃghasammukhatā parihāyati.

Yā pan’ettha “ahaṃ bhante itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno”ti ca, “passasī”ti, “āma passāmi”ti ca paṭiññā, tāya “āyatim saṃvareyyāsī”ti karaṇaṃ paṭiññātakaraṇaṃ nāma. Saṃghādisese parivāsādiyācanā paṭiññā, parivāsādīnaṃ dānaṃ paṭiññātakaraṇaṃ nāma. Dvepakkhajātā pana bhaṇḍanakārakā bhikkhū bahuṃ assāmaṇakaṃ ajjhācāraṃ caritvā puna lajjidhamme uppanne “sace mayaṃ imāhi āpattihi aññamaññaṃ karissāma, siyāpi taṃ adhikaraṇaṃ kakkhaḷatthāya vāḷatthāya saṃvatteyyā”ti aññamaññaṃ āpattiyā kārāpane dosaṃ disvā yadā tiṇavattthārakakammaṃ karonti, tadā āpattādhikaraṇaṃ sammukhāvinayena ca tiṇavattthārakena ca sammati. Tatra hi yattakā hatthapāsūpagatā “na m’etaṃ khamatī”ti evaṃ diṭṭhāvikammaṃ akatvā niddampi okkamantā honti, sabbesaṃ ṭhapetvā thullavajjaṇca ghippaṭisaṃyuttaṇca sabbāpattiyo vuṭṭhahanti, evaṃ āpattādhikaraṇaṃ tīhi samathehi sammati.

Kiccādhikaraṇaṃ² ekena samathena sammati sammukhāvinayen’eva. Iti imāni cattāri adhikaraṇāni yathānurūpaṃ imehi sattahi samathehi sammanti, tena vuttaṃ “uppannuppannānaṃ adhikaraṇānaṃ samathāya vūpasamāya

1. Vi 4. 233 piṭṭhe.

2. Vi 4. 238 piṭṭhe.

sammukhāvinayo dātabbo -pa- tiṇavattthārako”ti. Ayamettha vinicchayanayo. Vitthāro pana Samathakkhandhake¹ āgato yeva, vinicchayopi’ssa Samantapāsādikāyaṃ vutto.

Tatth’āyasmante pucchāmi, kacci’ttha parisuddhāti tesu sattasu adhikaraṇasamathesu kacci’ttha parisuddhā, n’atthi vo kiñci samathehi vūpasametabbanti pucchāmi, etena sabbāpattīhi parisuddhabhāvo pucchito hoti.

Uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānanti-ādi nigamanavacanāṃ. Tattha **ettakanti** ettakaṃ sikkhāpadaṃ. **Suttāgatanti** sutte pātimokkhe āgataṃ. **Suttapariyāpannanti** tatth’eva antogadhaṃ. **Anvaddhamāsaṃ uddesaṃ āgacchatī**ti addhamāse addhamāse uposathavasena² uddisittabbaṃ āgacchati. **Samaggehi**ti kāyasāmaggivasena samaggehi. **Sammodamānehi**ti cittaśāmaggivasena ekajjhāsayaṭṭhāya suṭṭhu modamānehi. **Avivadamānehi**ti aṭṭhārasasu vivādavattthūsu aññataravasen’āpi avivadamānehi. **Sikkhitabbanti** taṃ taṃ sikkhāpadaṃ avītikkamantehi adhisīlasikkhā sampādetabbā. Antarantarā pana yaṃ na vuttaṃ, taṃ sabbaṃ purime purime sikkhāpade vuttattā c’eva uttānatthattā cāti.

Adhikaraṇasamathavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kaṅkhāvitaraṇīyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhupātimokkhavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 4. 188 piṭṭhe.

2. Uposathadivase (Kaṃ)

Bhikkhunīpātimokkhavaṇṇanā

Namo tassa Bhagavato Arahato SammāsamBuddhassa.

Pārājikakaṇḍa

Bhikkhunīnaṃ hitatthāya, pātimokkhaṃ pakāsayi.
Yaṃ Nātho, tassa dān'eso, sampatto vaṇṇanākkamo.

Sādhāraṇapārājika

1 -pa- 4. Methunadhammasikkhāpadavaṇṇanā

Tattha **suṇātu meti**-ādīnaṃ bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ vuttanāyena'eva attho veditabbo. Kevalaṇhi bhante, ayyeti-ādivasena tasmīṇca idha ca abhilāpamattameva liṅgabhedamattaṇca viseso. Yasmā ca bhikkhuniyā sikkhāpaccakkhānaṃ nāma n'atthi, tasmā bhikkhūnīnaṃ “sikkhāsājīvasamāpannā sikkhaṃ apaccakkhāya dubbalyaṃ anāvikatvā”ti avatvā **yā pana bhikkhunī chandaso methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyyāti** vuttaṃ. Tattha **chandasoti** methunarāgappaṭisaṃyuttaṃ chandena c'eva ruciyā ca. Chande pana asati balakkārena padhaṃsitāya anāpatti, tasmā yā paripuṇṇūpasampadā bhikkhunī manussāmanussatiracchānajātīsu purisa-ubhatobyañjanakapaṇḍakānaṃ yassa kassaci sajjīvassa vā nijjīvassa vā santhatassa vā asanthatassa vā akkhāyitassa vā yebhuyyena akkhāyitassa vā aṅgajātassa attano vaccaṃaggapassāvaṃaggamukhesu tīsu yattha katthaci santhate vā asanthate vā pakativātena asaṃphuṭṭhe allokāse antamaso tilaphalamattampi padesaṃ chandaso paveseti, parena vā pavesiyamānā pavesanapaviṭṭhaṭṭhita-uddharaṇesu yaṃ kiñci sādīyati, ayaṃ pārājikā hoti. Sesamettha ito paresu ca sādhāraṇasikkhāpadesu vuttanāyānusārena'eva veditabbaṃ.

Asādhāraṇapārājika

5. Ubbhajāṇumaṇḍalikāsikkhāpadavaṇṇanā

Asādhāraṇesu pana catunnaṃ tāva pārājikānaṃ paṭhame **avassutāti** kāyasaṃsaggarāgena tintā, kilinnāti attho. Dutiyapadehi es'eva nayo. **Purisapuggalassāti** kāyasaṃsaggaṃ samāpajjituṃ viññussa manussajātikassa purisaṃkhātassa puggalassa. **Adhakkhanti** attano akkhakānaṃ adho. **Ubbhajāṇumaṇḍalanti** jāṇumaṇḍalānaṃ upari, ettha ca ubbhakapparampi ubbhajāṇumaṇḍalen'eva saṅgahitaṃ. **Āmasananti** āmajjanaṃ phuṭṭhokāsaṃ anatikkamitvā¹ tatth'eva saṃghaṭṭanaṃ. **Parāmasananti** ito c'ito ca saṅcaraṇaṃ. **Gahaṇanti** gahitamattaṃ. **Chupananti** saṃghaṭṭetvā phuṭṭhamattaṃ. **Paṭipīḷananti** aṅge gahetvā nippīḷanaṃ. **Sādiyeyyāti** yā bhikkhunī attano yathāparicchinne kāye purisassa etaṃ āmasanādiṃ sādiyati, sayāṃ vā pana tena kāyena purisassa yaṃ kiñci kāyappadesaṃ sādayamānā chupati, ayaṃ ubbhajāṇumaṇḍalikā nāma pārājikāti ayamettha saṅkhepo.

“Nidānaṃ puggalaṃ vatthun”ti-ādike² pana vitthāraviniṇṇhaye yasmā sabbān'eva asādhāraṇapaññattiyo honti, tasmā ito paṭṭhāya santiṃ anupaññattiṃ vatvā sādharmaṇapaññattīti vā asādhāraṇapaññattīti vā na vakkhāma, āṇattiyaṃ yattha āṇatti n'atthi, tattha kiñci avatvā yattha atthi, tatth'eva vakkhāma, vipattivācāraṇā vuttā yeva.

Avasesaṃ pana sabbattha vattabbaṃ, tayidaṃ vuccati, Idaṃ tāva sikkhāpadaṃ Sāvattiyaṃ Sundarīnandaṃ ārabba kāyasaṃsaggaṃ samāpajjanavatthusmiṃ paññattaṃ, ekato-avassute³ yathāparicchinnena kāyena purisassa kāyaṃ ubhato-avassutehi kāyena kāyappaṭibaddhaṃ yathāparicchinnakāyappaṭibaddhena vā avasesakāyena vā tassa kāyaṃ āmasantiyā thullaccayaṃ, yakkhapetapaṇḍakatiracchānagatamanussaviggahānaṃ ubhato-avassute yathāparicchinnena kāyena kāyaṃ āmasantiyāpi thullaccayaṃ, sace pana purisassa kāyasaṃsaggarāgo n'atthi, pārājikakkhettepi thullaccayameva. Avasese pana kāyappaṭibaddhena kāyappaṭibaddhādibhede methunarāgagehasitapemesu ca sabbattha dukkaṭaṃ. Asañcicca, assatiyā, ajānantiyā,

1. Anatikkamitvāpi (Sī, Kam)

2. Kaṅkhā-Ṭṭha 109 piṭṭhe.

3. Avassave (Sī, uparipi)

asādiyantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Aṅgāni samuṭṭhānādīni ca Bhikkhupātimokkhe Kāyasamsagge vuttanayen’eva veditabbānīti.

Ubbhajāṇumaṇḍalikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Vajjappaṭicchādikāsikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **gaṇassāti** aññāsaṃ bhikkhunīnaṃ. **Ṭhitāti** salīṅge ṭhitā. **Cutāti** kālaṅkatā. **Nāsītāti** liṅganāsanāya sayāṃ vā naṭṭhā, aññehi vā nāsītā. **Avassaṭāti** tiṭṭhāyatanaṃ saṅkantā. **Pubbe’v’āhaṃ ayye aññāsinti** idaṃ tassā vacanakāladassanaṃ, salīṅge ṭhitāya pana pārājikabhāvaṃ ñatvā “na dāni naṃ kassaci ārocessāmī”ti dhure nikkhittamatte yeva ayaṃ vajjappaṭicchādikā nāma pārājikā hotīti.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabha n’eva-attanāpaṭicodanā nagaṇassa ārocanavatthusmiṃ paññattaṃ, Sesametta Sappāṇakavaggamhi Duṭṭhullāpattippaṭicchādanasikkhāpade vuttanayen’eva veditabbaṃ. Tatra hi pācittiyaṃ, idha pārājikanti ayameva viseso, sesaṃ tādīsamevāti.

Vajjappaṭicchādikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Ukkhittānuvattikāsikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **ukkhittanti** āpattiyā adassanādīsu ukkhittaṃ. **Dhammenāti** bhūtena vatthunā. **Vinayenāti** codetvā sāretvā. **Satthusāsanenāti** idh’āpi codetvā sāretvā karaṇameva Satthusāsaṇaṃ nāma. **Anādaranti** yena saṃghena ukkhepaniyakammaṃ kataṃ, tasmiṃ vā, tattha pariyāpannagaṇe vā ekapuggale vā tasmiṃ vā kamme ādaravirahitaṃ, sammāvattanāya avattamānanti attho. **Appaṭikāranti** paṭikārahitaṃ, anosāritanti attho. **Akatasahāyanti** ekakammādiṅke saṃvāse saha ayanabhāvena saṃāsaṃvāsakā bhikkhū saḥāyā nāma, yassa pana so saṃvāso tehi saddhiṃ n’atthi na tena te saḥāyā katā

honti, iti so akatasahāyo nāma, taṃ akatasahāyaṃ, samānasamvāsakabhāvaṃ anupagatanti attho. **Tamanuvatteyyā**ti taṃ ukkhittakaṃ ukkhittakabhāve yeva ṭhitam bhikkhum yā bhikkhunī yaṃdiṭṭhiko so hoti, tāya diṭṭhiyā gahaṇabhāvena anuvatteyya. Sā bhikkhunī bhikkhunīhi Saṃghabhedasikkhāpadādīsu vuttanayena visum saṃghamajjhe ca vuccamānā taṃ vatthum appaṇinissajjantī samanubhāsanakammapariyosāne ukkhittānuvattikā nāma pārājikā hotīti.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha ukkhittānuvattanavattusmim paññattaṃ, ñattiya dukkaṭaṃ, dvīhi kammavācāhi dve thullaccayā, “yassā na kkhamaṭi, sā bhāseyyā”ti evaṃ **yya**-kārapattāya tatiyakammavācāya pārājikaṃ, adhammakamme tikadukkaṭaṃ, sesaṃ Saṃghabhedasikkhāpadādīsu vuttanayen’eva veditabbaṃ.

Ukkhittānuvattikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Aṭṭhavatthukāsikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **avassutā**ti lokassādamittasanthavavasena kāyasamsaggarāgena tintā. Ayameva hi attho Sīhaḷamātikāṭṭhakathāyaṃ vutto, Samantapāsādikāyaṃ¹ pan’assa vicāraṇā katā, dutiyapadepe es’eva nayo. **Purisapuggalassa hatthaggaṇaṃ** vāti-ādīsu pana yaṃ purisapuggalena hatthe gahaṇaṃ kataṃ, taṃ “purisapuggalassa hatthaggaṇaṃ”ti vuttaṃ, es’eva nayo saṅghāṭikaṇṇaggahaṇepi. **Hatthaggaṇaṇanti** ettha ca yassa kassaci apārājikakkhettabhūtaṃ aṅgassa gahaṇaṃ hatthaggaṇaṃ, yassa kassaci nivatthassa vā pārutassa vā gahaṇaṃ **saṅghāṭikaṇṇaggahaṇaṃ**. **Santiṭṭheyya** vāti-ādīsu kāyasamsaggasaṅkhātassa asaddhammassa paṭisevanatthāya purisassa hatthapāse santiṭṭheyya vā, tattha ṭhitā sallaapeyya vā, purisena vā “itthannāmaṃ ṭhānaṃ āgacchā”ti vuttā taṃ saṅketam gaccheyya, tassa vā purisassa abbhāgamaṇaṃ² sādiyeyya, yena kenaci vā paṭicchannaṃ

1. Vi-Ṭṭha 3. 177 piṭṭhe.

2. Āgamaṇaṃ (Sī, Kam)

okāsaṃ paviseyya, purisassa hatthapāse thatvā kāyaṃ upasaṃhareyyāti evamattho daṭṭhabbo. **Ayampi pārājikā**ti yathā purimāyo, evaṃ ayampi bhikkhunī etassa kāyasamsaggasaṅkhātassa asaddhammassa paṭisevanatthāya etāni aṭṭha vatthūni paṭipāṭiyā vā uppaṭipāṭiyā vā pūretvā aṭṭhavatthukā nāma pārājikā hotīti.

Sāvattiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabha aṭṭhamāṃ vatthuṃ paripūraṇavatthusmiṃ paññattaṃ, saṅketagamane pade pade dukkaṭaṃ, purisassa hatthapāsaṃ okkantamatte thullaccayaṃ, purisassa abbhāgamanasādayamānepi dukkaṭaṃ. Hatthapāsokkamane thullaccayaṃ, sesesu ekekasmiṃ thullaccayameva, aṭṭhame paripuṇṇe pārājikaṃ. Ekekasmiṃ pana vatthusmiṃ satakkhattumpi vītikkante tā āpattiyo desetvā muccati, apic’ettha **gaṇanūpikā** āpatti veditabbā, “idāni n’āpajjissāmī”ti hi dhuranikkhepaṃ katvā desitā gaṇanūpikā, desitagaṇanaṃ upeti, pārājikassa aṅgaṃ na hoti. Tasmā yā ekaṃ āpannā dhuranikkhepaṃ katvā desetvā puna kilesavasena āpajjati, punapi deseti, evaṃ aṭṭhamāṃ paripūrentipi pārājikā na hoti. Yā pana āpajjitvā “punapi aññaṃ vatthuṃ āpajjissāmī”ti sa-ussāhāva deseti, tassā sā āpatti agaṇanūpikā, desitāpi adesitā hoti, pārājikassa aṅgaṃ hoti. Asañcicca, assatiyā, ajānantiyā asādiyantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Kāyasamsaggarāgo, sa-ussāhatā, aṭṭhamassa vatthussa pūraṇanti imān’ettha tiṇi aṅgāni. Samanubhāsanāsamuttānaṃ, kiriyaṅkiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, dvivedananti.

Aṭṭhavatthukāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo aṭṭha pārājikā dhammāti bhikkhū ārabha paññattā sādharmaṇā cattāro ime cattāroti evaṃ pātimokkhuḍdesamaggena aṭṭha pārājikā dhammā uddiṭṭhāti evamettha attho veditabbo, sesaṃ bhikkhupāmomkkhavaṇṇanāyaṃ vuttanayamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Pārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

Samghādisesakaṇḍa

1. Ussayavādikāsikkhāpadavaṇṇanā

Samghādisesesu paṭhame **ussayavādikā**ti mānussayavasena kodhussayavasena aḍḍakaraṇatthāya vinicchayamahāmattānaṃ santike vivadamānā. **Gahapatinā** vāti-ādīhi ṭhapetvā pañca sahadhammike avasesā gahaṭṭhapabbajitā saṅgahitā. **Ayaṃ bhikkhunī paṭhamāpattikanti** ādimhi paṭhamāṃ āpatti etassāti paṭhamāpattiko, vītikkamakkaṇe yeva āpajjitaḥṭṭhi attho, taṃ paṭhamāpattikaṃ. **Āpannāti** aḍḍapariyosāne āpannā. Bhikkhuniṃ saṃghato nissāretīti **nissāraṇīyo**, taṃ nissāraṇīyaṃ. **Samghādisesanti** evaṃnāmaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha ussayavādikavatthusmiṃ paññattaṃ, sāpattikaṃ, “aḍḍaṃ karissāmi”ti yaṃ kiñci dutiyikaṃ vā sakkhiṃ vā sahāyaṃ vā pariyesantiyā pariyesane dukkaṭaṃ, yattha ṭhitāya “aḍḍaṃ kātuṃ gacchāmi”ti cittaṃ uppajjati, tato paṭṭhāya gacchantiyā pade pade dukkaṭaṃ, yattha katthaci antamaso bhikkhunupassayaṃ āgatepi vohārike disvā attano kathaṃ ārocentiyā dukkaṭaṃ. Itarena attano kathāya ārocitāya bhikkhuniyā thullaccayaṃ, paṭhamāṃ itarena pacchā bhikkhuniyā ārocanepi es’eva nayo. Sace pana bhikkhunī taṃ vadati “mama ca tava ca kathaṃ tvaṃ yeva ārocehi”ti, so attano vā kathaṃ paṭhamāṃ ārocetu, tassā vā, paṭhamārocane bhikkhuniyā dukkaṭaṃ, dutiye thullaccayaṃ, tena evaṃ vuttāya bhikkhuniyā ārocanepi es’eva nayo. Sace pana bhikkhunī aññena kathāpeti, tatr’āpi es’eva nayo. Yathā vā tathā vā hi ārociyamāne paṭhamārocane bhikkhuniyā dukkaṭaṃ, dutiye thullaccayaṃ. Ubhinnaṃ pana kathaṃ sutvā vohārikehi vinicchaye kate aḍḍapariyosānaṃ nāma hoti, tasmim aḍḍapariyosāne bhikkhuniyā jayepi parājayepi saṃghādiseso.

Yā pana paccatthikamanussehi dūtaṃ vā paḥiṇitvā sayāṃ vā āgantvā “ehi ayye”ti ākaḍḍhiyamānā gacchati, yā vā upassaye aññehi kataṃ anācāraṃ anodissa ācikkhantī rakkhaṃ yāceti, yāya ca kiñci

avuttā vohārikā aññato sutvā sayameva aḍḍaṃ pariyosāpenti, tassā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Aññehi anākaḍḍhitāya aḍḍakaraṇaṃ aḍḍapariyosānanti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni, idaṃ pana kiriyamevāti.

Ussayavādikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Corivuṭṭhāpikāsikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye yāya pañcamāsagghanakato paṭṭhāya yaṃ kiñci parasantakaṃ avaharitaṃ¹, ayaṃ **corī** nāma, taṃ coriṃ. **Vajjhaṃ viditanti** tena kammena “vadhārahā ayan”ti evaṃ viditaṃ. **Anapaloketvāti** anāpucchā. **Gaṇanti** mallagaṇabhaṭṭiputtagaṇādikaṃ². **Pūganti** dhammagāṇaṃ. **Seṇinti** gandhikaseṇidussikaseṇi-ādikaṃ. Yattha yattha hi rājāno gaṇādīnaṃ gāmanigame niyyātentī “tūmh’eva ettha anusāsathā”ti, tattha tattha te yeva issarā honti, tasmā te sandhāya idaṃ vuttaṃ. Ettha ca rājānaṃ vā gaṇādike vā apaloketvāpi bhikkhunisaṃgho apaloketabbo’va. **Aññatra kappāti** titthiyesu vā aññabhikkhunīsu vā pabbajitapubbā kappā nāma, taṃ ṭhapetvā aññāṃ upasampādentiyā gaṇa-ācarinī³ pattacīvarapariyesanesu sīmāsammutiyā ñattiyā ca dukkaṭaṃ, dvīhi kammavācāhi thullaccayaṃ, kammavācāpariyosāne saṃghādiseso.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha coriṃ vuṭṭhāpanavattusmim paññattaṃ, coriyā vematikāya dukkaṭaṃ, tathā acoriyā corisaññāya c’eva vematikāya ca. Acorisaññāya, ajānantiyā, apaloketvā vuṭṭhāpentiyā, kappā vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Coritā corisaññitā aññatra anuññātakāraṇā vuṭṭhāpananti, imān’ettha tīṇi aṅgāni. Corivuṭṭhāpanasamuṭṭhānaṃ, kiriyākiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Corivuṭṭhāpikāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Haritaṃ (Sī, Kaṃ), ādinnaṃ (Ka)

2. Bhaṭṭiputtagaṇādikaṃ (Sī, Kaṃ)

3. Gaṇācarinī (Sī), Vi 2. 292 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

3. Ekagāmantaragamanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **gāmantaranti**-ādīsu sakagāmato tāva nikkhamantiyā anāpatti, nikkhamitvā pana aññaṃ gāmaṃ gacchantiyā pade pade dukkaṭaṃ, ekena pādena itarassa gāmassa parikkhepe vā upacāre vā atikkante thullaccayaṃ, dutiyena atikkantamatte saṃghādiseso, tato nikkhamitvā puna sakagāmaṃ pavisantiyāpi es'eva nayo. Sace pana khaṇḍapākārena vā vaticchiddena vā bhikkhunivihārabhūmiṃ yeva sakkā hoti pavisitum, evaṃ pavisamānāya kappiyabhūmiyā pavitṭhā nāma hoti, tasmā vaṭṭati. Bahigāme ṭhatvā yaṃ kiñci sakagāmaṃ vā paragāmaṃ vā akappiyabhūmiṃ padasā pavisantiyā āpattīti ayamettha saṅkhepo.

Nadipāragamane vuttalakkaṇāya nadiyā dutiyikaṃ vinā paratīraṃ gacchantiyā vā antarānadiyaṃ¹ dutiyikāya saddhiṃ bhaṇḍitvā puna orimatīrameva paccuttarantiyā vā paṭhamapādaṃ uddharitvā tīre ṭhapitakkhaṇe thullaccayaṃ, dutiyapāduddhare saṃghādiseso. Iddhisetuyānanāvāhi pana paratīraṃ otaritum, nahānādikāraṇena ca otiṇṇāya orimatīraṃ padasāpi paccuttaritum vaṭṭati.

Rattivippavāse “pure aruṇe yeva dutiyikāya hatthapāsāṃ okkamissāmī”ti ābhogaṃ vinā ekagabbhepi dutiyikāya hatthapāsātikkame ṭhatvā aruṇaṃ uṭṭhāpentiyā āpatti.

Ekā vā gaṇamhāti ettha pana ekā bhikkhunīpi gaṇo yeva. **Ohīyeyyāti** avahīyeyya, dassanūpacāraṃ vā savanūpacāraṃ vā vijaheyeyyāti attho. Tasmā indakhīlātikkamato paṭṭhāya bahigāme rukkhathambhasaṇipākārādi-antaritabhāven'āpi dutiyikāya dassanūpacāre vijahite sacepi savanūpacāro atthi, āpatti yeva. Ajjhokāse pana dūrepi dassanūpacāro hoti, tattha maggamūlhasaddena viya dhammassavanārocanasaddena viya ca ‘ayye’ti saddāyantiyā saddassavanātikkame āpatti yeva. Sace pana maggaṃ gacchantī ohīyitvā “idāni pāpuṇissāmī”ti sa-ussāhā² anubandhati, vaṭṭati.

1. Antarāya nadiyā (Sī)

2. Sa-ussāhaṃ (Sī)

Sāvatthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabha
gāmantaragamanavatthusmiṃ paññattaṃ, “ekā vā nadipāraṇ”ti-ādikaṃ ettha
tividhā anupaññatti, pure aruṇe sakagāmato nikkhamitvā aruṇuggamanakāle
gāmantarapariyāpannaṃ nadipāraṇ okkamanantiyā pana catassopi āpattiyo
ekakkhaṇe yeva honti. Vuttampi c’etaṃ—

“Sikkhāpadā Buddhavarena vaṇṇitā,
Saṃghādisesā caturo bhaveyyuṃ.
Āpajjeyya ekapayogena sabbā,
Pañhā m’esā kusalehi cintitā”ti¹.

Etenupāyena tiṇṇaṃ, dvinnāṇa ekatobhāvo veditabbo. Dutiyikāya pana
pakkantāya vā vibbhantāya vā kālaṇkatāya vā pakkhasaṅkantāya vā āpadāsu
vā gāmantaragamanādīni karontiyā ummattikādīnaṇca anāpatti. Antarāyena
ekatobhāvo gāmantaragamanādīsu aññataratāpajjanaṃ, āpadāya abhāvoti
imāṇ’ettha tiṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṃ pana
paṇṇattivajjaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Ekagāmantaragamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Ukkhittaka-osāraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **ukkhittanti** āpattiyaṃ adassanādīsu ukkhittaṃ. **Anaññāya**
gaṇassa chandanti tass’eva kārakasaṃghassa chandaṃ ajānitvā. **Osāreyyāti**
osāraṇakammaṃ kareyya. Tassā evaṃ karontiyā, gaṇapariyesane
sīmāsammutiyā ñattiyā ca dukkaṭaṃ, dvīhi kammavācāhi thullaccayaṃ,
kammavācāpariyosāne saṃghādiseso.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabha evaṃ osāraṇavatthusmiṃ
paññattaṃ, tikasaṃghādisesaṃ, adhammakamme tikadukkaṭaṃ,
kārakasaṃghaṃ vā āpucchitvā gaṇassa vā chandaṃ jānitvā vatte vā
vattantiṃ asante kārakasaṃghe osārentiyā, ummattikādīnaṇca anāpatti.
Dhammakammena ukkhittatā aññatra

1. Vi 5. 374 piṭṭhe.

anuññātakāraṇā osāraṇanti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Saṃghabhedasikkhāpade vuttanayān’eva, idaṃ pana kiriyākiriyaṇti.

Ukkhittaka-osāraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Bhojanappaṭiggahaṇapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **avassutā**ti chandarāgena tintā. **Avassutassā**ti tādisass’eva. **Khādeyya vā bhuñjeyya vā**ti ettha paṭiggahaṇe thullaccayaṃ, ajjhohāre ajjhohāre saṃghādiseso.

Sāvattiyaṃ Sundarīnandaṃ ārabha avassutāya avassutassa hatthato āmisappaṭiggahaṇavatthusmiṃ paññattaṃ, ekato-avassute paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ, ajjhohāre ajjhohāre thullaccayaṃ, yakkhapetapaṇḍakatiracchānagatamanussaviggahānaṃ hatthato ubhato-avassutepi sati es’eva nayo. Tattha pana ekato-avassute sati dukkaṭaṃ, sabbattha udakadantaponaggahaṇepi paribhogepi dukkaṭameva. Ubhosu anavassutesu, “anavassuto”ti vā ñatvā gaṇhantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Udakadantaponato aññaṃ ajjhoharaṇīyaṃ ubhato-avassutatā sahatthā gahaṇaṃ ajjhoharaṇanti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānīti.

Bhojanappaṭiggahaṇapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Bhojanappaṭiggahaṇadutiyasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **yato tvanti** yasmā tvaṃ. **Īghā**ti uyyojanatthe nipāto. **Ayampī**ti yā evaṃ uyyojeti, sā evaṃ uyyojanena ca tena vacanena itarissā paṭiggahaṇena ca dukkaṭāni ajjhohāragahaṇāya thullaccayaṇi ca āpajjitvā bhojanapariyosāne saṃghādisesaṃ āpajjati.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabha evaṃ uyyojanavatthusmiṃ paññattaṃ, sāṇattikameva, purisassa vā yakkhādīnaṃ vā hatthato udakadantaponappaṭiggahaṇuyyojane ca tesāṃ paribhoge ca dukkaṭaṃ, esa nayo yakkhādīnaṃ hatthato avasesaggahaṇatthaṃ uyyojane tesāṃ gahaṇe ajjhohāre ca. Bhojanapariyosāne pana thullaccayaṃ. “Anavassuto”ti

ñatvā vā “kupitā na paṭiggaṇhaṭī”ti vā “kulānuddayatāya na paṭiggaṇhaṭī”ti vā uyyojentiya, ummattikādīnañca anāpatti. Manussapurisatā aññatra anuññātakāraṇā “khādanīyaṃ bhojanīyaṃ gahetvā bhuñjā”ti uyyojanā tena vacanena gahetvā itarissā bhojanapariyosānanti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Bhojanappaṭiggahaṇadutiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7-9. Sañcarittādisikkhāpadavaṇṇanā

Sattama-aṭṭhamanavamasikkhāpadānaṃ sañcarittādittaye vuttanayen’eva vinicchayo veditabbo.

Sañcarittādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Sikkhamāpaccācikkhaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **kiṃ nu’ mā’ va samaṇiyoti** kiṃ nu imā eva samaṇiyo. **Tās’āhanti** tāsāṃ ahaṃ. **Yāvatatiyakapadattho** Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ¹, avasesavinicchayo ca tatth’eva Saṃghabhedasikkhāpadavaṇṇanāyaṃ vuttanayen’eva veditabbo. Idaṃ pana Sāvattiyaṃ Caṇḍakālībhikkhuniṃ² ārabha “Buddhaṃ paccācikkhāmī”ti-ādivacanavatthusmiṃ paññattaṃ, evaṃ vacanameva c’ettha catūsu aṅgesu paṭhamāṃ aṅganti ayaṃ viseso, sesaṃ tādīsamevāti.

Sikkhamāpaccācikkhaṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Adhikaraṇakupitasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **kismiñcīdeva adhikaraṇeti** catunnaṃ aññatarasmiṃ. **Paccākatāti** parājītā. Idampi Sāvattiyaṃ Caṇḍakālīm ārabha “chandagāminiyo ca bhikkhuniyo”ti-ādivacanavatthusmiṃ paññattaṃ, sesaṃ dasame vuttanayen’eva veditabbanti.

Adhikaraṇakupitasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Kaṅkhā-Tīṭha 144 piṭṭhe.

2. Vi 2. 303 piṭṭhe.

12. Pāpasamācārapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **saṃsaṭṭhāti** pabbajitānaṃ ananulomena gihīnaṃ koṭṭanapacanasāsanaharaṇādinā kāyikavācasikena missībhūtā. Pāpo kāyikavācasiko ācāro etāsanti **pāpācārā**. Pāpo kittisaddo etāsanti **pāpasaddā**. Pāpo ājīvasaṅkhāto siloko etāsanti **pāpasilokā**. **Bhikkhunisaṃghassa vihesikā**ti aññamaññissā kamme kariyamāne paṭikkosanena vihesikā. **Vajjappaṭicchādikā**ti khuddānukhuddakassa vajjassa paṭicchādikā.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha saṃsaṭṭhavihāravatthusmiṃ paññattaṃ, sesameth’āpi dasame vuttanayen’eva veditabbaṃ, samanubhāsanakammakāle pana dve tisso ekato samanubhāsitaḥṭṭhi.

Pāpasamācārapaṭhamasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

13. Pāpasamācārādutiyasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **evaṃ vadeyyāti** tā samanubhaṭṭhā bhikkhuniyo evaṃ vadeyya. **Evācārāti** evaṃ ācārā, yādiso tumhākaṃ ācāro, tādiso ācāroti attho, esa nayo sabbattha. **Uññāyāti** avaññāya nīcaṃ katvā jānanāya. **Paribhavenāti** “kiṃ imā karissanti”ti evaṃ paribhavitvā jānanena. **Akkhantiyāti** asahanatāya, kodhenāti attho. **Vebhassiyāti**¹ balavantassa bhāvena, attano balappakāsanena samutrāsenāti attho. **Dubbalyāti** tumhākaṃ dubbalabhāvena, sabbattha uññāya ca paribhavana cāti evaṃ samuccayattho daṭṭhabbo. **Viviccathāti** nānā hotha, ananulomikaṃ kāyikavācasikasamsaggaṃ pajahathāti attho.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha “saṃsaṭṭhāva ayye tumhe viharatha, mā tumhe nānā viharitthā”ti uyyojanavattthusmiṃ paññattaṃ, sesameth’āpi dasame vuttanayen’eva veditabbanti.

Pāpasamācārādutiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vebhassāti (Sī, Kaṃ)

14. Saṃghabhedakādisikkhāpadavaṇṇanā

Saṃghabhedādāsu catūsu vuttanayen’eva vinicchayo veditabbo.
 Kevalañhi bhikkhunī saṃgham na bhindati, bhedāya pana parakkamati
 c’eva anuvattati ca. **Uddiṭṭhā kho ayyāyo sattarasa saṃghādisesā dhammāti**
 bhikkhū ārabba paññattā sādharmaṇā satta, asādharaṇā dasāti evaṃ sattarasa.
Ubhatosaṃghe pakkhamānattaṃ caritabbanti bhikkhuniyā hi āpattiṃ
 chādentiyāpi parivāso nāma n’atthi, chādanapaccayāpi na dukkaṭaṃ āpajjati,
 tasmā chādetvāpi achādetvāpi ekaṃ pakkhamānattameva caritabbaṃ. Taṃ
 bhikkhunīhi attano sīmaṃ sodhetvā vihārasīmāya vā, sodhetuṃ asakkontihi
 khaṇḍasīmāya vā sabbantimena paricchedena catuvaggaṃ gaṇaṃ
 sannipāpetvā dātabbaṃ. Sace ekā āpatti hoti, ekissā vasena, sace dve vā
 tisso vā sambahulā vā ekavattukā vā nānavattukā vā, tāsāṃ tāsāṃ vasena
 Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ vuttavattugottanāma-āpattibhedesu yaṃ
 yaṃ icchatī, taṃ taṃ ādāya yojanā kātabbā.

Tatr’idaṃ paṭhamāpattivāsena mukhamattanidassanaṃ—tāya āpannāya
 bhikkhuniyā¹ bhikkhunisaṃgham upasaṅkamitvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ
 karitvā vuḍḍhānaṃ bhikkhunīnaṃ pāde vanditvā ukkuṭikaṃ nisīditvā
 añjaliṃ paggaheṭvā evamassavacanīyo “ahaṃ ayye ekaṃ āpattiṃ āpajjīṃ
 ussayavādaṃ, s’āhaṃ ayye saṃgham ekissā āpattiyā ussayavādāya
 pakkhamānattaṃ yācāmi”ti, evaṃ tikkhattuṃ yācāpetvā byattāya
 bhikkhuniyā paṭibālāya saṃgho ñāpetabbo—

“suṇātu me ayye saṃgho, ayaṃ itthannāmā bhikkhunī ekaṃ āpattiṃ
 āpajjīṃ ussayavādaṃ, sā saṃgham ekissā āpattiyā ussayavādāya
 pakkhamānattaṃ yācati, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmāya
 bhikkhuniyā ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṃ dadeyya, esā
 ñatti.

Suṇātu me ayye saṃgho, ayaṃ itthannāmā bhikkhunī -pa-. Dutiyampi
 -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi. Suṇātu me ayye saṃgho -pa- sā
 bhāseyya. Dinnaṃ saṃghena itthannāmāya bhikkhuniyā ekissā

1. Āpannāya (Syā, Ka)

āpattiyaṃ ussayavādāya pakkhamānattaṃ. Khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti.

Kammavācāpariyosāne “vattaṃ samādiyāmi, mānattaṃ samādiyāmi”ti samādiyitvā saṃghassa ārocetvā nikkhattavattena¹ tāva vasitukāmāya tatth’eva saṃghamajjhe vā pakkantāsu bhikkhunīsu ekabhikkhuniyā vā dutiyikāya vā santike “vattaṃ nikkhipāmi, mānattaṃ nikkhipāmi”ti nikkhipitabbaṃ. Aññissā pana āgantukāya santike ārocetvā nikkhipitabbaṃ, nikkhattakālato paṭṭhāya pakatattaṭṭhāne tiṭṭhati, tato pure-aruṇe yeva catūhi bhikkhunīhi taṃ bhikkhunim gahetvā gāmūpacārato ca bhikkhūnaṃ vihārūpacārato ca dve leḍḍupāte atikkamitvā mahāmaggā okkamma gumbavati-ādīhi paṭicchanne okāse nisīditabbaṃ. Catūhi bhikkhūhipi tattha gantabbaṃ, gantvā bhikkhunīnaṃ avidūre visum nisīditabbaṃ. Atha tāya bhikkhuniyā vuttanayen’eva vattaṃ samādiyitvā bhikkhunisaṃghassa tāva evaṃ ārocetabbaṃ—

“ahaṃ ayye ekaṃ āpattiṃ āpajjim ussayavādaṃ, s’āhaṃ saṃghaṃ ekissā āpattiyaṃ ussayavādāya pakkhamānattaṃ yāciṃ, tassā me saṃgho ekissā āpattiyaṃ ussayavādāya pakkhamānattaṃ adāsi, s’āhaṃ mānattaṃ carāmi, vedayāmi’ahaṃ ayye, ‘vedayati’ti maṃ saṃgho dhāretū”ti.

Tato bhikkhusaṃghassa santikaṃ gantvā evaṃ ārocetabbaṃ “ahaṃ ayyā ekaṃ āpattiṃ āpajjim -pa- vedayāmi’ahaṃ ayyā, ‘vedayati’ti maṃ saṃgho dhāretū”ti. Ārocetvā bhikkhunisaṃghassa’eva santike nisīditabbaṃ, tato paṭṭhāya bhikkhūsu vā dutiyikaṃ ṭhapetvā bhikkhunīsu vā pakkantāsupi ubhatosaṃghe mānattaṃ ciṇṇameva hoti. Yāva aruṇaṃ na utṭhahati, tāva yaṃ paṭhamam passati bhikkhuṃ vā bhikkhunim vā, tassā ārocetabbaṃ. Utṭhite aruṇe vattaṃ nikkhipitvā upassayaṃ gantabbaṃ, evaṃ pañcadasa aruṇā gahetabbā.

Anikkhattavattāya pana āgantukesu asati catunnaṃ bhikkhūnaṃca bhikkhunīnaṃca devasikaṃ ārocetvā āgantukesu sati sabbesampi āgantukānaṃ

1. Nikkhittavattāya tāya (Sī, Kam)

ārocentiyā pañcadasa divasāni Pārivāsikakkhandhake¹ vuttanayen'eva
 sammā vattitabbanti ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana
 Samantapāsādikāyaṃ² vutto. **Ciṇṇamānattāya bhikkhuniyāti** yadā evaṃ
 ciṇṇamānattā bhikkhunī hoti, ath'assā **yattha siyā vīsatiṇo**
bhikkhunisaṃghoti vuttanayen'eva abbhānakammaṃ kātabbhaṃ, sesaṃ
 uttānamevāti.

Kaṅkhāvitarāṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Saṃghādisesavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 4. 82 piṭṭhe.

2. Vi-Tṭha 4. 6 piṭṭhādīsu.

Nissaggiyakanda

1. Pattasannicayasikkhāpadavaṇṇanā

Nissaggiyesu ādivaggassa tāva paṭhame **pattasannicayaṃ kareyyāti** pattasannidhiṃ kareyya, ekāhaṃ anadhiṭṭhahitvā vā avikappetvā vā adhiṭṭhānupagaṃ pattam ṭhapeyyāti attho.

Sāvattiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba pattasannicayavattusmiṃ paññattaṃ, sesakathāmaggo bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ vuttanayen’eva veditabbo. Tatra hi dasāhātikkame āpatti, idha ekāhātikkameti ettakameva tassa ca imassa ca nānākaraṇaṃ, sesaṃ tādīsamevāti.

Pattasannicayasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **akālacīvaranti** atthate kathine kathinamāsehi, anattate cīvaramāsato aññasmiṃ kāle uppannaṃ, yaṃ vā pana kālepi ādissa dinnam. **Ādissa dinnam** nāma “sampattā bhājentū”ti vatvā vā “idaṃ gaṇassa, idaṃ tumhākaṃ dammi”ti vatvā vā, dātukāmatāya pādamūle ṭhapetvā vā dinnam. Icc’etaṃ akālacīvaraṃ “kālacīvaran”ti adhiṭṭhahitvā bhājāpentiyā payoge dukkaṭaṃ, yaṃ attanā laddhaṃ, taṃ nissaggiyaṃ hoti. Nissatṭhaṃ paṭilābhīti yathādāne yeva upanetabbaṃ. Aññasmimpi evarūpe sikkhāpade es’eva nayo.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabba akālacīvaraṃ “kālacīvaran”ti adhiṭṭhahitvā bhājanavattusmiṃ paññattaṃ, akālacīvare vematikāya, kālacīvare akālacīvarasaññāya c’eva vematikāya ca dukkaṭaṃ. Ubhosu kālacīvarasaññāya, ummattikādīnaṃ anāpatti. Akālacīvaratā tathāsaññitā “kālacīvaran”ti adhiṭṭhāya lesena bhājāpanaṃ paṭilābhoti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānīti.

Akālacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Cīvaraparivattanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **handā**ti gaṇha. **Acchindeyyā**ti sayam acchindantiyā bandhitvā ṭhapitesu bahūsupi ekāpatti, itaresu vatthugaṇanāya āpattiyo. Acchindāpane pana ekāya āṇattiyā bahūsu acchinnesupi ekā'v'āpatti.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha cīvaraṃ parivattetvā acchindanavattthusmiṃ paññattaṃ, sṇattikaṃ, tikapācittiyaṃ, aññasmiṃ parikkhāre tikadukkaṭaṃ, anupasampannāya cīvarepi tikadukkaṭameva. Yā pana tāya vā diyyamānaṃ, tassā vā vissāsaṃ¹ gaṇhāti, tassā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Upasampannatā parivattitacīvarassa vikappanupagatā sakasaññāya acchindanaṃ vā acchindāpanaṃ vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Cīvaraparivattanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Aññaṇiṇṇāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **viññāpetvā**ti jānāpetvā, “idaṃ nāma āharā”ti yācitvā vā. **Aññaṃ viññāpeyyā**ti yaṃ pubbe “kinte ayye aphāsu, kiṃ āhariyatū”ti vuttāya viññāpitaṃ, taṃ paṭikkhipitvā taṇc'eva aññaṃ gaṇhātva tato aññaṃ viññāpeyya, tassā viññattiyā dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha aññaṃ viññāpetvā aññaṃ viññāpanavattthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, anaññe dvikadukkaṭaṃ. Anaññe anaññasaññāya pana tasmim appahonte puna taññeva aññenapi atthe sati tena saddhiṃ aññaṃ yaṇca viññattaṃ, tato ce aññaṃ samagghataraṃ hoti, imaṃ ānisaṃsaṃ dassetvā suddhaṃ aññaṃ ca viññāpentiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Lesena gaṇhātva taṇc'eva aññaṃ viññāpanaṃ paṭilābhoti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni saṅcarittasadisāni.

Aññaṇiṇṇāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Aññacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame aññam cetāpetvāti attano kappiyabhaṇḍena “idaṃ nāma āharā”ti aññam parivattāpetvā. **Aññam cetāpeyyāti** “evaṃ me idaṃ datvā aññampi āharissatī”ti maññamānā “na me iminā attho, idaṃ nāma me āharā”ti tato aññam cetāpeyya. Tassā cetāpanappayoge dukkaṭam, paṭilābhena tena vā aññena vā mūlena¹ āhaṭam² nissaggiyam hoti, sesam catutthasadisamevāti.

Aññacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. PaṭhamaSaṃghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe aññadatthikenāti aññassatthāya dinnena. **Aññuddisikenāti** aññam uddisivā dinnena. **Samghikenāti** saṃghassa pariccattena. **Parikkhārenāti** kappiyabhaṇḍena. **Aññam cetāpeyyāti** “idaṃ nāma paribhuñjeyyāthā”ti yaṃ uddisivā niyametvā yo parikkhāro dinno, tato aññam parivattāpeyya, tassā payoge dukkaṭam, paṭilābhena nissaggiyam.

Sāvatthiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabha tādisena parikkhārena aññam cetāpanavatthusmiṃ paññattam, tikapācittiyam, anaññadatthike dvikadukkaṭam. Tasmim pana anaññadatthikasaññāya, sesakam upanentiyā, “tumhehi etadatthāya dinno, amhākañca iminā nāma attho”ti sāmike apaloketvā upanentiyā, yadā bhikkhuniyo vihārampi chaḍḍetvā pakkamanti, evarūpāsu āpadāsu upanentīnam, ummattikādīnañca anāpatti. Sesam catutthasadisamevāti.

Paṭhamasaṃghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. DutiyaSaṃghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame saññācikenāti sayam yācitakenāpi. Etadev’ettha nānākaraṇam, sesam chaṭṭhasadisamevāti.

Dutiyasaṃghikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Aññena mūlena (Sī)

2. Ābhataṃ (Sī)

8. Paṭhamagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **mahājanikenā**ti gaṇassa pariccattena, idamettha chaṭṭhato nānākaraṇaṃ.

Paṭhamagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Dutiyagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **saññācikenā**ti idaṃ aṭṭhamato atirittaṃ, sesaṃ dvīsupi chaṭṭhasikkhāpadasadisamevāti.

Dutiyagaṇikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Puggalikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **puggalikenā**ti ekabhikkhuniyā pariccattena. **Saññācikenā**ti sayāṃ yācitakena ca. **Aññaṃ cetāpeyyā**ti yaṃ uddisitvā dinnam, tato aññaṃ cetāpentiyaṃ payoge dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha tādīsena parikkhārena aññaṃ cetāpanavattusmiṃ paññattaṃ, sesaṃ chaṭṭhasadisamevāti.

Puggalikacetāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pattavaggo paṭhamo.

11. Garupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiyaṃ paṭhame **garupāvuraṇanti** sītakāle pāvuraṇaṃ. **Catukkamaṃsaparamanti kaṃso** nāma catukkahāṇiko hoti, tasmā soḷasakahāṇagghanakaṃ. **Cetāpetabbanti** ṭhapetvā sahadhammike ca ñātakappavārite ca aññaṃ kismiṃcīdeva guṇe parituṭṭhena “vadeth’āyye, yen’attho”ti vuttāya viññāpetabbaṃ. **Tato ce uttarī**ti tatuttari viññāpentiyaṃ dukkaṭaṃ, paṭiladdhaṃ nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha rājānaṃ kambalaṃ
viññāpanavattusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, ūnakacatukkaṃse
dvikadukkaṃ. Tasmīṃ pana ūnakaśāññāya catukkaṃsaparamaṃ
cetāpentiyaṃ nātakappavārite vā aññassa vā atthāya, attano vā dhanena,
mahaggaṃ cetāpentaṃ appaggaṃ¹ cetāpentiyaṃ, ummattikādīnaṃ
anāpatti. Garupāvuraṇatā atirekacatukkaṃsatā ananuññātāṭṭhāne viññatti
paṭilābhoti imāṃ'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni saṅcarittasadisānīti.

Garupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Lahupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye lahupāvuraṇanti uṇhakāle pāvuraṇaṃ.
Aḍḍhateyyakaṃsaparamanti dasakahāpaṇaggaṇakāṃ, sesaṃ
paṭhamasadisamevāti.

Lahupāvuraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ito parāni imasmīṃ vagge aṭṭha tatiyavagge dasāti imāni aṭṭhārasa
sikkhāpadāni Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ vuttanāyena eva veditabbānīti.

Jātarūpavaggo tatiyo.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammāti bhikkhū
ārabha paññattā sādharmaṇā aṭṭhārasa asādhāraṇā dvādasāti evaṃ tiṃsa.
Sesaṃ sabbattha uttānamevāti.

Kaṅkhāvitarāṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Nissaggiyapācittiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Samaggaṃ (Syā, Kaṃ, Ka)

Pācittiyakaṇḍa

1. Lasuṇavagga 2. Lasuṇasikkhāpadavaṇṇanā

Pācittiyesu Lasuṇavaggassa tāva paṭhame **lasuṇanti** Magadharatṭhe jātaraṃ āmakaraṃ bhaṇḍikalasuṇameva¹, na ekadvitimiñjakaraṃ. Tañhi “khādissāmi”ti paṭiggaṇhantiyā dukkaṭaraṃ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaraṃ.

Sāvattthiyaraṃ Thullanandaṃ ārabba lasuṇaṃ harāpanavattthusmiṃ paññattaraṃ, tikapācittiyaraṃ, alasuṇe dvikadukkaṭaraṃ. Tasmiṃ pana alasuṇasaññāya, palaṇḍuke, bhañjanake, haritake, cāpalasuṇe, sūpasampāke, maṃsasampāke, telasampāke, sālave, uttaribhaṇḍe, ummattikādīnaṃca anāpatti. Āmakalasuṇaṃc’eva ajjhoharaṇaṃcāti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Lasuṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Sambādhalomasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **sambādheti** paṭicchannokāse, upakacchakesu ca muttakaraṇe cāti attho. **Samharāpeyyā**ti ettha khuraṇaṇḍāsakattari-ādīsu yena kenaci samharāpentiyā payogagaṇanāya pācittiyaraṃ, na lomagaṇanāya.

Sāvattthiyaraṃ Chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba sambādhe lomaṃ samharāpanavattthusmiṃ paññattaraṃ, attano atthāya aññaṃ āṇāpentiyā sāṇattikaṃ, āpattibhedo n’atthi. Ābādhapaccayā, ummattikādīnaṃca anāpatti. Ābādhābhāvo sambādhe lomasamharaṇanti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni bhikkhuniyā saddhiṃ ekaddhānamaggagamanasikkhāpadasadisānīti.

Sambādhalomasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Gaṇḍikalasuṇameva (Pācityādiyojanā 1. 116 piṭṭhe.)

3. Talaghātakasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **talaghātake**ti antamaso uppalakesaren'āpi muttakaraṇassa talaghātane muttakaraṇamhi pahāradāne pācittiyanti attho.

Sāvattiyaṃ dve bhikkhuniyo ārabba talaghātakaraṇavattusmiṃ paññattaṃ, purimanayen'eva sāṇattikaṃ, āpattibhedo n'atthi. Ito paraṃ pana yattha n'atthi, tattha avatvā'va gamissāma. Ābādhapaccayā gaṇḍaṃ vā vaṇaṃ vā paharantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Ābādhābhāvo muttakaraṇe pahāradānaṃ phassasādiyananti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānīti.

Talaghātakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Jatumaṭṭhakasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **jatumaṭṭhake**ti jatunā kate maṭṭhadaṇḍake. Vatthuvasen'etaṃ vuttaṃ, kāmarāgena pana uppalakesarampi pavesentiya āpatti.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabba jatumaṭṭhakasādiyanavattusmiṃ paññattaṃ, sesaṃ tatiyasadisamevāti.

Jatumaṭṭhakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Udkasuddhikasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **udkasuddhikanti** muttakaraṇassa dhovanaṃ. **Ādiyamānāyāti** karontiyā. **Dvaṅgulapabbaparamaṃ ādātabbanti** dvīsu aṅgulīsu ekekaṃ katvā dvaṅgulapabbaparamaṃ ādātabbaṃ. **Taṃ atikkāmentiyāti** sace dhovanakāle rāgavasena vitthārato tatiyāya aṅguliya aggapabbaṃ gambhīrato ekissāva aṅguliya tatiyapabbaṃ paveseti pācittiyaṃ.

Sakkesu aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabba atigambhīraṃ udkasuddhikaṃ ādiyanavattusmiṃ paññattaṃ, tikaṇṇapācittiyaṃ, ūnakadvaṅgulapabbe dvikadukkaṭaṃ. Tasmiṃ

pana ūnakasaññāya, dvaṅgulapabbaparamaṃ ādiyantiyā, ābādhapaccayā atirekampi, ummattikādīnañca anāpatti, sesaṃ tatiyasadisamevāti.

Udakasuddhikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Upatiṭṭhanasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **bhuñjantassāti** pañcannaṃ bhojanānaṃ aññataraṃ bhuñjato. **Pāṇīyenāti** suddhena vā udakena, takkādisu vā aññatarena. **Vidhūpanenāti** yāya kāyaci bijaniyā. **Upatiṭṭheyyāti** yā etesu dvīsu aññataraṃ gahetvā hatthapāse tiṭṭhati, tassā pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabha bhuñjantassa evaṃ tiṭṭhanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, hatthapāsaṃ vijahitvā khādanīyaṃ khādatassa upatiṭṭhantiyā dukkaṭaṃ, anupasampanne tikadukkaṭaṃ. “Imaṃ pivatha, iminā bījathā”ti evaṃ dentiya vā dāpentiya vā anupasampannaṃ vā upatiṭṭhāpanatthaṃ āṇāpentiya, ummattikādīnañca anāpatti. Bhuñjantassa bhikkhuno hatthapāse ṭhānaṃ pāṇīyassa vā vidhūpan’assa vā gahaṇanti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Upatiṭṭhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Āmakadhaññasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **viññatvāti** antamaso mātarampi yācitvā. **Bhuñjeyyāti** ajjhohareyya. Ettha ca viññatti c’eva bhojanañca pamāṇaṃ, tasmā sayam viññatvā aññāya bhajjanādīni kārāpetvā vā aññāya viññāpetvā sayam bhajjanādīni katvā vā paṭiggahaṇato paṭṭhāya yāva dantehi saṃkhādanam, tāva pubbappayogesu dukkaṭāni, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha āmakadhaññaṃ viññāpanavatthusmiṃ paññattaṃ, sayam vā aññāya vā aviññattiyā laddhaṃ bhajjanādīni

katvā vā kāretvā vā bhuñjantiyā dukkaṭaṃ, aññāya viññattiyā laddhaṃ pana sayāṃ bhajjanādīni katvāpi kāretvāpi bhuñjantiyā dukkaṭameva. Ābādhe sati sedakammādīnaṃ atthāya viññāpentiyā, aviññattiyā labbhamānaṃ navakammattāya sampaṭicchantiyā, ñātakappavāritaṭṭhāne muggamāsādi-aparaṇṇaṃ viññāpentiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Sattannaṃ dhaññānaṃ aññatarassa viññāpanaṃ vā viññāpāpanaṃ vā paṭilābho bhajjanādīni katvā vā kāretvā vā ajjhoharaṇanti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni addhānamaggasikkhāpadasadisānīti.

Āmakadhaññasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Paṭhama-uccārachaḍḍanasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **saṅkāranti** kacavaraṃ. **Vighāsanti** yaṃ kiñci paribhuttāvesaṃ ucchiṭṭhodakampi dantakaṭṭhampi, aṭṭhikacalakesu pana vattabbameva n’atthi. **Tirokuṭṭe vā tiropākāre vāti** yassa kassaci kuṭṭassa vā pākārassa vā parato. **Chaḍḍeyya vā chaḍḍāpeyya vāti** sabbāni p’etāni ekato chaḍḍentiyā ekappayoge ekāpatti, sakim āṇattiyā bahukepi chaḍḍite ekā’va.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabba uccāraṃ tirokuṭṭe chaḍḍanavatthusmiṃ paññattaṃ, sāṇattikaṃ, bhikkhussa dukkaṭaṃ, oloketvā vā avalaṇṇe vā chaḍḍentiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Uccārādibhāvo anolokanaṃ valañjanaṭṭhānaṃ tirokuṭṭatiropākārātā chaḍḍanaṃ vā chaḍḍāpanaṃ vāti imān’ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṇti.

Paṭhama-uccārachaḍḍanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Duttiya-uccārachaḍḍanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **hariteti** khette vā nālīkerādi-ārāme vā yattha katthaci ropimaharitaṭṭhāne. Tāni vatthūni chaḍḍentiyā vā chaḍḍāpentiyā vā

purimanayen'eva āpatti, tādise ṭhāne nisīditvā antamaso udakaṃ pivitvā matthakacchinnam nāḷikerampi chaḍḍentiyā āpatti yeva.

Sāvattthiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabba uccārādīni harite chaḍḍanavatthusmiṃ paññattam, sāṇattikaṃ, tikapācittiyam, bhikkhuno dukkaṭam, bhikkhuniyāpi nikkhattabījē khette yāva aṅkuro na uṭṭhahati, tāva dukkaṭam, aharite dvikadukkaṭam. Tasmim pana aharitasaññāya chaḍḍitakhette vā sāmike apaloketvā vā chaḍḍentiyā, ummattikādīnaṃca anāpatti. Sesam aṭṭhamasadisamevāti.

Dutiya-uccārachaḍḍanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Naccagītasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **naccanti** antamaso moranaccampi. **Gītanti** antamaso Dhammabhāṇakagītampi. **Vāditanti** antamaso udakabherivāditampi. **Dassanāyāti** etesu yam kiñci dassanāya gacchantiyā pade pade dukkaṭam, yattha ṭhitā passati vā suṇāti vā, ekappayoge ekāpatti, tam tam disam olokentiyā payoge payoge āpatti.

Rājagahe chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba naccādīni dassanāya gamanavatthusmiṃ paññattam, sayam tāni vatthūni karontiyā aññaṃ vā āṇāpentiyā, “cetiyaṃ upahāraṃ dethā”ti īdisena pariyāyena vā bhaṇantiyā, “cetiyaṃ upahāraṃ karomā”ti vā vutte “sādhū”ti sampañicchantiyā ca pācittiyamevāti sabba-aṭṭhakathāsu vuttam¹, bhikkhuno sabbattha dukkaṭam. “Tumhākaṃ cetiyaṃ upaṭṭhānaṃ karomā”ti vutte pana “upaṭṭhānakaraṇaṃ nāma sundaran”ti īdisam pariyāyaṃ bhaṇantiyā, ārāme ṭhatvā passantiyā vā suṇantiyā vā, tathā attano ṭhitokāsaṃ āgantvā payojitam paṭipatham gacchantiyā sammukhībhūtam salākabhaddādikē satī karaṇīye gantvā āpadāsu vā samajjaṭṭhānaṃ pavisitvāpi passantiyā vā suṇantiyā vā, ummattikādīnaṃca anāpatti. Naccādīnaṃ aññataratā aññatra anuññatakāraṇā gamanaṃ dassanaṃ vā

1. Vi-Ṭṭha 3. 201 piṭṭhe.

savaṇaṃ vāti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni, idaṃ pana lokavajjaṃ, akusalacittaṃ, tivedananti.

Naccagītasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Lasuṇavaggo paṭhamo.

2. Rattandhakāravagga 1. Rattandhakārasikkhāpadavaṇṇanā

Andhakāravaggassa paṭhame **rattandhakā**reti ratti-andhakāre¹. **Appadī**peti pajjotacandasūriya-aggīsu ekeken'āpi anobhāsīte. **Purisenā**ti santiṭṭhituṃ sallapituṇca viññunā manussapurisena saddhiṃ. **Santiṭṭheyya** vāti hatthapāse ṭhitamattāya pācittiyaṃ. **Sallapeyyā**ti tattha ṭhatvā geḥasitakathaṃ kathentiyaṃ pācittiyameva.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṇiṃ ārabba evaṃ santiṭṭhanavatthusmiṃ paññattaṃ, purisassa hatthapāsaṃ vijahitvā yakkhādīnaṃ hatthapāsaṃ avijahitvāpi santiṭṭhantiyā, sallapentiyaṃ vā dukkaṭaṃ, yaṃ kiñci viññuṃ dutiyaṃ gahetvā evaṃ karontiyaṃ, arahopekkhāya, aññavihitāya, ummattikādīnaṃ anāpatti. Rattandhakāratā purisassa hatthapāse ṭhānaṃ vā sallapanāṃ vā sahāyābhāvo rahopekkhatāti imān'ettha cattāri aṅgāni. Theyyasatthasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, tivedananti.

Rattandhakārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Paṭicchannokāsasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **paṭicchanne** okāseti kuṭṭādīsu yena kenaci paṭicchanne, idamev'ettha nānattaṃ.

Paṭicchannokāsasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Rattim andhakāre (Sī, Kam)

3. Ajjhokāsasallapanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **ajjhokāseti** nānam¹, sesaṃ ubhayatth’āpi paṭhamasadisamevāti.

Ajjhokāsasallapanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Dutiyika-uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **rathikāyāti** racchāyaṃ. **Byūheti** anividdharacchāyaṃ. **Siṅghāṭaketi** caccare. **Nikaṇṇikaṃ vā jappeyyāti** kaṇṇamūle kiñci jappeyya. **Uyyojeyyāti** anācāraṃ caritukāmatāya “gaccha tvaṃ”ti dutiyikaṃ uyyojeyya. **Pācittiyanti** purimanayen’eva tāva santiṭṭhanādīsu tīṇi pācittiyāni, uyyojentiya pana uyyojane ca hatthapāsavijahane ca dukkaṭaṃ, vijahite pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba evaṃ santiṭṭhanavatthusmiṃ paññattaṃ, sesaṃ purimattayasadisameva. Anāpattiyaṃ pana “na anācāraṃ ācaritukāmā sati karaṇīye dutiyikaṃ bhikkhuniṃ uyyojeti”ti² ettakaṃ adhikanti.

Dutiyika-uyyojanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Anāpucchāpakkamanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **purebhattanti** aruṇuggamaṇaṃ upādāya yāva majjhanhikaṃ. **Āsaneti** pallaṅkass’okāsabhūte. **Sāmiḷe anāpucchāti** tasmiṃ kule yaṃ kiñci viññuṃ manussaṃ anāpucchā. **Pakkameyyāti** ettha channassa anto nisīditvā anovassakaṃ ajjhokāse upacāraṃ atikkāmentiyā paṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiye pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabba anāpucchā pakkamanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, pallaṅkassa anokāse dukkaṭaṃ, tathā

1. Nānattaṃ (Sī)

2. Vi 2. 356 piṭṭhe.

āpucchite anāpucchitasaññāya c'eva vematikāya ca. Āpucchitasaññāya pana asaṃhārime gilānāya āpadāsu ummattikādīnaṃ anāpatti. Purebhattatā antaraghare nisajjā āsanassa pallaṅkokāsatā aññatra anuññātakāraṇā anāpucchanaṃ vuttaparichedātikkamoti imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṃti.

Anāpucchāpakkamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Anāpucchā-abhiniśīdanasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **pacchābhanti** majjhanhike vītivatte yāva sūriyassa atthaṅgamā¹. **Abhiniśīdeyya vā**ti ādimhi nisīditvā gacchantiyā ekā āpatti, anisīditvā nipajjitvāva gacchantiyāpi ekā, nisīditvā nipajjantiyā dve.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha āsane abhiniśīdanavatthusmiṃ paññattaṃ, sesaṃ pañcamasadisameva. Yathā pana tattha asaṃhārime, evamidha dhuvapaññatte anāpattīti.

Anāpucchā-abhiniśīdanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Anāpucchāsantharaṇasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **vikā**leti atthaṅgate sūriye. **Seyyanti** antamaso pañnasanthārampi. Sesaṃ chaṭṭhasadisameva.

Idaṃ pana Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha vikāle kulāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchitvā seyyaṃ santharitvā abhiniśīdanavatthusmiṃ paññattaṃ, anāpattiyaṃc'ettha dhuvapaññattaṃ nāma n'atthīti.

Anāpucchāsantharaṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Atthaṅgamanā (Syā, Kaṃ, Ka)

8. Para-ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **duggahitena dūpadhāritenā**ti yaṃ vuttaṃ, tato aññathā gahitena ca upadhāritena ca. **Paranti** “ahaṃ kirayye ayyaṃ na sakkaccaṃ upaṭṭhahāmi”ti-ādinā¹ nayena upasampannaṃ ujjhāpentiyā pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabba evaṃ paraṃ ujjhāpanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampannāya tikadukkaṭaṃ, ummattikādīnaṃ yeva anāpatti. Duggahitata ujjhāpanaṃ yaṃ ujjhāpeti, tassā upasampannatāti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Para-ujjhāpanakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Para-abhisapanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **abhisapeyyā**ti sapathaṃ kareyya. Tattha “niraye upapajjāmi, niraye upapajjatū”ti evamādīni vadamānā **nirayena abhisapati** nāma, akkosatīti attho. “Gihinī homi, gihinī hotū”ti evamādīni vadamānā **brahmacariyena**. Tassā vācāya vācāya pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ Caṇḍakālīṃ ārabba evaṃ abhisapanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampannāya tikadukkaṭaṃ, tiracchānayoniyā vā pettivisayena vā manussadobhaggena vā abhisapane dukkaṭaṃ. Atthadhammānusāsanipurekkhārānaṃ ummattikādīnaṃ anāpatti. Nirayena vā brahmacariyena vā² abhisapanā upasampannatā atthadhammapurekkhārādīnaṃ³ abhāvoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni aṭṭhamasadisān’evāti.

Para-abhisapanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Rodanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **vadhitvā**ti hatthādīhi paharivā, ubhayaṃ karontiyā’va pācittiyaṃ.

1. Vi 2. 362 piṭṭhe.

2. Nirayabrahmacariyehi (Syā, Kaṃ, Ka)

3. Atthapurekkhārādīnaṃ (Sī)

Sāvattiyaṃ Caṇḍakālīm ārabba attānaṃ vadhivā rodanavattusmim paññattaṃ, kevalaṃ vadhantiyā vā rodantiyā vā dukkaṭameva. Nātirogabhogabyasanehi phuṭṭhāya kevalaṃ rodantiyā eva na vadhantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Attānaṃ vadhanaṃc'eva rodanaṃcāti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanāsādisāni, idaṃ pana kiriyaevāti.

Rodanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Rattandhakāravaggo dutiyo.

3. Naggavagga 1. Naggasikkhāpadavaṇṇanā

Naggavaggassa paṭhame **naggā**ti anivattā vā apārutā vā. Evañhi nahāyantiyā sabbappayogesu dukkaṭaṃ, nahānapariyosāne pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba evaṃ nahānavattusmim paññattaṃ, udakasāṭikacīvare acchinne vā naṭṭhe vā “mahagghaṃ idaṃ disvā corāpi hareyyun”ti evarūpāsu āpadāsu vā nahāyantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Naggatā anuññātakāraṇābhāvo nahānapariyosānanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādi eḷakalomasādisānīti.

Naggasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Udakasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye Sāvattiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba appamāṇikāyo udakasāṭikāyo dhāraṇavattusmim paññattaṃ, Sesametta sabbāṃ Ratanavagge Nisīdanasikkhāpade vuttanāyena'eva veditabbanti.

Udakasāṭikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **visibbetvā**ti dussibbitaṃ punasibbanatthāya visibbetvā. **Anantarāyikinī**ti dasasu antarāyesu ekekasmimpi asati. **Aññatra**

catūhapañcāhāti visibbitadivasato pañca divase atikkāmetvā “n’eva sibbissāmi, na sibbāpanāya ussukkaṃ karissāmi”ti dhuraṃ nikkhittamatte pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ Thullanandaṃ ārabha cīvaraṃ visibbetvā na sibbanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampannāya tikadukkaṭaṃ, tathā ubhinnaṃpi aññasmiṃ parikkhāre. Yā pana antarāyikini vā hoti, pariyesitvā vā kiñci na labhati, karontī vā pañcāhaṃ atikkāmeti, tassā ca, gilānāya ca, āpadāsu ca, ummattikādīnañca anāpatti. Nivāsanapārupanupagacīvaratā, upasampannāya santakatā, sibbanatthāya visibbanam vā visibbāpanam vā, aññatra anuññātakāraṇā pañcāhātikkamo, dhuranikkhepoti imān’ettha pañca āṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānīti.

Cīvarasibbanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Saṅghāticārasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe pañca ahāni pañcāhaṃ, pañcāhameva **pañcāhikaṃ**. Saṅghāṭīnaṃ cāro **saṅghāticāro**, paribhogavasena vā otāpanavasena vā saṅghaṭitaṭṭhena ‘saṅghāṭī’ti laddhanāmaṃ ticīvaraṃ udakasāṭikā saṃkaccikāti imesaṃ pañcannaṃ cīvarānaṃ parivattananti attho. **Atikkāmeyya pācittiyanti** chaṭṭhe aruṇuggamane ekasmiṃ cīvare vuttanayena aparivattite ekā āpatti, pañcasu pañca.

Sāvattthiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha cīvaraṃ nikkhipitvā santaruttarena janapadacārikaṃ pakkamanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, pañcāhānatikkante dvikadukkaṭaṃ. Tasmaṃ pana anatikkantasaññāya, pañcamaṃ divasaṃ pañca cīvarāni nivāsentiyā vā pārupantiyā vā otāpentiya vā, gilānāya, “idaṃ me cīvaraṃ mahagghaṃ īdise corabhaye na sakkā dhāretun”ti evarūpāsu āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Pañcannaṃ cīvarānaṃ aññataratā pañcāhātikkamo anuññātakāraṇābhavo aparivattananti imān’ettha cattāri āṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisānīti.

Saṅghāticārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Cīvarasaṅkamanīyasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **cīvarasaṅkamanīyanti** saṅkametabbam cīvaram, aññissā santakam anāpucchā gahitam puna paṭidātabbam¹ pañcannam aññataram cīvaranti attho. **Dhāreyyāti** sace tam nivāseti vā pārupati vā pācittiyam.

Sāvatthiyam aññataram bhikkhunim ārabba bhikkhuniyā cīvaram ādāya anāpucchā pārupanavatthusmim paññattam, tikapācittiyam, anupasampannāya tikadukkaṭam. Yā pana tāya vā dinnam, tam vā āpucchā, acchinnanaṭṭhacīvarikā vā hutvā, “idaṃ me cīvaram mahaggham īdise corabhaye na sakkā dhāretun”ti evarūpasu āpadāsu vā dhāreti, tassā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Cīvarasaṅkamanīyatā upasampannāya santakataṃ anuññatakāraṇābhāvo dhāraṇanti imān’ettha cattāri āgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṇi.

Cīvarasaṅkamanīyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Gaṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **gaṇassāti** bhikkhunisaṅghassa. **Cīvaralābhanti** vikappanupagampi pacchimaṃ labhitabbam cīvaram. **Antarāyam kareyyāti** yathā te dātukāmā na denti, evaṃ parakkameyya. **Pācittiyanti** sace tassā vacanena te na denti, bhikkhuniyā pācittiyam.

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabba gaṇassa cīvaralābhantarāyakaraṇavatthusmim paññattam, aññasmin parikkhāre dukkaṭam, sambahulānaṃ pana ekabhikkhuniyā vā cīvaralābhhepi dukkaṭameva. “Samagghakāle dassathā”ti evaṃ ānisaṃsam dassetvā nivārentiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Vikappanupagapacchimatā² saṅghassa pariṇatabhāvo vinā ānisaṃsadassanena antarāyakaraṇanti imān’ettha tīpi āgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni.

Gaṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dātabbam (Sī)

2. Vikappanupagapacchima cīvaratā (Kaṃ, Ka)

7. Paṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **dhammikaṃ cīvaravibhaṅganti** samaggena saṃghena sannipatitvā kariyamānaṃ cīvaravibhaṅgaṃ. **Paṭibāheyyāti** paṭisedheyya, evaṃ paṭisedhentiya pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha dhammikaṃ cīvaravibhaṅgaṃ paṭibāhanavattusmiṃ paññattaṃ, dhammike vematikāya, adhammike dhammikasaññāya c’eva vematikāya ca dukkaṭaṃ. Ubhayattha adhammikasaññāya, ānisaṃsaṃ dassetvā paṭibāhantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Cīvaravibhaṅgassa dhammikatā dhammikasaññitā vinā ānisaṃsena paṭibāhananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisān’evāti.

Paṭibāhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **samaṇacīvaranti** kappakataṃ nivāsanapārupanupagaṃ, evarūpaṃ ṭhapetvā pañca sahadhammike mātāpitaro ca yassa kassaci gahaṭṭhassa vā pabbajitassa vā pariccajitvā dentiya pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha agārikassa samaṇacīvaradānavattusmiṃ paññattaṃ, bhikkhuno dukkaṭaṃ. Mātāpitūnaṃ pariccajitvāpi, aññesaṃ tāvakālikameva dentiya, ummattikādīnaṃ anāpatti. Samaṇacīvaratā ṭhapetvā sahadhammike ca mātāpitaro ca aññesaṃ dānaṃ atāvakālikatāti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Sañcarittasadisānīti.

Cīvaradānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Kāla-atikkamanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **dubbalacīvarapaccāsāyāti** dubbalāya cīvarapaccāsāya, “sace sakkoma dassāmā”ti ettakamattaṃ sutvā uppāditāya āsāyā ti

attho. **Cīvarakālasamayaṃ atikkāmeyyāti** vassaṃvuṭṭhabhikkhunihi kālacīvare bhājiyamāne “āgameyyātha ayye, atthi saṃghassa cīvarapaccāsā”ti vatvā taṃ cīvaravibhaṅgaṃ cīvarakālaṃ atikkāmeyya, tassā anattate kathine vassānassa pacchimamāsaṃ atthate kathine kathinubbhāradivasam atikkāmentiyā pācittiyam.

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabha dubbalacīvarapaccāsāya cīvarakālasamayaṃ atikkamanavattusmiṃ paññattaṃ, dubbalacīvare vematikāya, adubbalacīvare dubbalacīvarasaññāya c’eva vematikāya ca dukkaṭam. Ubhayattha adubbalacīvarasaññāya, kiñcāpi ‘na sakkomā’ti vadanti, “idāni pana tesam kappāso vā uppajjissati, saddho vā puriso āgamissati, tasmim āgate addhā dassanti”ti evaṃ ānisaṃsaṃ dassetvā nivārentiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Dubbalacīvaratā dubbalasaññitā vinā ānisaṃsena nivāraṇanti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisānīti.

Kāla-atikkamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Kathinuddhārasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **Dhammikaṃ kathinuddhāranti** sabbāsaṃ bhikkhūnīnaṃ akālacīvaraṃ dātukāmena upāsakena yattako atthāramūliko ānisaṃso, tato adhikaṃ vā samakaṃ vā datvā yācītena samaggena bhikkhunisaṃghena yaṃ kathinaṃ ñattidutiyakammena antarā uddharīyati, tassa so uddhāro ‘dhammiko’ti vuccati, evarūpaṃ kathinuddhāranti attho. **Paṭibāheyyāti** nivāreyya, tassa evarūpaṃ kathinuddhāraṃ nivārentiyā pācittiyam.

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabha kathinuddhāraṃ paṭibāhanavattusmiṃ paññattaṃ, sesaṃ sattame vuttanayen’eva veditabbanti.

Kathinuddhārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Naggavaggo tatiyo.

4. Tuvattavagga 1. Ekamañcatuvattanasikkhāpadavaṇṇanā

Tuvattavaggassa paṭhame **tuvattayyunti** nipajjeyyūṃ. Tāsu pana ekāya vā nipannāya aparā nipajjatu, dvepi vā saheva nipajjantu, dvinnampi pācittiyam.

Sāvatthiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabba dvinnam ekamañce tuvattanavatthusmim¹ paññattam, sace pana ekāya nipannāya ekā nisīdati, ubho vā nisīdanti, tāsam, ummattikādīnañca anāpatti. Ekamañcatā dvinnam tuvattananti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Ekamañcatuvattanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Ekattharaṇatuvattanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye ekaṃ attharaṇaṇ'eva pāvuraṇaṇca etāsanti **ekatttharaṇapāvuraṇā**, saṃhārimānaṃ pāvārattharaṇakaṭasāraḷakādīnaṃ ekaṃ antam attharivā ekaṃ pārupitvā tuvaṭṭentīnametaṃ adhivacanaṃ. **Pācittiyanti** taṃ yeva attharivā taṃ pārupitvā nipajjantīnaṃ pācittiyam.

Sāvatthiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabba evam tuvaṭṭanavatthusmim paññattam, tikapācittiyam, attharaṇe vā pāvuraṇe vā ekasmiṃ dukkaṭam, nānattharaṇapāvuraṇe dvikaḍukkaṭam. Tasmiṃ pana nānattharaṇapāvuraṇasaññāya, vavatthānaṃ dassetvā nipajjantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesam paṭhamasadisamevāti.

Ekattharaṇatuvattanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Aphāsukaraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **aphāsunti** “iminā imissā aphāsu² bhavissatī”ti anāpucchā purato caṅkamaṇaṭṭhānaṇissajjādayo vā uddisa-uddisāpanaparipucchanasajjhāyam³ vā karontiyā caṅkamane nivattanagaṇanāya ṭhānādīsu payogagaṇanāya uddesādīsu padagaṇanāya pācittiyam.

1. Nipajjanavatthusmim (Sī)

2. Aphāsukaṃ (Sī, Kaṃ)

3. Uddesa uddisāpana sajjhāyam vā (Sī, Kaṃ)

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha sañcicca aphāsukaraṇavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampannāya tikadukkaṭaṃ, na aphāsukāmatāya, āpucchā purato caṅkamanādīni karontiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Upasampannatā aphāsukāmatā aphāsukaraṇaṃ anāpucchānanti imāṃ'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṃ, dukkhavedananti.

Aphāsukaraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Na-upaṭṭhāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **dukkhitaṃ** gilānaṃ. **Sahajīvininti** saddhivihāriṇiṃ. **N'eva upaṭṭhaheyyāti** tassā upaṭṭhānaṃ sayāṃ vā akarontiyā parehi vā akārentiyā dhuraṃ nikkhattamatte pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha dukkhitaṃ saha-jīvininṃ anupaṭṭhānavatthusmiṃ paññattaṃ, antevāsiniyā vā anupasampannāya vā dukkaṭaṃ, dasasu aññatarantarāye sati pariyesitvā alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Gilānatā saddhivihāritā anuññātakāraṇābhāvo upaṭṭhāne dhuranikkhepoti imāṃ'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Samanubhāsanādisānīti.

Na-upaṭṭhāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Nikkaḍḍhanasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **upassayaṃ datvāti** sakavāṭabaddhaṃ attano puggalikavihāraṃ datvā. **Nikkaḍḍheyyāti** bahūnipi dvārāni ekappayogena nikkāḍḍhentiyaṃ ekā āpatti, nānāpayogehi payogagaṇanāya āpattiyo, āpattiyaṃpi es'eva nayo. Sace pana “imañca'imañca dvāraṃ atikkāmehi”ti āṇāpeti, ekāya āpattiyaṃ eva dvāragaṇanāya āpattiyo.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha etādisa vatthusmiṃ paññattaṃ,
tikapācittiyaṃ, akavāṭabaddhato dukkaṭaṃ, anupasampannāya tikadukkaṭaṃ,
sakavāṭabaddhato vā akavāṭabaddhato vā ubhinnampi
parikkhāranikkadḍhane dukkaṭameva, sesaṃ
Saṃghikavihāranikkadḍhanasikkhāpade vuttanayamevāti.

Nikkadḍhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Saṃsaṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhaṃ uttānapadatthameva. Sāvattiyaṃ Caṇḍakālīṃ ārabha
saṃsaṭṭhavihāravatthusmiṃ paññattaṃ. Sesamettha Paṭhama-
ariṭṭhasikkhāpade vuttavinicchayasadisamevāti.

Saṃsaṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Antoraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **antoraṭṭheti** yassa vijite viharati, tassa raṭṭhe. **Asatthikā**
cārikanti vinā satthena gacchantiyā, gāmantaragaṇanāya, agāmake araṇṇe
addhayaḥjanagaṇanāya pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha vuttanayen'eva
desacārikaṃ¹ pakkamanavatthusmiṃ paññattaṃ. Satthena saha gacchantiyā,
kheme appaṭibhaye, āpadāsu, ummattikādīnaṃ anāpatti. Antoraṭṭhatā
akhematā anuññātakāraṇābhāvo cārikaṃ pakkamananti imān'ettha cattāri
aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Antoraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Tiroraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **tiroraṭṭheti** yassa vijite viharati, taṃ ṭhapetvā aññassa raṭṭhe.
Sesaṃ sattame vuttanayen'eva veditabbaṃ. Nagaraṃ paṇ'ettha Rājagahanti.

Tiroraṭṭhasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Padese cārikaṃ (Si)

9. Antovassasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **antovassanti** purimaṃ vā temāsaṃ, pacchimaṃ vā temāsaṃ avasitvā tassa vassassa anto yeva. Idha sattāhakaraṇīyena vā kenaci ubbalhāya vā āpadāsu vā gacchantiyā ummattikādīnaṃ anāpatti. Sesam aṭṭhamasadisamevāti.

Antovassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Cārikanapakkamanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **vassamvuṭṭhāti** purimaṃ vā temāsaṃ pacchimaṃ vā temāsaṃ vuṭṭhā. **Chappañcayojanānīti** ettha pavāretvā pañca yojanāni gantumpi vaṭṭati, chasu vattabbameva n’atthi. Sace pana tīṇi gantvā ten’eva maggena paccāgacchati, na vaṭṭati, aññena āgantum vaṭṭati. “Vuttappamāṇaṃ¹ addhānaṃ na gacchissāmī”ti dhure nikkhittamatte pācittiyaṃ.

Rājagahe sambahulā bhikkhuniyo ārabha vassaṃ vasitvā cārikaṃ apakkamanavattthusmiṃ paññattaṃ. Antarāye sati, pariyesitvā dutiyikaṃ bhikkhuniṃ alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnaṃ anāpatti. Vassamvuṭṭhatā anuññātakāraṇābhāvo pañcayojanānatikkamoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṃ pana akiriyaṃ, dukkhavedananti.

Cārikanapakkamanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tuvaṭṭavaggo catuttho.

5. Cittāgāravagga 1. Rājāgārasikkhāpadavaṇṇanā

Cittāgāravaggassa paṭhame **rājāgāranti** rañño kīlanagharaṃ². **Cittāgāranti** kīlanacittasālaṃ. **Ārāmanti** kīlana-upavanaṃ. **Uyyānanti** kīlanuyyānaṃ. **Pokkharanti** kīlanapokkharaniṃ. **Dassanāyāti** “etesu yaṃ kiñci

1. Vuttappakāraṃ (Sī)

2. Kīlāgharaṃ (Sī, Kam)

passissāmi”ti gacchantiyā pade pade dukkaṭaṃ, yattha ṭhatvā passati, tattha padaṃ anuddharitvā pañc’āpi passantiyā ekā’va āpatti. Sace pana taṃ taṃ viloketvā passati, gīvaṃ parivattanappayogagaṇanāya āpattiyo, na ummīlanagaṇanāya.

Sāvattiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba cittaḡāraṃ dassanāya gamanavattthusmiṃ paññattaṃ, bhikkhussa sabbattha dukkaṭaṃ, avaseso vinicchayo Naccadassanasikkhāpade vuttanayen’eva veditabboti.

Rājāḡarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Āsandiparibhuñjanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye āsandī nāma atikkantappamāṇā vuccati. Pallaṅko nāma saṃhārimena vāleṇa¹ katoti vutto. Paribhuñjeyyāti ettha pana nisīdananipajjanappayogagaṇanāya pācittiyaṃ veditabbaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba āsandipallaṅkaparibhogavattthusmiṃ paññattaṃ, āsandiya pāde chinditvā, pallaṅkassa vāle bhinditvā paribhuñjantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Āsandipallaṅkataṃ nisīdanam nipajjanam vāti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Āsandiparibhuñjanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Suttakantanasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye suttanti channaṃ aññataraṃ. Kanteyyāti ettha yattakaṃ hatthena añchitaṃ hoti, tasmim takkamhi veṭhite ekā āpatti. Idañhi sandhāya Padabhājanīye² “ujjavujjave”ti vuttaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba suttaṃ kantanavattthusmiṃ paññattaṃ, kantanato pubbe kappāsavicinanam ādim katvā sabbappayogesū

1. Āharimehi vālehi, Vi 2. 393 piṭṭhe.

2. Vi 2. 394 piṭṭhe.

hatthavāraggaṇāya dukkaṭaṃ. Kantitasuttaṃ kantantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Akantitatā kantananti imāṃ'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Suttakantanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Gihiveyyāvaccasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **gihiveyyāvaccanti** gihīnaṃ veyyāvaccam. Sacepi hi mātāpitāro attano kiñci kammaṃ akārāpetvā tesam yāgupacanādīni karonti, pubbappayogesu payogagaṇāya dukkaṭāni āpajjitvā yāgu-ādīsu bhājanagaṇāya, khādanīyādīsu pūvagaṇāya pācittiyam āpajjati.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha gihīnaṃ veyyāvaccakaraṇavattusmiṃ paññattaṃ, manussehi saṃghassa yāgupāne vā bhatte vā cetiyapūjāya vā karīyamānāya tesam sahāyabhāvena yāgupacanādīni, attano veyyāvaccakarassa ca tāni yeva karontiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Gihiveyyāvaccakaraṇam anuññātakāraṇābhāvoti imāṃ'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān'evāti.

Gihiveyyāvaccasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Adhikaraṇasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **adhikaraṇanti** catunnam aññataram. **Pācittiyanti** idha cīvarasibbane viya dhuraṃ nikkhattamatte pācittiyam, ekāhampi parihāro n'atthi.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha adhikaraṇam navūpasamanavattusmiṃ paññattaṃ, Sesametta Cīvarasibbanasikkhāpade vuttanayen'eva veditabbanti.

Adhikaraṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Bhojanadānasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **sahatthā**ti kāyena vā kāyappaṭibaddhena vā nissaggiyena vā ṭhapetvā pañcasahadhammike avasesānaṃ aññatra udakadantaponā yaṃ kiñci ajjhoharaṇīyaṃ dadantiyā pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha agārikassa khādanīyabhojanīyadānavatthusmiṃ paññattaṃ, udakadantapone dukkaṭaṃ. Yā pana dāpeti na deti, upanikkhipitvā deti, bāhiralepaṃ deti, tassā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Aññatra udakadantaponā ajjhoharaṇīyaṃ ṭhapetvā pañca sahadhammike aññassa sahatthā dānanti imāṃ’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Bhojanadānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Āvasathacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **āvasathacīvaranti** “utuniyo bhikkhuniyo paribhuñjantū”ti dinnacīvaraṃ. **Anissajjitvā**ti catutthe divase dhovitvā aññissā antamaso sāmaṇeriyāpi utuniyā adatvā. **Pācittiyaṃ**ti evaṃ anissajjitvā paribhuñjantiyā pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha āvasathacīvaraṃ anissajjitvā paribhuñjanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, nissajjite dvikadukkaṭaṃ. Tasmim̐ pana nissajjitasaññāya¹, puna pariyāyena vā, aññāsaṃ utunīnaṃ abhāvena vā², acchinnanaṭṭhacīvarikāya³ vā, āpadāsu vā paribhuñjantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Āvasathacīvaratā catutthadivasatā dhovitvā anissajjanaṃ anuññātakāraṇābhāvoti imāṃ’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṃ.

Āvasathacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Tasmim̐ pana nissajjite (Sī, Kaṃ)

2. Abhāve vā (Sī)

3. Ettha ṭhāne mūlantaṛesu ‘tattā’ti pāṭho atthi.

8. Āvasathavihārasikkhāpadavaṇṇanā

Atṭhame **āvasathanti** kavāṭabaddhavihāraṃ. **Anissajjitvāti** rakkhaṇatthāya adatvā, “idaṃ jaggeyyāsī”ti evaṃ anāpucchitvāti attho. **Cārikaṃ pakkameyya pācittiyanti** ettha sakagāmato aññaṃ gāmaṃ ekarattivāsathāyapi pakkamantiyā parikkhittassa āvasathassa parikkhepaṃ aparikkhittassa upacāraṃ paṭhamapādena atikkantamatte dukkaṭaṃ, dutiyena pācittiyā.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha āvasathaṃ anissajjitvā cārikaṃ pakkamanavattusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, akavāṭabaddhe dukkaṭaṃ, nissajjite dvikadukkaṭaṃ. Tasmim̐ pana nissajjitasaññāya¹, satī antarāye, paṭijaggikaṃ pariyesitvā alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Sakavāṭabaddhatā vuttanayena pakkamaṃ anuññātakāraṇābhāvoti imāṃ ettha tīṇi āṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisānīti, idaṃ pana kiriyākiriyaṃ.

Āvasathavihārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Tiracchānavijjāpariyāpuṇanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **tiracchānavijjanti** yaṃ kiñci bāhiraṃ anattasamhitāṃ hatthi-assarathadhanutharusippa-āṭhabbaṇakhilaṃ āsīkaraṇasosāpanamantāgadappayogādibhedāṃ parūpaghātakaraṃ vijjaṃ. **Pariyāpuṇeyyāti** ettha yassa kassaci santike taṃ padādivasena pariyāpuṇantiyā padagaṇanāya c’eva akkharagaṇanāya ca pācittiyanti.

Tiracchānavijjāpariyāpuṇanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Tiracchānavijjāvācanasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **vāceyyāti** padaṃ viseso. Ubhayampi Sāvattiyaṃ chabbaggiyā c’eva sambahulā bhikkhuniyo ca ārabha tiracchānavijjaṃ pariyāpuṇanavācanavattusmiṃ paññattaṃ. Lekhe dhāraṇāya ca guttatthāya ca

1. Tasmim̐ pana nissajjite (Sī, Kaṃ)

yakkhaparittanāgamaṇḍalādike sabbaparitte, ummattikādīnañca anāpatti.
Tiracchānavijjatā pariyāpuṇanavācanā anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha
dvīsupi tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisānīti.

Tiracchānavijjāvācanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cittāgāravaggo pañcama.

6. Ārāmavagga 1. Ārāmapavisanasikkhāpadavaṇṇanā

Ārāmavaggassa paṭhame **sabhikkhukam ārāmanti** yattha bhikkhū
rukkhamūlepi vasanti, taṃ padesaṃ. **Anāpucchā**ti ettha bhikkhusāmaṇera-
ārāmikesu yaṃ kiñci anāpucchā, parikkhittassa ārāmassa parikkhepaṃ
atikkamantiyā, aparikkhittassa upacāraṃ okkamantiyā paṭhamapāde
dukkaṭaṃ, dutiyapāde pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha anāpucchā ārāmaṃ
pavisanavattthusmiṃ paññattaṃ, “santaṃ bhikkhuṃ anāpucchā”ti ca “jānaṃ
sabhikkhukaṃ”ti ca imān’ettha dve anupaññattiyo, sabhikkhuke vematikāya,
abhikkhuke sabhikkhukasaññāya c’eva vematikāya ca dukkaṭaṃ. Tasmīṃ
pana duvidhepi abhikkhukasaññāya, santaṃ bhikkhuṃ āpucchā pavisantiyā,
paṭhamappaviṭṭhānaṃ vā bhikkhunīnaṃ sīsaṃnulokikāya, yattha vā
bhikkhuniyo sannipatitā, tattha “tāsaṃ santikaṃ gacchāmi”ti saññāya,
ārāmena vā maggo hoti, tena gacchantiyā, āpadāsu, ummattikādīnañca
anāpatti. Sabhikkhukārāmatā, sabhikkhukasaññitā vuttaparicchedātikkamo
anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha cattāri aṅgāni.
Samanubhāsanāsamūṭṭhānaṃ, kiriyākiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ,
pañṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Ārāmapavisanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Bhikkhu-akkosanasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **akkoseyyā**ti dasannaṃ akkosavattthūnaṃ aññatarena sammukhā
vā parammukhā vā akkoseyya. **Paribhāseyyā**ti bhayaṃmassa upadaṃseyya¹.
Pācittiyanti tassā evaṃ karontiyā pācittiyaṃ.

Vesāliyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba āyasmantaṃ Upālīṃ akkosanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, anupasampanne tikadukkaṭaṃ, atthadhamma-anusāsanipurekkhārāya, ummattikādīnañca anāpatti. Upasampannatā akkosanaparibhāsaṇaṃ atthapurekkhāratādīnaṃ¹ abhāvoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Bhikkhu-akkosanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Gaṇaparibhāsanāsikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye caṇḍikatāti kuddhā. Gaṇanti bhikkhunisaṃghaṃ. Paribhāseyyāti ettha “bālā etā abyattā etā, n’etā jānanti kammaṃ vā kammadosaṃ vā kammāsaṃpattiṃ vā kammavipattiṃ vā”ti evaṃ yattha katthaci paribhāsaṇtiyā pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabba gaṇaṃ paribhāsanavatthusmiṃ paññattaṃ, sambahulā vā ekaṃ vā anupasampannaṃ vā paribhāsaṇtiyā dukkaṭaṃ. Sesāni dutiyasadisamevāti.

Gaṇaparibhāsanāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Pavāritāsikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe gaṇabhojane vuttanayena nimantitā, pavāraṇāsikkhāpade vuttanayena pavāritā veditabbā. Pācittiyaṃ tassā purebhattaṃ ṭhapetvā yāguñc’eva sesāni ca tīṇi kālikāni aññaṃ yaṃ kiñci āmisāṃ ajjhoharaṇatthāya paṭiggaṇhantiyā gahaṇe dukkaṭaṃ, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba aññatra bhuñjanavatthusmiṃ paññattaṃ, tīṇi kālikāni āhāratthāya paṭiggaṇhantiyāpi ajjhoharantiyāpi dukkaṭaṃ. Yā pana nimantitā appavāritā yāguṃ pivati, sāmike

1. Na-atthapurekkhārādītāti (Sī)

apaloketvā bhuñjati, tīṇi kālīkāni sati paccaye paribhuñjati, tassā, ummattikādīnañca anāpatti. Nimantitā vā pavāritā vā taṃ ubhayaṃ vā purebhattaṃ vuttalakkaṇassa āmisassa ajjhohāro sāmikānaṃ anāpucchananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Addhānasamuṭṭhānaṃ, nimantitāya anāpucchā bhuñjantiyā āpattisambhavato siyā kiriyākiriyaṃ, pavāritāya kappiyaṃ kāretvāpi akāretvāpi paribhuñjantiyā āpattisambhavato siyā kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Pavāritasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Kulamaccharinīsikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame kule maccharo kulamaccharo, kulamaccharo etissā atthi, kulaṃ vā maccharāyatīti **kulamaccharinī**. Assāti yā īdisī bhaveyya. **Pācittiyanti** tassā “yaṃ kulaṃ bhikkhunīnaṃ paccaye dātukāmaṃ, kathaṃ nāma tattha bhikkhuniyo na gaccheyyun”ti bhikkhunīnaṃ vā santike kulassa, “kathaṃ nāma ime tāsāṃ kiñci na dajjeyyun”ti kulassa vā santike bhikkhunīnaṃ avaṇṇaṃ bhāsantiyā pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhunim ārabba kulamaccharāyanavatthusmim paññattaṃ. Amaccharāyitvā santaṃ yeva ādīnavaṃ ācikkhantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Bhikkhunīnaṃ alābhakāmatā kulassa vā santike bhikkhunīnaṃ bhikkhunīnaṃ vā santike kulassa avaṇṇabhaṇananti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, idaṃ pana dukkhavedananti.

Kulamaccharinīsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Abhikkhukāvāsasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe sace¹ bhikkhunupassayato addhayaṇabbhantare ovādadāyakā bhikkhū na vasanti, maggo vā akhemo hoti na sakkā anantarāyena

1. Sace te (Sī)

gantum, ayaṃ **abhikkhuko** nāma **āvāso**. Tattha “vassaṃ vasissāmī”ti senāsanapaññāpanapānīya-upaṭṭhāpanādīni karontiyā dukkaṭaṃ, saha aruṇuggamanā pācittiyā. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ¹ vutto.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba abhikkhuke āvāse vassaṃ vasanavattusmiṃ paññattaṃ, yattha pana vassūpagatā bhikkhū pakkantā vā hoti vibbhantā vā kālaṅkatā vā pakkhasaṅkantā vā tattha vasantiyā, āpadāsu, ummattikādīnaṃ anāpatti. Abhikkhukāvāsata vassūpagamanā aruṇuggamananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisān’evāti.

Abhikkhukāvāsasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Apavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **vassaṃvuṭṭhā**ti purimaṃ vā pacchimaṃ vā temāsaṃ vuṭṭhā. **ubhatosaṃgheti** bhikkhunisaṃghe c’eva bhikkhusaṃghe ca. Ayaṃ pan’ettha vinicchaya-kathā—bhikkhunīhi cātuddase yeva sannipatitvā “suṇātu me ayye saṃgho, aṃṇa pavāraṇā cātuddasī, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho pavāreyyā”ti evaṃ sabbasaṃgāhikaṇattim vā, “tevācikaṃ pavāreyyā”ti evaṃ tevācikaṇattim vā, sati antarāye “dvevācikaṃ, ekavācikaṃ, samānavassikaṃ pavāreyyā”ti evaṃ dvevācikaḍḍhāṇattim vā ṭhapetvā sabbasaṃgāhikaṇatti ce ṭhapitā², “saṃghaṃ ayye pavāremi diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya vā, vadantu maṃ ayyāyo anukampaṃ upādāya, passantī paṭikarissāmī”ti³ evaṃ sakiṃ vā “dutiyaṃpi ayye saṃghaṃ -pa-. Tatiyaṃpi ayye saṃghaṃ -pa-paṭikarissāmī”ti evaṃ dvattikkhattum vā vatvā paṭipāṭiyā pavāretabbā. Tevācikaṃ ṇattiyā vacanaṃ⁴ na hāpetabbā, dvevācikaḍḍhāṇattim vā vaḍḍhetum vaṭṭati, hāpetum na vaṭṭati. Evaṃ bhikkhunisaṃghe pavāretvā tatth’eva ekā bhikkhunī Bhikkhunikkhandhake⁵ vuttena ṇattidutiya-kammena bhikkhunisaṃghassa-tthāya bhikkhusaṃghaṃ pavāretum sammannitabbā. Tāya sammatāya bhikkhuniyā

1. Vi-Ṭṭha 3. 52 piṭṭhādīsu.

3. Vi 2. 413; Vi 4. 469 piṭṭhesu.

5. Vi 4. 469 piṭṭhe.

2. ṇattiyā ca ṭhapitāya (Sī)

4. Ṭhapitavacanaṃ (Sī)

pannarase bhikkhunisaṃghaṃ ādāya bhikkhusaṃghaṃ upasaṅkamitvā ekamsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā añjaliṃ paggaḥetvā evamassa vacanīyo “bhikkhunisaṃgho ayya bhikkhusaṃghaṃ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadat’āyya bhikkhusaṃgho bhikkhunisaṃghaṃ anukampaṃ upādāya, passanto paṭikarissati. Dutiyampi ayya -pa-. Tatiyampi ayya -pa- passanto paṭikarissatī”ti evaṃ pavāretabbaṃ.

Sace pañcavaggo bhikkhunisaṃgho na pūراتي, catūhi vā tīhi vā gaṇañattiṃ ṭhapetvā dvīhi vinā ñattiya aññamaññaṃ pavāretabbaṃ. Ekāya “ajja me pavāraṇā”ti adhiṭṭhātabbaṃ.

Vihāraṃ pana gantvā “bhikkhuniyo ayya bhikkhusaṃghaṃ pavārenti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadat’āyya bhikkhusaṃgho bhikkhuniyo anukampaṃ upādāya, passantiyo paṭikarissanti”ti ca, “ahaṃ ayya bhikkhusaṃghaṃ pavāremi diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadatu maṃ ayya bhikkhusaṃgho anukampaṃ upādāya, passanti paṭikarissāmi”ti ca evaṃ tikkhattuṃ vattabbaṃ.

Sace bhikkhusaṃgho na pūراتي, “bhikkhunisaṃgho ayya ayye pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadantu ayyā bhikkhunisaṃghaṃ anukampaṃ upādāya, passanto paṭikarissatī”ti ca “bhikkhunisaṃgho ayya ayyaṃ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadat’āyyo bhikkhunisaṃghaṃ anukampaṃ upādāya, passanto paṭikarissatī”ti ca evaṃ tikkhattuṃ vattabbaṃ.

Ubhinnaṃ aparipūriyā “bhikkhuniyo ayyā ayye pavārenti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadantāyyā bhikkhuniyo anukampaṃ upādāya, passantiyo paṭikarissanti”ti ca “bhikkhuniyo ayya ayyaṃ pavārenti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadatāyyo bhikkhuniyo anukampaṃ upādāya, passantiyo paṭikarissanti”ti ca “ahaṃ ayyā ayye pavāremi diṭṭhena vā sutena vā -pa- vadantu maṃ ayyā anukampaṃ upādāya, passanti paṭikarissāmi”ti ca “ahaṃ ayya ayyaṃ pavāremi diṭṭhena vā sutena vā -pa- vadatu maṃ ayyo anukampaṃ upādāya, passanti paṭikarissāmi”ti ca evaṃ tikkhattuṃ vattabbaṃ. Sabbāh’eva hi iminā nayena

ubhatosaṅghe pavāritā hoti, yā pana vassaṃvuṭṭhā “ubhatosaṅghe evaṃ na pavāressāmi”ti dhuraṃ nikkhipati, tassā saha dhuranikkhepena pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba vassaṃ vasitvā na pavāraṇāvattusmiṃ paññattaṃ. Antarāye pana sati, pariyesitvā bhikkhū alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnaṃca anāpatti. Vassaṃvuṭṭhatā na ubhatosaṅghe pavāraṇā anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānīti.

Apavāraṇāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Ovādasikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **ovādāyāti** garudhammassavanatthāya. **Saṃvāsāyāti** uposathapucchanatthāya c’eva pavāraṇatthāya ca. **Pācittiyanti** “etesaṃ atthāya na gacchāmi”ti dhuraṃ¹ nikkhittamatte pācittiyaṃ.

Sakkesu chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba ovādāya agamanavatthusmiṃ paññattaṃ. Antarāye pana sati, pariyesitvā dutiyikaṃ alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnaṃca anāpatti. Ovādasamvāsānaṃ atthāya agamaṇaṃ anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṃ pana akiriyaṃ, dukkhavedananti.

Ovādasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Ovādūpasaṅkamanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **anvaddhamāsanti** addhamāse addhamāse. **Uposathapucchakanti** uposathapucchanam. **Ovādūpasaṅkamananti** ovādatthāya upasaṅkamanam. **Tam atikkāmentiyāti** ettha bhikkhunīhi terase vā cātuddase vā ārāmaṃ gantvā “ayaṃ uposatho cātuddaso pannaraso”ti² pucchitabbaṃ,

1. Dhure (Sī, Kaṃ)

2. Cātuddasiyo pannarasiyo (Sī)

uposathadivase nidānavañṇanāyaṃ vuttanayena ovādūpasāṅkamanāṃ yācitabbaṃ. Yā bhikkhunī vuttappakāre kāle tadubhayaṃ na karoti, sā taṃ atikkāmeti nāma, tassā “uposathampi na pucchissāmi, ovādampi na yācissāmi”ti dhuraṃ¹ nikkhittamatte pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba uposatha-ovādānaṃ apucchana-ayācanavattthusmiṃ paññattaṃ, anāpatti aṭṭhamasadisā yeva. Uposathovādānaṃ apucchana-ayācanāyaṃ dhuranikkhepo anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānīti.

Ovādūpasāṅkamanasikkhāpadavañṇanā niṭṭhitā.

10. Pasākhejātasikkhāpadavañṇanā

Dasame **pasākheti** nābhiyā heṭṭhā jāṇumaṇḍalānaṃ uparipadese. Tato hi yasmā rukkhassa sākha viya ubho ūrū pabhijjivā gatā, tasmā so “pasākho”ti vuccati, tasmim pasākhe. **Gaṇḍanti** yaṃ kiñci gaṇḍaṃ. **Rudhitanti** vaṇaṃ. **Bhedāpeyya** vāti-ādīsu sace “bhinda phālehī”ti sabbāni āṇāpeti, so ca tath’eva karoti, cha dukkaṭāni cha ca pācittiyāni. Ath’āpi “yaṃ kiñci ettha kattabbaṃ, taṃ sabbaṃ karohī”ti evaṃ āṇāpeti, so ca sabbānīpi bhedanādīni karoti, ekavācāya cha dukkaṭāni cha ca pācittiyāni. Sace pana bhedanādīsu ekaṃ yeva “idaṃ nāma karohī”ti āṇāpeti, so ca sabbāni karoti. Yaṃ āṇattaṃ, tass’eva karaṇe pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabba pasākhe jātaṃ gaṇḍaṃ purisena bhedāpanavattthusmiṃ paññattaṃ, apaloketvā vā viññuṃ vā yaṃ kañci dutiyikaṃ gahetvā evaṃ karontiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Pasākhe jātata anapalokanaṃ dutiyikābhāvo purisena bhedādīnaṃ kāraṇananti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Kathinasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṃ.

Pasākhejātasikkhāpadavañṇanā niṭṭhitā.

Ārāmaṇavaggo chaṭṭho.

7. Gabbhinīvagga 1. Gabbhinīsikkhāpadavaṇṇanā

Gabbhinivaggassa paṭhame “**gabbhinī**”ti jānitvā upajjhāyāya vuṭṭhāpentiyā gaṇapariyesanādīsu ca ñattikammavācādvaye ca¹ dukkaṭaṃ, kammavācāpariyosāne pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha gabbhinim vuṭṭhāpanavatthusmim paññattaṃ, gabbhiniyā vematikāya, agabbhiniyā gabbhinisaññāya c’eva vematikāya ca dukkaṭaṃ. Ubhosu agabbhinisaññāya, ummattikādīnaṃ anāpatti. Gabbhinitā ‘gabbhinī’ti jānanaṃ vuṭṭhāpananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idaṃ pana paṇṇattivajjaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Gabbhinīsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Pāyantīsikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **pāyantinti** thaññaṃ pāyamānaṃ, yaṃ pāyeti, tassa mātā vā, dhātī vā. Idaṃ vatthumattamev’ettha viseso, sesaṃ paṭhamasikkhāpadasadisamevāti.

Pāyantīsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Paṭhamasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **dve vassānī**ti pavāraṇāvasena dve saṃvaccharāni. **Chasu dhammesū**ti pāṇātipātāveramaṇi-ādīsu vikālabhojanāveramaṇipariyosānesu chasu sikkhāpadesu. **Asikkhitasikkhanti** Padabhājane² vuttanayen’eva adinnasikkhaṃ vā kupitasikkhaṃ vā. **Sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyyāti** tesu chasu dhammesu² sikkhanato, te vā sikkhāsāṅkhāte dhamme mānanato evaṃladdhanāmaṃ anupasampannaṃ upasampādeyya. **Pācittiyanti** paṭhamasikkhāpade vuttanayen’eva kammavācāpariyosāne pācittiyaṃ.

1. Ñattikammavācāya ca (Sī)

2. Vi 2. 419 piṭṭhe.

3. Tesu dhammesu (Sī)

Sāvattthiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba evarūpaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpanavattthusmiṃ paññattaṃ, dhammakamme tikapācittiyaṃ, adhammakamme tikadukkaṭaṃ. Dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Vuttanayena asikkhitasikkhatā dhammakammatā kammavācāpariyosānanti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhame vuttanayān'evāti.

Paṭhamasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Dutiyasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **saṃghena asammataṃ** yassā saṃghena antamaso upasampadāmālakepi Padabhājane¹ vuttā upasampadāsammuti na dinnā hoti, taṃ. Imā dvepi **mahāsikkhamānā** nāma. Idha saṃghena sammataṃ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sesāṃ tatiye vuttasadisameva, idaṃ pana kiriyākiriyaṃ hotīti.

Dutiyasikkhamānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Paṭhamagihigatasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **gihigataṃ** purisantaragataṃ, idh'āpi idaṃ vatthumattameva² viseso. Ūnadvādasavassāṇca paripuṇṇasaññāya vuṭṭhāpentiyā kiñcāpi anāpatti, sā pana anupasampannā'va hoti. Sesāṃ paṭhamasikkhāpadasadisamevāti.

Paṭhamagihigatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6-7. Dutiyatatiyagihigatasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe sabbāṃ tatiye vuttanayena. Sattamepi sabbāṃ catutthe vuttanayen'eva veditabbanti.

Dutiyatatiyagihigatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 2. 422 piṭṭhe.

2. Vatthumeva (Si)

8. Paṭhamasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhame **sahajīvininti** saddhivihārinin. **N’eva anuggaṇheyyāti** sayam uddesādīhi nānuggaṇheyya. **Na anuggaṇhāpeyyāti** “imissā ayye uddesādīni dehī”ti evam na aññāya anuggaṇhāpeyya. **Pācittiyanti** dhure nikkhittamatte pācittiyam.

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabba evarūpe vatthusmim paññattam, Sesamettha Tuvaṭṭavagge Dukkhasahajīvinisikkhāpade vuttasadisamevāti.

Paṭhamasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Nānubandhanasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **vuṭṭhāpitaṃ pavattininti** vuṭṭhāpitaṃ pavattiniṃ¹ yāya upasampādītā, taṃ upajjhāyininti attho. **N’ānubandheyyāti** cuṇṇena mattikāya dantakaṭṭhena mukhodakenāti evam tena tena karaṇīyena na upaṭṭhaheyya. **Pācittiyanti** n’ānubandhissanti dhure nikkhittamatte pācittiyam.

Sāvatthiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabba nānubandhanavattthusmim paññattam. Bālaṃ pana alajjinim vā ananubandhantiyā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnaṃ anāpatti. Vuṭṭhāpitappavattinitā dve vassāni ananubandhane dhuranikkhepo anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṃ pana akiriyaṃ, dukkhavedananti.

Nānubandhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Dutiyasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **n’eva vūpakāseyyāti** na gahetvā gaccheyya. **Na vūpakāsāpeyyāti** “imaṃ ayye gahetvā gacchāhi”ti aññaṃ na āṇapeyya. **Pācittiyanti** dhure nikkhittamatte pācittiyam.

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabba sahajīvinīyā avūpakāsanavattthusmim paññattam. Sati pana antarāye, pariyesitvā dutiyikaṃ alabhantiyā,

1. Vuṭṭhāpitapavattiniṃ (Sī)

gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Sahajīvinitā
vūpakāsavūpakāsāpane dhuranikkhepo anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha
tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Samanubhāsanasadisānīti.

Dutiyasahajīvinisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Gabbhinivaggo sattamo.

8. Kumāribhūtavagga

1-3. Paṭhamakumāribhūtādisikkhāpadavaṇṇanā

Kumāribhūtavaggassa paṭhamadutiyatīyāni tīhi gihigatasikkhāpadehi
sadisān’eva. Yā pana tā sabbapaṭhamā dve mahāsikkhamānā, tā
atikkantavīsativassāti veditabbā. Tā hi gihigatā vā hontu agihigatā vā,
sammutikammādīsu “sikkhamānā”icc’eva vattabbā, “gihigatā”ti vā
“kumāribhūtā”ti vā na vattabbā. Gihigatāya dasavassakāle sikkhāsammutim
datvā dvādasavassakāle upasampadā kātābbā, ekādasavassakāle datvā
terasavassakāle kātābbā, dvādasaterasacuddasapannarasasoḷasasattarasa-
aṭṭhārasavassakāle sikkhāsammutim datvā vīsativassakāle upasampadā
kātābbā. Aṭṭhārasavassakālato paṭṭhāya ca pan’āyaṃ “gihigatā”tipi
“kumāribhūtā”tipi vattum vaṭṭati. Yā pan’āyaṃ “kumāribhūtā”ti vuttā
sāmaṇerī, sā “gihigatā”ti na vattabbā, “kumāribhūtā”icc’eva vattabbā.
Sikkhāsammutidānavasena pana sabbāpi “sikkhamānā”ti vattum vaṭṭatīti.

Paṭhamakumāribhūtādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Ūnavādasavassasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe ūnavādasavassāti upasampadāvasena
aparipuṇṇadvādasavassā. Pācittiyaṃ upajjhāyā hutvā vuṭṭhāpentiyā
vuttanayen’eva dukkaṭāni antarā, kammavācāpariyosāne pācittiyaṃ.

Ūnavādasavassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Paripuṇṇadvādasavassasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **saṅghena asammata**ti yassā saṅghena padabhājanē¹ vuttā vuṭṭhāpanasammuti na dinnā. Sesam ubhayatthāpi Mahāsikkhamānāsikkhāpadadvayasadisamevāti.

Paripuṇṇadvādasavassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Khīyanadhammasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **alam tāva te ayye vuṭṭhāpitenāti vuccamānāti** vuṭṭhāpanasammutiyā yācitāya saṅghena upaparikkhipitvā “yasmā bālā abyattā ca alajjinī ca hoti, tasmā alam tāva tuyham upasampāditenā”ti evam nivāriyamānā. **Pacchā khīyanadhammanti** pacchā aññasam byattānam lajjinīnam vuṭṭhāpanasammutim diyyamānam disvā “ahameva nūna bālā”ti-ādini bhaṇamānā yattha katthaci khīyeyya. **Pācittiyanti** evam khīyanadhammam āpajjantiyā pācittiyam.

Sāvatthiyam Caṇḍakālīm ārabha evam khīyanadhammam āpajjanavatthusmim paññattam, pakatiyā chandādīnam vasena karontīnam khīyantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Vuṭṭhāpanasammutiyā yācanam upaparikkhitvā na chandādivasena paṭikkhittāya “sādhū”ti paṭissavo pacchākhīyananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādini adinnādānasadisāni, idam pana dukkhavedananti.

Khīyanadhammasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7-8. Sikkhamāna navuṭṭhāpanapaṭhamadutiyasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **sā pacchāti** sikkhamānāya upasampadāya yāciyamānāya sā bhikkhunī evam vatvā laddhe cīvare pacchā asati antarāye “n’eva vuṭṭhāpessāmi, na vuṭṭhāpanāya ussukkaṁ karissāmi”ti dhuraṁ nikkhipeyya, tassā saha dhuranikkhepena pācittiyanti. Aṭṭhamepi es’eva nayo.

Ubhayampi² Sāvatthiyam Thullanandam ārabha etesu vatthūsu paññattam, dvīsupi sati antarāye, pariyesitvā alabhantiyā, gilānāya, āpadāsu,

1. Vi 2. 435 piṭṭhe.

2. Ubhayam (Syā, Kaṁ, Ka)

ummattikādīnañca anāpatti. Ubhayattha “ev’āhaṃ taṃ vuṭṭhāpessāmi”ti paṭiññā ākaṅkhitaniṭṭhanti pacchā dhuraṇikkhepo anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanādisānīti.

Sikkhamāna navuṭṭhāpanapaṭhamadutiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Sokāvāsasikkhāpadavaṇṇanā

Navame **sokāvāsanti** saṅketam katvā āgacchamānā¹ purisānaṃ antosokaṃ pavesetīti sokāvāsā, taṃ sokāvāsaṃ. Atha vā gharaṃ viya gharasāmikā ayampi purisasamāgamaṃ alabhamānā sokaṃ āvisati, iti yaṃ āvisati, sv’āssā āvāso hotīti sokāvāsā. Ten’ev’assa Padabhājane² “sokāvāsā nāma paresaṃ dukkhaṃ uppādeti, sokaṃ āvisatī”ti dvidhā attho vutto. **Pācittiyanti** evarūpaṃ vuṭṭhāpentiyā vuttanayen’eva kammavācāpariyosāne upajjhāyāya pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabha evarūpaṃ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpanavatthusmim paññattaṃ. Ajānantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Sokāvāsata jānanaṃ vuṭṭhāpananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni gabbhinivuṭṭhāpanasādisān’evāti.

Sokāvāsasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Ananuññātasikkhāpadavaṇṇanā

Dasame **mātāpitūhīti** vijātamātara ca janakapitara ca. **Sāmikenāti** yena pariggahitā, tena. **Ananuññātanti** upasampadatthāya ananuññātaṃ. Dvikkhattuñhi bhikkhunīhi āpucchitabbaṃ, pabbajjākāle³ ca upasampadākāle ca, bhikkhūnaṃ pana sakim āpucchitepi vaṭṭati. Tasmā yā upasampadākāle anāpucchā upasampādeti, tassā vuttanayen’eva pācittiyam.

1. Agacchamānā (Vi-Ṭṭha 3. 223 piṭṭhe.)

2. Vi 2. 446 piṭṭhe.

3. Pabbajanakāle (Sī, Ka)

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabba ananuññātavuṭṭhāpanavatthusmiṃ paññattaṃ. Apaloketvā vuṭṭhāpentiyā, tesāṃ atthibhāvaṃ ajānantiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Anapalokanaṃ atthibhāvajānanaṃ vuṭṭhāpananti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Ananuññātasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṅkiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Ananuññātasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Pārivāsikasikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **pārivāsikachandadānenā**ti pārivāsiyena chandadānena. Tattha catubbidhaṃ pārivāsiyaṃ parisapārivāsiyaṃ rattipārivāsiyaṃ chandapārivāsiyaṃ ajjhāsayaṃ pārivāsiyanti.

Tattha parisapārivāsiyaṃ nāma bhikkhū kenacideva karaṇīyena sannipatitā honti, atha meghe vā uṭṭhahati, ussāraṇā vā karīyati, manussā vā ajjhottharantā āgacchanti, bhikkhū “anokāsā mayaṃ, aññatra gacchāmā”ti chandaṃ avissajjitvā’va uṭṭhahanti, idaṃ **parisapārivāsiyaṃ** nāma, kiñcāpi parisapārivāsiyaṃ, chandassa pana avissaṭṭhattā kammaṃ kātuṃ vaṭṭati.

Puna bhikkhū “uposathādīni karissāmā”ti rattiṃ sannipatitvā “yāva sabbe sannipatanti, tāva dhammaṃ suṇissāmā”ti ekaṃ ajjhesanti, tasmiṃ Dhammakathaṃ kathente yeva aruṇo uggacchati. Sace “cātuddasikaṃ uposathaṃ karissāmā”ti nisinnā, “pannaraso”ti kātuṃ vaṭṭati. Sace pannarasikaṃ kātuṃ nisinnā, pāṭipade anuposathe uposathaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Aññaṃ pana saṃghakiccaṃ kātuṃ vaṭṭati. Idaṃ **rattipārivāsiyaṃ** nāma.

Puna bhikkhū “kiñcideva abbhānādisaṃghakammaṃ karissāmā”ti sannisinnā honti, tatr’eko nakkhattapāṭhako bhikkhu evaṃ vadati “ajja nakkhattaṃ dāruṇaṃ, mā idaṃ kammaṃ karoṭhā”ti. Te tassa vacanena chandaṃ vissajjetvā tatth’eva nisinnā honti, ath’añño āgantvā “nakkhattaṃ patimānentaṃ,

attho bālaṃ upajjhagā¹, kiṃ nakkhattena karoṭhā”ti vadati, idaṃ **chandapārivāsiyaṇc’eva ajjhāsayapārivāsiyaṇca**. Etasmim pārivāsiye puna chandapārisuddhiṃ anāharitvā kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati, idaṃ sandhāya vuttaṃ “pārivāsikachandadānenā”ti. **Pācittiyanti** evaṃ vuṭṭhāpentiyā vuttanayen’eva kammavācāpariyosāne pācittiyam.

Rājagahe Thullanandaṃ ārabha evaṃ vuṭṭhāpanavattthusmiṃ paññattaṃ. Chandaṃ avissajjetvā’va avuṭṭhitāya parisāya vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnaṇca anāpatti. Pārivāsikachandadānatā, vuṭṭhāpananti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni gabbhinisikkhāpadasadisān’evāti.

Pārivāsikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Anuvassasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **anuvassanti** anusaṃvaccharaṃ. Evaṃ vuṭṭhāpentiyāpi vuttanayen’eva pācittiyam.

Sāvattthiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabha anuvassaṃ vuṭṭhāpanavattthusmiṃ paññattaṃ. Ekantarikaṃ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnaṇca anāpatti. Anuvassatā, vuṭṭhāpananti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni ekādasame vuttanayān’evāti.

Anuvassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

13. Ekavassasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame ekantarikaṃ ekaṃ vuṭṭhāpentiyā, ummattikādīnaṇca anāpatti. Sesaṃ dvādasamena sadisamevāti.

Ekavassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kumāribhūtavaggo aṭṭhamo.

1. Khu 5. 12 piṭṭhe Jātake.

9. Chattupāhanavagga 1. Chattupāhanasikkhāpadavaṇṇanā

Chattavaggassa paṭhame **chattupāhananti** Padabhājane¹ vuttalakkaṇaṃ chattaṇca upāhanāyo ca. **Dhāreyyāti** paribhogavasena maggagamane ekappayogen'eva divasampi dhārentiyā ekā² āpatti. Sace pana tādisaṃ ṭhānaṃ patvā chattampi apanāmetvā upāhanāpi omuñcitvā punappunaṃ dhāreti, payogagaṇanāya pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabha chattupāhanadhāraṇavatthusmiṃ paññattaṃ, “agilānā”ti ayamettha anupaññatti, chattass'eva upāhanānaṃ yeva vā dhāraṇe dukkaṭaṃ, agilānāya tikapācittiyaṃ, gilānāya dvikadukkaṭaṃ. Gilānasaññāya pana ārāme āramūpacāre dhārentiyā, āpadāsu, ummattikādīnaṃ anāpatti. Ubhinnaṃ dhāraṇaṃ anuññātakāraṇābhāvoti imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānti.

Chattupāhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Yānasikkhāpadavaṇṇanā

Dutiye **yānenāti** vayhādīnā. Etth'āpi orohitvā punappunaṃ abhiruhantiyā payogagaṇanāya pācittiyaṃ. Anāpattiyaṃ “ārāme āramūpacāre”ti n'atthi, sesaṃ paṭhame vuttanayen'eva veditabbanti.

Yānasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Saṅghāṇisikkhāpadavaṇṇanā

Tatiye **saṅghāṇinti** yaṃ kiñci kaṭūpagaṃ. **Dhāreyyāti** kaṭiyaṃ paṭimuñceyya. Etth'āpi omuñcitvā omuñcitvā dhārentiyā payogagaṇanāya pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ aññataram bhikkhuṇiṃ ārabha saṅghāṇiṃ dhāraṇavatthusmiṃ paññattaṃ. Ābādhapaccayā kaṭisuttaṃ dhārentiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Sesaṃ vuttanayen'eva veditabbaṃ, idaṃ pana akusalacittanti.

Saṅghāṇisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 2. 451 piṭṭhe.

2. Ekāva (Sī, Kaṃ)

4. Itthālaṅkārasikkhāpadavaṇṇanā

Catutthe **itthālaṅkāraṇti** sīsūpagādīsu aññataraṃ yaṃ kiñci piḷandhanam. Idha tassa tassa vasena vatthugaṇanāya āpatti veditabbā.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba itthālaṅkāraṃ dhāraṇavatthusmiṃ paññattaṃ, ābādhapaccayā kiñcideva dhārentiyā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Sesam vuttasadisamevāti.

Itthālaṅkārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Gandhavaṇṇakasikkhāpadavaṇṇanā

Pañcame **gandhavaṇṇakenāti** yena kenaci gandhena ca vaṇṇakena ca. Idha gandhādiyojanato paṭṭhāya pubbapayoge dukkaṭam, nahānapariyosāne pācittiyaṃ. Ābādhapaccayā, ummattikādīnaṃ anāpatti. Sesam catutthasadisamevāti.

Gandhavaṇṇakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Vāsitakasikkhāpadavaṇṇanā

Chaṭṭhe **vāsitakenāti** gandhavāsitakena. **Viññākenāti** tilapiṭṭhena. Sesam pañcamasadisamevāti.

Vāsitakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Bhikkhuni-ummaddāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Sattame **ummaddāpeyyāti** ubbaṭṭāpeyya. **Parimaddāpeyyāti** sambāhāpeyya. Ettha ca hatthaṃ amuñcitvā ubbaṭṭane ekā'va āpatti, mocetvā mocetvā ubbaṭṭane payogagaṇanāya āpattiyo. Sambāhanepi es'eva nayo.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha bhikkhuniyā ummaddāpanaparimaddāpanavatthusmiṃ paññattaṃ, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnaṃ anāpatti. Idha maggagamanaparissamopi gelaññaṃ, corabhayādihi sarīrakampanādayopi āpadā. Sesāṃ catutthe vuttanayen’eva veditabbanti.

Bhikkhuni-ummaddāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8-9-10. Sikkhamāna-ummaddāpanādisikkhāpadavaṇṇanā

Aṭṭhamanavamadasamesupi sikkhamānāya sāmaṇeriyā gihiniyāti ettakameva nānaṃ. Sesāṃ sattamasadisamevāti.

Sikkhamāna-ummaddāpanādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Anāpucchāsikkhāpadavaṇṇanā

Ekādasame **bhikkhussa puratoti** na abhimukhamevāti attho, idaṃ pana upacāraṃ sandhāya kathitanti veditabbaṃ. Tasmā bhikkhussa upacāre antamaso chamāyapi “nisīdāmi ayyā”ti anāpucchitvā nisīdantiyā pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabha anāpucchā nisīdanavatthusmiṃ paññattaṃ, tikapācittiyaṃ, āpucchite dvikadukkaṭaṃ. Tasmīṃ āpucchitasaññāya, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnaṃ anāpatti. Bhikkhussa anāpucchā upacāre nisajjā anuññātakāraṇābhāvoti imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kathinasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṇi.

Anāpucchāsikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Pañhāpucchanasikkhāpadavaṇṇanā

Dvādasame **anokāsakataṇṭi** “asukasmīṃ nāma ṭhāne pucchāmi”ti evaṃ akata-okāsaṃ, tasmā Suttante¹ okāsaṃ kārāpetvā vinayaṃ vā abhidhammaṃ vā pucchantiyā pācittiyaṃ. Sesesupi es’eva nayo, sabbaso akārite pana vattabbameva n’atthi.

1. Suttantena (Sī), Vi 2. 460 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba anokāsakataṃ bhikkhum pañhaṃ pucchānavatthusmiṃ paññattaṃ. Tattha tattha okāsaṃ kārāpetvā pucchantiyā, anodissa okāsaṃ kārāpetvā yattha katthaci pucchantiyā, ummattikādīnañca anāpatti. Bhikkhussa anokāsakārāpanaṃ pañhaṃ pucchānanti imāṃ'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisāni, idaṃ pana kiriyākiriyaṃ.

Pañhāpucchakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

13. Asaṃkaccikasikkhāpadavaṇṇanā

Terasame **asaṃkaccikāti** adhakkhaka-ubbhanābhimaṇḍalasaṅkhātassa sarīrassa paṭicchādanatthaṃ anuññātasamkaccikavirahitā. **Gāmaṃ paviseyyāti** ettha parikkhittassa gāmassa parikkhepaṃ aparikkhittassa upacāraṃ atikkamantiyā vā okkamantiyā vā paṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiye pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuniṃ ārabba asaṃkaccikāya gāmaṃ pavisanavatthusmiṃ paññattaṃ. Yassā pana samkaccikācivaraṃ acchinnā vā naṭṭhaṃ vā, tassā, gilānāya, āpadāsu, ummattikādīnañca anāpatti. Asaṃkaccikatā vuttaparicchedātikkamo anuññātakāraṇābhāvoti imāṃ'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānīti.

Asaṃkaccikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chattupāhanavaggo navamo.

10-16. Musāvādādivagga

Musāvādādisikkhāpadavaṇṇanā

Ito paresu¹ Musāvādavaggādīsu sattasu vaggesu Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ vuttanāyena'eva vinicchayo veditabboti.

Soḷasamavaggo.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo chasaṭṭhisatā pācittiyā dhammāti bhikkhū ārabha paññattā sādharmaṇā sattati, asādhāraṇā channavutṭi evaṃ chasaṭṭhisatā. Sesam sabbattha uttānamevāti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Suddhapācittiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tatr'āyaṃ saṅkhepato asādhāraṇasikkhāpadesu samuṭṭhānavinicchayo—giraggasamajjā Cittāgārasikkhāpadaṃ Saṅghāṇī Itthālaṅkāro Gandhavaṇṇako Vāsitaḥapiṇṇāko bhikkhuni-ādīhi ummaddanaparimaddanāti imāni dasa sikkhāpadāni acittakāni lokavajjāni akusalacittāni. Ayaṃ pan'ettha adhippāyo, vināpi cittaṇa āpajjitabbattā acittakāni, citte pana sati akusalen'eva āpajjitabbattā lokavajjāni c'eva akusalacittāni cāti. Avasesāni sacittakāni paṇṇattivajjān'eva. Corivuṭṭhāpanaṃ Gāmantaraṃ Ārāmasikkhāpadaṃ Gabbhinivagge ādito paṭṭhāya satta, Kumāribhūtavagge ādito paṭṭhāya pañca Purisādisaṃsaṭṭhaṃ Pārivāsikachandadānaṃ Anuvassavuṭṭhāpanaṃ ekantarikavuṭṭhāpananti imāni ekūnavīsati sikkhāpadāni sacittakāni paṇṇattivajjāni. Avasesāni sacittakāni lokavajjān'evāti.

Pāṭidesanīyakaṇḍa

1. Sappiviññāpanasikkhāpadavaṇṇanā

Pāṭidesanīyesu paṭhame **sappinti** pubbe vuttavinicchayaṃ Pāḷi-āgataṃ¹ gosappi-ādimeva. **Viññāpetvā bhuñjeyyāti** ettha “viññattiyā paṭiladdhaṃ bhuñjissāmi”ti gahaṇe dukkaṭaṃ, gahitassa ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuniyo ārabba sappiṃ viññāpetvā bhuñjanavattusmiṃ paññattaṃ, “agilānā”ti ayamettha anupaññatti, tikapāṭidesanīyaṃ, gilānāya dvikadukkaṭaṃ. Yā pana gilānā gilānasaññā, gilānakāle vā viññāpetvā pacchā agilānā hutvā bhuñjati, gilānāya vā sesakaṃ, ñātakappavāritaṭṭhānato vā viññattaṃ, aññassa vā atthāya, attano vā dhanena gahitaṃ bhuñjati, tassā, ummattikādīnañca anāpatti. Vuttalakkaṇasappitā anuññātakāraṇābhāvo viññatti ajjhohāroti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Addhānasadisānīti.

Sappiviññāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Telaviññāpanādisikkhāpadavaṇṇanā

Dutiyaḍisupi **telā**dīni pubbe vuttavinicchayāni Pāḷiyaṃ² āgatān’eva. Pāḷiyaṃ anāgatesu pana aṭṭhasupi dukkaṭameva. Sesāṃ sabbattha paṭhame vuttasadisamevāti.

Telaviññāpanādisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Kaṅkhāvitaraṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhe

Pāṭidesanīyavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 2. 464 piṭṭhe.

2. Vi 2. 466 piṭṭhe.

1. Parimaṇḍalādisikkhāpadavaṇṇanā

Ito param̐ pana sekhiyāni c'eva adhikaraṇasamathā ca sabbapakārato
bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ vuttanayen'eva veditabbāti.

Kaṅkhāvitarāṇiyā pātimokkhavaṇṇanāya

Bhikkhunipātimokkhavaṇṇanā niṭṭhitā.

Nigamanakathā

Ettāvata ca—

Vaṇṇanam̐ pātimokkhassa, **Soṇattherena** yācito.

Vinaye jātaṅkhānam̐, kaṅkhāvitarāṇatthiko¹.

Ārabhiṃ yamaṃ sabbam̐, Sīhaḷaṭṭhakathānayaṃ,
Mahāvihāravāsīnam̐, vācanāmagganissitam̐.

Nissāya sā ayaṃ niṭṭham̐, gatā ādāya sabbaso.

Sabbam̐ Aṭṭhakathāsāram̐, Pāḷiyatthañca kevalam̐.

Na h'ettha taṃ padam̐ atthi, yaṃ virujjheyya Pāḷiyā,
Mahāvihāravāsīnam̐, Porāṇaṭṭhakathāhi vā.

Yasmā tasmā akatvā'va, ettha kaṅkham̐ hitesinā,
Sikkhitabbā'va sakkaccam̐, **Kaṅkhāvitarāṇī** ayaṃ.

Yathā ca niṭṭham̐ sampattā, Kaṅkhāvitarāṇī ayaṃ.
Dvāvīsati bhāṇavāra-parimāṇāya Pāḷiyā.

Evaṃ anantarāyena, niṭṭham̐ kalyāṇanissitā.

Aciram̐ sabbasattānam̐, yantu sabbe manorathāti.

1. Kaṅkhānittharaṇatthiko (Sī)

Paramavisuddhasaddhābuddhivīriyappaṭimaṇḍitena
 sīlācārajjavamaddavādiguṇasamudayasamuditena
 sakasamayasaṃmayantaragahanaññhogāṇasamatthena
 paññāveyyattiyasaṃmaṇḍatena Tipiṭakapariyattippabhede sātṭhakathe
 Satthusāsane appaṭihataññappabhāvena mahāveyyākaraṇena
 karaṇasampatti janitasuviniggaṭamadhurodāravacanālāvaṇṇayuttena¹
 yuttamuttavādinā vādīvarena mahākavinā pabhinnapaṭisambhidāparivāre
 chaḷabhiññāḍippabhedaguṇappaṭimaṇḍite uttarimaṇḍadhamme
 suppaṭiṭṭhitabuddhīnaṃ Theravaṃsappadīpānaṃ therānaṃ
 Mahāvihāravāsīnaṃ vaṃsālāṅkārabhūtena vipulavisuddhabuddhīnā
Buddhaghosoti garūhi gahitaṇḍamadheyyena therena katā ayaṃ
Kaṅkhāvitaraṇī nāma pātimokkavaṇṇanā—

Tāva tiṭṭhatu lokasmiṃ, lokanīttaraṇesinaṃ,
 Dassenti kulaputtānaṃ, nayaṃ sīlavisuddhiyā.

Yāva “Buddho”ti nāmaṃpi, suddhacittassa tādino,
 Lokamhi Lokajetṭhassa, pavattati Mahesinoti.

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathā niṭṭhitā.

1. ...vacanānelavaṇṇayuttena (Ka) Vi-Ṭṭha 4. 264 piṭṭhe pana passitabbam.

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Akatasahāyaṁ	295	Aññaṁ	309, 310, 311
Akatānudhammena	249	Aññatarassa vā	
Akappiyakataṁ	222	aññatarassa vā	128
Akāma	145	Aññatra	158, 173, 194
Akālacīvaraṁ	159, 308	Aññatra adhimānā	125
Akāle sāvanaṁ	106	Aññatra pārivattakā	165
Akiriya	112	Aññatra samayā	166
Akkoseyya	335	Aññatra supinantā	127
Akkhantiyā	304	Aññadatthikena	310
Agilānena	215	Aññabhāgiyassa	139
Agilāno	228, 273-4	Aññamaññaṇṇavacanena	143
Aggaḷaṭṭhapanāya	207	Aññamaññaṇṇavuṭṭhāpanena	143
Aṅgaṁ	110	Aññavādako	199
Aṅgassa parāmasanaṁ	128	Aññātabbaṁ	251
Aṅgulipatodake	238	Aññātikāya	163, 165
Acittakā	112	Aññuddisikena	310
Accekacīvaraṁ	187	Aṭṭha	297
Acchindāpeyya	184	Aḍḍhateyyakaṁsaparamaṁ	312
Acchindeyya	184, 309	Atikkāmayato	155
Ajānaṁ	125	Atikkāmentiyā	340
Ajānantassa	123, 277	Atikkāmeyya	266, 323
Ajjuposatho	86	Atikhuddakā	87
Ajjhārāme vā	266	Atimahatī	88
Ajjhāvasathe	266	Atirekacīvaraṁ	153
Ajjhokāse	201, 319	Atirekapatto	178
Ajjhottharantena	88	Attakāmapāricariyāya	130

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Attano	228
Attuddesaṃ	134
Attupanāyikaṃ	124
Atthaṃ	171
Atthasādhako	117
Atthāya	228
Attho me āvuso	170
Adiṭṭhaṃ	137
Adinnaṃ	115, 229
Adinnaṃ ādiyamāno	120
Adinnādānasamuṭṭhānā	111
Adinnādāne	119
Addhānagamanasamayo	217, 241
Addhānamaggapaṭipannassa	174
Addhānasamuṭṭhānā	111
Adhakkhakaṃ	294
Adhikaraṇaṃ	138, 139, 141, 332
Adhikaraṇasamathā	289
Adhikaraṇānaṃ	289
Adhimānā	125
Adhogāminiṃ	214
Anaññāya	301
Anatirittaṃ	222
Anattamano	205
Ananuññātaṃ	347
Ananuññātasamuṭṭhānā	111
Anantarāyikinī	322
Anantarāyiko	145
Anapaloketvā	299
Anabbhito	148

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anabhijānaṃ	124
Anādaraṃ	295
Anādariye	239
Anādā ce	174
Anāpatti	110
Anāpucchā	201
Anāpucchā	234, 319, 335
Anārambhaṃ	
saparikkamaṇaṃ	135
Anāvikatvā	107
Anāhaṭṭe	283
Anikkhantarājake	266
Aniggataratanake	266
Animantito	273
Animittā	88
Aniyato	150
Anissajjitvā	333
Anīkadassanaṃ	237
Anuggaṇhāpeyya	344
Anuggaṇheyya	344
Anuccāritakataṃ	222
Anuddhaṃseyya	137, 254
Anupakhajja	204, 233
Anupasampanna	192
Anupasampanno	247
Anuppannapaññatti	110
Anubhoti	171
Anuvattakā	142
Anuvassaṃ	349
Aneka-pariyāyena	123, 249
Anokāsakataṃ	352

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Antamaso	109, 132	Abhinisīdeyya	206, 320
Antaragharaṃ	272	Abhinetaḅbā	135
Antaraghare	188	Abhisapeyya	321
Antarāyaṃ	324	Abhihaṭṭhuṃ	166, 226
Antarāyikā	248	Abhuttāvinā kataṃ	223
Antarāyiko	103	Amūlakañceva	138
Antimavatthu-ajjhā- pannapubbo	104	Amūlakena	136, 254
Antoraṭṭhe	329	Ambho purisa	122
Antovassaṃ	330	Amhākampetaṃ khamati	142
Anvaddhamāsaṃ	292, 340	Ayaṃ dhammo	150
Apaccakkhāya	107	Ayampi	302
Apanidheyya	244	Arañña vā	115
Aparisaṅkitaṃ	137	Arahantaḡhātaḡo	105
Apassaṃ	125	Alaṃkammaniye	150
Apasakka tāva bhagini	272	Alamariyañāṇadassanaṃ	124
Appaṭikāraṃ	295	Alametaṃ sabbanti avuttaṃ	223
Appaṭiggahitakataṃ	222	Avagaṇḡakāraḡaṃ	283
Appaṭisaṃviditaṃ	274	Avalittā	134
Appaṭito	136	Avassaṭā	295
Appadīpe	318	Avassutassa	302
Appasaddo	280	Avassutā	294, 296, 302
Appaharite	207	Avahareyya	116
Appitaṃ	186	Avippavāsaṃmā	90
Appeva nāma naṃ	137	Avivadamāṇchi	292
Aphāsuṃ	327	Avivadamāṇo	141
Abaddhasīmā	90	Asaṃkaccikā	353
Abbhetaḡbo	148	Asaṃvāso	109
Abhi	166, 206	Asañcicca	123, 277
Abhikkhuko	338	Asatthikā	329
Abhinipphādeyya	170	Asanaṃ	219

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[A]

Asantiyā āpattiya	100
Asante hārake	174
Asamanuggāhīyamāno vā	138
Asammato	209
Asāmiḁaṁ	134
Asikkhitasikkhaṁ	342
Assa	103, 122, 141, 162, 337
Assatiyā	277
Assutaṁ	137
Ahatthapāse kataṁ	223

[Ā]

Ākaṅkhamānena	162
Āṇatti	110
Āṇattiko	117, 121
Āṇāpātimokkhaṁ	94
Ādātabbā	173
Ādiyamānāya	314
Ādiyeyya	116
Ādissa	308
Ādissa deti	126
Āpatti	110, 146
Āpattisaññī ca	144
Āpattisandassanā	137
Āpatti ca hoti	144
Āpadāsu	277
Āpannā	298
Āpanno	124, 252
Ābhaṭaṁ	169, 171

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ā]

Āmasanaṁ	294
Āmisahetu	211
Āyataṁ	186
Āyasmanto	127
Āyasmā	168
Āraññaṅkāni	187
Ārāmaṁ	330, 335
Ārāmiko vā	169
Āropetaḁbo	253
Ālokaṁsandhiparikammāya	207
Āvasaṭhaṁ	334
Āvasaṭhaṁcīvaraṁ	333
Āvasaṭhaḁpiṇḁo	215
Āvāso	338
Āvikatā	103
Āvikareyya	100
Āvikāṭabbā	103
Āsane	287, 319
Āsandī	331
Āsādanāpekkho	224
Āhaccapāḁakaṁ	206
Āhareyya	231

[I]

Iccetaṁ kusalaṁ	141, 170
Iti cittamaṁo	122
Iti jānāmi	124
Iti passāmi	124
Itthālāṅkāraṁ	351
Itthimaṭim	131
Itthiyā vā	131

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I]		[U]	
Iddhimayo	122	Udake	239, 288
Idha sūpaṁ	272	Uddālanakam	270
Indakhīlam	266	Uddissa	167
Imamhā brahmacariyā	137	Uddissamāne	252
Iminā	169	Uddesaṁ	289
Ime	104	Uddesaṁ āgacchanti	104, 127
Iriyāpathaṁ vikoṭṭeṇ	116	Uddesapariyāpannesu	143
[U]		Uddhamgāminim	214
Ukkuṭṭikā	280	Uddharāpeyya	201
Ukkoṭṭeṇ	245	Upakkhaṭaṁ	167
Ukkhittaṁ	295, 301	Upaṭṭhaheyya	328
Ukkhittakāya	279	Upaṭṭhāpeyya	250
Uggaṇhāpeyya vā	175	Upatiṭṭheyya	315
Uggaṇheyya vā	175	Upadaheyya	254
Uggireyya	253	Upanikkhittaṁ vā	175
Ucce āsane	287	Upanissāya viharati	143
Ujjagghikāya	279	Uparivehāsakuṭiyā	206
Ujjhānasaññī	282	Upalāpeyya	250
Ujjhāpanakam	200	Upavassaṁ	187
Uññāya	304	Upasampādeyya	247
Utukkhānaṁ	96	Upassayaṁ	328
Uttarichappaṇcavācāhi	194	Upassutiṁ	255
Uttari chārattaṁ	148	Upādāya	168
Uttaridirattatirattaṁ	192	Upāsako vā	169
Uttarimanussadhammaṁ	195	Uposathapucchakaṁ	340
Udakadantaponā	231	Uposatho	87
Udakasuddhikaṁ	314	Uppajjeyya	159
Udakukkhepasīmā	90	Uppathena	287
Udakukkhepā	91	Uppannuppannānaṁ	289
		Ubbhajāṇumaṇḍalaṁ	294

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]		[E]	
Ubbhatasmim kathine	152	Etena dhammena	131
Ubhatobyañjanako	106	Ettakaṃ	292
Ubhatosaṅghassa	161	Evaṃ vadeyya	125, 304
Ubhatosaṅghe	305, 338	Evaṃ saṃvaddhā hi	143
Ummaddāpeyya	351	Evañca so	141, 144
Uyyānaṃ	330	Evamassa vacanīyo	141
Uyyuttaṃ	236	Evarūpaṃ vā evarūpaṃ vā	168
Uyyojeyya	233, 319	Evarūpāni	228
Uyyodhikaṃ	237	Evācārā	304
Ullittā	134	Elakalomasamuṭṭhānā	111
Ullittāvalittā	134	[O]	
Ussayavādikā	298	Okāsaparikappo	118
[Ū]		Okkhittacakkhu	279
Ūnadvādasavassā	345	Oguṇṭhitasīsassa	286
Ūnapaṇcabandhano	179	Oguṇṭhito	280
Ūnavīsativassam	247	Otiṇṇo	128
Ūnavīsativasso	104	Odano	220
[E]		Obhāseyya	129
Ekatopaññatti	110	Omasavāde	190
Ekattharaṇapāvuraṇā	327	Orena	183
Ekaddhānamaggaṃ	213	Orena ce channaṃ vassānaṃ	173
Ekabhaṇḍapaṇcakaṃ	116	Orenaddhamāso	183
Ekasamuṭṭhānā	110	Ovadeyya	209, 210
Ekuddeso	141	Ovādapātimokkhaṃ	94
Ekūposatho	91	Ovādāya	340
Eko	215	Ovādūpasāṅkamaṇaṃ	340
Eko ekāya	150	Ovādo	96
Etadaggaṃ	131	Osāreyya	301
Etadeva	233	Ohīyeyya	300

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kaccittha	126, 292
Kaṇḍuppaṭicchādin	271
Katikāya	160
Kattikatemāsikapuṇṇamaṃ	186
Katvā nivāsetabbam	182
Katvā nivāseyya	183
Kathinasamuṭṭhānā	111
Kathinuddhāram	326
Kanteyya	331
Kappā	299
Kappeyya	193, 233, 250
Kabaḷāvacchedakam	283
Kammappattā	87
Kammasamayo	241
Kammānam	259
Kayavikkayaṃ	177
Kalyāṇakamyataṃ	168
Kalyāṇadhammaṃ	131
Kāyakammaṃ vacīkammaṇca	112
Kāyappacālakam	280
Kāyabandhanaṃ	244
Kayāsaṃsaggaṃ	
samāpajjeyya	128
Kārayamānena	134
Kārāpeyya	172
Kāretabbam	162
Kāretabbo	252
Kālena	169
Kālo	121
Kim tuyhiminā	122
Kimnumāva	303

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kim saṃghassa pubbakiccaṃ	95
Kiñci	171
Kiriyato samuṭṭhāti	112
Kiriyākiriyato samuṭṭhāti	112
Kiriyāsaññācittēhi nānattaṃ	111
Kismiñcideva	303
Kukkuccam	254
Kuṭim	134
Kupito	205
Kuladūsako	143
Kulamaccharinī	337
Kulesu	234
Kusāvahāro	119
Kocideva	188
Koccham	201
Kosiyamissakam	172

[Kha]

Khaṇḍanimittā	88
Khaṇḍasīmā	90
Khattiyassa	265
Khamati	142
Khambhakato	280
Khādanīyaṃ vā	
bhojanīyaṃ vā	223
Khādeyya vā bhuñjeyya vā	223
Khippameva	162
Khiyyanakam	208
Khīyanadhammaṃ	346

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Kha-Ga]	
Khīradadhīni	228
Khuddānukhuddakehi	252
Gaccheyya	201
Gaṇaṃ	299, 336
Gaṇabhojane	216
Gaṇamhā	300
Gaṇassa	295, 301, 324
Gaṇo	216
Gandhavaṇṇakena	351
Gabbhinī	342
Garupāvuraṇaṃ	311
Gahaṇaṃ	294
Gahapatāniṃ	165
Gahapatiṃ	165
Gahapatinā	298
Gāmaṃ	353
Gāmaṃ vā nigamaṃ vā	143
Gāmantaṃ	300
Gāmasīmā	90
Gāmā vā	115
Gāmūpacāro	115
Gāmo	115, 197
Gārayhaṃ	272
Gārayhā	148, 247
Gilānasamayo	217
Gilānā	211
Gilānātirittam	223
Gihigataṃ	343
Gihiveyyāvaccam	332
Gihisamārambhā	214

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga-Gha]	
Gītaṃ	317
Gocariyānaṃ	173
Gharaṃ	115
Gharūpacāro	115
[Ca]	
Caṇḍikatā	336
Catukkaṃsaparamaṃ	311
Catumāsappaccayapavāraṇā	235
Catusamuṭṭhānā	111
Catūhapañcāhā	323
Cattāro	104
Cara	250
Caritabbam	305
Cārikaṃ	334
Cārittaṃ āpajjeyya	234
Cāveyyaṃ	137
Ciṇṇamānattāya	307
Cittasaṅkappo	122
Cittāgāraṃ	330
Cīvaraṃ	165, 212, 244
Cīvarakārasamayo	217
Cīvarakālasamayaṃ	183, 326
Cīvaracetāpannaṃ	167
Cīvaralābhaṃ	324
Cīvaravibhaṅgaṃ	325
Cīvarasaṅkamaṇīyaṃ	324
Cīvarena acchādessāmi	167
Cutā	295
Cetāpetabbam	311

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ca]

Cetāpetvā	167
Corivuṭṭhāpanasamuṭṭhānā	111
Corī	299
Corosi	120

[Cha]

Chakkhattuparamaṃ	170
Chaḍḍāpeyya	316
Chaḍḍeyya	316
Chattupāhanaṃ	350
Chandaṃ datvā	259
Chandagāmino	144
Chandapārisuddhi	95
Chandaso	293
Chappañcayojanāni	330
Chamāyaṃ	287
Cha samuṭṭhānā	111
Chasu dhammesu	342
Chāyānimittā	88
Chupanaṃ	294
Chedanakaṃ	269

[Ja]

Jatumaṭṭhake	314
Jātarūparajataṃ	175
Jātassare sammatā	88
Jātassaro	91
Jānaṃ	204, 208, 224
Jānaṃ paṭicchādeti	144
Jānāti no	142

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ja]

Jāyattane vā	132
Jārattane vā	132
Jivitā voropeyya	121

[Ña-Ṭha]

Ñatti-aparāmasanaṃ	106
Ṭhānā cāveyya	116
Ṭhānārahaṃ	107
Ṭhito nisinnassa	287

[Ta]

Taṃ	99, 129, 155
Taṅkhaṇikāyapi	132
Tañce	166
Tato	171
Tato aparena samayena	124, 138
Tato cīvaraṃ sādītappaṃ	166
Tato ce uttari	163, 208, 215, 237
Tathānāsitaṃ	250
Tathā pacchā	126
Tathārūpaṃ bhikkhu	120
Tathārūpappaccayā	236, 240
Tathāvādinā	249
Tattha	171, 292
Tattha tattha yathārahaṃ	113
Tatra	104, 148, 168

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]		[Ta-Tha]	
Tatridaṃ pamāṇaṃ	134	Telaṃ	181
Tamanuvatteyya	296	Tela	355
Talaghātake	314	Tehi bhikkhūhi	135
Talasattikaṃ	253	Thāvaro	121
Tasmā	103	Thūpakato	282
Tasmiṃ	247	Theno	115
Tassā bhikkhuparisāya	180	Thenosi	120
Tasseva kho pana	142	Theyyasaṃvāsako	104
Tāni paṭiggahetvā	181	Theyyasaṅkhātāṃ	115
Tāvatihaṃ	145	Theyyasatthasamuṭṭhānā	111
Tāsāhaṃ	303	Theyyāvahārapaṇcakaṃ	117
Tikadvayavidhiṃ	112	Theyyāvahāro	117
Ticīvarena	158	[Da]	
Titthiyapakkantako	105	Dakkhiṇeyyasamgho	85
Tiyojanaparamaṃ	174	Daṇḍo	285
Tiracchānagatāyapi	109	Dadeyya	253
Tiracchānagato	93, 105	Dasāhaparamaṃ	153
Tiracchānavijjaṃ	334	Dasāhānāgataṃ	186
Tiriyaṃ	134	Dassanāya	317, 330
Tiriyaṃ taraṇāya	214	Dāpetvā vā adāpetvā vā	233
Tirokuṭṭe	316	Dinnaṃ	308
Tiropākāre	316	Dīghaso	134
Tiroraṭṭhe	329	Dukkhitāṃ	328
Tividhasampattiyuttā	88	Duggahitena	321
Tisamuṭṭhānā	110	Duṭṭhullaṃ	195, 246
Tucchaṃ musā vilapiṃ	125	Duṭṭhullāhi vācāhi	129
Tuvaṭṭeyyuṃ	327	Duṭṭho	136
Tūlonaddham	270	Dubbacajātiko	143
Tena cīvarena	188	Dubbalacīvarapaccāsāya	325
Terasa	127		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]		[Na]	
Dubbalyaṁ	107	Nadī	90
Dubbalyā	304	Namaraṇādhippāyassa	123
Dūpadhāritena	321	Navaṁcīvaralābhena	242
Deso	140	Navanītaṁ	181
Doso	136	Nahāyeyya	241
Dvaṅgulapabbaparamaṁ	314	Nātimahantaṁ	282
Dvatticchadanassa	207	Nānappakāraṁ	176
Dvattipattapūrā	218	Nānābhaṇḍapaṇcakaṁ	116
Dvattipattapūre	218	Nānubandheyya	344
Dvādasa vidatthiyo	134	Nāmaṁ	146
Dvisamuṭṭhānā	110	Nāvābhiruhanasamayo	217
Dve bhāgā	173	Nāsitā	295
[Dha]		Nikaṇṇikaṁ	319
Dhammaṁ	192	Nikkaḍḍhāpeyya	205
Dhammaṁ deseyya	194	Nikkaḍḍheyya	205, 328
Dhammadesanāsamuṭṭhānā	111	Niggataṁ	266
Dhammā	104, 127	Niṭṭhitacīvarasmim	152
Dhammikaṁ	325	Nidānaṁ	116
Dhammikānaṁ kammānaṁ	255	Niddisitaḥbo	169
Dhammikāni	259	Nimantitā	336
Dhammena	295	Nimantito	234
Dhāreyya	324, 350	Nimittakammaṁ	117
Dhuranikkhepo	117	Nirayena	321
Dhovāpeyya vā	163	Nisajjaṁ	233
[Na]		Nisajjaṁ kappeyya	150
Naggā	322	Nisīdanaṁ	244, 270
Naccaṁ	317	Nissaggiyaṁ	155, 171, 175, 184
Nadiyā sammatā	88	Nissaggiyo	117, 121
		Nissāraṇīyo	298
		Nihatādhikaraṇaṁ	245

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Na]

No ca'ssa pāripūrī 162
No ce paṇinissajjeyya 141
No saññāvimokkhā 112

[Pa]

Pakatatto 145
Pakkameyya 319, 334
Pakkhamānattaṃ 305
Paggayha tiṭṭheyya 141
Paccayo 188
Paccākatā 303
Paccāsāya 162
Paccekapuṭṭhassa 101
Pacchā
khīyanadhammaṃ 259, 346
Pacchā ñattiṭṭhapanam 106
Pacchābhattaṃ vā 234, 320
Pañcāhikaṃ 323
Paññattividhiṃ 110
Paññāyati 219
Paṭikkhepo 220
Paṭiggaṇheyya 165
Paṭiggahetvā 218
Paṭicchannaparivāso 145
Paṭicchannāvahāro 118
Paṭicchanne okāse 150, 318
Paṭijānamāno 150
Paṭipajjitabbaṃ 148
Paṭipīḷanaṃ 294
Paṭibāheyya 325-6
Paṭisāyanīyāni 181

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Pa]

Paṭiseveyya 109
Paṭhamapārājikasamuṭṭhānā 111
Paṭhamāpattikaṃ 298
Paṭhamāpattikā 144
Paṇītabhojanāni 227-8
Paṇṇattivajjā 112
Pattaṃ 244
Pattakallaṃ 87
Pattapariyanto 180
Pattasaññī 281
Pattasannicayaṃ 308
Pathaviṃ 196
Padaso 192
Padasodhammasamuṭṭhānā 111
Padātabbo 180
Padesapaññatti 110
Pana 242
Pannaraso 86
Pabbājeyyuṃ vā 120
Pamāṇikā kāretabbā 134
Payogo 108
Param 321
Parakkameyya 141
Paramparabhojane 217
Parāmasanaṃ 294
Parikappāvahāro 118
Parikkhārena 310
Paricareyya 131
Pariṇataṃ 188
Pariṇāmeyya 189

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paripaṇhitabbaṃ	251
Paripucchitabbaṃ	251
Paribhavana	304
Paribhāseyya	335-6
Paribhuñjeyya	331
Parimaṇḍalaṃ	276, 283
Parimaṇḍalapārūpanaṃ	278
Parimaddāpeyya	351
Pariyāpuṇeyya	334
Pariyāyaṃ	207
Pariyesitabbaṃ	182
Pariyeseyya	122, 183
Parivatthabbaṃ	145
Parisuddhā	292
Pallatthikāya	281
Pavattinim	344
Pavāritā	336
Pavārito	219
Pavāreyya	166, 224
Paviṭṭhāya	272
Paviseyya	353
Pasayhāvahāro	118
Pasākhe	341
Pahāraṃ	253
Pahiṇeyya	169
Pācittiyaṃ	155, 192, 199, 200, 233, 336
Pāṭidesanīyaṃ	273-4
Pāṇātipātassa payogo	121
Pāṇātipātī	121

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pāṇātipāto	121
Pāṇo	121, 245
Pātimokkhaṃ	84
Pānīyena	315
Pāpasaddā	304
Pāpasamācāro	143
Pāpasilokā	304
Pāpācārā	304
Pāyantiṃ	342
Pārājikā	104, 297
Pārājikena	137
Pārājiko hoti	109, 123
Pārivattakā	165
Pārivāsikachandadānena	348
Pārisuddhiṃ	99
Piñṇākena	351
Piṇḍapātāṃ	281
Piṇḍapātamattampi	186
Piṇḍukkhepakaṃ	283
Pitughātake	105
Pire	250
Pīṭhaṃ	269
Pīṭhe	201
Puggala-aparāmasanaṃ	106
Puggalassa	162
Puggalikena	311
Puggalo	108, 110
Punakammāya	245
Pubbakiccaṃ	95
Pubbapayogapañcakaṃ	117

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Bha]	
Pubbapayogo	117	Bhaṇḍaparikappo	118
Pubbupagataṃ	204	Bhāsaṭi	142
Pubbe appavārito	185	Bhāseyya	131
Pubbe gihisamārambhā	214	Bhimsāpeyya	240
Purāṇacīvaraṃ	163	Bhikkhāpaññattiyā	161
Purāṇasanthataṃ	173	Bhikkhu	104
Purisattakaro	134	Bhikkhugaṇanā	96
Purisapuggalassa	294	Bhikkhunā	242
Purisamatim	131	Bhikkhunidūsako	106
Purisaviggahena	194	Bhikkhuniparipācitaṃ	214
Purisassa vā	131	Bhikkhuniyā	163
Purisena	318	Bhikkhunupassayaṃ	211
Purebhattaṃ vā	234, 319	Bhikkhupesunñe	191
Pūgaṃ	299	Bhikkhumānattāya	148
Pūvehi	218	Bhikkhusammutiyā	158, 195
Pokkharāṇim	330	Bhikkhussa	195
[Pha-Ba]		Bhikkhussa purato	352
Phāṇitaṃ	181	Bhikkhū	211
Phāsu viharati	141	Bhikkhū abhinetaḍḍā	135
Phāsu hoti	103	Bhisi	201
Baddhasīmā	87	Bhuñjantassa	315
Bandheyyuṃ vā	119	Bhuñjitaḍḍo	215
Balaggaṃ	237	Bhuñjeyya	315, 355
Bahisīme ṭhitasammatā	88	Bhuttasmiṃ	224
Bāloṣi	120	Bhuttāvinā kataṃ	223
Bimbohanam	270	Bhuttāvī	219
Byūhe	319	Bhūtagāmapātabyatāya	197
Brahmacariyā	137	Bhūtasmiṃ	195
Brahmacariyena	321	Bhūtārocanasamuṭṭhānā	111
Brahmacāriṃ	131	Bhedanakam	269

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Bha]

Bhedanasamvattanikaṃ	141
Bhedāpeyya	341
Bhedāya parakkameyya	141
Bhesajjāni	181
Bhojanaṃ	219

[Ma]

Maṃsaṃ	228
Macchamaṃsesu	221
Maccho	228
Majjhimaṃ purisassa	91
Mañcaṃ	269
Mañco	201
Madhu	181
Manasi karoma	99
Manussaviggahaṃ	120
Manthehi	218
Mama vacanāya	143
Maraṇavaṇṇaṃ vā samvaṇṇeyya	122
Maraṇāya vā samādaṇṇeyya	122
Mahallakaṃ	136, 207
Mahājanikena	311
Mahāsamayo	217
Mahāsikkhamānā	343
Mātāpitūhi	347
Mātugāmaṃ	129
Mātugāmaṃsaṃ santike	130
Mātugāmena saddhim	128,
	150, 193
Mātughātaṃ	105

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ma]

Māso seso gimhānaṃ	182
Mukhadvāraṃ	231
Muddhābhisittassa	265
Musā	125
Mūḷhosi	120
Me	85
Methunaṃ dhammaṃ	109, 293
Methunupasaṃhitāhi	130
Methunupasaṃhitena	131
Merayaṃ	238
Mohanake	253

[Ya]

Yata'ssa	171
Yato tvaṃ	302
Yathā taṃ	129
Yathādhammaṃ	245
Yathādhammo	252
Yathā pure	126
Yathārūpe	119
Yathāsanthutaṃ	260
Yadidaṃ	143
Yassa siyā	99
Yānagato	286
Yānena	350
Yāvatatīyakā	144, 303
Yāvatikā	87
Yāvatīhaṃ	144
Yāvadeva	252
Yāva dvārakosā	207

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ya]

Yuñjantāyasmanto sakaṃ	171
Yena vā sā	150
Yebhuyyasikā	290
Yo ca	180
Yo pana	104

[Ra]

Ratanaṃ	266
Ratanasammataṃ	266
Rattandhakāre	318
Rathikāya	319
Raho	150
Rājabhoggo	169
Rājāgāraṃ	330
Rājāno	119
Rudhitaṃ	341
Rūpiyaṃvohāraṃ	176

[La]

Lasuṇaṃ	313
Lahupāvuraṇaṃ	312
Lābhaṃ	188
Leso	140
Lokavajjā	112
Lohituppādako	106

[Va]

Vaggavādakā	142
Vacaniyo	141
Vacikammaṃ	112

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Va]

Vajjanīyā ca puggalā	93
Vajjappaṭicchādikā	304
Vajjhaṃ viditaṃ	299
Vaṇṇaṃ bhāseyya	131
Vata	168
Vattamānā	259
Vatthu	104, 110, 121
Vatthu-aparāmasanaṃ	106
Vatthudesanāya	135
Vatthu desetabbaṃ	135
Vatthusandassanā	137
Vadatu saha dhammena	143
Vadeyya	125
Vadhitvā	321
Vassaṃvuṭṭhasaṃghassa	162
Vassaṃvuṭṭhā	330, 338
Vāceyya	192, 334
Vātavuṭṭhisamayo	241
Vāditaṃ	317
Vāyāpeyya	184
Vāsitakena	351
Vikappaṃ	168, 186
Vikappetvā	242
Vikāle	225, 268, 320
Vighāsaṃ	316
Vijānanaṃ	108
Vijjāmayo	122
Viññatvā	315

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Viññāpetvā	184, 228, 309, 355
Viññāpeyya	166
Viññunā	194
Vitthataṃ	186
Vidhūpanena	315
Vinayena	295
Vinassa	250
Vinicchayakathāya	259
Vipatti	110
Vipariṇatena cittena	128
Vippavaseyya	158, 188
Viramathāyasmanto	143
Vilapiṃ	125
Vivādāpannānaṃ	255
Viviccatha	304
Visibbetvā	322
Visuddhāpekkhena	103
Visuddhāpekkho	125
Vihāraṃ	207
Vihāre	202
Vihesako	199
Vihesikā	304
Vīsatigaṇo	148
Vuccamānā	346
Vuccamāno	251
Vuṭṭhāpitaṃ	344
Vuṭṭhāpitena	346
Vuṭṭhāpeyya	342
Vūpakāsāpeyya	344

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vūpakāseyya	344
Vūpasamāya	289
Veṭṭhitasīsassa	286
Veṇī	128
Vebhassiyā	304
Veyyāvaccakaro	169
Vo sakaṃ	171
[Sa]	
Samgha-aparāmasanaṃ	106
Samghassa deti	161
Samghādiseso	121
Samghikaṃ	188, 201
Samghikena	310
Samghena asammataṃ	343
Samghena asammata	346
Samgho	85
Samgho uposathaṃ kareyya	93
Samvaṇṇeyya	122
Samvaseyya vā	249
Samvāsappaṭikkhepo	137
Samvāsāya	340
Samvidhāya	213
Samvidhāvahāro	117
Samvibhajitabbam	219
Samsatṭhā	304
Samharāpeyya	313
Sakabalaṇa	283
Sakkaccaṃ	281
Saṅkāraṃ	316

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṅketakammaṃ	117
Saṅghāṭikaṇṇaggahaṇaṃ	296
Saṅghāṭicāro	323
Saṅghāṇim	350
Sacittakā	112
Sajāṭisādhāraṇaṃ	146
Saṅcarittaṃ	131
Saṅcarittasamuṭṭhānā	111
Saṅcicca	120
Saññatto	170
Saññācikā	133
Saññācikena	310-1
Saññāvimokkhā	112
Satiyā paccāsāya	162
Satta	289
Sattantarā	134
Sattabbhantarasīmā	90
Satthagamanīyo	213
Satthahāraṇaṃ	122
Satthusāsanena	295
Saddheyyavacasā	150
Santaṃ bhikkhuṃ	268
Santaruttaraparamaṃ	166
Santike	130
Santiṭṭheyya	296, 318
Santī āpatti	103
Santhataṃ	172
Santharāpetvā	201
Santharivitvā	201
Sannidhikāraṇaṃ	181, 225

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sapadānaṃ	282
Saparikkamaṇaṃ	135
Sappaṭibhayaṇi	188
Sappāṇakaṃ	208, 245
Sappi	181, 355
Sabbatthapaññatti	110
Sabbasādhāraṇaṃ	146
Sabbahatthaṃ	283
Sabbeva santā	99
Sabhatto	234
Sabhāgāpattiyo	92
Sabhikkhukaṃ	335
Sabhojanaṃ	233
Samaggassa saṃghassa	141
Samaggena saṃghena	260
Samaggehi	292
Samaṇacīvaram	325
Samaṇabhattasamayo	217
Samaṇuddeso	250
Samatittikaṃ	281
Samathāya	289
Samanuggāhīyamāno vā	138
Samanubhāsanasamuṭṭhānā	111
Samanubhāsitabbo	141
Samantā	173
Samantā sattabbhantarā	90
Samasūpako	281
Samādapeyya	122
Samādaheyya	240
Samādāya	141

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samānasamvāsasīmā	90
Samānasamvāsā	91
Samāpajjeyya	131
Samāpanno	107
Samārambho	214
Samuṭṭhānavidhiṃ	110
Samudācareyya	124
Samudde sammata	88
Samuddo	90
Sametāyasmantānaṃ	
saṅghena	142
Sametāyasmā saṅghena	141
Sampajānamusāvāda'ssa	102
Sampajānamusāvāde	190
Sambādhe	313
Sambhindantena	88
Sambhuñjeyya vā	249
Sammukhāvinayo	289
Sammutisaṅgho	85
Sammodamānehi	292
Sammodamāno	141
Sayanagatassa	286
Sallapeyya	318
Sahajīvinin	328, 344
Sahatthā	174, 333
Sahadhammikaṃ	251
Sahadhammikaṃ vuccamāno	143
Sahapayogo	117
Sahaseyyaṃ	192
Sāditabbari	166

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sādiyeyya	175, 235, 294
Sādhāraṇapaññatti	110
Sādhu	168
Sādhukaṃ suṇoma	99
Sā pacchā	346
Sāmaṃ	184
Sāmike	319
Sāmisena	284
Sāmīci	149, 171
Sāmīcippaṭikkhepo	137
Sārambhe ce	135
Sāvanāya hāpanaṃ	106
Sāsaṅkasammatāni	188
Sāhatthikapaṇcakaṃ	116
Sāhatthiko	116, 121
Sikkhaṃ apaccakkhāya	107
Sikkhamānaṃ	342
Sikkhamānena	251
Sikkhā karaṇīyā	276
Sikkhāpadavivaṇṇake	252
Sikkhāpade	251
Sikkhāsājīvasamāpanno	107
Sikkhitabbari	292
Siṅghātake	319
Siṅcāpeyya	208
Siṅceyya	208
Sibbāpeyya	212
Sibbeyya	212
Siyā	99, 148

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Siyā akiriyato	112	Sūcigharaṃ	244
Siyā kiriyato	112	Sekkhassammatāni	273
Siyā kiriyākiriyato	112	Seṇim	299
Sīmāya sīmaṃ		Senarṃ	236
ajjhottharantena sammatā	88	Senābyūhaṃ	237
Sīmāya sīmaṃ sambhindantena		Seyyaṃ	202, 320
sammata	88	Seyyaṃ kappeyya	204
Sīlavantaṃ	131	So	144
Sukkavissatṭhi	127	Sokāvāsaṃ	347
Sugatavidatthiyā	134	So tassa	180
Suṇātu	85	So bhikkhu	143
Suttaṃ	184, 331	[Ha]	
Suttapariyāpannaṃ	292	Hatthaggaṇaṃ	296
Suttāgataṃ	292	Hatthaggaṇaṃ vā	128
Suttuddeso	93	Hatthaniddhunaṃ	283
Suddhakāḷakāṇaṃ	172	Hatthapāse	220
Suddhantaparivāso	147	Hattho	128
Supinantā	127	Haneyyaṃ vā	119
Suppaṭicchanno	279	Handa	309
Suppavāyitaṃ	186	Haritaṃ	207
Surāmerayapāṇe	238	Harite	316
Suvitacchitaṃ	186	Hareyya	116
Suvilekhitaṃ	186	Hasadhamme	239
Suvītaṃ	186	Hasāpekkho	244
Susaṃvuto	279	Hi	103

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Lakkhitabbānaṃ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Aṃsabbaddhaka	270	Attheyeva ādaro	
Akappiyakuṭi	227	kattabbo	114
Akappiyabhūmi		Adiṭṭhaṃ nāma	137
saṃvidhānasikkhāpade	213	Adhikaraṇaṃ	138, 139
Akappiyabhojanaṃ	221	Adhikaraṇāni cattāri	289
Akappiyasamādānāpatti	113	Adhiṭṭhānavijahana-	
Akālacīvaraṃ	159, 308	kāraṇāni aṭṭha	155
Akkosavattḥūni dasa	191	Adhiṭṭhānuposatha-	
Agāmakam araṇṇaṃ	90	karaṇanayo	95
Agghasamodhāno	148	Adhimāno	125
Accekacīvaraṃ	187	Anīkaṃ	237
Ajātapathavī	196	Anuṭṭhāpanīyapuggalā	204
Ajānanta	114	Anuddhamṣanākāro	137
Ajjhārāma	266	Anudhammo	249
Ajjhāvasatha	266	Anupaññatti tividhā	113
Ajjhāsayapārivāsiyaṃ	349	Anuppannapaññatti	110
Ajjhokāsa	201	Anulomapānāni	231
Añjanisalākā	269	Anuvādādhikaraṇaṃ	
Añjanī	269	tassa catūhi	
Aññāpadesaṃ katvā		amatthehi sammanatā	290
akkosanaṃ	191	Anussāvanadosā pañca	106
Atirittaṃ	223	Antaraghare cīvaranikkhipane	
Atirekapatto	178	aṅgāni cattāri	188
Attano atthāya viññāpane		Antaravāsakassa pamāṇaṃ	
āpattiyo	228	lāmakato	154
Atthasādhako	117	Antarāyikā dhammā	
		pañcavidhā	248

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[Ā]	
Antepurikapāruta	278	Ācāravipatti āpattiyo	157
Antopakkaṃ	227	Ājīvavipatti	157
Antovuṭṭhaṃ	227	Ājīvavipattipaccayā paññattā	
Apatto	178, 179	āpattikkhandhā cha	157
Aparaṇṇaṃ	207, 231	Āṇattiko	117, 121
Aparisaṅkitaṃ nāma	137	Āṇattiniyāmakā cha	121
Apalokanakamma	255	Āṇāpātimokkhaṃ	94
tassa pañcatṭhānagamanatā	256	Ādikammiko	114
Appaṭicchannamānattaṃ	148	Ādissa dinnam nāma	308
Appasaddatāparicchedo	280	Ādissa deti	159, 162
Abbhantarapamāṇa	90	Āpatti-āpajjanākārā cha	100
Abhikkhuko nāma		Āpattipaṭicchādanalakkhaṇāni	
āvāso	337-8	dasa	144-5
Amūḷhavinaya	290	Āpattiyo duvidhā	
Araññaṃ	115	saññāvasena	112
Araññalakkhaṇaṃ	187	vajjivasena	112
Araṇika	269	Āpattiyo tividhā	
Arahantaghātaḥko	105	kammabhedenā	112
Aritṭha	238	Āpattiyo pañcavidhā	
Aruṇuggamanagaṇanānayo	155	kiriyaṇavasena	111-2
Alajjilakkhaṇaṃ	100	Āpattiyo terasa	
Avalittā kuṭi	134	samuṭṭhānavasena	111
Avahārā pañcavīsati	116-9	Āpattisandassanā	137
Avippavāsaṣimā	90	Āpattādhikaraṇaṃ	289
Asantī āpatti	101	tassa tihi samathehi	
Asādiyanto	114	sammanatā	291
Asādhāraṇasikkhāpadesu		Āmisasambhoga	249-250
samuṭṭhānavinicchayo	354		
Assānīka	237		
Assutaṃ nāma	137		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]		[U]	
Āyoga	270	Uposathā	
Āvasathapiṇḍa	215	tayo	86, 93
Āvikaraṇūpāyo	103	catuvīsati	86
Āvudhaṃ	285	nava	95
Āsandi	331	Ubhatobyañjanako	106
[I]		Ubhatosaṃghassa	
Itthiyo tisso	109	deti	159, 161-2
Iddhimayo	122	Ubhayatthenako	105
[U]		Ummattako	114
Ukkuṭikā	280	Ullittā kuṭi	134
Uttarattharaṇaṃ	203	Ullittāvalittā kuṭi	134
Uttarāsaṅgassa		[E]	
pamaṇaṃ lāmakato	154	Ekasamuṭṭhānā	110
Uttarimanussadhamme	124	Ekasāṭakapārutaṃ	278
Udakapuñchanī	269	Eko vā dve vā tayo	
Udakanimitta	89	vāti vacane kāraṇaṃ	142
Udakukkhepasimā	90	[O]	
tassā kappiyabhūmi	91	Okāsaparikappo	118
Uddesa	143	Odano	220
Uddhāro	258	Odhānasamodhāno	148
Upacārasimā	159	Obhāsanākāro	129
Uparivehāsakuṭi	206	Omasavādā dasa	190
Upasampadā aṭṭha	104	Ovādapātimokkha	94
Upasampadāya		Ovādūpasāṅkamanayācanā	96-7
anussāvanasampatti	106	Osāraṇā	256-8
ñattisampatti	106	[Ka]	
parisāsampatti	107	Kaṃso	311
vatthu	104	Katikāya deti	159, 160-1
sīmāsampatti	106-7	Kathinatthāro	152

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kathinānisaṃsā pañca	153
Kathinassubbhārāya	
mātikā aṭṭha	153
Kathinuddhāro dhammiko	326
Kappabindupamaṇa	242
Kappā	299
Kappiyakārakā dasa	169-171
Kappiyabhūmiyo	227
Kaḷaḷapamaṇaṃ	282
Kammalakkhaṇaṃ	256-8
Kammāni dhammikāni cattāri	255
Kayaṃ samāpajjati	177
Karaṇanivāsanakkhettaṃ	183
Kalyāṇadhamma	131
Kāyabandhana	270
Kālikasammisse	
daṭṭhabbanayo	226
Kālo	121
Kālodissa	232
Kiccādhikaraṇaṃ	289
tassa ekena samathena	
sammanatā	291
Kuṭippavesakapārutaṃ	278
Kuṭiminananayo	134
Kuṭiyo tisso	134
Kuṭhārī	260, 262
Kudālo	260, 262
Kumāribhūtā	345
Kummāso	220
Kuladūsanākārā	143

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka-Kha-Ga]	
Kusāvahāro	119
Koccha	201
Kaṇḍasīmā	90
Khittacitto	114
Khīṇāsavopi sañcarittāpattim	
āpajjati	133
Gaṇa	295, 299, 300, 336
Gaṇanūpikā āpatti	297
Gaṇassa nissajjanānayo	156
Gaṇo	216
Gaṇṭhika	269
Ganthapātimokkha	84
Garukammāni	259
Garubhaṇḍavinicchayo	260-5
Garubhaṇḍāni pañca	260
Gahapatānī	165
Gahapati	165, 298
Gāmasīmā	90
Gāmūpacāro	115
Gāmo	115
Gilānātiritta	223
Gihigatāya sammutidāna-	
upasampadākaraṇakālo	345
Ghipārutaṃ nānāvidhaṃ	278
[Gha]	
Gharaṃ	115
Gharūpacāro	115

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ca-Cha]

Cakkavālasīmā	160
Catukkaṇṇakaṃ	276
Catuvaggādikattabba- kammāni	85-6
Catusamuṭṭhānā	111
Cammakkhaṇḍo	203
Cāpalasuṇa	313
Cimilikā	203
Cīvaraṃ chabbidham	153
Cīvarakālasamayo	187
Cīvarakālo	159
Cīvarakuṭikā	202
Cīvaranikkhepaṭṭhānāni pannarasa	158
Cīvarassa adhiṭṭhānāni dve	154
Cīvarassa nissajjananayo	155-7
Cīvarassuppādāya mātikā aṭṭha	159-162
Cīvarādhiṭṭhānanayo	154
Cīvarānaṃ adhiṭṭhātabba- vikappetabbatā	153
Cīvarāni nava	153
Cūlasuddhanto	147
Codanā catasso	137
Codanādhīppāyā aṭṭha	138
Codanāmūlāni	137
Corī	299
Chandadānaṃ	96
Chandapārīvāsiyaṃ	349
Chandapārisuddhidānānaṃ ānisaṃso	96
Chasamuṭṭhānā	111

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ja]

Janapadasīmā	160
Jātapathavī tividhā	196
Jātarūparajata-uggaṇhana- uggaṇhāpanapaṭisa- manesu vinicchayo	266-7
Jātassara	91

[Ña]

Ñattikamma	255
tassa navaṭṭhānagamanatā	256-7
Ñatticatutthakamma	256
tassa sattaṭṭhānagamanatā	258
Ñattidutiyakamma	255
tassa sattaṭṭhānagamanatā	258
Ñattidosā pañca	106

[Ta]

Taṭṭikā	203
Tassapāpiyasikā	290
Tālavaṇṭakaṃ	276
Tikapācittiya	164
Ticīvarassa saṅghāṭīti laddhanāmatā	323
Tiṇaṃ	260, 263
Tiṇavatthārakakammaṃ	291
Titthiyapakkantako	105
Tiracchānagata	93, 105
Tiracchānagatā	109
Tiracchānavijjā	334
Tisamuṭṭhānā	110
Tuṇhībhūtena ṭhātabbanayo	170

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta-Tha]	
Telaṃ	181
Thāmamajjhimapurisa	91
Thāvaro	121
Theyyasaṃvāsako tividho	104
Theyyasattha	248
Theyyāvahāro	117
[Da]	
Dakkhiṇeyyasamṅho	85
Daṇḍa	285
Daṇḍakammanāsanā	250
Dassanūpacāra	233, 236
Dānaṃ	257, 258
Dārubhaṇḍa	261, 263
Diṭṭhivipatti	157
Diṭṭhivipattipaccayā paññattā	
āpattikkhandhā dve	157
Dīpasīmā	160
Dukkaṭavattthūni	169
Duṭṭhullavācā	129
Duṭṭhullā āpatti	195, 246
Dutiyapārājika-	
vinicchayanayo	120
Duddhoto patto	225
Durupaciṇṇadukkaṭaṃ	230
Dussapallatthikā	281
Desanā	258
Dvārakosa	207
Dvisamuṭṭhānā	110

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhaññāni satta	220
Dhammasambhoga	249, 250
Dhammasammukhatā	289
Dhammiko kathinuddhāro	326
Dhuranikkhepo	117
[Na]	
Naccagītādīsu paṭipajji-	
tabbanayo	317
Nadī	90
Nadīnimitta	89
Navanītaṃ	181
Nāsanā tisso	250
Nikhādanāṃ	260, 262
Niggaho	258
Nidāna	110
Nimittakammaṃ	117
Nirayena abhisapati	321
Nivāsanadosā	276
Nisīdana	270
Nissaggiyavattthūni cattāri	169
Nissaggiyo	117, 121
Nissatṭhavattthum	
appaṭidentassa āpattiyo	157
Nissāraṇā	156, 257, 258
[Pa]	
Pakkhamānattaṃ	
samādānaṃ	305-7
Paccattharaṇaṃ	203
Paccāsācīvare	
paṭipajjitabbavidhi	163

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Pa]	
Paccukkaḍḍhanā	257	Parasu	260, 262
Paccuddhāro	243	Parikappāvahāro	118
Paññatti navavidhā	110	Paribbājakapārutaṃ	278
Paṭiggahaṇe vinicchayo	229-230	Parimaṇḍalanivāsanaṃ	276-7
Paṭiggahita-aṅgāni	229	Parimaṇḍalapārupanaṃ	278
Paṭiggaho	257	Pariyesanakkhettaṃ	183
Paṭicchannaparivāso	145-7	Parivāsakammavācākaraṇa-	
Paṭicchannamānattaṃ	148	nayo	146
Paṭicchannāvahāro	118-9	Parivāsadānanayo	145-6
Paṭiññātakaraṇaṃ	291	Parivāse vattasamādānaṃ	
Paṭisaṃviditatā	274	parivasanaṃ ca	147
Paṇḍakā pañca	104	Parivāso tividho	145
Paṇṇaṃ	260, 263	Parisapārivāsiyaṃ	348
Paṇṇattivajjā	112	Parissāvana	270
Pattakalla-aṅgāni cattāri	87	Palaṇḍuka	313
Pattaggāhāpako	180	Pallaṅko	331
Pattatthavikā	270	Pavattinī	344
Pattavikappaṇā	243	Pavāraṇaṅgāni pañca	219-220
Pattassa pamāṇaṃ	178	Pavāraṇādivasā	86
Pattā nava	178	Pavāraṇāvinicchayo	220-2
Pattādhāraṇaṃ	202	Pasayhāvahāro	117-8
Pattānika	237	Pasākho	341
Patte bandhananayo	179	Pāṇātipātapayogā cha	121
Patto duvidho	178	Pāṇātipātī	121
Pathavī duvidhā	196	Pāṇātipāto	121
Padesapaññatti	110	Pāṇo	121
Pabbatanimitta	89	Pātimokkhavacanattha	84
Pabbājanīyakammakato	144	Pātimokkhabheda	84
Paramparabhojane vikappaṇā	217	Pātimokkhuddesā duvidhā	93
Parammukhāvikaṇṇā	243	Pādo	261

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Pa]

Pānāni aṭṭha	231
Pāpakā samācārā	143
Pārājikāni catuvīsati	126
Pārivattakaṃ	165
Pārivāsiyaṃ catubbidhaṃ	348
Pārisuddhi-uposathakaraṇa-	
nayo	94
Pōrisuddhi-uposathabheda	94
Pārisuddhidānaṃ	96
Pāsāṇanimitta	89
Pālikārakapārutaṃ	278
Piṭṭhisamayamāsa	183
Pitughātako	105
Piṭṭhaṃ	201
Puggala	110
Puggalasammukhatā	289
Puggalassa deti	159, 162
Puggalassa nissajjananayo	156-7
Puñjapathavī	196
Pubbakaraṇāni	95
Pubbakiccāni	95
Pubbaṇṇaṃ	207
Pubbapayogo	117
Purāṇacīvaraṃ	163
Purisattakaro	134
Pesuṇṇakaraṇaṃ	191

[Pha-Ba]

Phāṇitaṃ	181
Bimbohanapamāṇa	270
Bijagāmo pañcavidho	198

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ba]

Brahmacariyena abhisapanam	321
Brahmacārī	131
Brahmadaṇḍam	256
Brāhmaṇapārutaṃ	278

[Bha]

Bhañjanaka	313
Bhaṇḍaparikappo	118
Bhaṇḍukammaṃ	256
Bhikkhāpaññattiya deti	159, 161
Bhikkhunidūsako	106
Bhikkhunipātimokkhe	
uddesā cattāro	85
Bhikkhuniyā parivāso natthi	305
Bhikkhuniyā sannidhi	
bhikkhussa vaṭṭati	226
Bhikkhunīnaṃ pañca cīvarāni	323
Bhikkhunīnaṃ pavāraṇa-	
karaṇavidhi	338-9
Bhikkhunīhi dvikkhattuṃ	
āpucchitabbatā	347
Bhikkhunovādo	96
tasmiṃ kattabbavidhi	96-8
Bhikkhupātimokkhe uddesā	
pañca	84
Bhikkhussa sannidhi	
bhikkhuniyā vaṭṭati	226
Bhisi	201
Bhūtagāma	197
Bhūta(bīja)gāme kappiya-	
karaṇanayo	198

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha-Ma]		[Ya]	
Bhūmattharaṇaṃ	203	Yāmakālika	231
Bhojanāni pañca	220	Yāvakālika	231
Magganimitta	89	Yāvajīvaka	231
Maggā tiṃsa	109	Yāvatatīyānussāvanāyaṃ	
Macchavālakam	276	nānāvādā	101-2
Mañcabhisi-ādisu		Yebhuyyasikā	290
adhiṭṭhānakiccaṃ natthi	154-5	[Ra]	
Mañco	201	Rajataṃ	175
Mattikā	261, 263	Rajjasīmā	160
Mattikābhanda	261, 264	Ratṭhasīmā	160
Madhu	181	Rattipārivāsiyaṃ	348
Manussavasā	181	Rathānika	237
Manodvāre āpatti nāma natthi	112	Rasaraso	281
Mahallakavihāra	136	Rittakapotthako	263
Mahājeṭṭhapārutaṃ	278	Rukkhanimitta	89
Mahāphalaṃ navavidhaṃ	231	Rūpiyachattako	176
Mahāvikaṭāni cattāri	232	Rūpiyanissajjananayo	175
Mahāsaddo	280	Romaṭṭhaka	225
Mahāsikkhamānā dve	343, 345	[La]	
Mahāsuddhanto	147	Lahukammāni	259
Mātāpitūnampi veyyāvaccassa		Lābhasīmā	160
na kattabbatā	332	Lābho	242
Mātughātako	105	Liṅgatthenako	104
Mānattaṃ duvidhaṃ	148	Liṅganāsana	250
Missakasamodhāno	148	Lokavajjā	112
Missapathavī	196	Loṇasovīraka	238
Mukhasannidhi	227	Lohakaṭāhaṃ	260, 261
Musā bhaṇantassa nānā-		Lohakumbhī	260, 261
āpattiyo	190		
Musāvādabhaṇanaṃ	190		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La]		[Va]	
Lohabhaṇḍa	261-5	Vipattisīmāyo ekādasa	87-8
Lohabhājanāni	261	Vivādādhikaraṇaṃ	289
Lohabhāṇakaṃ	260, 261	tassa dvīhi samathehi	289
Lohavāraka	260, 261	sammanatā	290
Lohituppādako	106	Visuddhi	125
[Va]		Vissajjiya	260
Vajjanīyā puggalā	93	Veṇī	128
Vatthu	110, 121	Vedanāṭṭo	114
Vatthusandassanā	137	Vebhaṅgiya	260
Vatthūnaṃ parivattane		Veḷu	260, 263
nānā-āpattiyo	176	[Sa]	
Vananimitta	89	Samkaccikā	353
Vammikanimitta	89	Samghabhedako	106
Valli	260	Samghasammukhatā	289
Vassamvuṭṭhasamghassa		Samghassa deti	159, 161
deti	159, 162	Samghassa nissajjananayo	155-6
Vasātelarū	181	Samghāṭiyā pamāṇaṃ	
Vācāpamāṇaṃ	194	lāmakato	153-4
Vāsi	260, 262	Samghādisesakarāni	
Vāsijaṭa	269	akkosavacanāni	
Vikappanā dve	242	tīṇi	130
Vikappanupagacīvara-		Samgho duvidho pañcavidho	85
pamāṇaṃ	153	Samvalliyaṃ	277
Vikāla	225, 268, 320	Samvāsa	109, 126, 249,
Vikkayaṃ samāpajjati	177		250, 340
Vijjāmayo	122	Samvāsaththenako	105
Vitāna	270	Samvāsanāsanā	250
Vidha	269	Samvāsappatikkhepo	137
Vinayadukkaṭa	230	Samvidhāvahāro	117
Vinayasammukhatā	289		
Vipatti catubbidhā	110		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Saṅkappo	122	Savanūpacāra	233
Saṅketakammaṃ	117	Sahajīvinī	328, 344
Saṅghāṭikaṇṇaggahaṇaṃ	296	Sahadhammika	143
Saṅghāṭi = Ticīvaram	323	Sahapayogo	117
Saṅcarittasamāpajjanākārā	131	Sahaseyyapahonakavihāra	193
Saññācikā	133	Sājīva	107
Satavalikaṃ	276	Sāpattikena pātimokkham	
Sativinaya	290	na sotabbaṃ	99
Sattabbhantarasiṃhā	90	Samam pakkam	227
Sattāhakālika	231	Sāmaggi-uposathadivaso	86
Sattu	220	Sāmaggipavāraṇādivaso	86
Satthusāsanaṃ	295	Sāmīcippaṭikkhepo	137
Santī āpatti	103	Sāhatthiko	116-7, 121
Santhatakarāṇanayo	172	Sikkhamānā	342
Sappi	181	Sikkhā	107
Sabbaparicchanna	193	Sikkhāpaccakkhāna-aṅgāni cha	107
Sabhāgā āpatti	92	Sikkhāpadasamuṭṭhānāni cha	110
Sabhāgāya āpattiya		Siṃhā pannarasavidhā	159
sati kattabbavidhi	92	Siṃhā	
Samaggo saṅgho	141	abaddhasiṃhā tividhā	90
Samanubhāsana	258	kammavācāsampatti	90
Samasūpakaparicchedo	281	nimittāni aṭṭha	88-9
Samānasarivāsasiṃhā	90	baddhasiṃhālakkaṇā	87
Samuṭṭhānāni cha	110	bheda	90
Samodhānaparivāso		sampatti tividhā	88-9
tividho	147-8	Siṃhāya deti	159
Sammukhāvikappanā dve	242-3	Sīlapātimokkha	84
Sammukhāvinayo	289	Sīlavanta	131
Sammuti	257, 258	Sōlavipatti-āpattiyo	157
Sammutisaṅgho	85	Sīsappamāṇaṃ	270

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sugatavidatthiyā pamāṇaṃ	134	Setapaṭapārutaṃ	278
Sutena sāvetabbatā	85	Senaṅgāni cattāri	237
Suttuddesa	93	Seyyā dasavidhā	202-3
Suddhantaparivāso duvidho	147	Sokāvāsa	347
Suddhapathavī	196	[Ha]	
Surāsoṇḍapārutaṃ	278	Hatthaggaṇaṃ	296
Sekhiyānaṃ sādharmaṇa-		Hatthapallatthikā	281
vinicchayo	277	Hatthapāsaminananayo	221
Sekhiyesu āpattināmena		Hatthānīka	237
avacane kāraṇaṃ	276	Hatthisoṇḍakaṃ	276
Sekhiyesu paricchedassa		Hattho	128
akaraṇe kāraṇaṃ	276	Haritaka	313
Sekhiyesu		Haritabhāvo	287
samuṭṭhānādīpanaṃ	288		

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Nāmānaṃ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo Piṭṭhaṅko

[A]

Anuruddhatthera 193

Ariṭṭhatthera 249

Assajipunabbasukā bhikkhū 144

[Ā]

Ānandatthera 232, 266

Ālavī (Raṭṭha) 110, 135, 172,
193, 197-8, 209

[U]

Udāyitthera 129, 130-2, 151,
164-5, 194, 212,
245

Upanandatthera 166, 168, 171,
176-7, 184, 186,
233-5, 244, 269

[Ka]

Kāsi 160

Kosambī 110, 136, 143, 199,
208, 238-9, 251

Kosala (raṭṭha) 160

[Ca]

Caṇḍakālī 321-2, 346

Cūḷapanthakatthera 210

Nāmānukkamo Piṭṭhaṅko

[Cha-Ja]

Channatthera 136, 143, 199,
208, 239, 251

Chabbaggiyā bhikkhuniyo 297,
308, 313, 317,
322, 331, 340,
350-1, 355

Chabbaggiyā bhikkhū 157, 167,
172-3, 175, 179-
80, 183, 185, 189,
191-2, 196, 204-
5, 209, 211, 213-
4, 216, 229, 236-
8, 240, 244-6, 250-
5, 259-60, 268,
270-1, 273

Jambudīpa 160

[Ta-Tha-Da]

Tambapaṇṇidīpa 160

Thullanandā 295-6, 298-9,
301, 304, 308-9,
311-3, 319-20,
323-6, 328-9, 332-4,
336, 344, 347-9

Dabbatthera 139-40

Devadatta 106, 142, 214, 217

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha-Na]	
Dhaniyatthera	120
Nandatthera	271
[Ba-Bha]	
Bimbisāra	119
Belatṭhasīsattthera	226
Bhagga (raṭṭha)	110, 241
[Ma-Ra]	
Mettiyabhūmajakā bhikkhū	138, 200
Rājagaha	110, 120, 138, 142, 165, 176, 185, 200, 214, 217, 225, 235, 241, 247, 260, 273, 317, 329-30, 349
[Va-Sa]	
Vaggumudā (nadī)	125, 195
Vesālī	110, 113, 123, 125, 157, 195, 218, 231-2, 336
Sakka (raṭṭha)	175, 180, 211, 236, 269, 274, 314, 340
Sattarasavaggiyā (bhikkhū)	203, 225

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sāgatattthera	238
Sāvatthi	110, 127, 129- 32, 144, 151, 158, 163-4, 166-8, 171, 173-4, 177, 179, 182-4, 186-94, 196, 202-6, 209- 10, 212-4, 216, 219, 223-4, 226, 229, 233-4, 236- 40, 242, 244-6, 248-255, 259, 266- 73, 294-9, 301-2, 304, 308-29, 331- 4, 336, 337-8, 344, 346-52, 353, 355
Sudinnatthera	113
Sundarīnandā	294, 302
Seyyasaka	127
Soṇatthera	83, 356
[Ha]	
Hatthaka (Sakyaputta)	190

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapoththakaṃ, Syā = Syāmapoththakaṃ, Kaṃ = Kambojapoththakaṃ, Ka = kesuci Marammapoththakesu dissamānapāṭho, Mahāṭikā = Kaṅkhāyojanāmahāṭikā, Yojanā = Pācityādiyojanā, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Aññatarena = Aññatarena ākārena (Sī)	99
Aṭṭhuppattiyaṃ = Atthuppattiyaṃ (Ka, Kaṃ)	139
Aṇunimitte = Anunimitte (Mahāṭikā)	114
Atthajotakaṃ = Taṃ atthajotakaṃ (Mahāṭikā)	239
Atthapaccatthikānaṃ = Attapaccatthikānaṃ (Sī) Mahāṭikā	289
Atthīti = Mutāṃ atthīti (Sī)	139
Adhiṭṭhetīti = Adhiṭṭhātīti (Sī, Kaṃ, Ka) (Vi 5. 214)	154
Anadhiṭṭhitaṃ avikappitaṇca = Anadhiṭṭhitaṃ vā avikappitaṃ vā (Syā, Kaṃ)	155
Ananuññātakaraṇaṃ = Ananuññātakāraṇaṃ (Sī, Ka)	267
Anāṇattikaṃ = Sāṇattikaṃ (Sī, Kaṃ)	202-3
Aniggataṃ = Anībhataṃ (Sī, Syā, Kaṃ)	266
Aniggataratanakaṃ = Anībhataratanakaṃ (Sī, Syā, Kaṃ)	266
Aniggataratanake = Anībhataratanake (Sī, Syā, Kaṃ)	266
Anuddhaṃsanā = Anuddhaṃsanatā (Ka)	254
Antarāyaṃ karoti = Antarāyakaro (Sī-Ka)	103
Antogadhesu = Antogatesu (Sī)	143
Appagghaṃ = Samagghaṃ (Syā, Kaṃ, Ka)	312
Appaccuddhāraṇaṃ = Apaccuddhāraṇaṃ (Sī, Kaṃ)	244
Aphāsu = Aphāsukaṃ (Sī, Kaṃ)	327
Ayaṃ pana anāpatti = Ayaṃ anāpatti (Syā, Kaṃ)	
Ayaṃ panāpatti (Sī)	114

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Ayathākatikāya = Aññāya katikāya (Kaṁ)	195
Ayoguḷampi = Ayagūthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)	
Ayaguḷo (Vi-Ṭṭha 3. 319 piṭṭhe)	89
Avalaṇṇito = Avalaṇṇo (Sī) Avalaṇṇijyamāno (Syā)	89
(Avasiṭṭhaṁ) = () (Syā)	178
Avassute = Avassave (Sī-Uparipi)	294
Ahesuñcāti = Ahuvuñcāti (Vi-Ṭṭha 3. 26)	
Ahuvatthuñcāti (Yojanā)	197

[Ā]

Āgacchamānā = Agacchamānā (Vi-Ṭṭha 3. 223)	347
(Āṇāpakassa) = () Etthantare pāṭho mūlantaressu natthi.	
Vi-Ṭṭha 3. 21 piṭṭhe pana atthi.	197
Āhaṭaṁ = Ābhataṁ (Sī)	310
Ālavike = Ālavaka (Vi 1. 218)	135

[I-U]

(Idaṁ pana) = () (Sī)	255
Uddissake = Uddesike (Vi-Ṭṭha 2. 43)	121
Uddissānuddissabhedato = Uddisakānuddisakabhedato (?)	121
Upadaṁseyya = Upadasseyya (Ka)	335

[E]

Ekakammādikova tividhopi

vidhi saṁvāso = Ekakammādiko vidhi (Syā, Kaṁ)

Ekakammādiko tividho (Sī) 109

Ekaccaṁ vā = Ekadesaṁ vā (Sī, Syā, Kaṁ) 147

Ekūnavīsatiṁ = Ekūnavīse (Sī, Ka, Mahāṭṭhā 4. 352) 283

Evamevaṁ = Evameva (Ka) 101

.... evāti = eva vā (Ka) 86

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[O]

Ottarivitvā = Otaritvā (Ka) Osarivitvā (Sī, Syā, Kaṁ)	91
Obhujitvā = Obhañjitvā (Sī, Kaṁ) (Vi-Ṭṭha 4. 54)	276

[Ka-Kha]

Kaṅkhāvitarāṇatthiko = Kaṅkhānittharaṇatthiko (Sī)	356
Kammāratattakāra -pa- kānaṁ = Kammārarathakāratacchakāra -pa- kānaṁ (Sī, Kaṁ)	262
...karaṇīyena vā = ...karaṇīye vā (Sī, Syā, Kaṁ)	235
Kalisāsanāropane = Kalisāsanārocane (Sī, Kaṁ)	233
(Kāmañcesa dasāhaparamaṁ -pa- ṭhapitaṁ) = () Pamādapāṭhoti Ṭikāyaṁ vutto. (Vi-Ṭṭha 2. 306)	187
Kātuṁ = Pātetuṁ (Mahāṭikā 4. 369)	288
Kālasaṇṇāya = Kālasaṇṇitāya (Syā, Kaṁ)	100
Kiṁ = Kinti (Ka)	134
Kīlanagharaṁ = Kīlāgharaṁ (Sī, Kaṁ)	330
Kuṭhārī = Kudhārī (Ka)	260
Kulumpasutta = Kulumbasutta (Kaṁ)	192
Kusaṁ = Īsakaṁ (Kaṁ)	119
Koṇesu = Kaṇṇesu (Sī)	115
Kosiyamissakabhāvo = Kosiyabhāvo (Mahāṭikā, Sī)	172
Khajjakaphalāphalehi = Sabbakhajjakaphalāphalehi (Syā, Kaṁ)	283

[Ga-Gha-Ca]

Gaṇa-ācarinī = Gaṇācariṇī (Sī) (Vi 2. 292)	299
Ghaṭapiṭharādikulālabhājanaṁ = Ghaṭapīdhānādikulālabhājanaṁ (Syā, Ka)	264
Catummāsapavāraṇā vā = Cātummāsappaccayapavāraṇā vā (Kaṁ)	235
Cātuddaso pannarasoti = Cātuddasiyo pannarasiyo (Sī)	340
Cimilikāya = Cilimikāya (Sī, Syā, Kaṁ)	270

[Ja-Ña]

Jānanā = Jananatā (Sī) Jānanaṁ (Kaṁ)	250
Ñattikammavācādvaye ca = Ñattikammavācāya ca (Sī)	342

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Tha-Ta-Da]

Thapetvā = Thapetvā puna (Syā, Kaṁ)	118
Taṁ natthi = Kātabbanti natthi (Syā, Kaṁ, Vi-Ṭṭha 2. 237)	
Kammaṁ kātabbaṁ natthi (Sī)	158
Taṅkhaṇavijānananti = Taṅkhaṇaṁ vijānananti (Sī, Syā, Kaṁ)	130
Taṅkhaṇūpapannampi = Taṅkhaṇuppannampi (Sī, Syā, Kaṁ)	123
Tālīsapattaṅca = Tamālapattaṅca tālīsapattaṅca (Kaṁ) Ṭīkā passitabbā.	201
Tuvaṭṭanavattthusmiṁ = Nipajjanavattthusmiṁ (Sī)	327
Dutiyaṁ = Dutiye (Sī, Mahāṭīkā 4. 273)	266
Durupaciṇṇadukkaṭaṅca = Durūpaciṇṇadukkaṭameva (Kaṁ)	230
Dūsito = Dusito (?)	136
Desacārikaṁ = Padese cārikaṁ (Sī)	329

[Dha-Na]

Dhuraṁ = Dhure (Sī, Kaṁ)	340-1
Dhotaṁ = Dhovitaṁ (Syā, Kaṁ)	164
Nappamāṇaṁ = Nappamāṇā (Sī)	119
Nānaṁ = Nānattaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)	157
Nāvābhiruhanavattthusmiṁ = Bhikkhuniyā saddhiṁ nāvābhiruhanavattthusmiṁ (Kaṁ)	214
Nikkhantaṁ = Anībhatanti anikkhanti (Sī, Syā, Kaṁ)	266
Nikkhittavattena = Nikkhittavattāya tāya (Sī, Kaṁ)	306
Nidānuddeso tāva = Nidānuddeso nāma (Sī)	
Nidānuddeso (Ka)	84
Nisadaṁ = Nisado (Sī) Nisadā (Kaṁ) (Vi-Ṭṭha 4. 83)	264

[Pa]

Pakkamantena = Pakkamantenapi (Sī) (Vi 2. 213)	267
Paccuddhāraṇasaññissa = Paccuddhārakasaññissa (Sī, Kaṁ)	244
Paccuddhāraṇe appaccuddhāraṇasaññissa = Paccuddhārake apaccuddhārakasaññissa (Sī, Kaṁ)	244

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa-Ba]

Paṭiggahe = Paṭiggahetvā (Sī, Vi 2. 261)	284
Pana = Ca (Syā, Kaṁ)	182
Pana tassa = Panassa (Syā)	84
Pabbajjākāle = Pabbajanakāle (Sī, Ka)	347
“Parakkamī”ti padena “aṭṭhāsī”ti padena = Parakkamipadena ca aṭṭhāsipadena ca (Sī)	141
Parasu = Pharasu (Sī, Kaṁ)	260
Parājito = Parājitova (Ka)	109
Pariyīṭṭhimatteyeva = Pariyīṭṭhamatteneva (Vi-Ṭṭha 2. 41)	122
Paharato = Hanato (Sī)	239
Pāsādikabhāvasaṁvattanikena = Pāsādiyasamvattanikena (Sī)	143
Pesitaṁ = Ṭhapitaṁ (Syā, Kaṁ, Ka, Sī-Ṭī Abhinava)	165
Balibaddhehi = Balibaddehi (Sī)	135

[Bha]

Bhaṭṭiputtagaṇādikaṁ = Bhaṭṭiputtagaṇādikaṁ (Sī, Kaṁ)	299
Bhaṇḍadeyyameva = Bhaṇḍādeyyamevāti (Ka)	118
Bhaṇḍikalasuṇameva = Gaṇḍikalasuṇameva (Pācityādiyojanā 1. 116)	313
Bhindivālako = Bheṇḍivālako (Sī, Ka) (Vi-Ṭṭha 4. 80)	261
Bhuttāvinā = Bhuttāvināva (Vi-Ṭṭha 3. 96)	223
Bhuttāvītipi saṅkhaṁ = Bhuttāti saṅkhaṁ (Sī)	219

[Ma]

Mahantampi ekampi bahūnipi vaṭṭanti = Mahantampi vaṭṭati ekampi vaṭṭati bahūnipi vaṭṭanti (Syā, Kaṁ) (Vi-Ṭṭha 2. 227)	154
(Mukhamhi) = () (Sī, Syā, Kaṁ)	283

[Ra-La]

Ratti-andhakāre = Rattimandhakāre (Sī, Kaṁ)	318
Lāmakaparicchedena = Omakaparicchedena (Sī)	153

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Va]

...vacanālavaṇṇayuttana = ...vacananelavaṇṇayuttana (Ka)	
(Vi-Ṭṭha 4. 264)	357
Vatāni = Vattāni (Syā, Kaṁ)	105
Vattayissāmi = Kathayissāmi (Sī) Vaṇṇayissāmi (Ka)	82
Vāyameyya = Vāyameyya (Ka, Kaṁ)	141
Vikkhittopi = Vikkhittacittopi (Syā, Kaṁ)	151
Viñjhāṭavi-ādīsu = Vijjhāṭavi-ādīsu (Ka)	90
Vivaṇṇane = Vivaṇṇake (Kaṁ)	252
Vissāsaṁ = Vissāsā (Sī)	309
Vebhassiyāti = Vebhassāti (Sī, Kaṁ)	304
Vematikassa ca = Vematikādīnaṅca (Sī, Yojanā)	225

[Sa]

Samhārimena vāḷena = Āharimehi vāḷehi (Vi 2. 393)	331
Sanṭhamānakaṁ = Sanṭhahanakaṁ (Sī)	89
Sannidhikāro = Sannidhimkāro (Ka)	225
Samatittikaṁ = Samatitthikaṁ (Ka)	76
(Samāpannoti) = () (Sī)	107
Sayaṁ = Sayaṅca ummattakādīnaṅca (sabbattha) (Vi-Ṭṭha 3. 48, Kaṅkhāmahāṭikā 3. 383)	205
Sāpattikena = Sāpattikena bhikkhunā (Ka)	99
Sikkhāpadavivaṇṇanaṅcāti = Sikkhāpadavivaṇṇanaṅcāti (Kaṁ)	252
Sukkavissatṭhīti = Sukkavisaṭṭhīti (Sī, Syā)	127
Sutvā vacanaṁ = Sutvā (Syā, Ka)	191
Suntante = Suttantena (Sī, Vi 2. 460)	352
(Seyyanti) = () (Sī)	202

Kaṅkhāvitaraṇī-aṭṭhakathāya

Gāthāsūci

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[A-U-E]

Atthaṃ hi nātho saraṇaṃ	
avoca	114
Anālapanto manujena	
kenaci	102
Anūpavādo anūpaghāto	94
Ārabhiṃ yamaṃ sabbaṃ	356
Uposatho yāvatikā ca	
bhikkhū kammappattā	1, 37, 87
Evaṃ anantarāyena	356

[Kha-Cha]

Khantī paramaṃ tapo titikkhā	94
Chandapārisuddhi-	
utukkhānaṃ	1, 37, 95, 99

[Ta-Tha]

Tattha sañjātaṅkhānaṃ	83
Tāva tiṭṭhatu lokasmiṃ	357
Tidhā ekasamuṭṭhānā	111
Theravaṃsappadīpānaṃ	83

[Na]

Na hettha taṃ padaṃ atthi	356
Nidānaṃ puggalaṃ vatthum	109
Nissāya sā ayaṃ niṭṭhaṃ	356

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[Pa-Ba-Ma]

Pāmoḁkkaṃ anavajjānaṃ	83
Buddhaṃ dhammaṅca	
saṅghaṅca	83
Bhikkhunaṃ hitatthāya	293
Mahāvihāravāsīnaṃ	83

[Ya-Ra]

Yathā ca niṭṭhaṃ sampattā	356
Yasmā tasmā akatvāva	356
Yāva “Buddho”ti nāmaṃpi	357
Rājadubbhikkhakantāra	105

[La-Va]

Lakkhaṇaṃ sattarasadhā	109
Vaṇṇanaṃ pātimokkhaṣṣa	356
Vatthu kālo ca	
okāso	121

[Sa]

Samvāsaṃ nādhivāseti	105
Saṅcicca āpattiṃ āpajjati	100
Sabbapāpassa akaraṇaṃ	94
Samuṭṭhānavidhiṃ kiriya	109
Sammajjani padīpo ca	1, 37, 95
Sikkhāpadā Buddhavarena	
vaṇṇitā (Vi 5. 374)	301
“Suṇātu me”ti-ādīnaṃ	85
Sūratena nivātena	83